



กัญชาทางการแพทย์แผนไทย

Cannabis for Traditional Thai Medicine

จักรารุศ เฟือกคง (Jagravudh Puagkong)

Email: dr.dokdin@gmail.com

Fanpage: **สุขศาลา:** <https://www.facebook.com/Jagravudh.Puagkong>



การใช้ยาสมุนไพรทางการแพทย์

- ผลที่ต้องการในการรักษาจริง
- ผลดีที่ได้รับมีมากกว่าความเสี่ยง
Benefit > Risk

ความมีประสิทธิภาพ
(Effectiveness)



- ความเสี่ยงในการเกิดอันตรายต่ำเมื่อใช้รักษาผู้ป่วย
- ความปลอดภัยจากการปลอมปนหรือการปนเปื้อนสารพิษหรือจุลินทรีย์

ความปลอดภัย
(Safety)

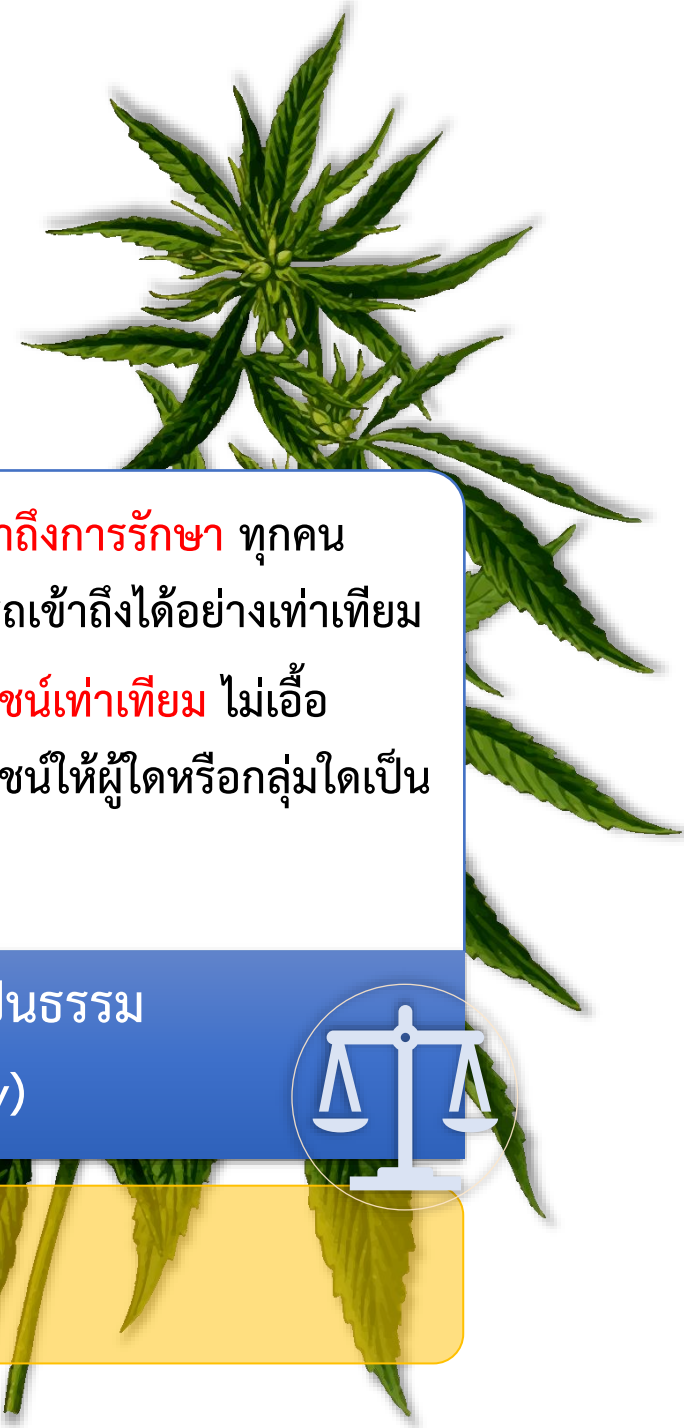


- การเข้าถึงการรักษา ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม
- ภาระชนเท่าเทียม ไม่เอื้อประโยชน์ให้ผู้ใดหรือกลุ่มใดเป็นพิเศษ

ความเป็นธรรม
(Equity)



สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)



ยาเสพติดทางการแพทย์ของไทย



ยาเสพติด



ยาแผนปัจจุบัน



THC



CBD



THC:CBD



ยาพัฒนาจากสมุนไพร



น้ำมันกัญชา



ยาแผนไทย



ยา ๑๖ ตำรับ

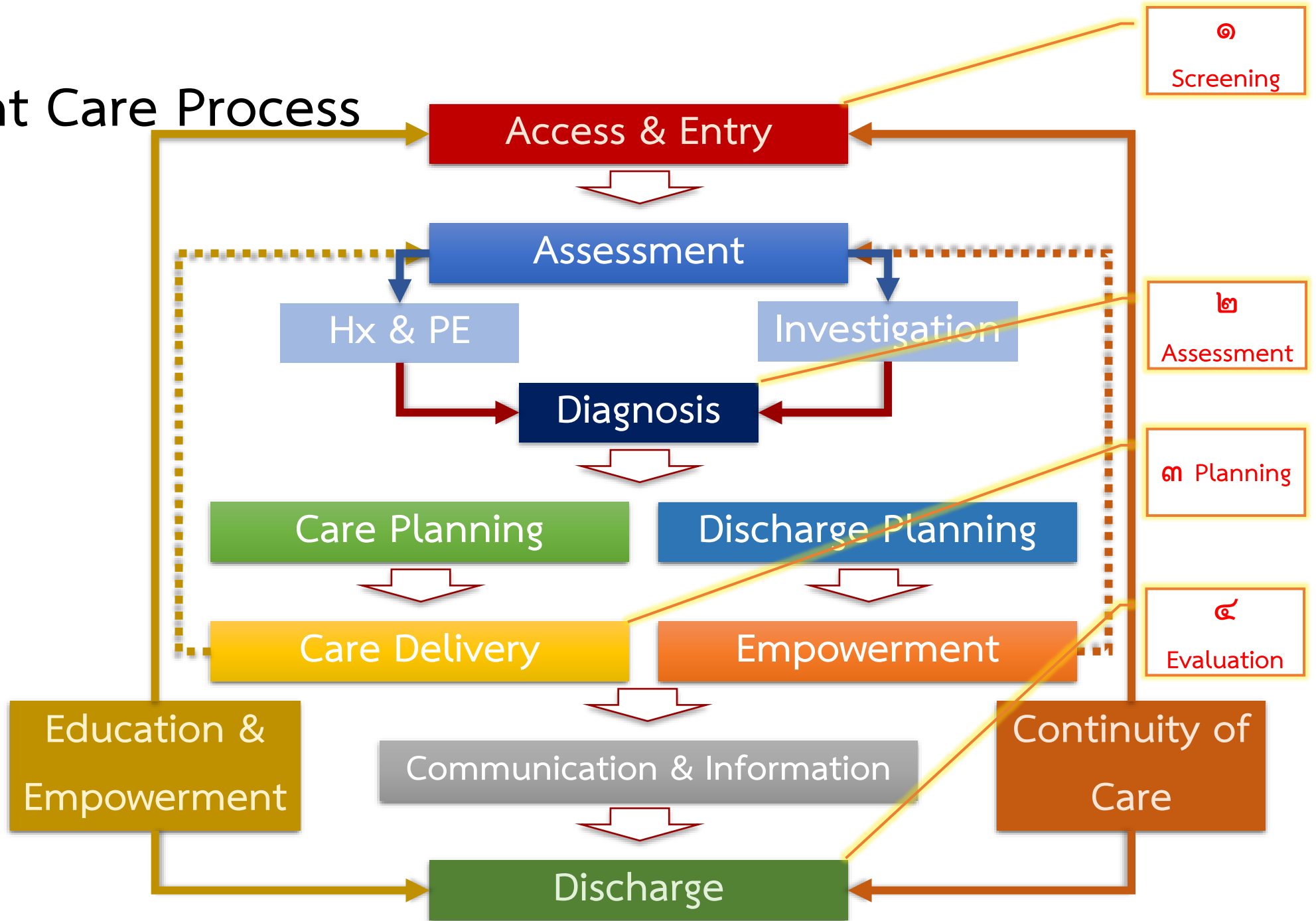


ยาหมอพื้นบ้าน



เครื่องยากลาง

Patient Care Process



คลินิกคูขนานกัญชาทางการแพทย์

ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ

แพทย์แผนไทย - ข้อบ่งชี้

แพทย์แผนปัจจุบัน - ข้อบ่งชี้

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

ไม่มีข้อห้ามใช้

แพทย์แผนไทย

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Investigation

ประเมินตามกลุ่มโรค

ยุติการรักษา
ให้คำแนะนำ/ติดตาม

แพทย์แผนปัจจุบัน

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Investigation

ประเมินตามกลุ่มโรค

วินิจฉัยและรักษา

ไม่

ไม่

วินิจฉัยและรักษา

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน
ติดตามการรักษา
ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ปรับแผนการรักษา/
ส่งปรึกษาคลินิกคูขนาน

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน
ติดตามการรักษา
ประเมินผล/อาการข้างเคียง

อาการดีขึ้น

ไม่

ไม่

อาการดีขึ้น

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

กรอบแนวคิดการแพทย์แผนไทย

นามบัญญัติ - ปรมาณูธาตุ

“ทรงไว้ซึ่งลักษณะแห่งตน” - ความจริงแท้ของสรรพสิ่งโดยที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งนั้นคืออะไร



“ปฐวีธาตุ” (*Pañhavā - dhātu: Element of Extension - Not Only Earth*)

เนื้อมวล หนักแน่น แข็งแข็ง เบาทบางอ่อนกินเนื้อที่

“อาโปธาตุ” (*Āpo - dhātu: Element of Cohesion - Not Only Water*)

แรงดึงดูด เกาะกุมยึดเหนี่ยวเหนียวนำพา เอิบอาบซึมซาบสิ้น



“วาโยธาตุ” (*Vāyo - dhātu: Element of Motion - Not Only Wind*)

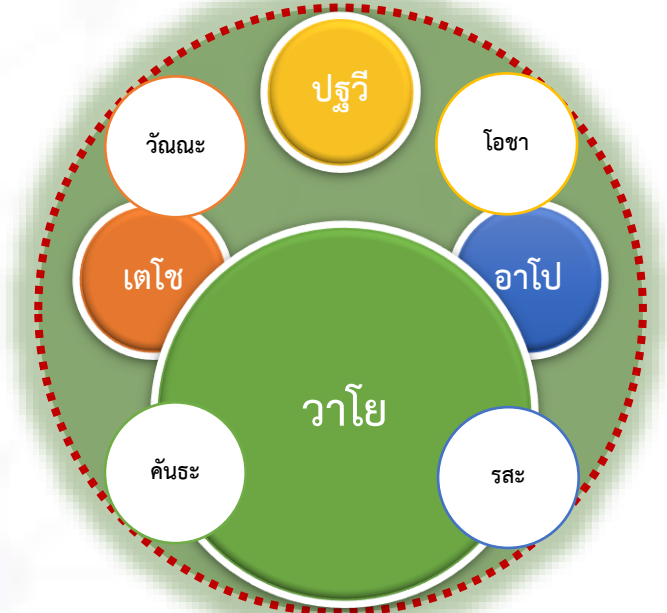
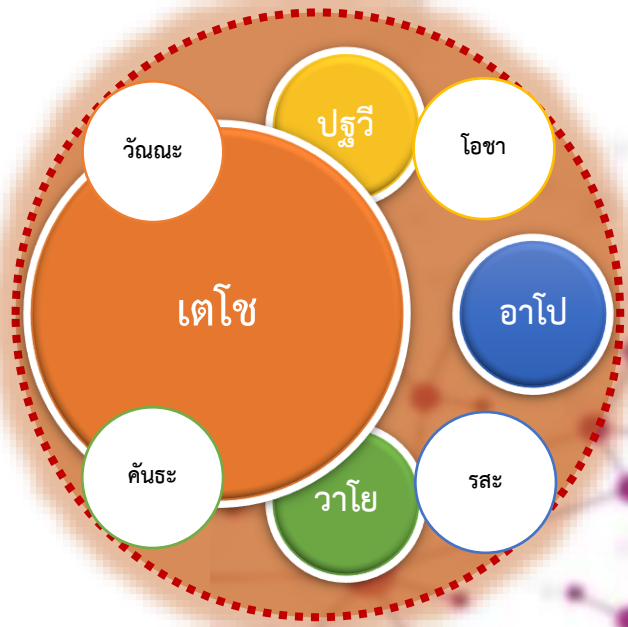
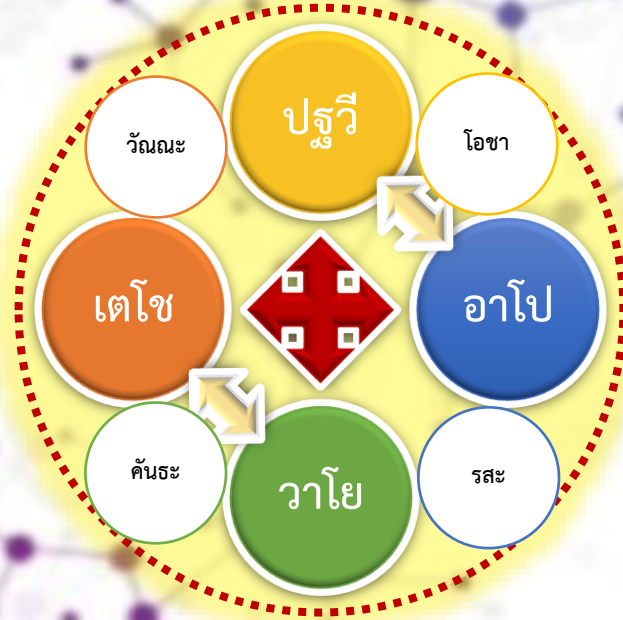
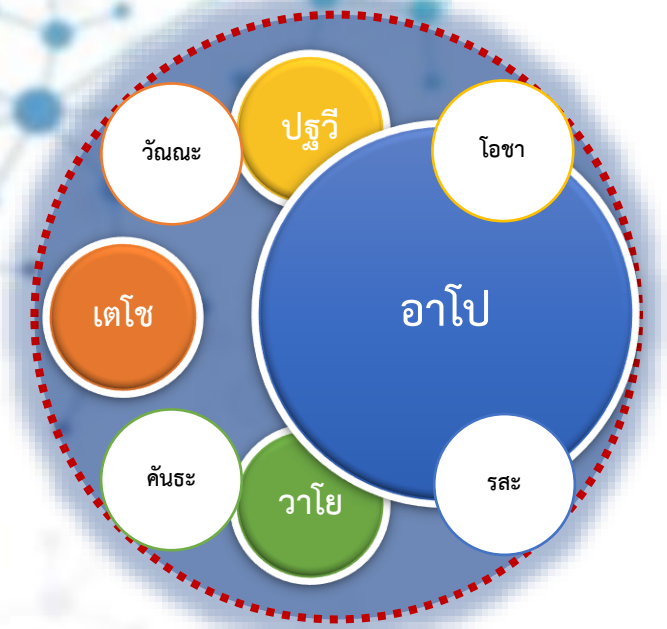
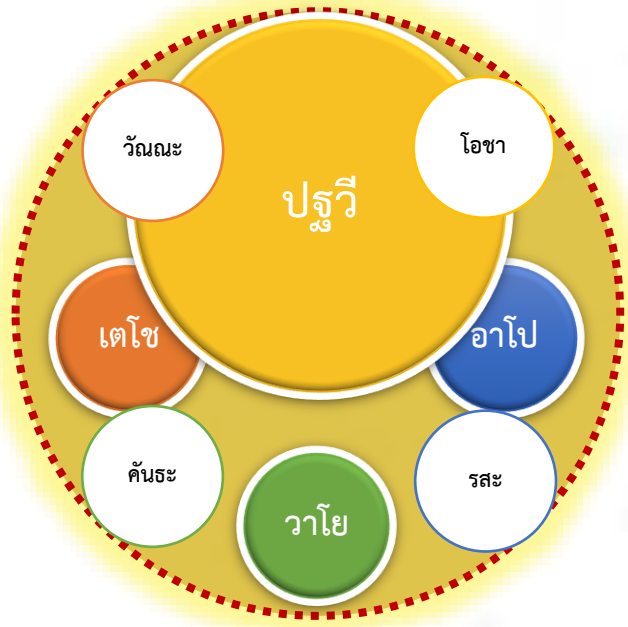
การเคลื่อนที่ ขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว หยุดนิ่งตั้งเคร่งสงบค้ำจุน

“เตโชธาตุ” (*Tejo - dhātu: Element of Reaction - Not Only Fire*)

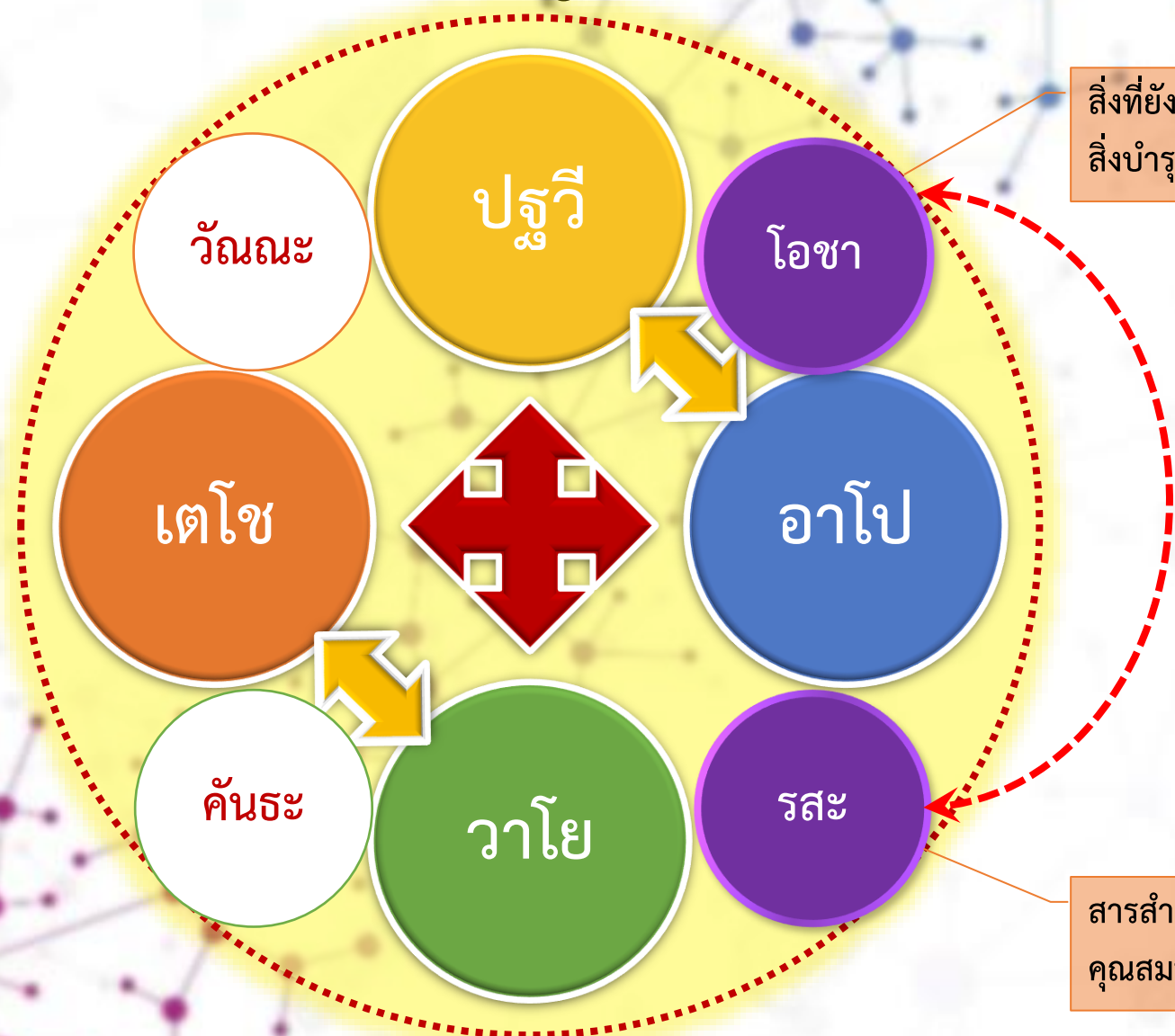
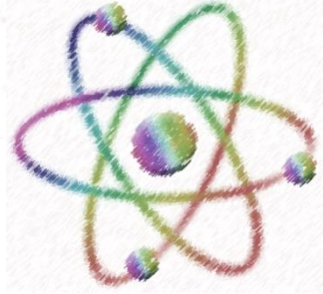
พลังปฏิกิริยา แผดเผาย่อยสลายกลายเป็นเปลี่ยนแปลง เย็นพื้นฟูคงสภาพ



อวินิปภโคกรูป ๘ - รูปที่อาศัย

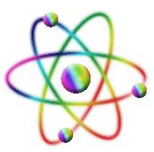
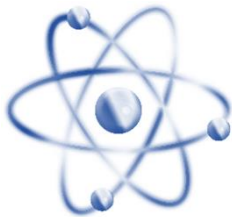
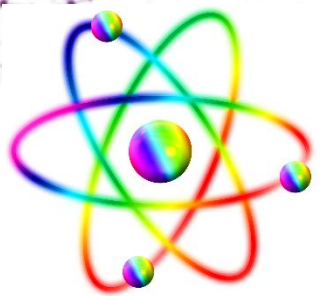


ธาตุทั้งสี่กับรูปอาศัย - อวินิปโกกรุป ๘



สิ่งที่ยังรูปให้เกิดต่อจากการเกิดขึ้นของตน
สิ่งบารุงเลี้ยงให้เกิดความเจริญงอกงาม

สารสำคัญที่สกัดได้
คุณสมบัติที่สำคัญ



รสชาติ ๑๐ รส



รสชาติ – เครื่องบ่งชี้สรรพคุณของยาสมุนไพร

รสชาติตามปุ่มรับรส (Taste) –

- หวาน เค็ม เปรี้ยว ขม จืด

กลิ่นรส (Flavour) –

- หอมเย็น

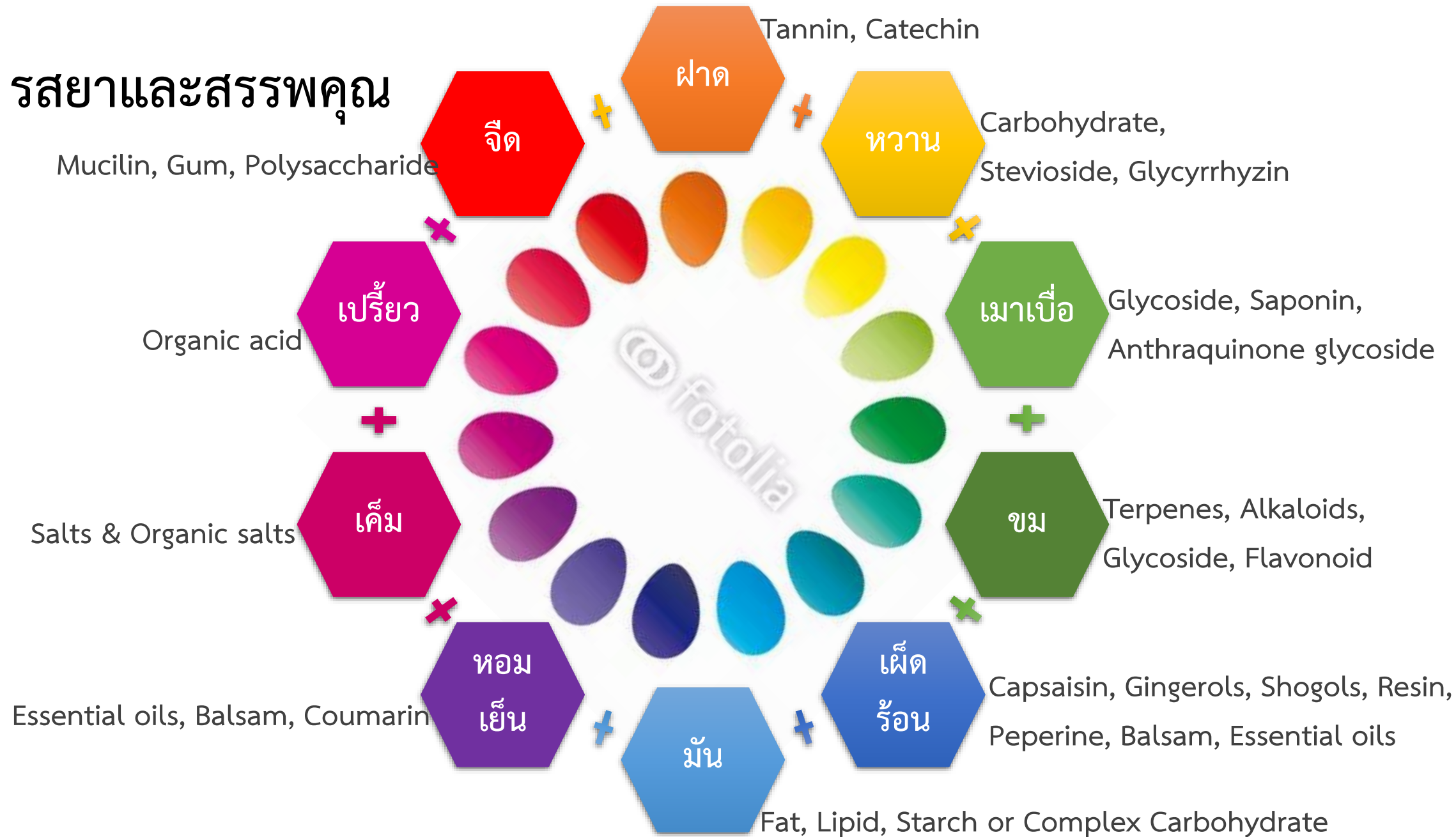
สัมผัสในปาก (Oral Tactile or Mouth Feel & Texture) –

- ฝาด เผ็ดร้อน มัน

ปฏิกิริยา (Reaction) ของร่างกายที่มีต่อยา –

- **เมาเบื่อ**

รสยาและสรรพคุณ



องค์ประกอบพฤกษเคมี (Phytochemical compound)

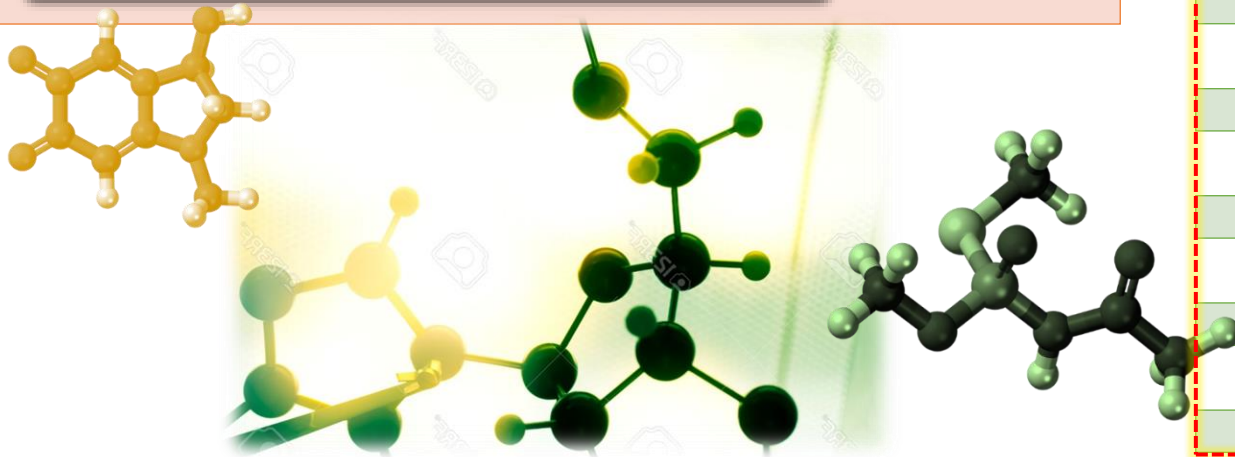
สารประกอบปฐมภูมิ (Primary Metabolite)
สารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิต

กรดอะมิโน (Amino acids)

กรดไขมัน (Fatty acids)

นิวคลีโอไทด์ (Nucleotides)

น้ำตาล (Sugar)



สารประกอบทุติยภูมิ (Secondary metabolite)
สารที่จำเป็นต่อความสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิต

โพลีคีไทด์ (Polyketides)

สารอนุพันธ์ของกรดไขมัน (Fatty acids derived compounds)

เทอร์ปีน (Terpene)

สารอนุพันธ์ของชิคิเมต (Shikimate derived compound)

อัลคาลอยด์ (Alkaloids)

เปปไทด์ (Peptide)

สารอนุพันธ์ของน้ำตาล (Modified sugars)

สารที่มีวิถีสังเคราะห์แบบผสม (Mixed Biogenesis)

การค้นหารสของยา



รสแตรก



เคี้ยว

รสตาม

กั๊ด

รสน้ำ



พาหิระธาตุ



แสง

เสียง

กลิ่น

รสชาติ

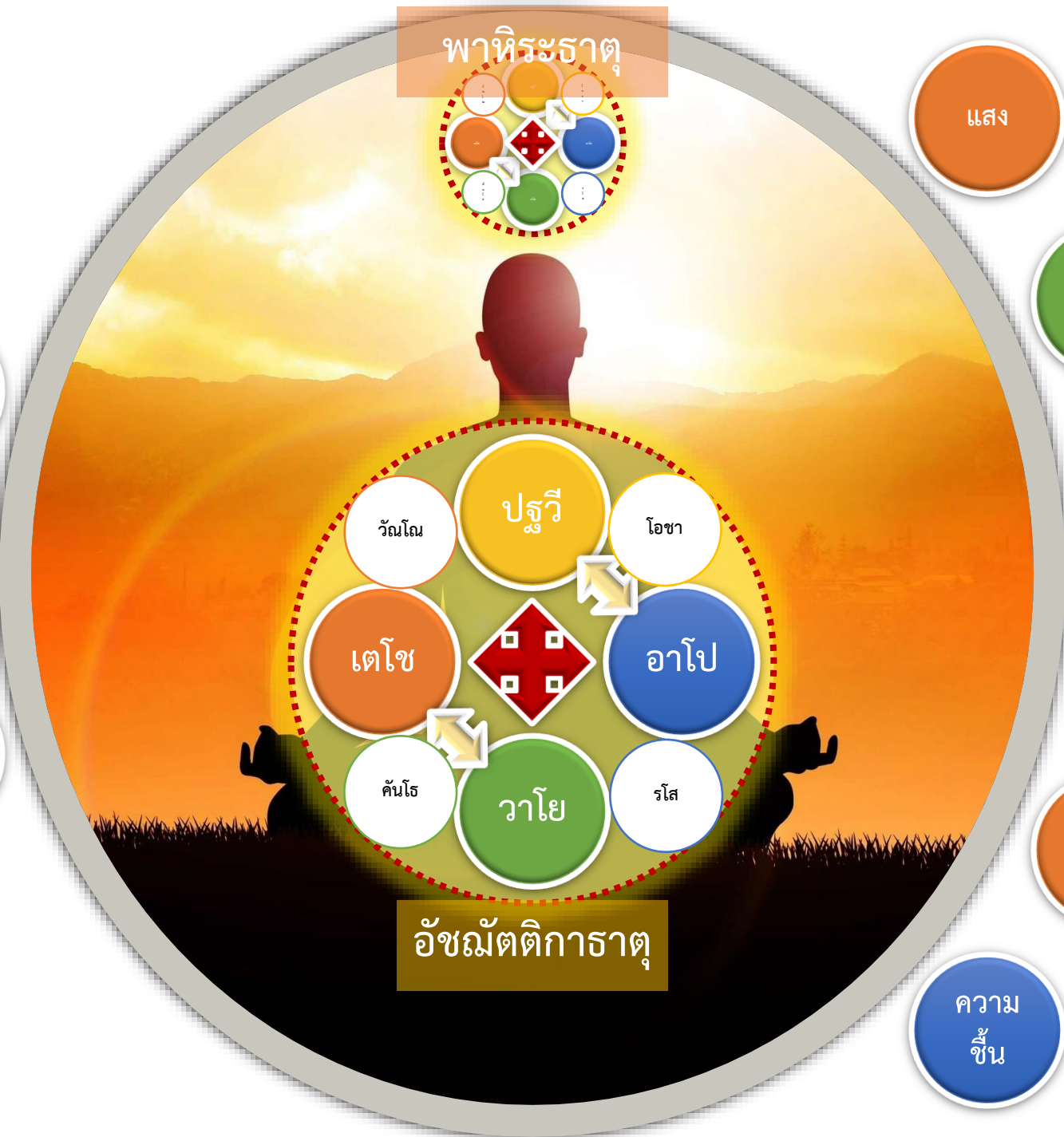
ความร้อน

ความชื้น

อาหาร

น้ำ

อากาศ



วัณโณ

ปฐวี

โอชา

เตโช



อาโป

คันโธ

วาโย

รโส

อหัมมัตติกาธาตุ

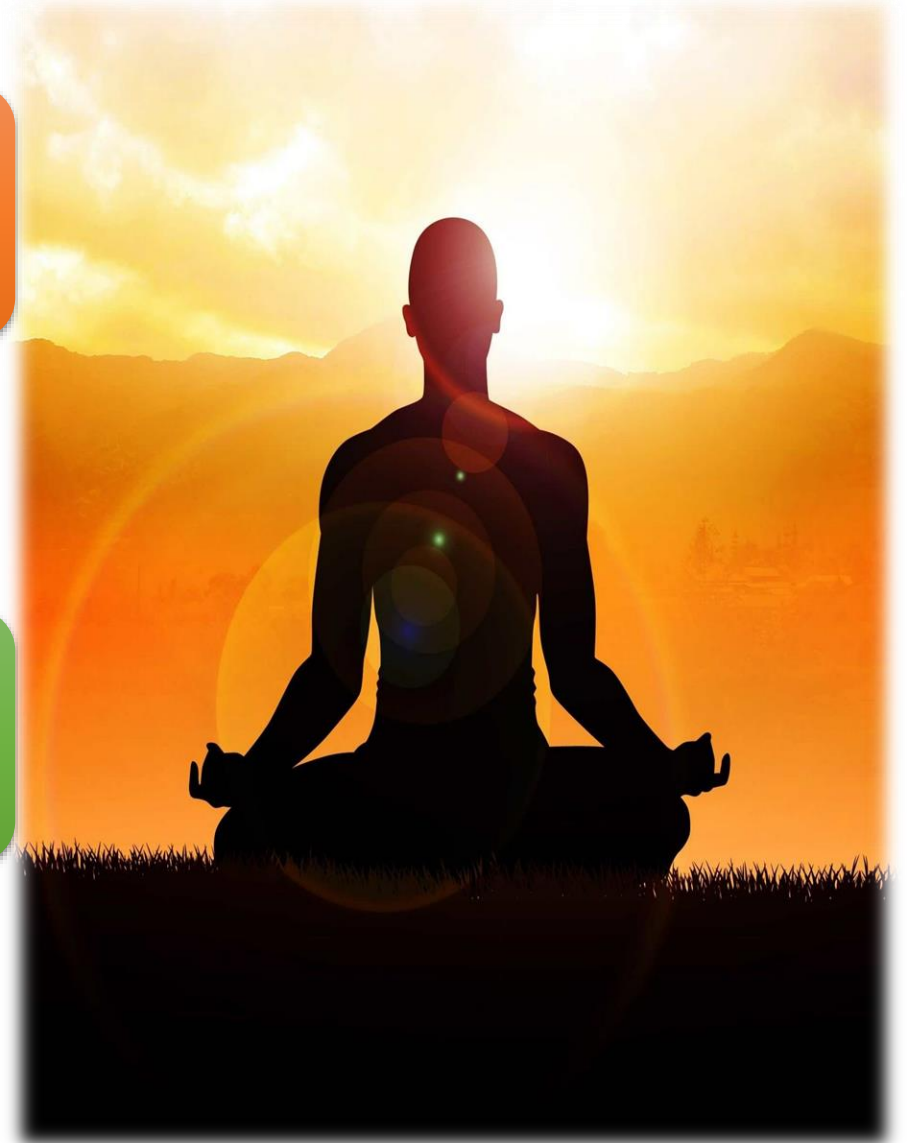
สาเหตุของการเจ็บป่วย – การแพทย์แผนไทย

การเสียสมดุลของธาตุภายใน (ชีวิต) และธาตุภายนอก (สิ่งแวดล้อม) แล้วส่งผลกระทบต่อธาตุภายใน

- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ – กายิกโรค (โรคทางกาย): สมุนไพรรักษาสมดุลธาตุภายในและภายนอก
- สิ่งแวดล้อมทางสังคม – เจตสิกโรค (โรคทางจิต): สติและปัญญา

พฤติกรรมดำรงชีวิต ที่ส่งผลต่อธาตุและการทำงานของธาตุภายใน

- พฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย
- พฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ



กัญชาทางการแพทย์แผนไทย

ชื่อพ้อง

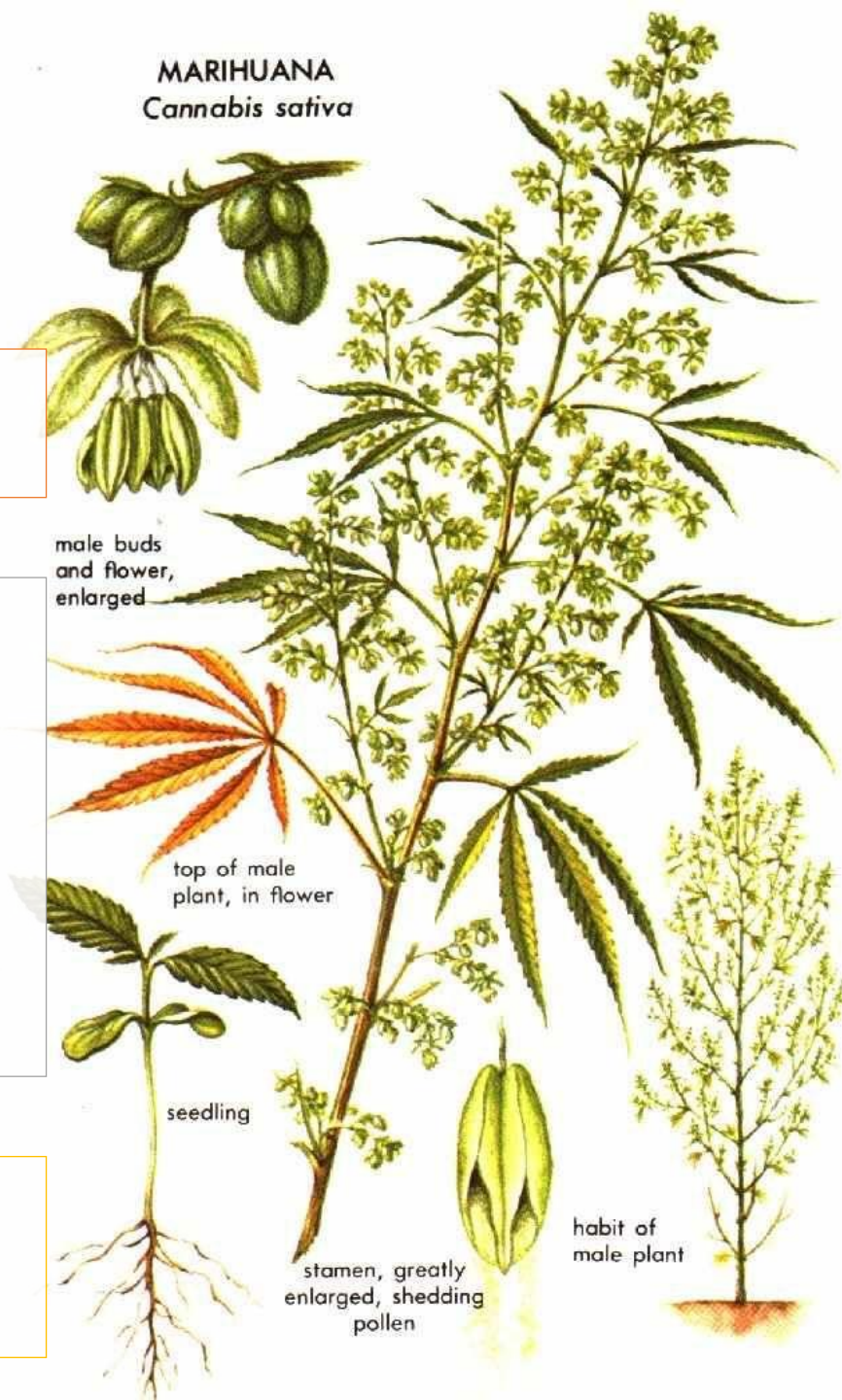
- กัญชา, คุณเช่า (จีน), ปาง (เงี้ยว), ยานอ (กะเหรี่ยง), Indian Hemp, Marijuana, Marihuana, Kif, Hashish, Hask, Bhang, Cannabis, Pot

สรรพคุณ

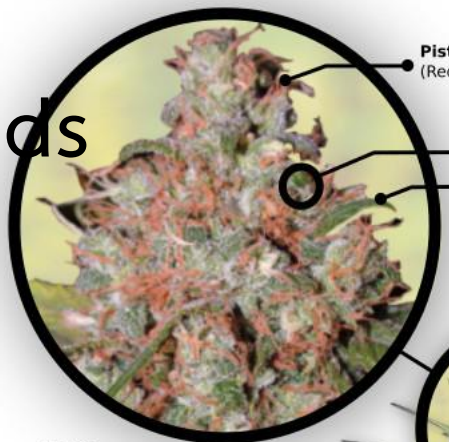
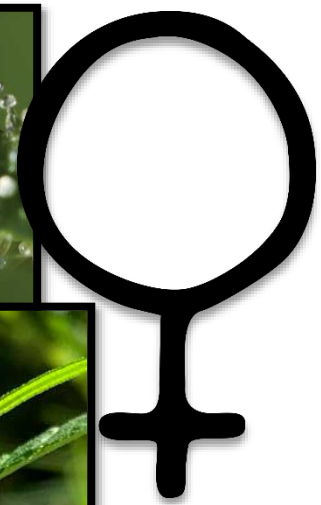
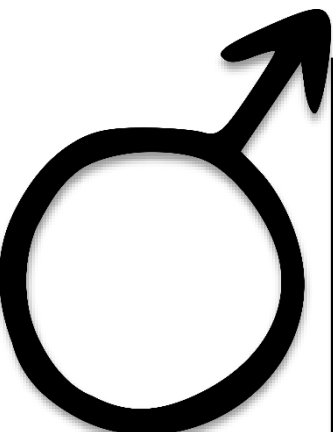
- สารออกฤทธิ์ที่สำคัญอยู่ในยาง มีปริมาณมากน้อยตามสายพันธุ์และภูมิประเทศที่ปลูก
- ใบ** – รสเมาเบื่อ: แก้หอบหืด เจริญอาหาร ชูกำลัง แต่ทำให้ขลาด ตาลาย ประสาท หลอน
- ยอดอ่อน** – รสเมาเบื่อ: ดองแอลกอฮอล์รับประทานครั้งละ ๕ – ๑๕ หยด แก้โรคเกี่ยวกับระบบประสาท ทำให้อนหลับ แก้ไอเสบ ระงับปวด แก้สมองพิการ แก้บิด ปวดท้อง แก้กล้ามเนื้อกระตุก
- ดอก** – รสเมาเบื่อ: ช่อดอกเรียกว่ากะหรี (กะหลี่) แก้โรคเส้นประสาท นอนไม่หลับ เจริญอาหาร กัดเสมหะในคอ

พิษ

- เป็นยาเสพติด** ใช้เกินขนาดทำให้ประสาทมึนชา คอแห้ง กระจายน้ำ ออยากอาหารหวาน ตกใจง่าย เกิดความผิดปกติในการเห็นและการได้ยิน ความจำเสื่อม สับสน หวาดกลัว
- เป็นยาที่ห้ามใช้** ต้องมีการเตรียมยาก่อนใช้



PhytoCannabinoids

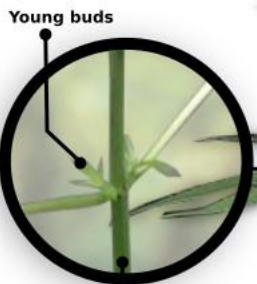


Calyx
(Mature Bud)



Cola
(Terminal bud)

Trichomes
(Resin-filled glands)



Young buds

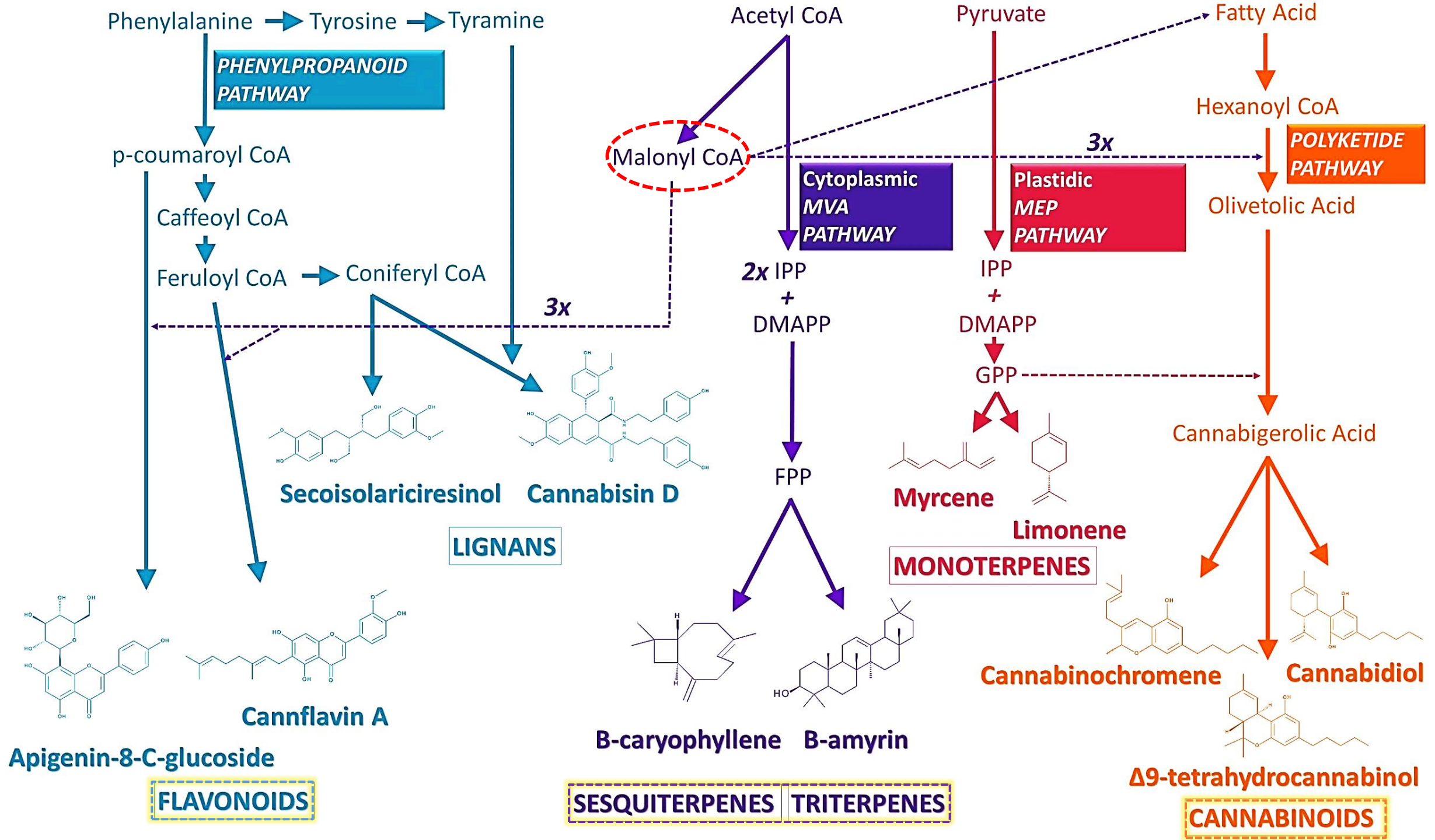
Stem

Fan leaves
(Big leaves)

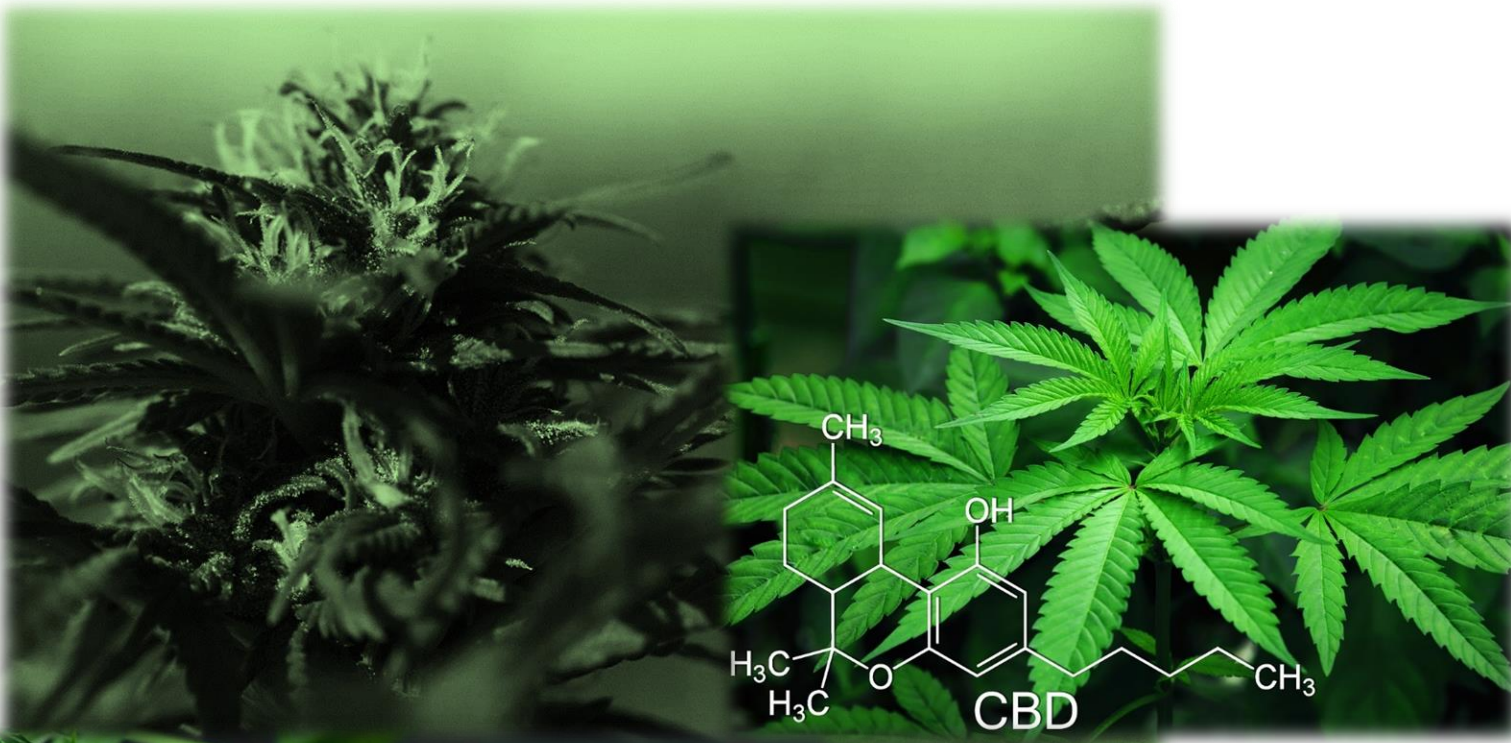


สารกลุ่ม Cannabinoid

ชื่อสารเคมี	สูตรโครงสร้าง	คุณสมบัติ
1. Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC)	$C_{21}H_{30}O_2$	เหลวคล้ายน้ำมันหนืดและข้น ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์
2. Δ^9 -trans-tetrahydrocannabinolic acid (THCA)	$C_{22}H_{30}O_4$	มีฤทธิ์ในการต่อต้านเชื้อแบคทีเรียหรือเป็นยาปฏิชีวนะได้ (Antibiotic) สมบัติในการละลายคล้าย THC แต่ Decomposition or Decarboxylation ที่อุณหภูมิประมาณ $125 - 150^\circ C$ เป็นสาร THC
3. Cannabinol (CBN)	$C_{21}H_{26}O_2$	จุดหลอมเหลว $76 - 77^\circ C$ ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์ มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาแบบกล่อมประสาท (Sedative) คลายกล้ามเนื้อ ลดความกังวล หรือใช้เป็นยาปฏิชีวนะได้
4. Cannabidiol (CBD)	$C_{21}H_{30}O_2$	จุดหลอมเหลวต่ำ $66 - 67^\circ C$ ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์ มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาคือทำให้สงบ หรือคลายเครียด (Anxiolytic) รักษาโรคจิต แก้อาการเกร็ง
5. Cannabigerol (CBG)	$C_{21}H_{32}O_2$	ใช้เป็นยาปฏิชีวนะ ฆ่าเชื้อรา
6. Cannabivarin (CBV)	$C_{19}H_{22}O_2$	ไม่มีข้อมูล
7. Cannabichromene (CBC)	$C_{21}H_{30}O_2$	เป็นยาแก้ปวด คลายเครียด เป็นยาปฏิชีวนะ ฆ่าเชื้อรา



Phytocannabinoids



Seed

Nutrients:

- Fat (30 %)
- Fiber (25 %)
- Protein (20 %)
- Ash (7 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.003 %)
- CBD (0.02 %)

Stem

Nutrients:

- Fiber (23 %)
- Protein (17 %)
- Fat (8 %)
- Ash (7 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.05 %)
- CBD (1.8 %)

Leaf

Nutrients:

- Fiber (19 %)
- Protein (24 %)
- Fat (20 %)
- Ash (11 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.2 %)
- CBD (2 %)
- CBG (0.2 %)

รากกัญชา - สารที่สำคัญและประโยชน์

Active compounds in cannabis root	Amount/concentration
Triterpenoids	
Friedelin ^{18,20}	7.5–12.8 mg/kg ^{18,20}
Epifriedelanol ^{18,20}	14.5–21.3 mg/kg ^{18,20}
Monoterpenes	From initial 2 kg sample of dried powdered roots, 2.3 g oil fraction (extracted with n-hexane) from the root extract was identified as 77.7% carvone and 23.3% dihydrocarvone. ²⁴
Carvone ²⁴	
Dihydrocarvone ²⁴	
Alkaloids	
Cannabisativine ^{18,25–27}	2.5 mg/kg ^{18,25–27}
Anhydrocannabisativine ²⁴	0.3 mg/kg ²⁴
Sterols	
Sitosterol ²⁸	1.5% ²⁸
Campesterol ²⁸	0.78% ²⁸

Medicinal use of cannabis roots	Methods of preparation	Methods of administration
Gout, arthritis, joint pain ^{1,5,6,8,10–12}	Boiled roots, ^{8,10–12} decoction ^{1,5,6}	Cataplasm ^{6,8}
Fever	Boiled roots ²	Compress ² Oral? ³
Inflammation ^{4–9}	Boiled roots, ^{7,9} decoction ^{4–6}	Cataplasm, ⁷ poultice ⁹
Skin burns ^{5,8,10}	Raw root, ¹⁰ juice or decoction, ⁵ mixed with fat (butter) ^{5,8}	Topical ⁸
Hard tumors ^{2,6–8}	Boiled roots ^{2,6,7}	Cataplasm, ⁷ compress ²
Childbirth		
Postpartum hemorrhage ^{13,14}	Juice and decoction ¹⁴	Oral ¹⁴
Sexually transmitted disease		
Gonorrhea ¹⁵	(Unknown)	Eaten ¹⁵
Gastrointestinal activity		
To induce vomiting ^{16,17}	Boiled roots ¹⁷	Oral? ^{16,17}
As a stomach tonic ³	Pulverized, mixed with wine ³	Oral? ³
Infection		
Erysipelas ⁹	Boiled roots ⁹	Poultice ⁹
Toxins and infections ³	Pulverized, mixed with wine ³	Oral? ³
Vermin ⁸	Juice and decoction ⁸	Intrarectal ⁸



USES OF HEMP OIL

Hemp is the strongest natural fibre in the world, known to have over **50,000 different uses!**

- 7. Improves Mood
- 8. Mercury-Free Fatty Acid Supplement
- 9. Can Alleviate Cancer-Related Symptoms

- 10. Neuroprotective Properties



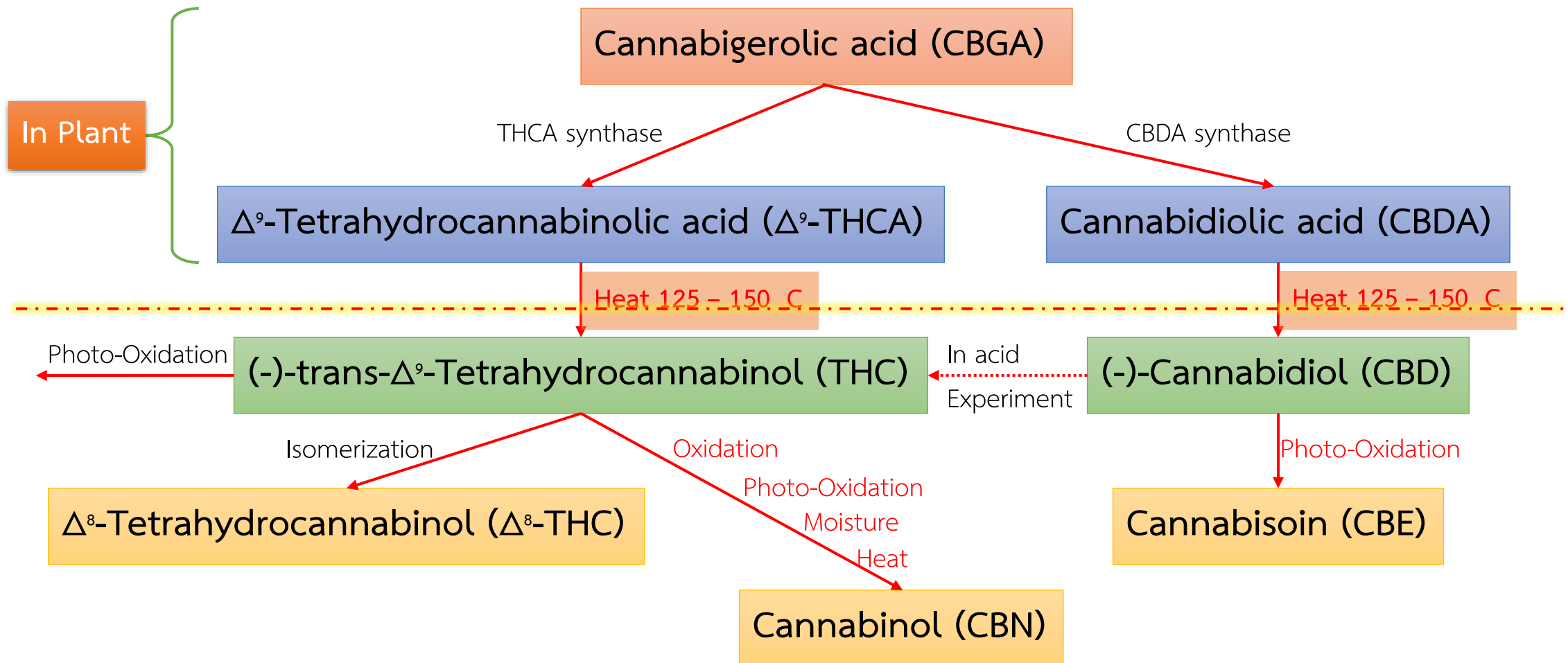
Parts of the Cannabis Plant



กระบวนการทางเภสัชกรรมแผนไทย



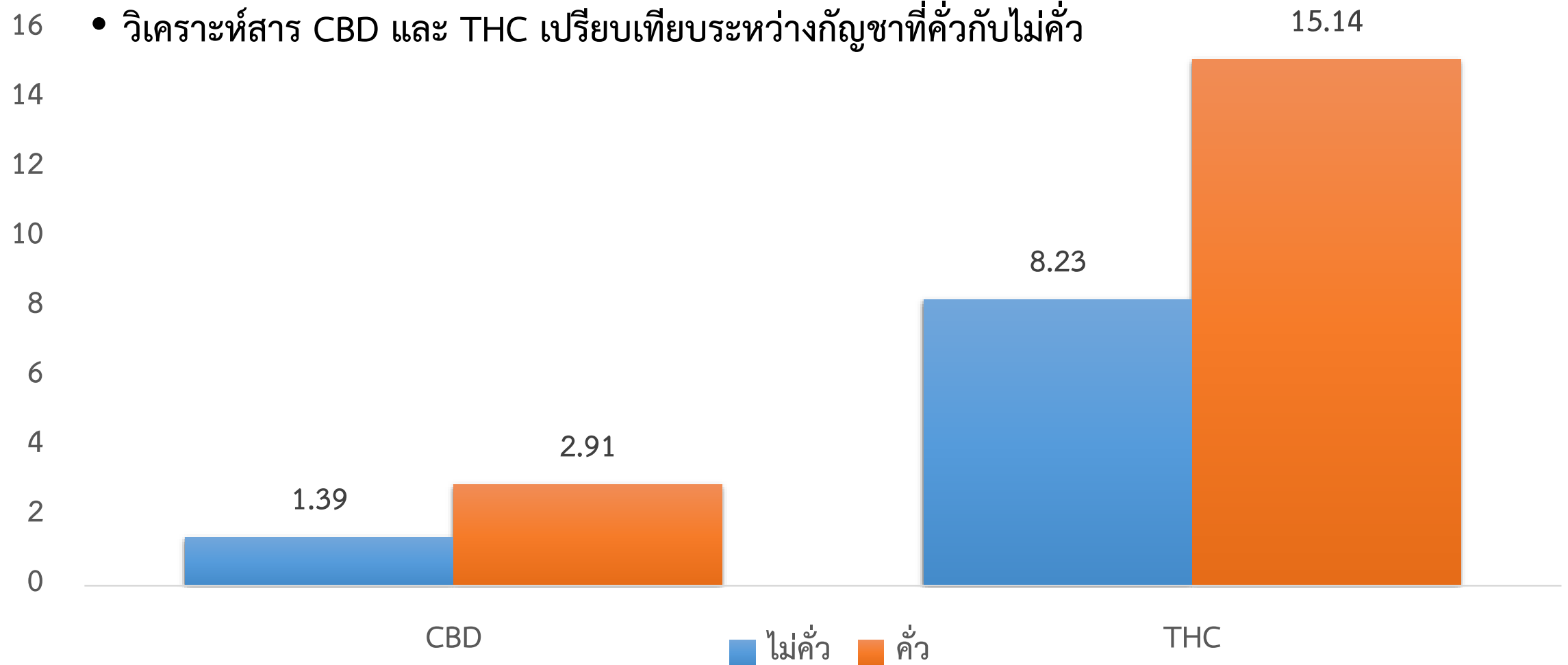
การเตรียมเครื่องยาสมุนไพร - PhytoCannabinoids



การเตรียมเครื่องยาสมุนไพร – การคั่วสมุนไพร

- ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

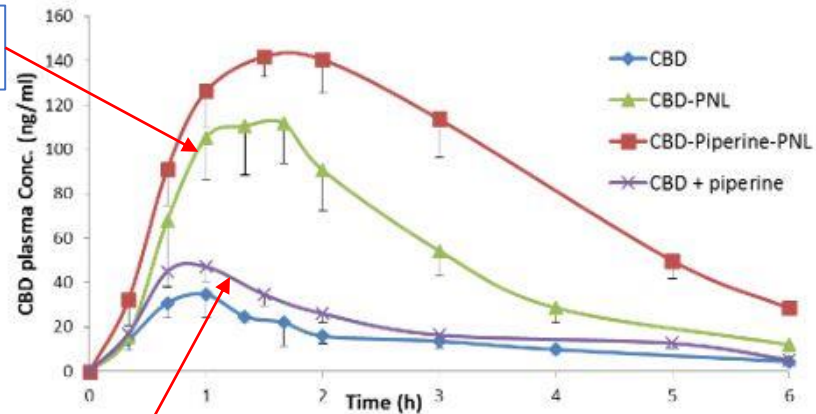
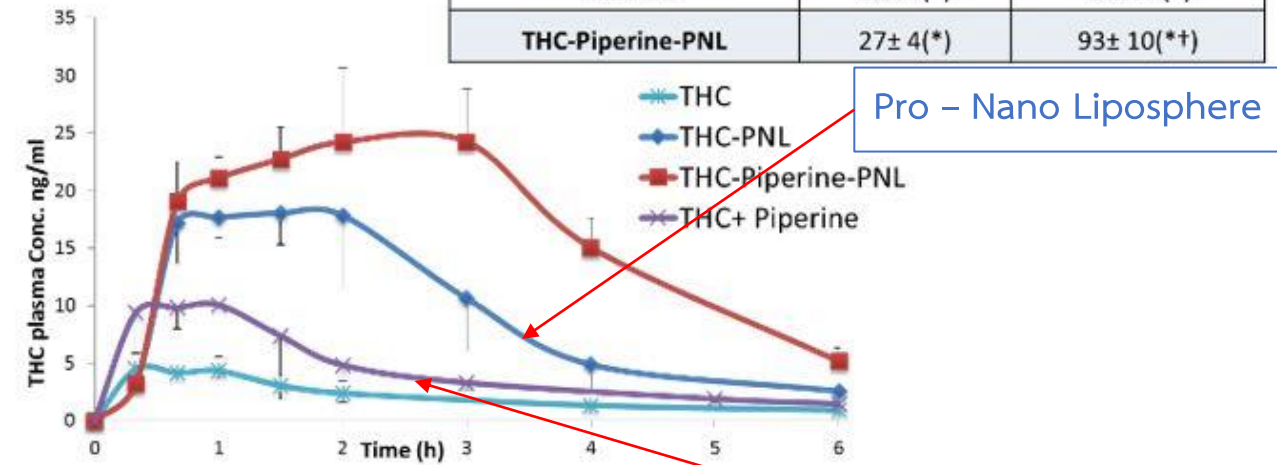
- วิเคราะห์สาร CBD และ THC เปรียบเทียบระหว่างสมุนไพรที่คั่วกับไม่คั่ว



การใช้สารที่ช่วยเสริมการออกฤทธิ์

	Cmax (ng/mL)	AUC (h*ng/mL)
THC	5.5±1	10±2
THC-PNL	32± 4(*)	63± 11(*)
THC-Piperine-PNL	27± 4(*)	93± 10(**)

	Cmax (ng/mL)	AUC (h*ng/mL)
CBD	39±8	90±21
CBD-PNL	137±43(*)	300±95 (*)
CBD-Piperine-PNL	170±13(**)	570±23 (**)



Pro - Nano Liposphere

พริกไทย

การออกฤทธิ์ของยาสมุนไพร

รสะ – บอกล้อชะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อกาย

- **ระยะรับ** รับรู้รสในปากในคอ

รสะ

วิริยะ – บอกลประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อสมุญฐาน

- **ระยะย่อย** รับรู้ดูดซึมในไส้ใหญ่ (อ้นตั้ง) ร้อน เย็น สุขุม

วิริยะ

วิปากะ – บอกลปฏิกริยา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง

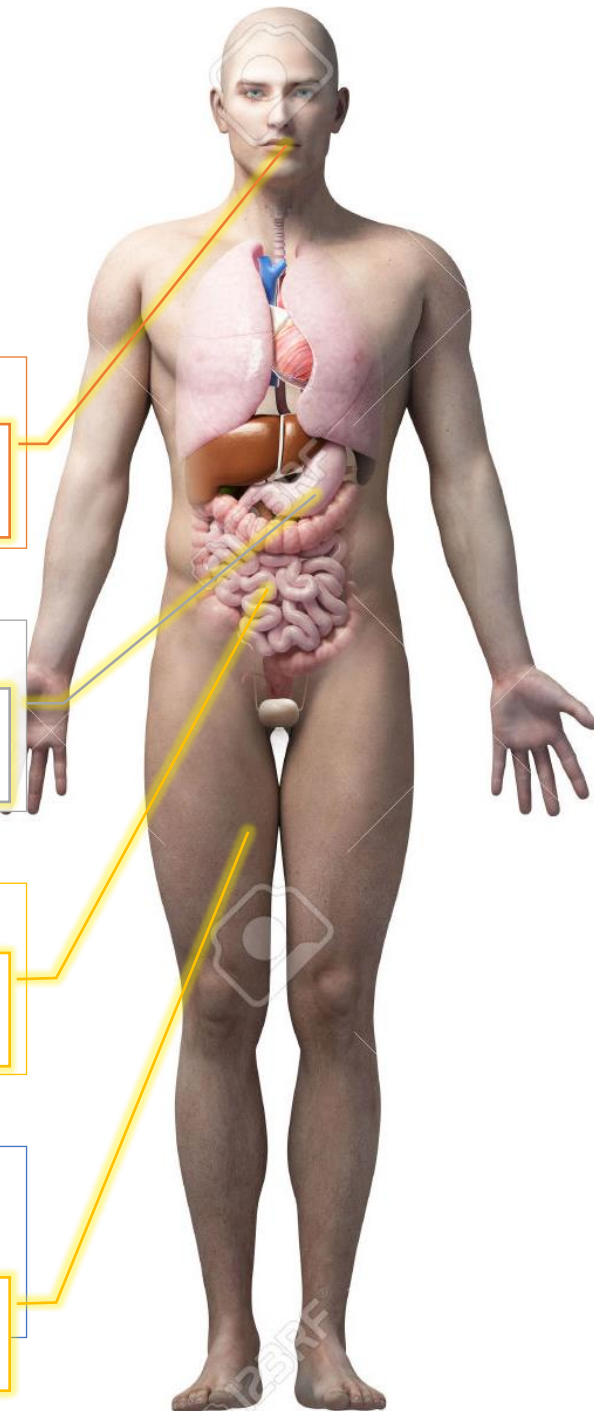
- **ระยะกระจาย** ล้อชะซึมซาบเกิดปฏิกริยาทั่วสรีรกาย ไปตามรสะของตน

วิปากะ

พระภาวะ – บอกลความเฉพาะ ซึ่งเป็นคุณสมบัติจำพะาะตน

- **ระยะออกฤทธิ์** ล้อชะออกฤทธิ์จำพะาะส่วนเฉพาะตน รสะเหมือนกันออกฤทธิ์ต่างกัน

พระภาวะ



Endocannabinoid system: ECS

Endocannabinoids

- สารที่ร่างกายสร้างขึ้นและสามารถจับกับ CB receptor หรือเรียกว่า CB endogenous Ligand
- Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)
- 2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

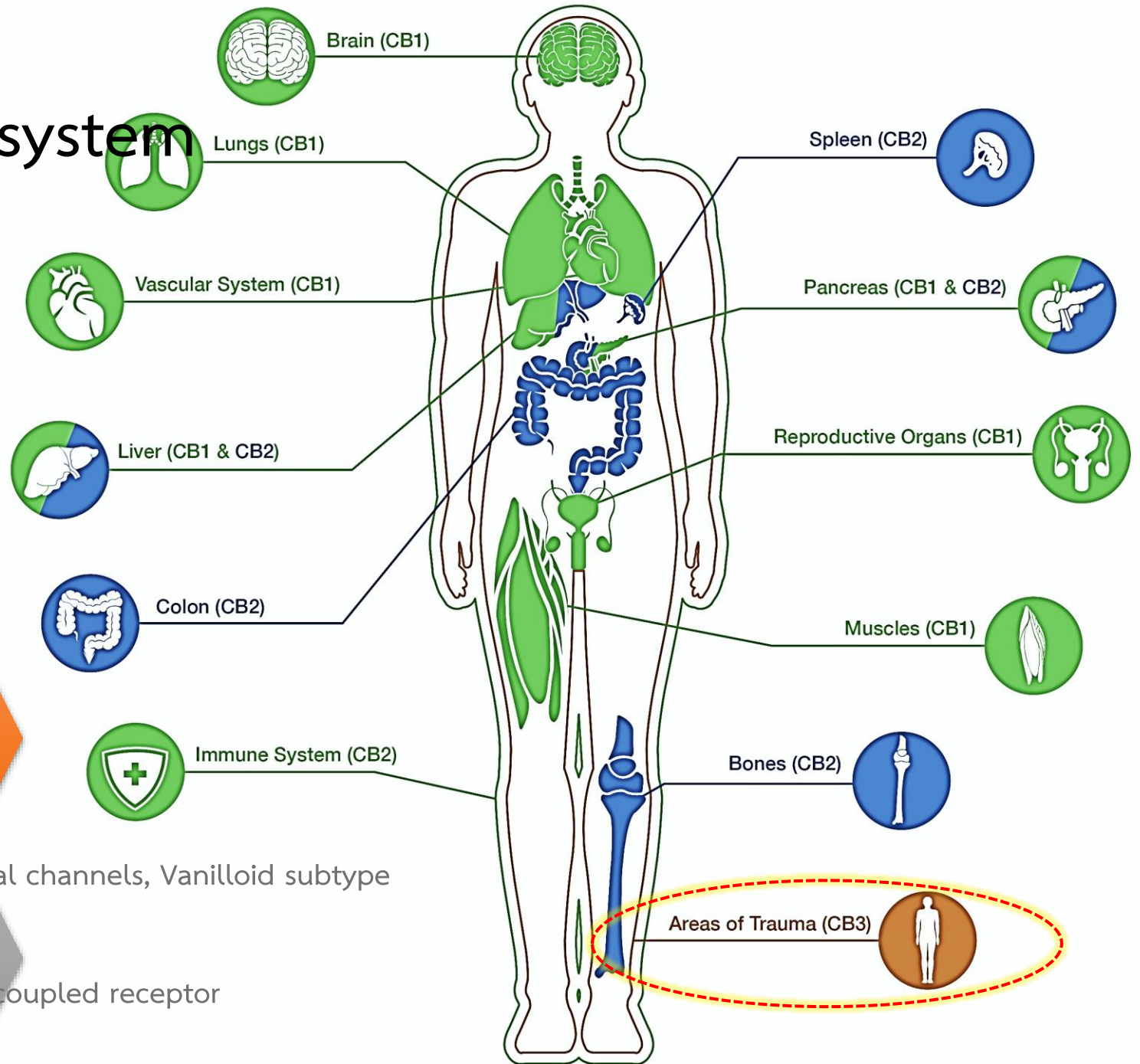
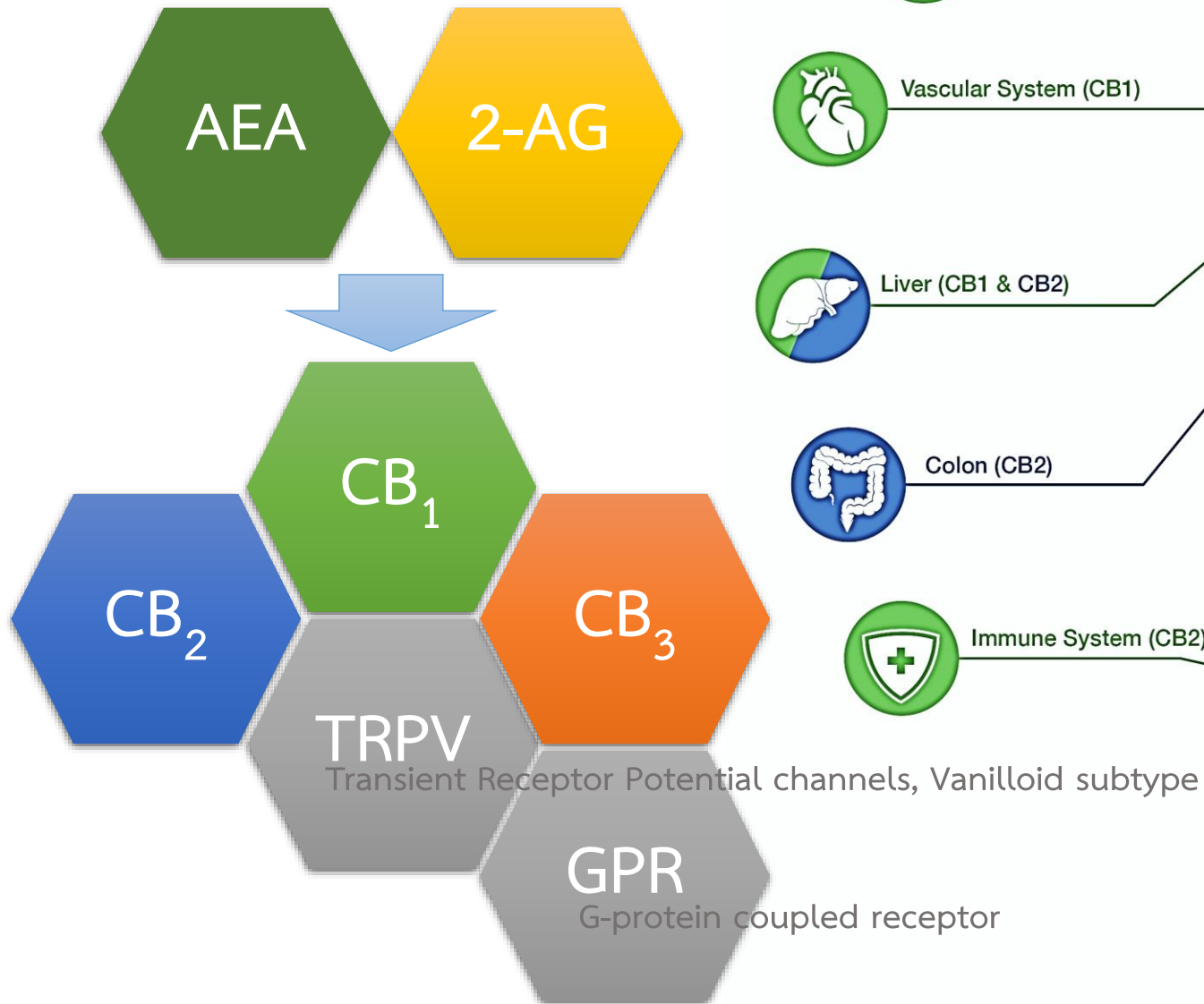
การปรับสมดุลของร่างกาย (Homeostasis)

- **Analgesic** ความเจ็บปวด
- **Neuro Protectant** ความจำ การติดยา และการเคลื่อนไหว
- **Metabolism** ของไขมันและกลูโคส เพื่อรักษาสมดุลของพลังงานในร่างกาย การกินอาหาร
- **Anti Inflammation & Anti Oxidant** การหลั่ง Cytokine ในระบบภูมิคุ้มกัน การอักเสบ
- **Immune response regulation** การตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันด้านร่างกาย

การควบคุมระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine glands)

- Hypothalamus – Pituitary **Adrenal axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Growth hormone axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Thyroid axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Gonadal axis**
- Hypothalamus **Prolactin axis**

EndoCannabinoid system



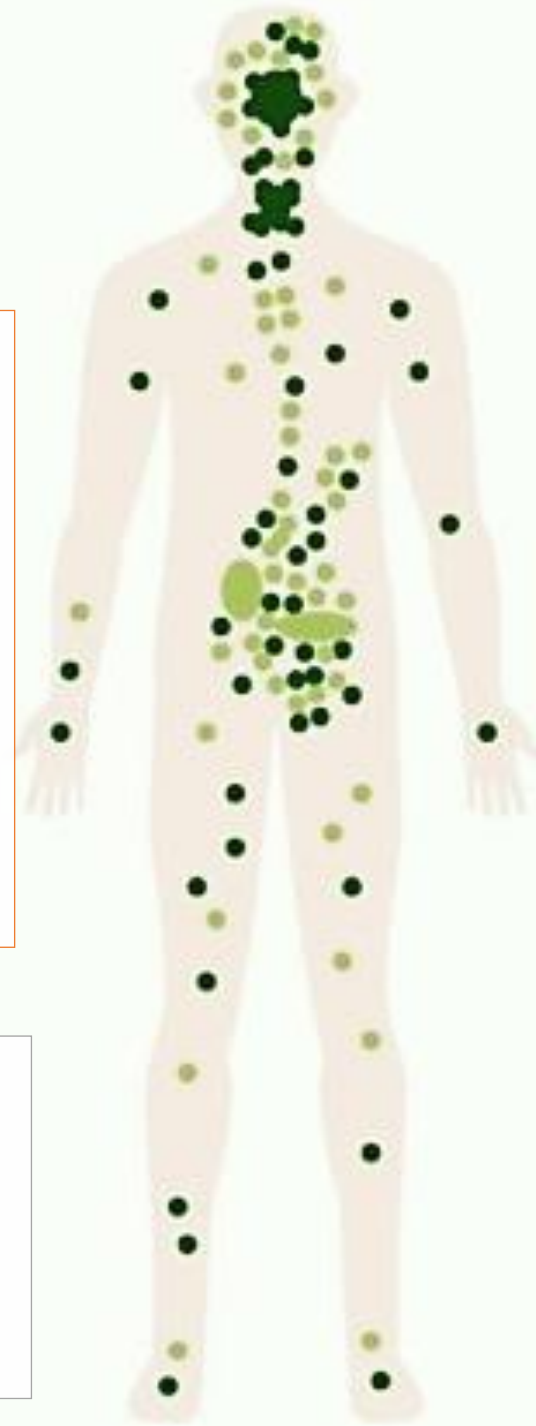
Cannabinoid receptor: CB receptor

Cannabinoid receptor 1: CB₁

- ระบบประสาทส่วนกลาง (Central nervous system) Hippocampus, Basal ganglia, Cerebral cortex, Cerebellum, Limbic system และ Hypothalamus
- การควบคุมการกินอาหาร ความอึด ความเจ็บปวด อุณหภูมิร่างกาย ความจำ การติดยา การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต และการเคลื่อนไหว
- อวัยวะรอบนอก (Peripheral tissues) Adipocytes (Adipose tissues), Hepatocytes, Skeletal muscles, Endothelial cells, Gastrointestinal tract, Heart, Lungs, Gonads และ Islets of Langerhans ของตับอ่อน
- การควบคุม Metabolism ของไขมันและกลูโคส รักษาสมดุลของพลังงานในร่างกาย

Cannabinoid receptor 2: CB₂

- ระบบภูมิคุ้มกัน (Immune system) ได้แก่ Lymphoid tissues, Spleen, Thymus, Tonsils, Peripheral macrophages และ Blood cells
- มีบทบาทควบคุมการหลั่ง Cytokine ในระบบภูมิคุ้มกัน ไม่มีบทบาทควบคุมการกินอาหารและสมดุลของพลังงาน



CB1

CB1 Receptors target :

Appetite
Immune cells
Motor activity
Motor coordination
Pain perception
Short term memory
Thinking

CB2

CB2 Receptors target :

Adipose tissue
Bone
Cardiovascular system
Central nervous system
Eyes
Gut
Immune system
Kidneys
Liver
Pancreas
Reproductive system
Respiratory tract
Skeletal muscle
Skin
Tumors

CB₁ receptor – GPCR family **Nervous system**

CNS

- ⓐ. Olfactory bulb, Hippocampus, Basal ganglia, and Cerebellum
- ⓑ. Cerebral cortex, Septum, Amygdala, Hypothalamus, and Parts of Brainstem and Dorsal horn of Spinal cord
- ⓒ. Thalamus and Ventral horn of Spinal cord

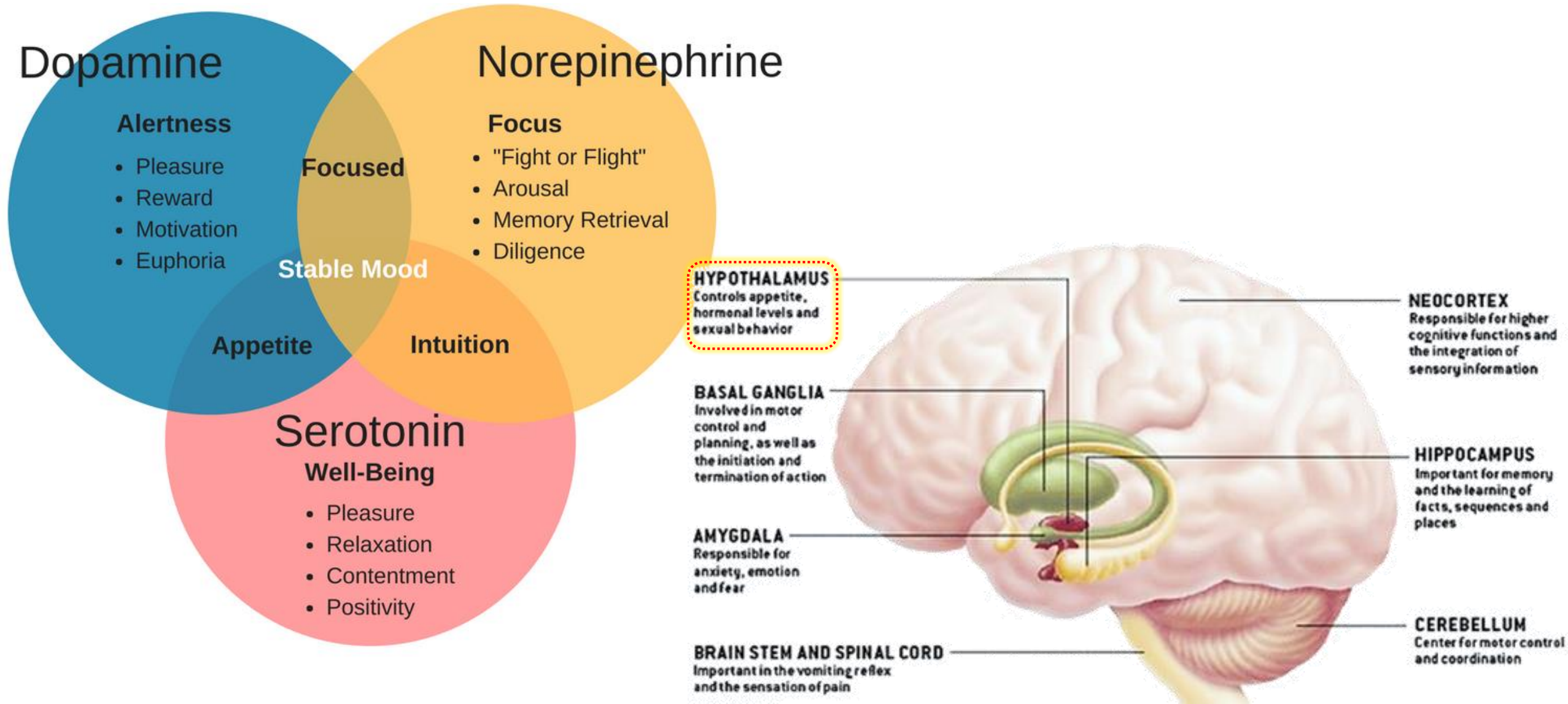
PNS

- ⓐ. Sympathetic nerve terminals
- ⓑ. Nociception – Trigeminal ganglion, Dorsal root ganglion, and Dermic nerve endings of primary sensory neurons

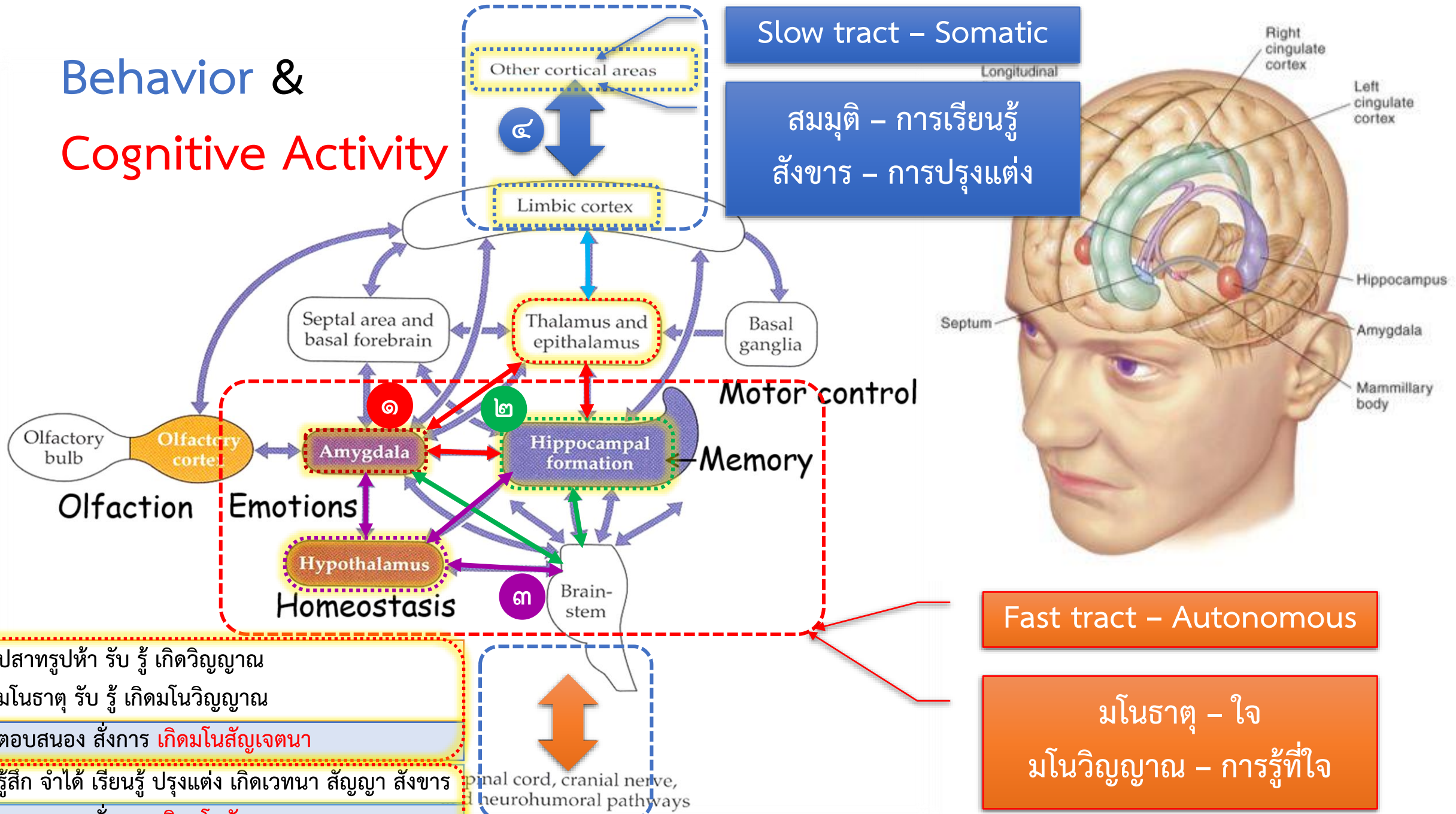
Gastrointestinal (GI) tract

- ⓐ. Neuronal route – Enteric nervous system
- ⓑ. Non-neuronal route – Intestinal mucosa, Enteroendocrine cells, Immune cells, Enterocytes
- ⓒ. Mobility of GI tract, Secretion of Gastric acids, Fluids, Neurotransmitter, Hormones, Permeability of Intestinal epithelium

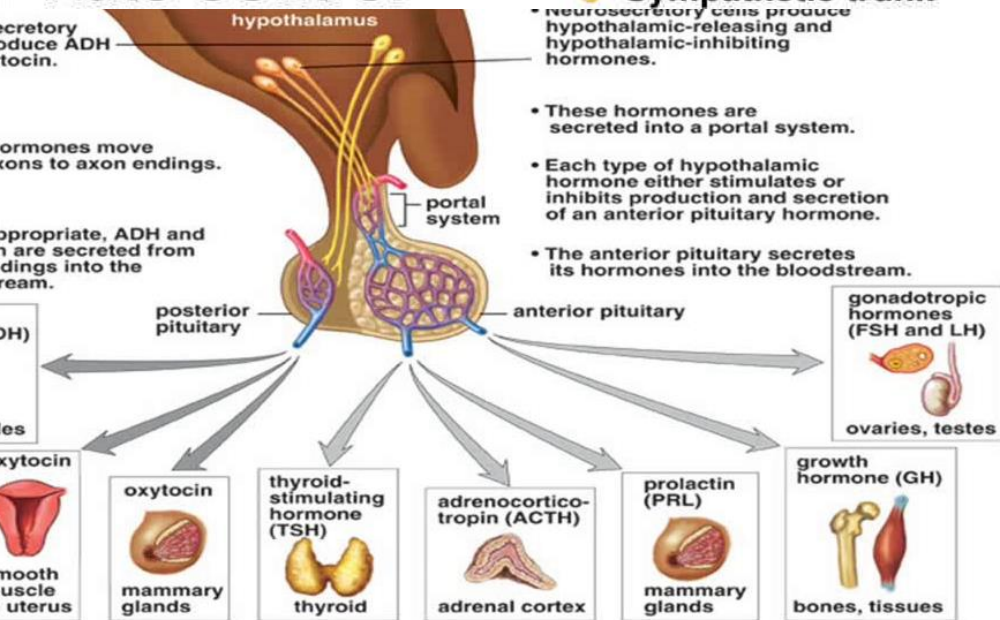
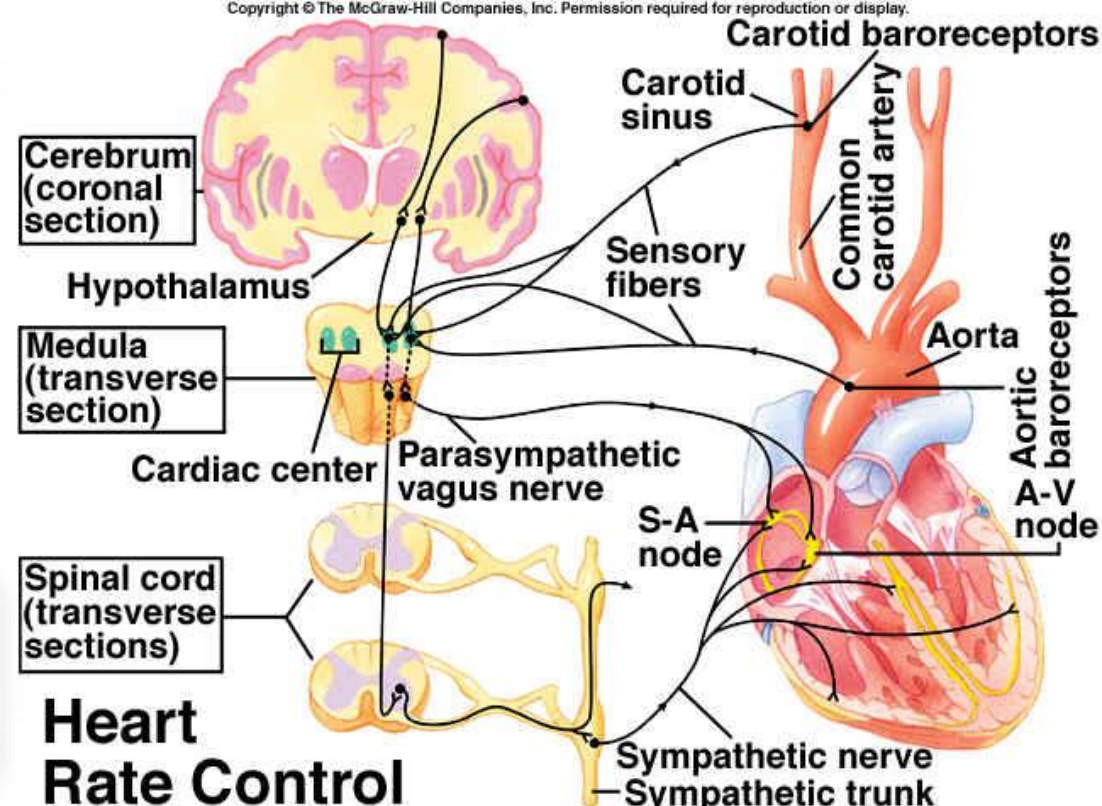
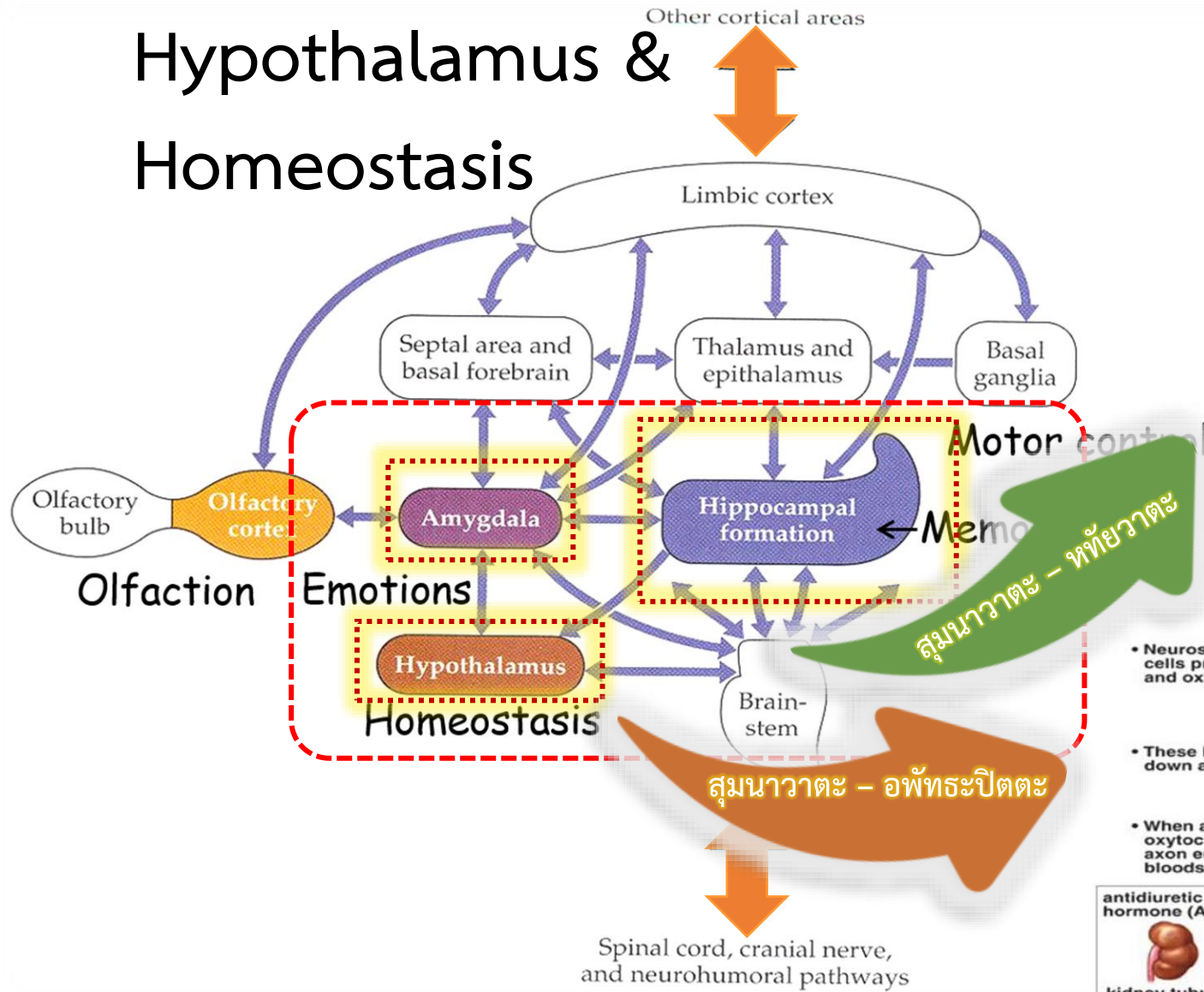
Cannabinoid receptor in Brain: Limbic system



Behavior & Cognitive Activity

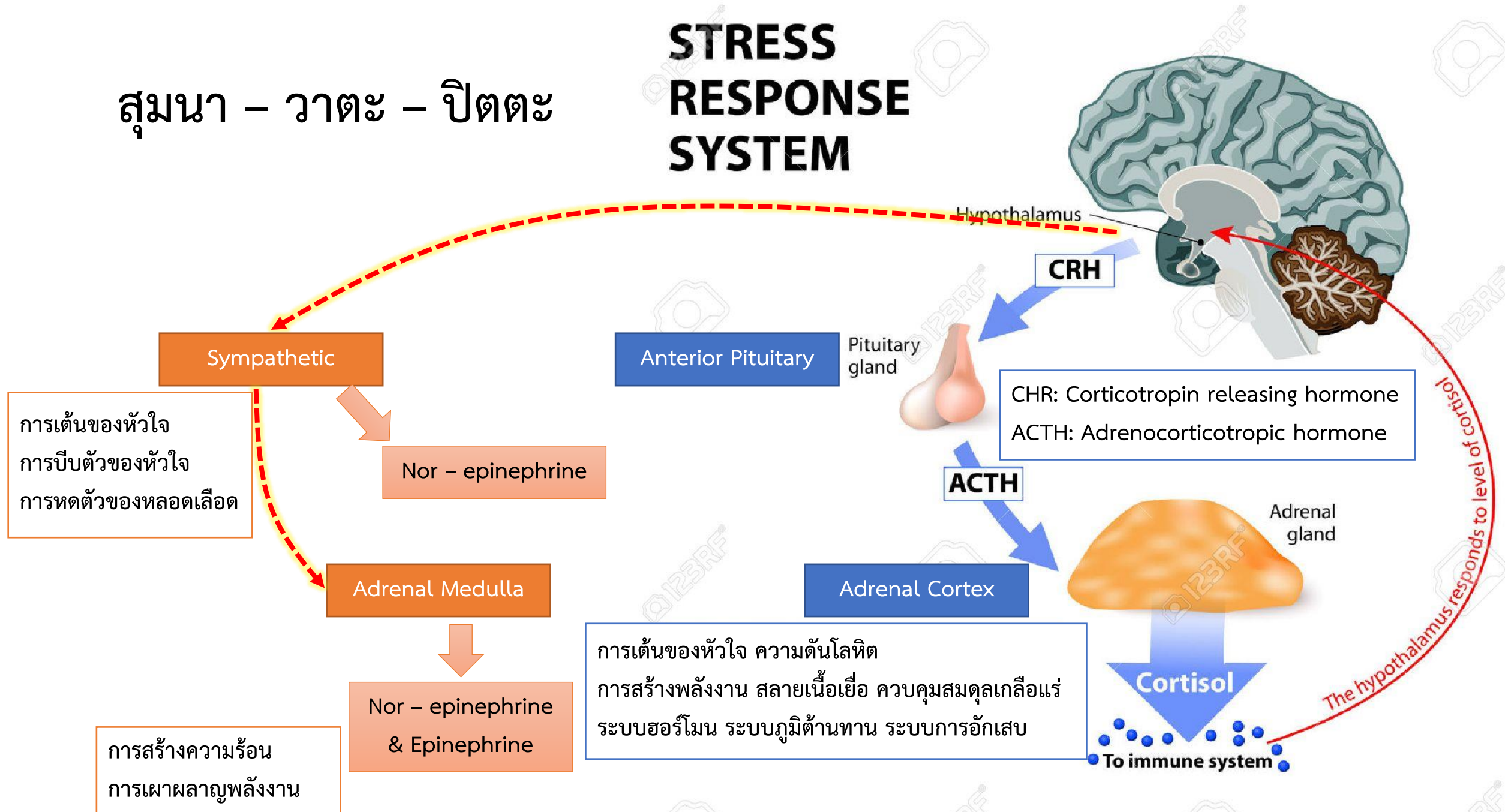


Hypothalamus & Homeostasis



สุมณา - วาตะ - ปิตตะ

STRESS RESPONSE SYSTEM

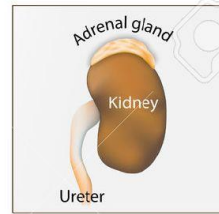
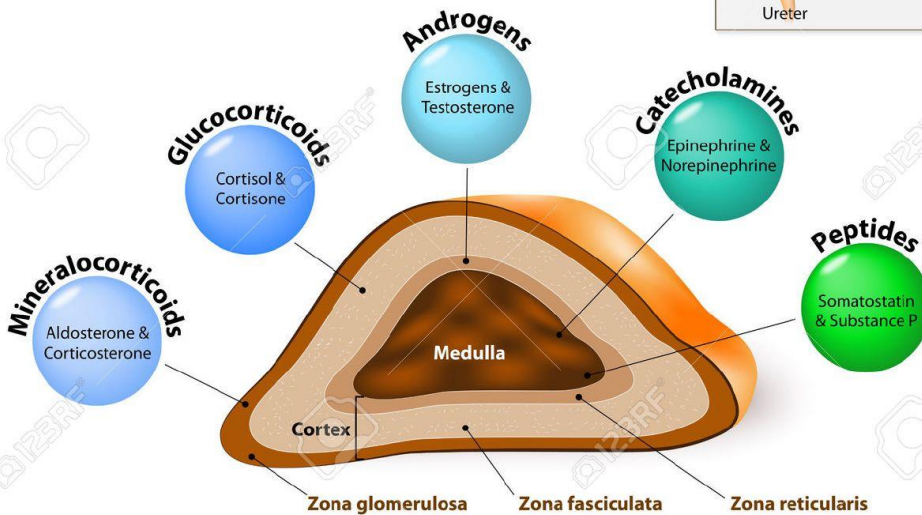


วาทะ - ปิตตะ - เสมหะ

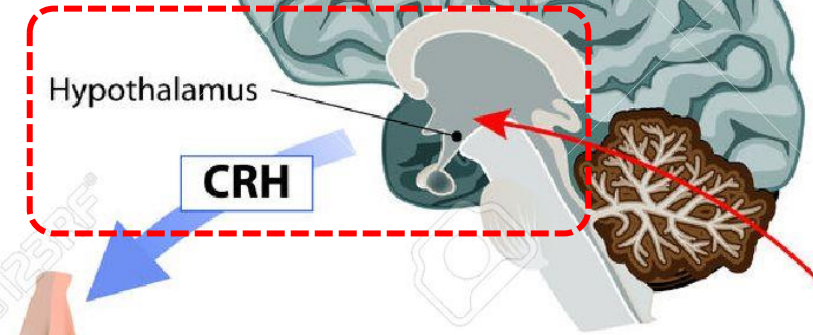
กระทบการไหลเวียนโลหิต การกระจายสารน้ำ
เกิดภาวะซึมเศร้า

STRESS RESPONSE SYSTEM

ADRENAL GLAND (hormones)



การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต
การสร้างพลังงาน สลายเนื้อเยื่อ ควบคุมสมดุลเกลือแร่
ระบบฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบการอักเสบ



Anterior Pituitary

Pituitary gland

CRH

CHR: Corticotropin releasing hormone
ACTH: Adrenocorticotrophic hormone

ACTH

Adrenal Cortex

Adrenal gland

Cortisol

To immune system

The hypothalamus responds to level of cortisol

CB₁ receptor – GPCR family **Gastrointestinal (GI) tract**

CNS

- Ⓐ. Olfactory bulb, Hippocampus, Basal ganglia, and Cerebellum
- Ⓑ. Cerebral cortex, Septum, Amygdala, Hypothalamus, and Parts of Brainstem and Dorsal horn of Spinal cord
- Ⓒ. Thalamus and Ventral horn of Spinal cord

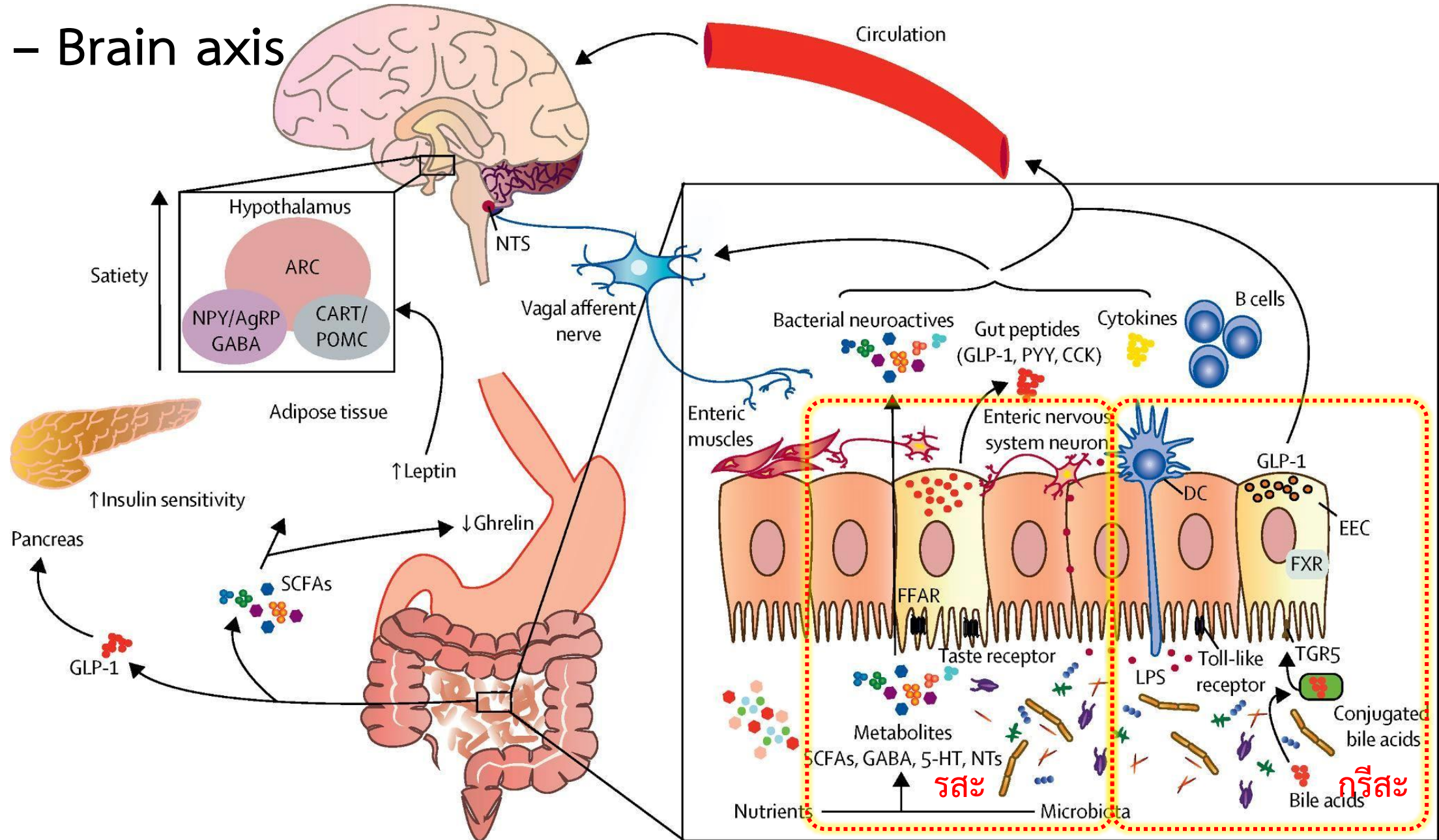
PNS

- Ⓐ. Sympathetic nerve terminals
- Ⓑ. Nociception – Trigeminal ganglion, Dorsal root ganglion, and Dermic nerve endings of primary sensory neurons

Gastrointestinal (GI) tract

- Ⓐ. Neuronal route – Enteric nervous system
- Ⓑ. Non-neuronal route – Intestinal mucosa, Enteroendocrine cells, Immune cells, Enterocytes
- Ⓒ. Mobility of GI tract, Secretion of Gastric acids, Fluids, Neurotransmitter, Hormones, Permeability of Intestinal epithelium

Gut – Brain axis



Cannabinoids and GI tract

Inhibitory role

- Reduces gastric and Intestinal motility and several Motility-related parameters
- Inhibits gastric and intestinal secretion
- Modulates visceral sensitivity
- Reducing pain sensations
- Reduces the activity of the local Immune system, lowering Inflammatory responses

Pathophysiological conditions

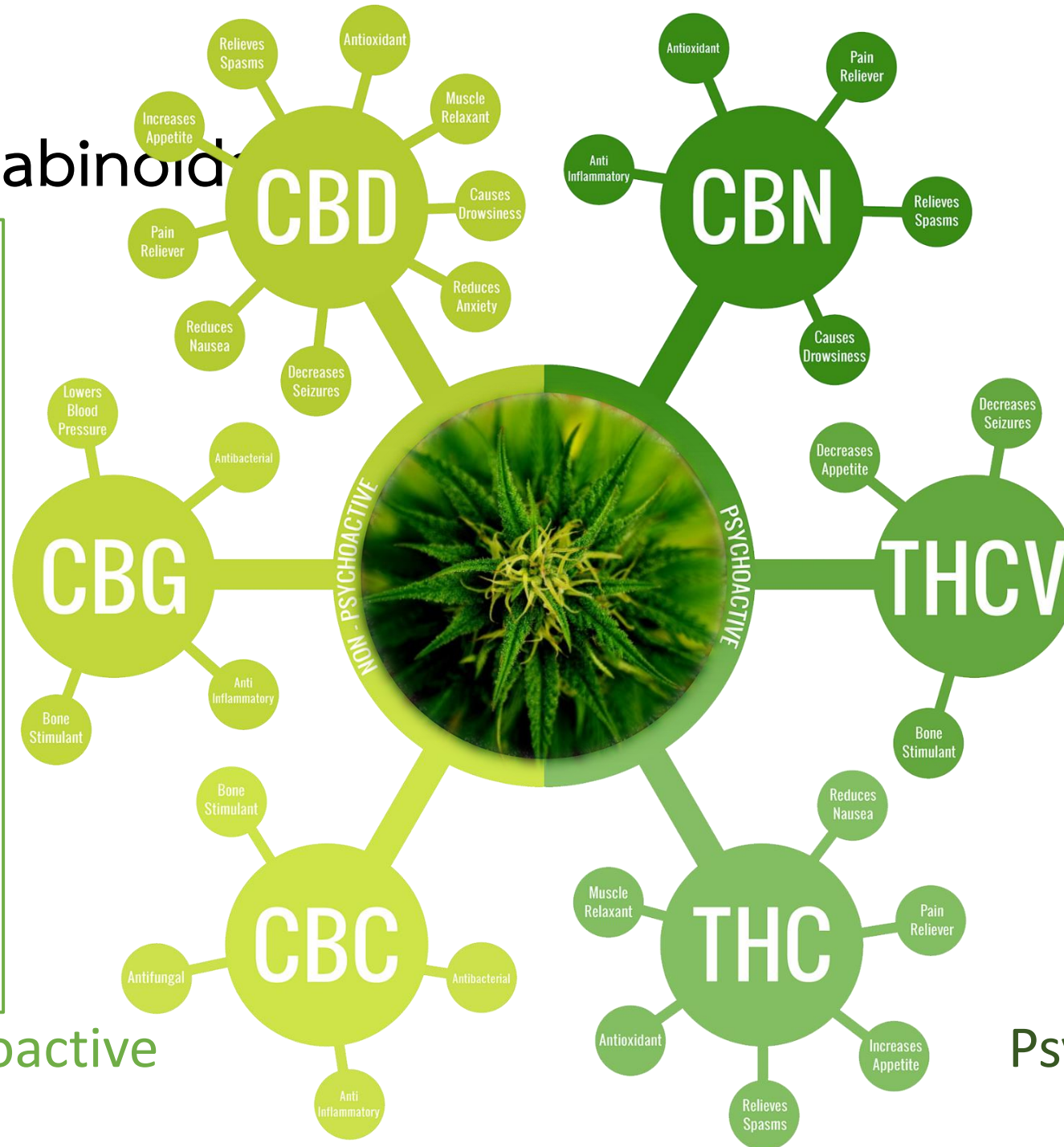
- Upregulate level – Hyper or Hypo active bowel sound and Abdominal pain
- Increased expression of cannabinoid receptors
- Enhanced endocannabinoid levels
- Full activity not in physiological conditions but under pathophysiological states

CB₂ receptor – GPCR family

Peripheral CBr

- ①. Spleen macrophage, Immune cell
- ②. Cardiovascular system, GI tract, Liver, Adipose tissue, Bone and Reproductive organ

PhytoCannabinoids



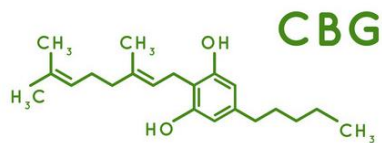
- Anxiolytic
- Anti Oxidant
- Reduce Depression
- Anti Inflammation
- Reduce Nausea
- Reduce Pain
- Muscle relaxant
- Relieve Spasm
- Decrease Seizure
- Bone Stimulant
- Anti Bacterial
- Anti Fungal
- Neuroprotective effects

- Anxiolytic
- Anti Inflammation
- Reduce Nausea
- Reduce Pain
- Muscle relaxant
- Relieve Spasm
- Decrease Seizure
- Bone Stimulant
- Anti Oxidant
- Increase Appetite
- Decrease Appetite

Non – Psychoactive

Psychoactive

PhytoCannabinoids



CBG

Mother cannabinoid

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่าการ
ใช้ THC อย่างเดียว



CBN

การเปลี่ยนสภาพของ THC

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่า
การใช้ THC อย่างเดียว



THC



CBD

CB₁ และ CB₂ antagonist

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่าการ
ใช้ THC อย่างเดียว

ทำให้ THC ผ่าน Blood
brain barrier ออกฤทธิ์ได้ดี
ขึ้น

Aromatic substance – Most common Terpenes in Cannabis

MYRCENE

earthy
cloves
herbal

analgesic
anti-inflammatory
antipsychotic
antispasmodic
hypnotic
muscle relaxant
sedative

AROMA

EFFECTS

LIMONENE

citrus
lemon
orange

antidepressant
antifungal
antimicrobial
antispasmodic
anxiolytic
gastroprotective
immunostimulant



citrus fruit rinds
juniper
peppermint

CARYOPHYLLENE

pepper
wood
spicy

anti-inflammatory
analgesic
protects digestive
tract cell lining
anti-depressant
anti-septic

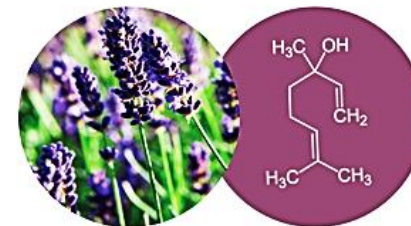


black pepper
Thai basil
cloves

LINALOOL

floral
sweet
citrus

analgesic
anticonvulsant
antiepileptic
antineoplastic
antipsychotic
anxiolytic
sedative

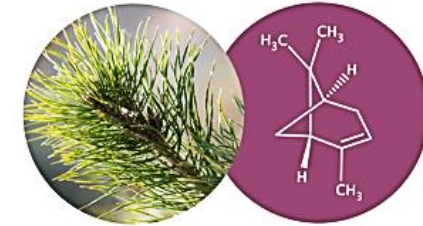


lavender
laurel
mints

A-PINENE

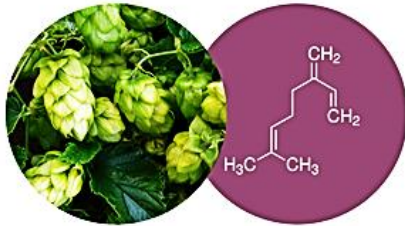
pine
wood
mountain air

anti-inflammatory
gastroprotective
energy booster
bronchodilator
aids memory
anti-bacterial



pine needles
orange peel
parsley

ALSO
FOUND
IN



hops
fresh mango
lemongrass

Cannabis flavonoids – Cannaflavins



Polyphenolic compounds

- Color pigmentation to plants

Anthoxanthins or Anthocyanins (Red Purple Blue depending on pH levels)

- **Antioxidant** with Cardiovascular health benefit

Cannafavin A, B and C

- **Anti-inflammatory** properties that might be stronger than Aspirin

Kaempferol, Quercetin, Silymarin and Orientin

- **Anti-inflammatory, Anti-fungal, Antioxidant and Anti-cancer**

Entourage effect

Pharmacokinetic mechanism

- Changing absorption, distribution, metabolism, and excretion
- **CBD** boosted blood levels of THC by inhibiting the human CYP2C9 enzyme
- **CBD** pretreatment boosted blood and brain levels of THC by inhibiting P-gp & BCRP drug transport
- **Myrcene** can increase brain levels of THC

Direct Pharmacodynamic mechanism

- Binding to the same receptor
- Synergistic – Positive allosteric modulator:
 - **Terpene** potentiated CB₁ receptor activation and TRPV₁ receptor that important for pain and epilepsy
- Antagonist – Negative allosteric modulator:
 - **CBD** reduced CB₁ (CB₂, GPR₁₈, and GPR₅₅) receptor activation

Indirect Pharmacodynamic mechanism

- Binding to a different receptor
- Synergistic –
 - **Myrcene** potentiate sedative effects of THC through the GABA system (GABA-A)
- Antagonist –
 - **CBD & CBD-A** reduce anxiety produced by THC through the serotonin system (5-HT_{1A})
 - **CBD** reduces psychosis-like effects of THC through the dopamine system
 - **Pinene** improves THC-induced memory deficits through the acetylcholine system

Entourage effect

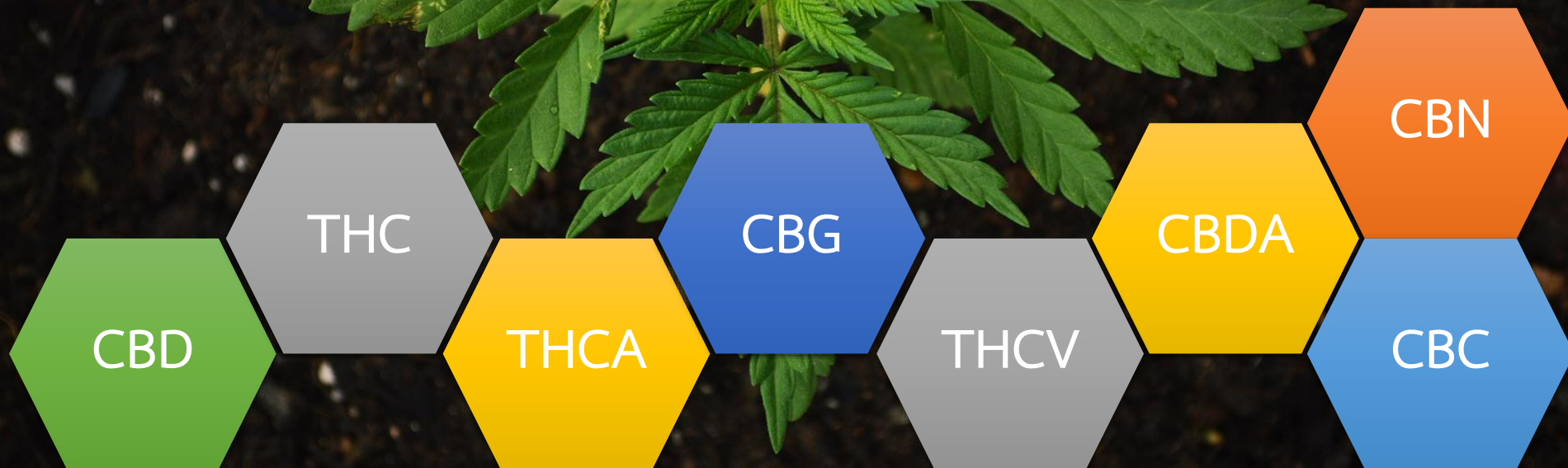
Full spectrum Enhancing & Synergistic effect

The Whole Better than Part

Terpenoids

Flavonoids

Botanical compounds



PhytoCannabinoids

Adverse reaction

Cardiovascular

- Orthostatic Hypotension
- Tachycardia
- Peripheral vasodilation
- Dizziness
- Dry mouth
- Respiratory problems (Smoking)

Psychotropic

- Initial Euphoria and Relaxation
- Followed by a Depressant period
- Alterations Memory and Cognitive perceptual abilities

Others:

- Increased appetite, Decreased appetite, Drowsiness, Paranoia, Ocular irritation, Confusion, Anxiety, Difficulty controlling movements, Diarrhoea, Gastro-intestinal irritation, Hallucinations, Headache

Ancient cannabis antidotes



(A) Lemon (*Citrus limon*). (B) Calamus plant roots (*Acorus calamus*).
(C) Pine nuts (*Pinus* spp.). (D) Black pepper (*Piper nigrum*).

Endocannabinoid cycle

Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)

Post synaptic

Phosphatidyl ethanolamine

N-acyltransferase

N-acyl-phosphatidyl ethanolamine (NAPE)

NAPE-specific phospholipase D (NAPE-PLD)

Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)

Fatty Acid Amide Hydrolase (FAAH)

Pre synaptic

Arachidonic acid

Ethanolamine

2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

Phosphoinositides

Post synaptic

Phospholipase C (PLC)

Diacylglycerol (DAG)

DAG lipase α or β (DAGL α or β)

2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

Arachidonic acid

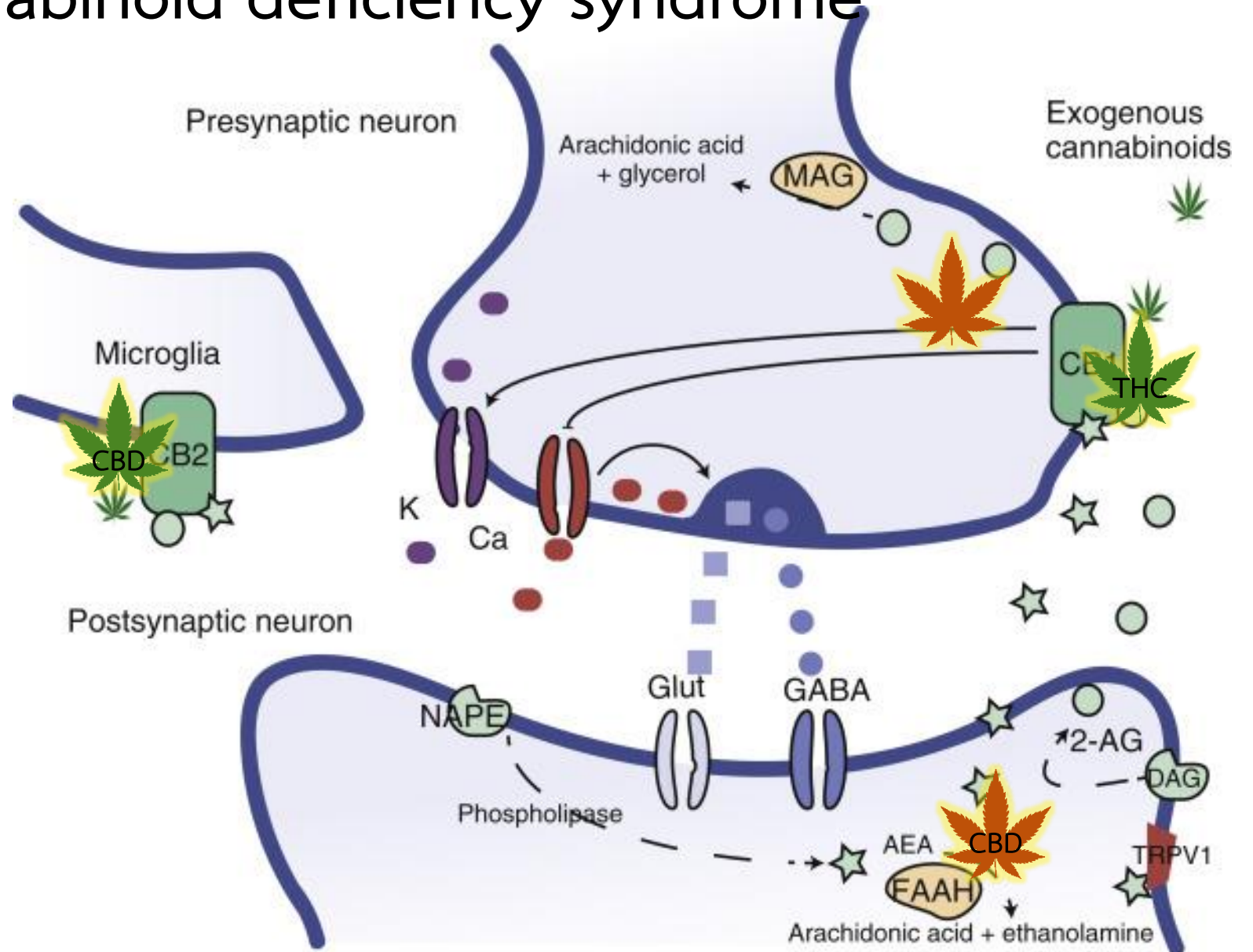
Glycerol

Pre synaptic

Monoacylglycerol Lipase (MAGL)

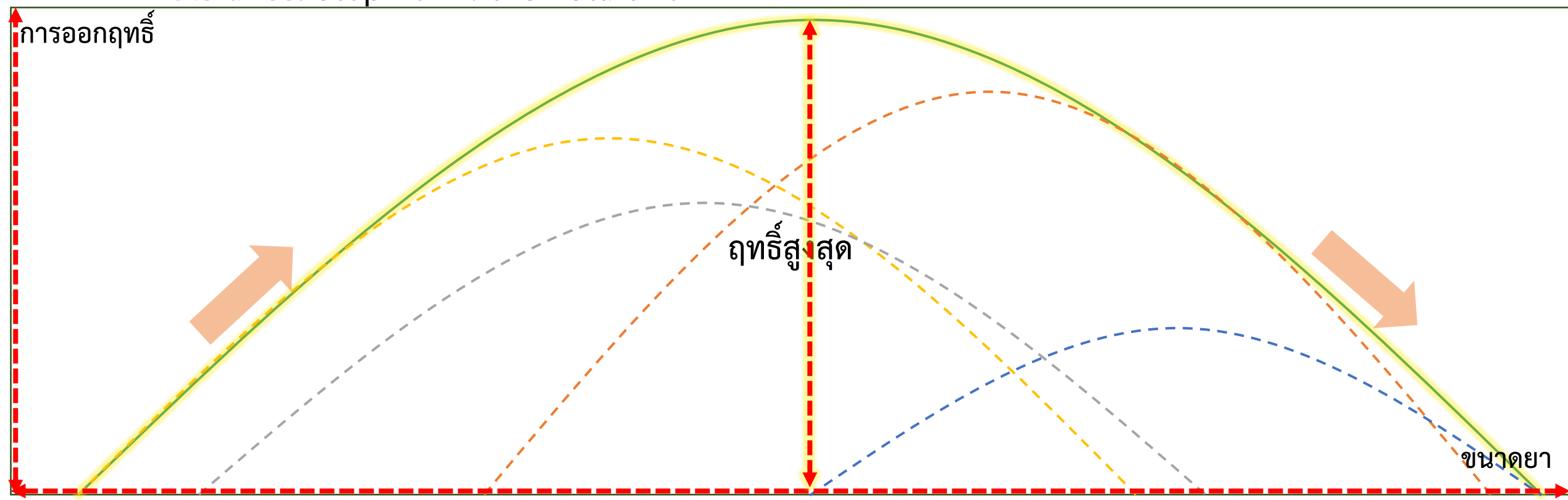
Clinical Endocannabinoid deficiency syndrome

- AEA deficiency in
 - Migraine
 - Autistic



Individual Drug Response

- **Stimulate** Endocannabinoid by Exogenous cannabinoid
- **Titration**: Start Low & Go Slow
- **Tolerance**: Stop 48 hr. then Start Low



Efficacy & Safety factor

Cannabis Strain:

- Sativa or Indica

Condition of Treatment:

- THC or CBD

Individual Drug Response:

- Individual Endocannabinoid tone

Full Spectrum Cannabis:

- Natural Phytocannabinoid

ข้อบ่งใช้ทางการแพทย์

N/V ChemoRx

Epilepsy

Multiple sclerosis

Neuropathic pain



Parkinson

Alzheimer

Anxiety

Chronic pain

Palliative care

CA end stage



PTSD

Fibromyalgia

Cancer

Glaucoma

Stroke



กัญชาในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย



ส่วนที่ใช้ทำยา

- ใบ ช่อดอก เมล็ด ราก ก้าน
ทั้งสดและแห้ง

รูปแบบยา

- เม็ด ผง ลูกกลอน ปั้นแท่ง
ต้ม ดอง หุงคองแต่น้ำมัน

ตำรับยาที่มีกัญชา

ส่วนประกอบ

- ตำรับยา > ๒๖,๐๐๐ ตำรับ
มีกัญชา > ๒๐๐ ตำรับ
- ตัดความซ้ำซ้อนคงเหลือ
๙๐ ตำรับ

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชา ๔ กลุ่ม

กลุ่ม ก

จำนวน ๑๖ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีประสิทธิผล
- มีความปลอดภัย
- วิธีการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อน
- ตัวยาหาไม่ยาก
- และมีสรรพคุณตำรับที่แก้ปัญหาสาธารณสุข

กลุ่ม ข

จำนวน ๑๑ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีประสิทธิผล
- แต่มีวิธีการผลิตไม่ชัดเจน
- และมีตัวยาหายาก

กลุ่ม ค

จำนวน ๓๒ ตำรับ

- ตำรับยาที่เห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

กลุ่ม ง

จำนวน ๓๑ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีส่วนประกอบอยู่ในอนุสัญญา CITES และ WHO ประกาศ
- และมีตัวยาที่กฎหมายไม่อนุญาตให้ใช้

การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย

สรรพคุณเภสัช

- ตำยาสมุนไพร

เภสัชกรรมไทย

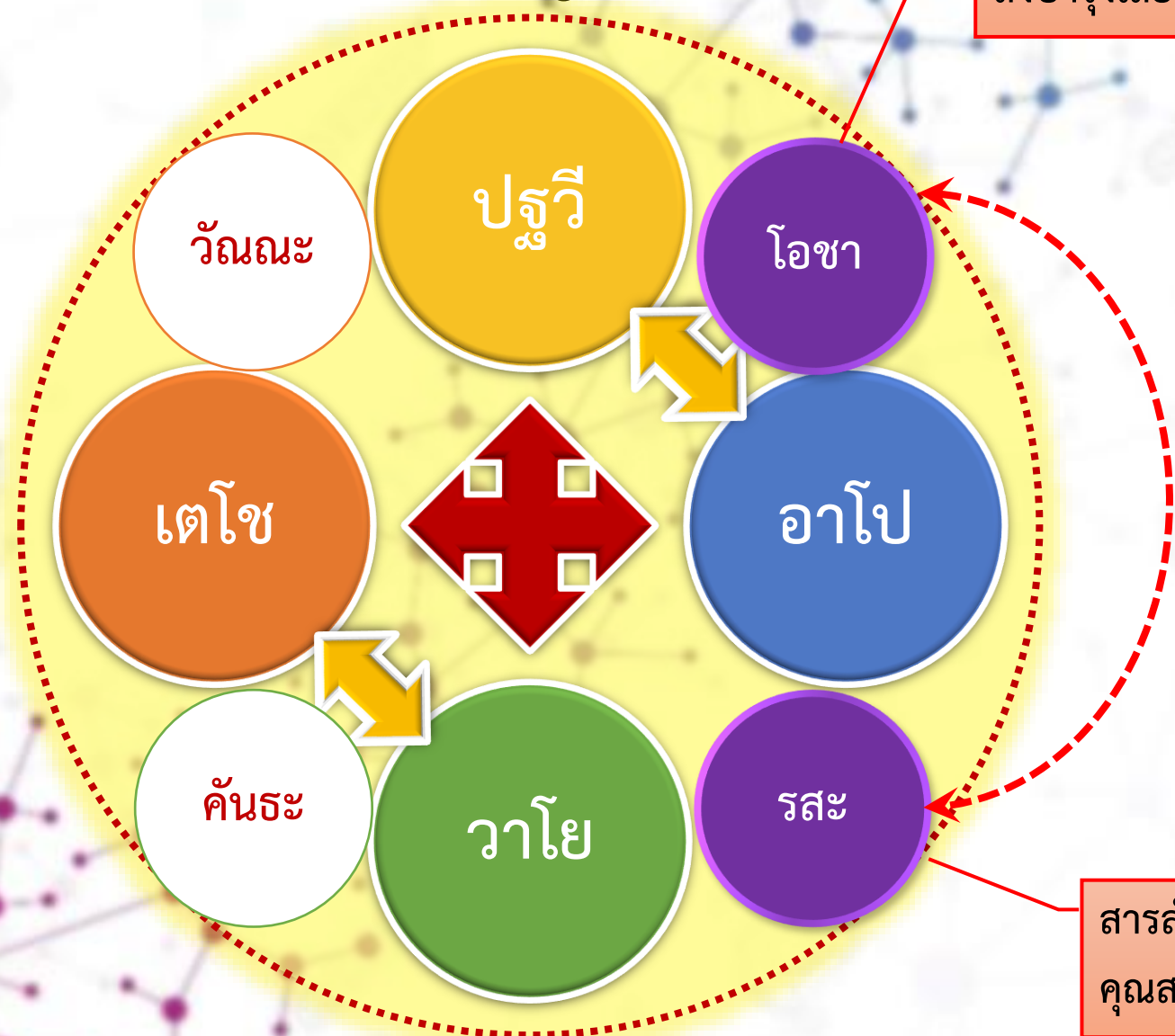
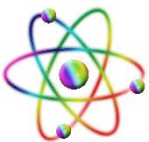
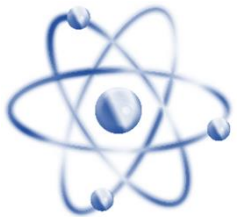
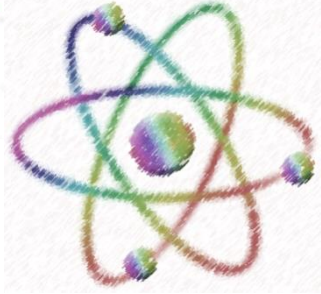
- ตำรับยาตามสมุฏฐานแผนไทย

เวชกรรมไทย

- ตำรับยาแก้สมุฏฐานเฉพาะบุคคล

ยาสมุนไพรที่พัฒนาจากยากัญชา

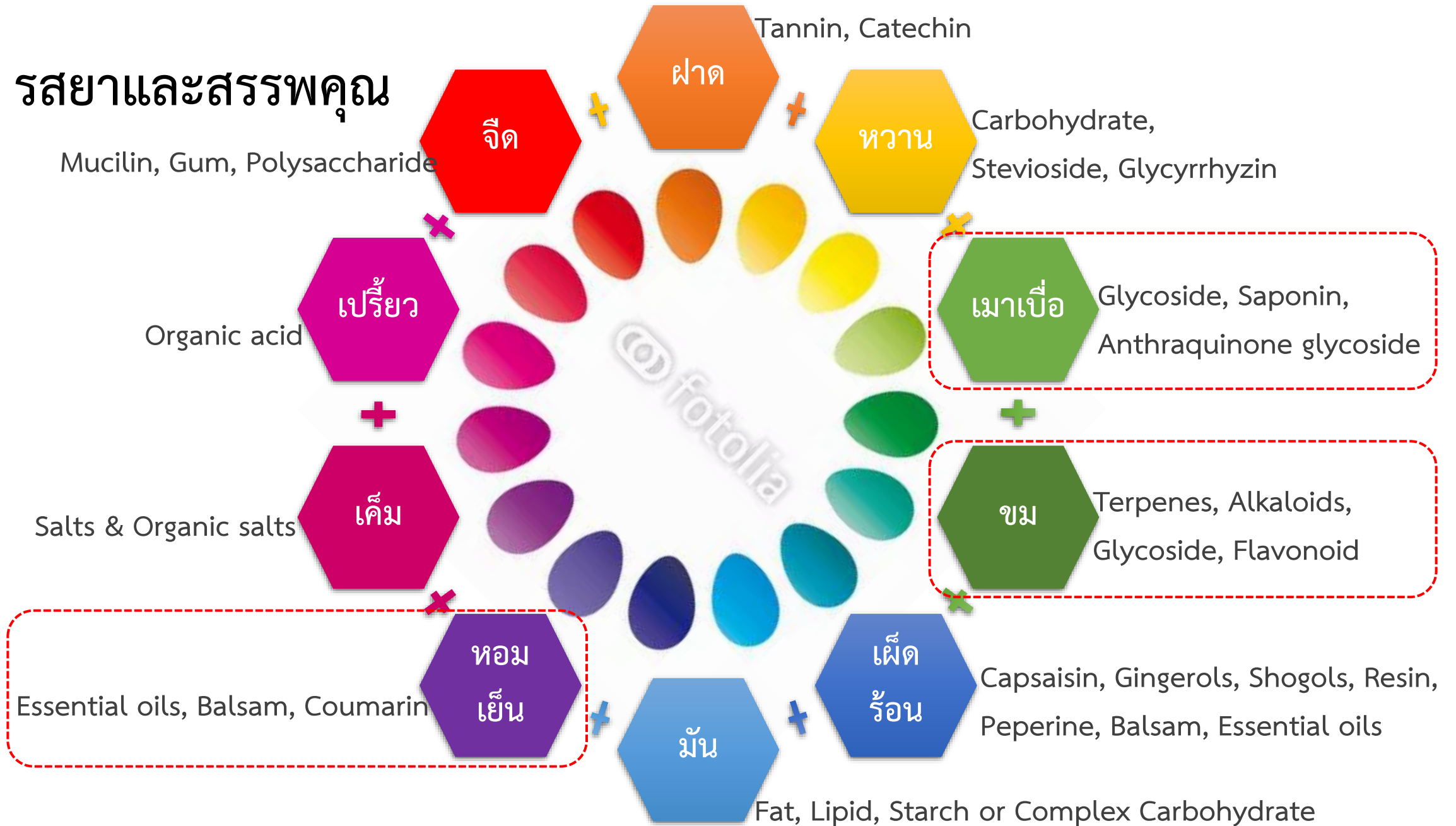
ธาตุทั้งสี่กับรูปอาศัย - อวินิปโกกรุป ๘



สิ่งที่ยังรูปให้เกิดต่อจากการเกิดขึ้นของตน
สิ่งบำรุงเลี้ยงให้เกิดความเจริญงอกงาม

สารสำคัญที่สกัดได้
คุณสมบัติที่สำคัญ

รสยาและสรรพคุณ



Cannabinoids – รสเมาเปื้อ (Intoxicant Taste)

แก้พิษ แก้พิษดีและโลหิต แก้พิษไข้ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้พิษเสมหะ แก้
พยาธิ ผื่นคัน

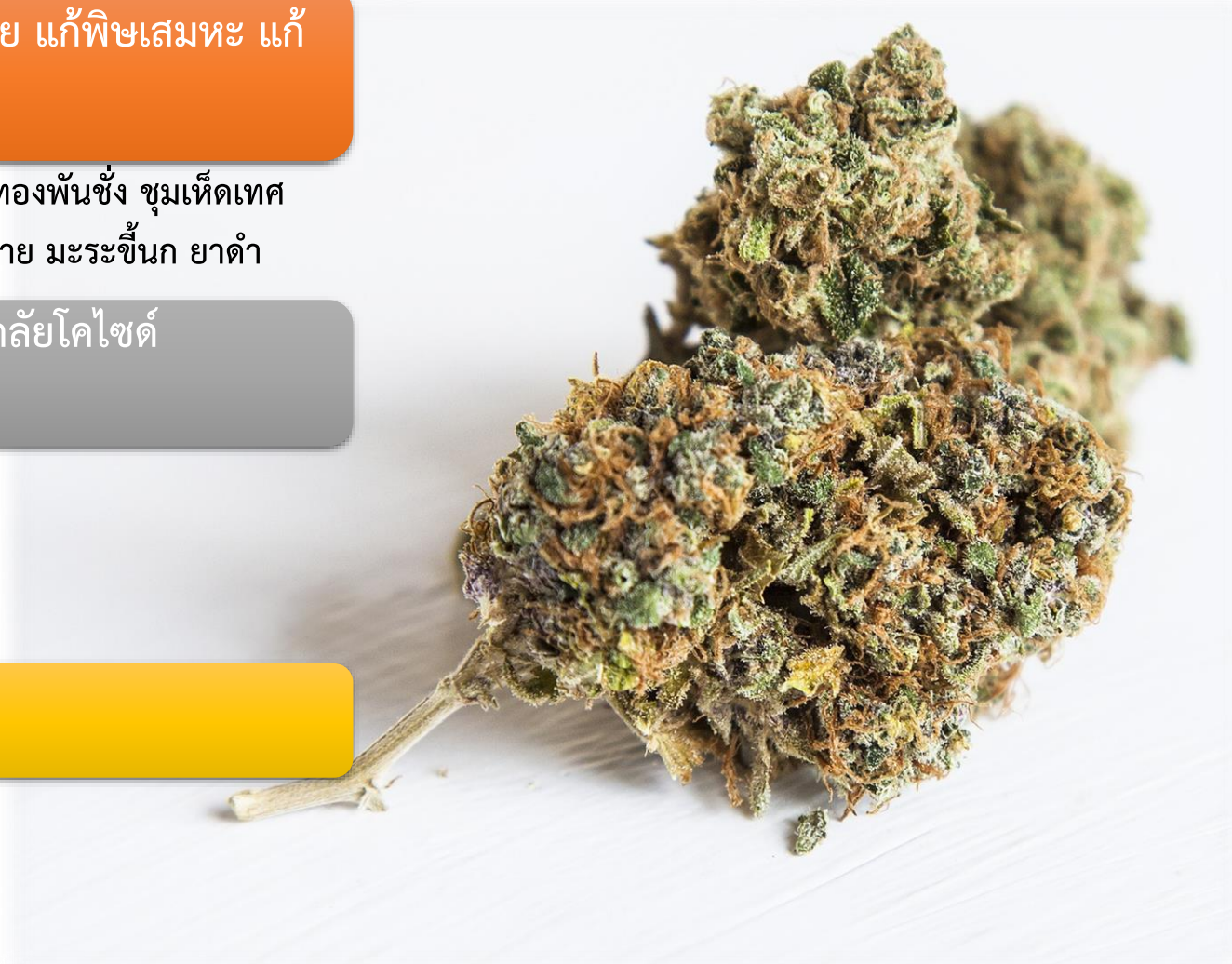
- เช่น กระท่อม กัญชา ลำโพง สะแก กระเบียน กระเบา สะบ้า รากทองพันชั่ง ชุมเห็ดเทศ
ชุมเห็ดไทย รากชันทองพญาบาท มะเกลือ เถากระเดลิง มะคำดีควาย มะระขี้นก ยาดำ

องค์ประกอบ – กลัยโคไซด์ (Glycoside) แอนทราควิโนนกลัยโคไซด์
(Anthraquinone Glycoside) ซาโปนิน (Saponin)

- บรรเทาอาการอักเสบ
- ระงับประสาท
- กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ

แสลง

- หัวใจและน้ำดีพิการ, ไอ



Flavonoids & Terpenes – รสขม (Bitterness)

บำรุงโลหิตและดี แก้วโลหิตและดีพิการ แก้วกำเดา แก้วไข้ แก้วร้อนในกระหาย
น้ำ ช่วยเจริญอาหาร

- เช่น แคน สะเดา ลูกใต้ใบ แผลงใจ เถาบอระเพ็ด เถามะระ ลูกกระดอม เถาชิงช้าชาลี เถาขี้กาแดง มะกาเครือหรือสะไ้เครือ ลูกประคำดีควาย ใบและลูกมะแว้งเครือ ดีสัตว์ต่างๆ

องค์ประกอบ – เทอปีน (Terpenes) อัลคาลอยด์ (Alkaloids) กลัยโคไซด์ (Glycoside) ฟลาโวนอยด์ (Flavonoid)

- กระตุ้นการทำงานของระบบทางเดินอาหาร และระบบประสาทอัตโนมัติ
- แก้วไข้
- ฆ่าเชื้อจุลชีพ

แสลง

- หัวใจพิการ, ลมจุกเสียดแน่นเพ้อ



Terpenes – รสหอมเย็น (Savouriness)

บำรุงหัวใจ ตับ ปอด บำรุงครรภ์ แก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง ทำให้
ชื่นใจ แก้กระหายน้ำ ดับพิษร้อน

- เช่น เกสรทั้งห้า หญ้าฝรั่ง รากแฝกหอม น้ำดอกไม้เทศ ต้นเตยหอม ราก
ชะลูด กฤษณา ขอนดอก กะลำพัก

องค์ประกอบ – น้ำมันหอมระเหย (Essential Oils) บาลซัม
(Balsum) คูมาริน (Coumarin) ที่เปลือกชั้นในของชะลูด

- กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ
- กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต

แสลง

- โรคลมจุกเสียด, ลมป่วง (ลมกองหยาบ)



รสเมาเบื่อ

ระดับต้น

- แสดงออก ในอาการเอียน คลื่นเหียนพะอืดพะอม อยากรจะอาเจียน ชื่นเอียน ปั่นป่วนวิงเวียน มึนงง

ระดับกลาง

- แสดงออก ในอาการเมา เดินเซ บังคับการเดินไม่ได้ อาการสั่น อาการชา อาการแสบร้อน ค้น อาเจียน ท้องเสีย ปวดท้อง หน้ามืดตาลาย ใจสั่น จังหวะหัวใจเต้นแปรปรวนแกว่งโยน มีอาการจนทำกิจวัตรตามปกติไม่ได้

ระดับรุนแรง

- แสดงออก ในอาการทางกายและจิตอย่างมาก ทำให้บังคับตนเองไม่ได้ ไม่มีสติ หมดสติ เพ้อ คลั่ง เป็นบ้า ซึม หลับ อ่อนแรง ชัก กล้ามเนื้อเกร็ง ท้องเสียรุนแรง ความรุนแรงจนถึงถึงขั้นเสียชีวิต

การใช้กัญชาอย่างยาสมุนไพรเดี่ยว – การใช้ตามสรรพคุณเภสัช

การใช้เป็นยาเดี่ยว

การใช้เป็นยาแทรก

การใช้เป็นกระสายยา

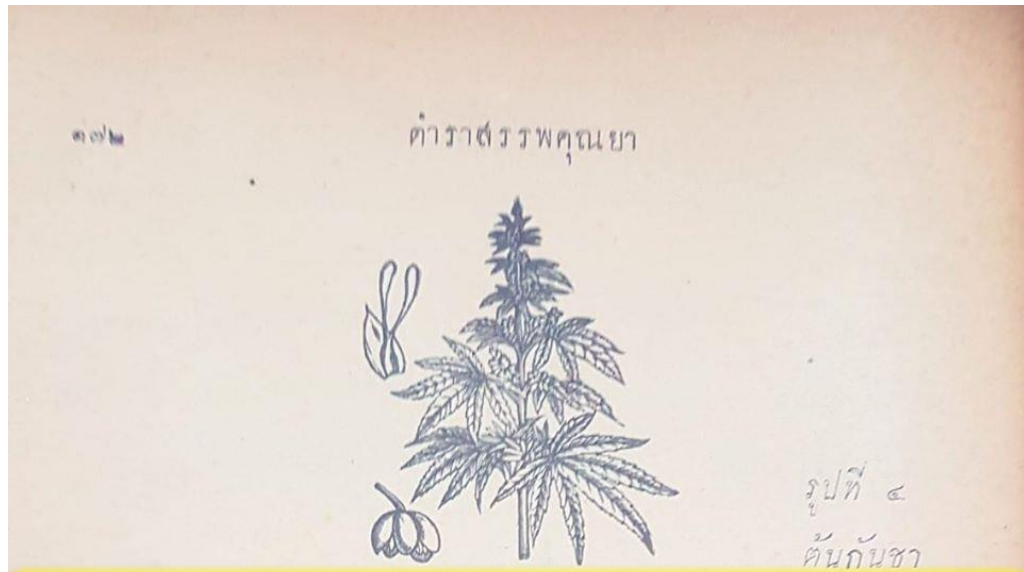
การใช้ดอกกัญชา

การใช้ใบกัญชา

การใช้รากกัญชา

การสกัดสารจากสมุนไพรในการแพทย์แผนไทย

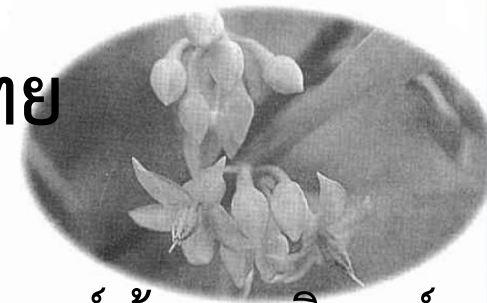
- ตำราสรรพคุณยาและตำรายาฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทและพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์
- ตำรายาหมอประจำบ้าน ๒๔๖๒



Tincture Cannabis Indica ทิงเจอร์ แคนนาบิส อินดิกา, เมียนาต์เซียวก ทำจากยอดกัญชาโดยใช้แอลกอฮอล์สกัด รับประทานได้ ๕ ถึง ๑๕ หยด เมียนาต์เซียวก ประสาท แก่ปวด และแก้ออกกระดูก แก่ตึงท้องและปวดท้อง ใช้ในโรคสมองพิการ คัดงเพื่อและโรคบิด ใช้ใบหั่นสับในการรักษาโรคหัดด้วย

๑ ให้เอา ใ้ออกิน ๑๒ เกรน ออกกชช ๔ เกรม ประสมกันไว้ ถ้าจะแก้ ไข้ประจำวัย ผื่นม่วง แก้กาง ขวม คอขวม แก่รักแร้ววม แก่ ไซกันขวม ให้กิน ที่ละ ๒ หยด ๓ หยด ๔ หยดตาม กับน้ำช้อนเล็กหนึ่ง ถ้าแผลนั้น แผลพุพอง ก็ให้ทำที่แผลด้วย มะม่วง ผื่นประจำวัย ทั้งกินทั้ง คอแลที่ไค้กางขวมให้เชียวด้วย วัน วันละทอน หัววันก็ระทอย ให้เชียวด้วย ทั้งกินทั้งทาววัน หาย ถ้าขวมแดงเป็นไตที่คอ แต่ไม่เชียว ทั้งกินทั้งทาววัน ก็ระทอย ๑ ถ้าแผลนั้นแตก กินวันละสามเวลา ห้ามมิให้ย เสียก่อน แล้วเอาขุดเส็กวน้ำ ให้เอาขุดขางขวม ๑ ยางส

๒๖



ตำรายา พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

แสมสาร ๑ เ
กันชา ๑ น้ำท
ฝีมก ๑ เจตม

ยาท ๑ น้ำมันมะพร้าว ๕ บาท เคี่ยวให้เข้ากันดีแล้ว ทากระดากยี่แกลล็ก ๑๕ วัน ๒๐ วันก็ระทอย
๑ ให้เอาฝักขี้หนัก ๑๐ เกรม ออกกชช ๑๖ เกรน ประสมกันเข้าไว้ ๑๕ วันแล้วกรองใส่ชวงเก็ยไว้ ถ้า จะแก้อนไม่ทลยให้กิน ผู้ใหญ่ ๑๕ หยด เด็กใหญ่ ๑๒ หยด เด็กอ่อน ๑ หยด น้ำฝนช้อนหนึ่ง ให้นอนทลย ๑ ถ้าจะแก้ข่วมวมท้อง แลเช่นยิกให้ข่วมวม แลแก่ ลงท้อง ให้กิน ๖ หยด ๗ หยด ๑ ถ้าจะแก้ข่วมทว ปรกพันแลข่วมทวเข้าก็ระทอยข่วม ๓
๑ น้ำมันพระเป็นคั้น ถ้าจะแก้ ไซ้เค็ชในท้อง แก่คานคโมบ ให้เอาพระเป็นคั้น ๔ เกรม น้ำมันโค กี้ไว้ น้ำเข้าคัมกี้ไว้ ๒ เกรน ประสมกันเข้า กิน เวลาเข้าก่อนอาหารสามวัน ให้ ไซ้เค็ชออกมาจาก ในท้อง ๑ ถ้าจะแก้ท้องช่นทลมน่าออก แลแก่พระกัก ให้ออกมา แลแก่ค้วพยากที่ริมทวาร ระถ่ายท้องออก มาทก ให้เอา พระเป็นคั้น ๑ เกรน ไซ้เค็ชเอาแก่

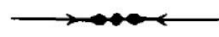
๒๗

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
โครงการเลือกสรรหนังสือ

ตำราสรรพคุณยาและตำรายา ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทและ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

พิศกัทยาแห่งออกกชช ๑๕ คิกวี

๑ ยาสิ่งใด ๆ ในสรรพคุณไม่มีกำหนดซึ่งเป็นรากไม้ ยาหนักยาท ๑ แอ้ออกกชช ๔๒ คิกวี ๕ เกรน ๕ เกรน หนึ่งจริงใช้ได้ การบูรแอ้ออกกชช ๑๒ คิกวี ๑๖ เกรนไม่ ละลายแล้วเอาช ๑ เติมออกกชช ๑๖ เกรน ๑ ตามแต่จะ ใช้ได้ทุกอย่าง ฝักขี้หนัก ๑๐ เกรม แอ้ออกกชช ๔๒ เกรน ๑๕ วันแล้วเอากรองให้ ไซ้คานคแต่จะไซ้ ไซ้อ ลอกคานาไอยคิน หนัก ๑๒ เกรน ละลายออกกชช ๑๒ คิกวี ๕ เกรม ตามแต่จะไซ้ตามโรคพิศกั ๓



๓๔

น้ำมันกัญชาทางการแพทย์แผนไทย – ยาสมุนไพรที่พัฒนาจากยากัญชา

น้ำมันกัญชาหมอเดชา

- น้ำมันมะพร้าว ๑๐๐ ส่วน + ดอกกัญชาแห้ง ๑๐ ส่วน
- นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ปวดศีรษะข้างเดียว ปวดเรื้อรัง สั้นจากกลุ่มโรคระบบประสาท



น้ำมันเมตตาโอส – High THC

- ลดปวด คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ

<p>สรรพคุณ : สำหรับผู้ป่วยที่ต้องได้รับการดูแลประคับประคองเพื่อลดปวด คลื่นไส้ อาเจียน เพื่อบรรเทาอาการและช่วยให้นอนหลับ</p> <p>ขนาดและวิธีใช้ : รับประทานครั้งละ 1 หลอด ทางปาก วันละ 1 ครั้ง หลังรับประทานอาหารเสร็จ</p> <p>คำเตือน : อาจเสพติดและใช้กับ ต้องใช้ตามแพทย์สั่ง</p> <p>QR code ตรวจสอบกัญชา</p>	 <p>DTAM METTA OSOT</p> <p>ตำรับเมตตาโอส</p> <p>กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขนาดบรรจุ 10 มิลลิลิตร</p>	<p>เก็บอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 30 องศาเซลเซียส</p> <p>ยาเสพติดให้โทษประเภท 5</p> <p>GTIN : Lot No. : Mfg. Date : Exp. Date : ยาจีนอายุ</p> <p>GSI Data Matrix</p> <p>ผู้ผลิต : กองพัฒนายาแผนไทยและสมุนไพร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 117 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10700</p> <p>สารสกัดกัญชาหัวดอกแดง ๑๐๐% น้ำมันมะพร้าว ๑๐% เมล็ดจันทน์บด ๑%</p>
--	---	--

น้ำมันการุณย์โอส – High CBD

- ใช้เสริมกับยาเมตตาโอส เพื่อการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care)
- ปวดประสาท สั้นจากโรคมาร์กินสัน โรคลมชัก รักษายาก (โดยเฉพาะในเด็ก) สะเก็ดเงิน (ทาภายนอกพร้อมไปด้วย)

<p>สรรพคุณ : สำหรับผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาแบบประคับประคองเพื่อลดปวด คลื่นไส้ อาเจียน เพื่อบรรเทาอาการและช่วยให้นอนหลับ</p> <p>ขนาดและวิธีใช้ : ใช้ตามแพทย์สั่ง</p> <p>คำเตือน : อาจเสพติดและใช้กับ ต้องใช้ตามแพทย์สั่ง</p> <p>QR code ตรวจสอบกัญชา</p>	 <p>DTAM KARUN OSOT</p> <p>ตำรับการุณย์โอส</p> <p>กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขนาดบรรจุ 10 มิลลิลิตร</p>	<p>เก็บอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 30 องศาเซลเซียส</p> <p>ยาเสพติดให้โทษประเภท 5</p> <p>GTIN : Lot No. : Mfg. Date : Exp. Date : ยาจีนอายุ</p> <p>GSI Data Matrix</p> <p>ผู้ผลิต : กองพัฒนายาแผนไทยและสมุนไพร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 117 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10700</p> <p>สารสกัดกัญชาในน้ำมันมะพร้าว ความเข้มข้น 10% ของน้ำหนักกัญชาแห้ง</p>
---	---	--

น้ำมันคูเมือง

- CBD oil 100 mg.: 1 ml.



สรรพคุณเกาล์ช

ใบ

- เป็นยาสงบระงับประสาท ทำให้อ่อนหลับ เคลิ้มฝัน
- แก้อาการชักเกร็งกระตุก
- ระวังปวด และเป็นยาแก้ไอเสบ
- แก้ไข้ผอมเหลือง ไม่มีกำลัง ตัวสั่น เสียงสั่น

ช่อดอก

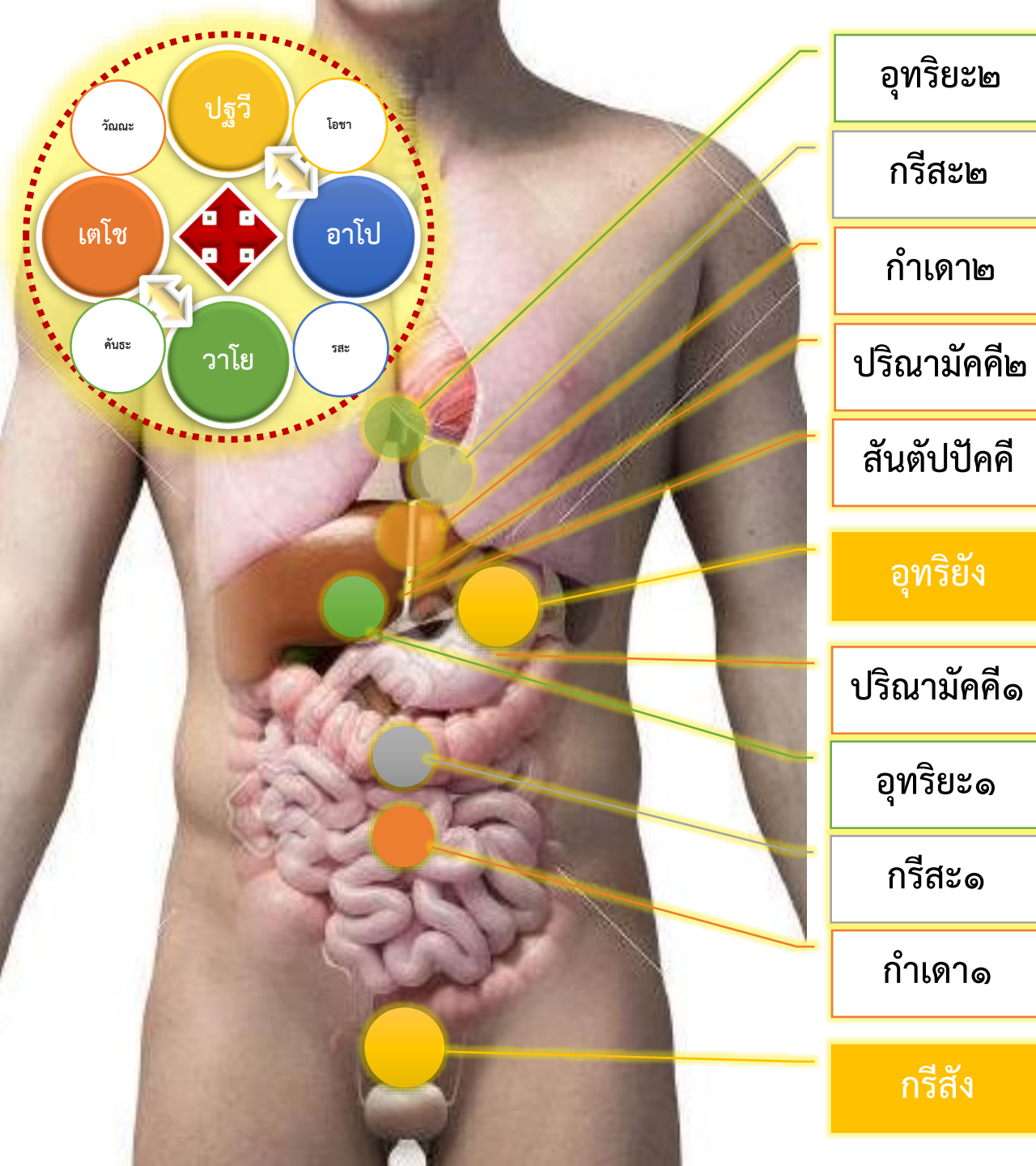
- ใช้เป็นยาแก้โรคเส้นประสาท เช่น นอนไม่หลับ คิดมาก
- ผู้ที่เบื่ออาหาร โดยนำมาปรุงเป็นอาหารให้กิน
- ผสมกับยาฉุนพญามือเหล็ก นำมาหั่นแล้วสูบเป็นยาช่วยกัดเสมหะในลำคอ

สรรพคุณเภสัช

กัญชามีรสเมาเบื่อ ขม หอมเย็น

เจ็บป่วยเรื้อรังจากปิตตะกำเริบเกิดพิษกำเเดา กระทบโลหิตตั้ง สุนาวาตะ หทัยวาตะ

- ฤทธิ์ทางปิตตะ (สันตปปักคี, ปริทัยหคคี) – ปิตตะกำเริบ ร้อนวูบวาบ ปวดเมื่อยล้า
- ฤทธิ์ทางวาตะ (หทัยวาตะ) – พิษกำเเดาโลหิตทำให้วาตะกำเริบ เกิดลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูงทำให้ปวดศีรษะ ร้อนวูบวาบ จิตระส่ำระสาย



กวางิ๊งการอาหาร

ปริณามัคคีในปิตตัง ย่อยอุทริยัง (กวางิ๊งการอาหาร) ได้เป็น

- **อุทริยะ** โอะชะที่มีคุณสมบัติเป็นสารอาหารหล่อเลี้ยงร่างกาย แสดงคุณสมบัติตาม “รสะ” ของตน
- **กริสะ** โอะชะที่ไม่ได้มีคุณสมบัติเป็นสารอาหาร ร่างกายขับออกไปกับกริสัง

อาหารชรูบ – เมื่ออาหารย่อยแล้วเกิดเป็นรสะขึ้นแยกเป็น ๕ ส่วน

๑. สัตว์ (พยาธิ) ทั้งหลายย่อยมเคี้ยวกินเสียส่วนหนึ่ง
๒. ไฟธาตุย่อยมเผาผลาญเสียส่วนหนึ่ง
๓. ส่วนหนึ่งก็เป็นมูล
๔. ส่วนหนึ่งก็เป็นอุจ
๕. ส่วนหนึ่งถึงความไปเพิ่มพูนโกฏฐาสมี เลือด เนื้อ มันชั้น เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก และน้ำสุกกะคือน้ำอสุจิ เป็นต้น ให้เจริญ

กวฬิงการาหาร

อุทริยั้ง

ปริณามัคคี

อุทริยะ

กรึสะ

สันต็ปัคคี

ปริณามัคคี

ชิรณัคคี

โลหิตัง

พลังงาน

จิต

หอม
เย็น

เปรี้ยว

ขม

เมาเบื่อ

ฝาด

เค็ม

เผ็ด
ร้อน

มัน

หวาน

เนื้อเยื่อ

กรึสัง

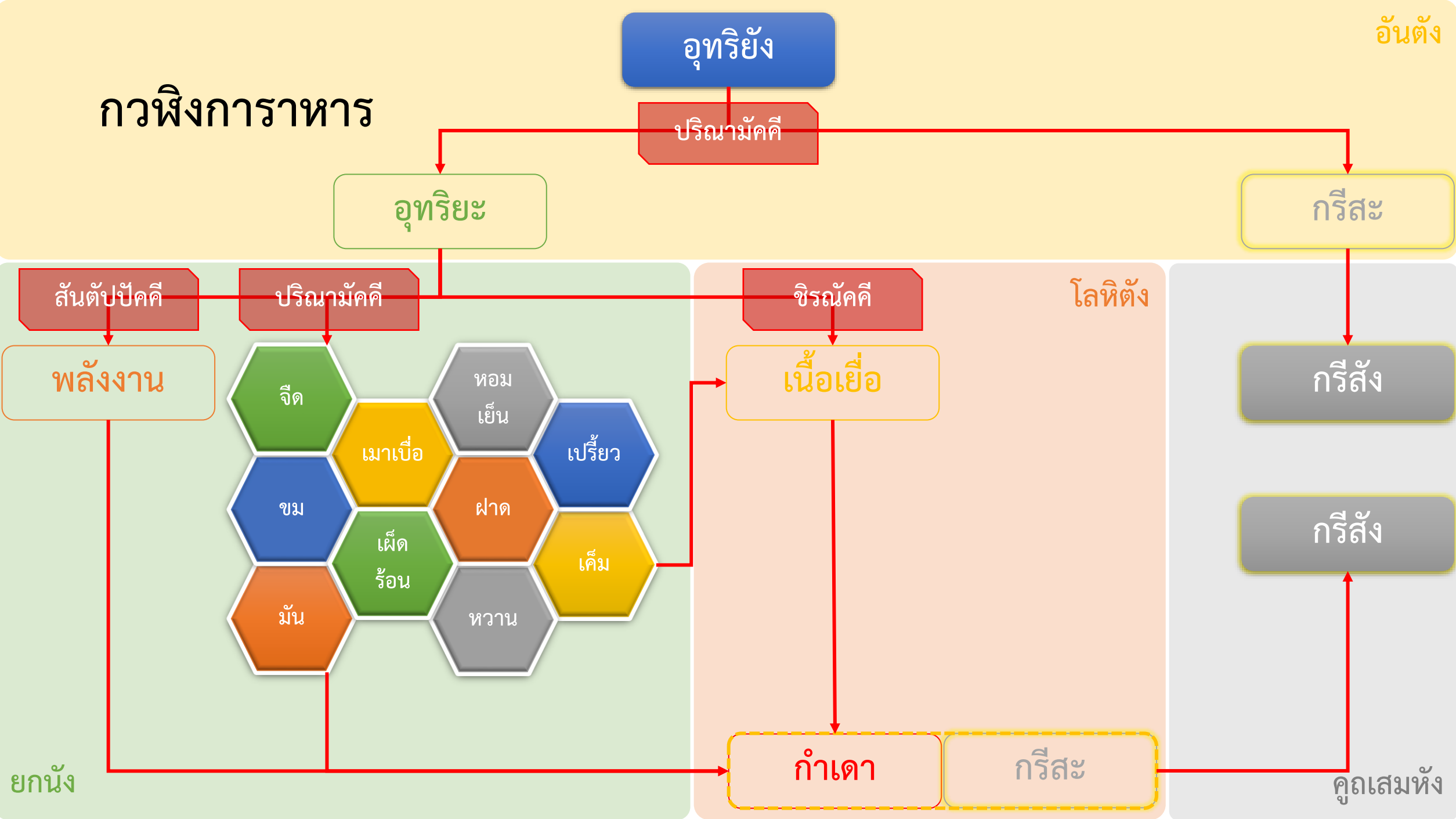
กรึสัง

ยกนั้ง

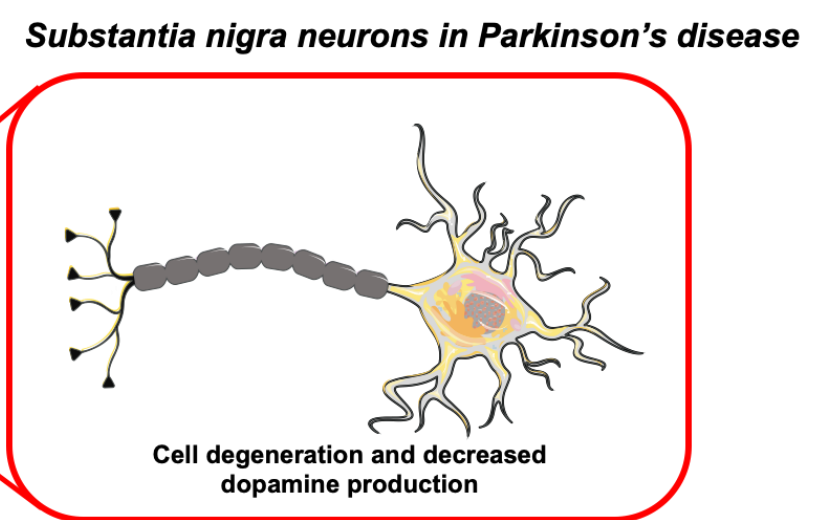
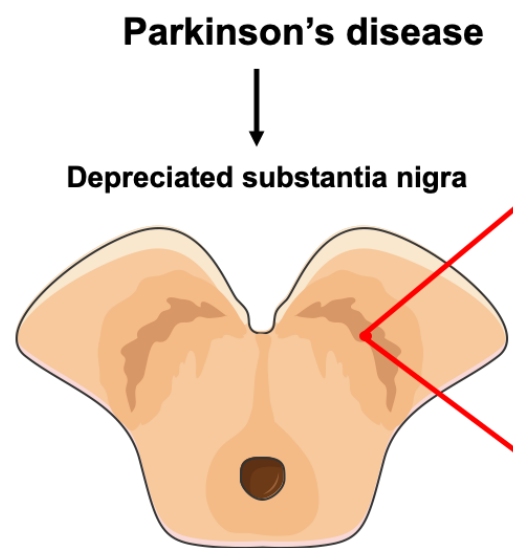
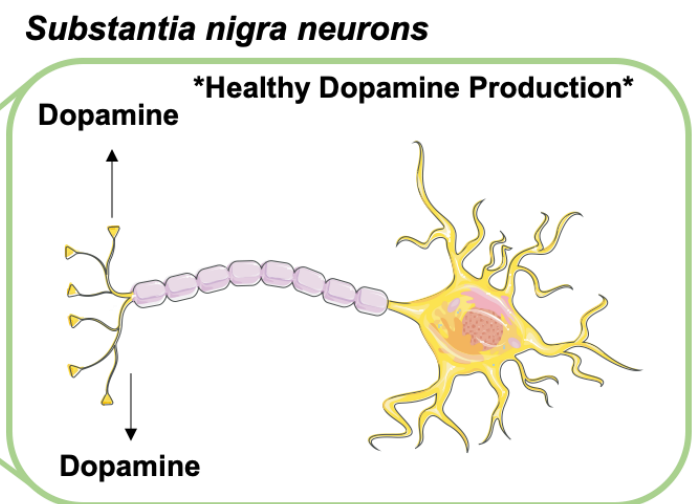
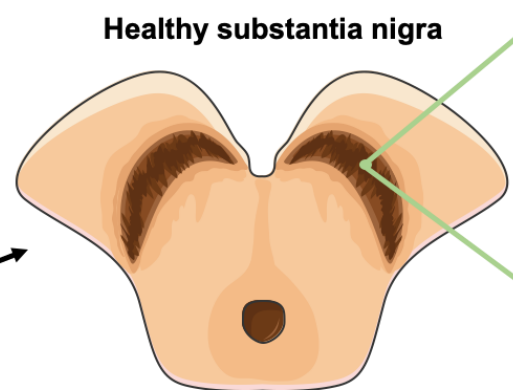
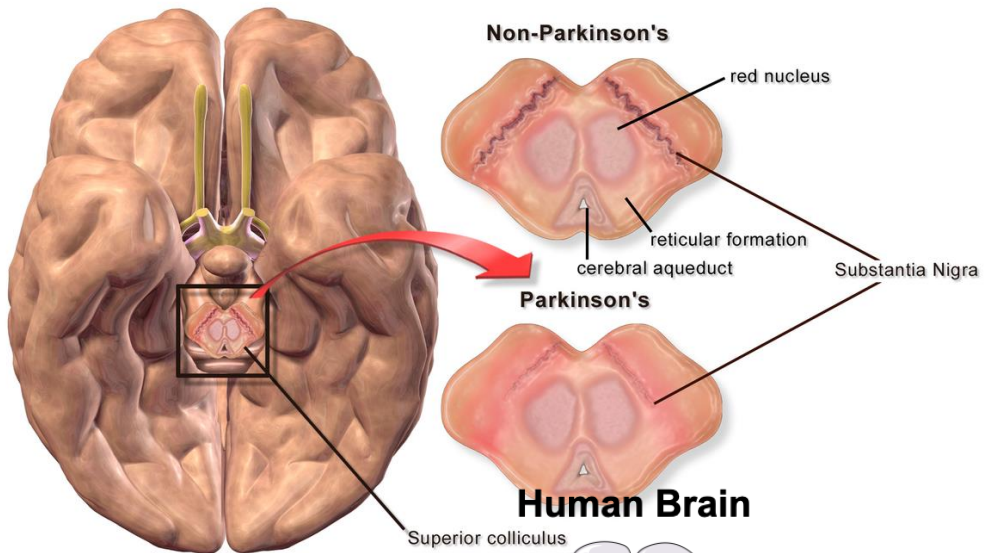
กำเดา

กรึสะ

คูตเสมหัง

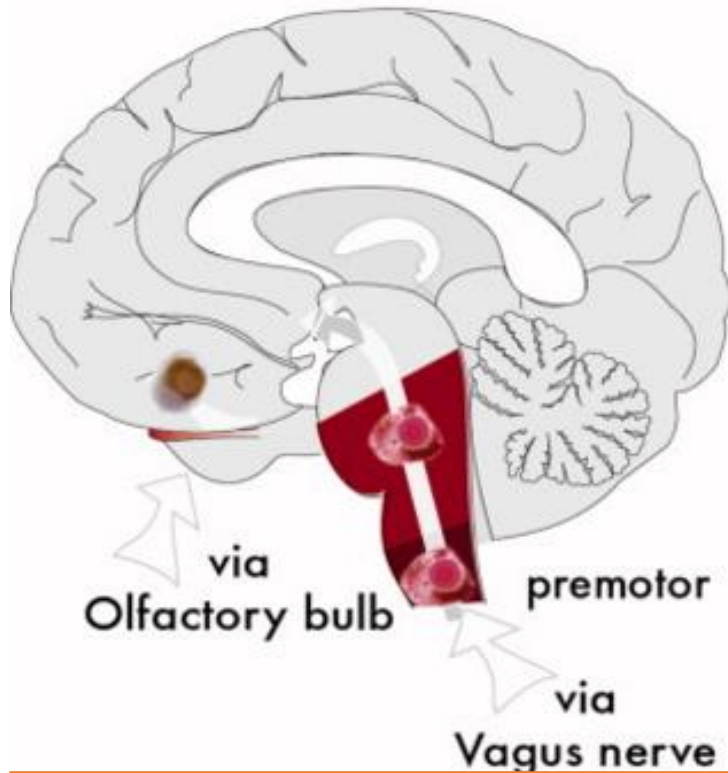


Parkinsons Disease



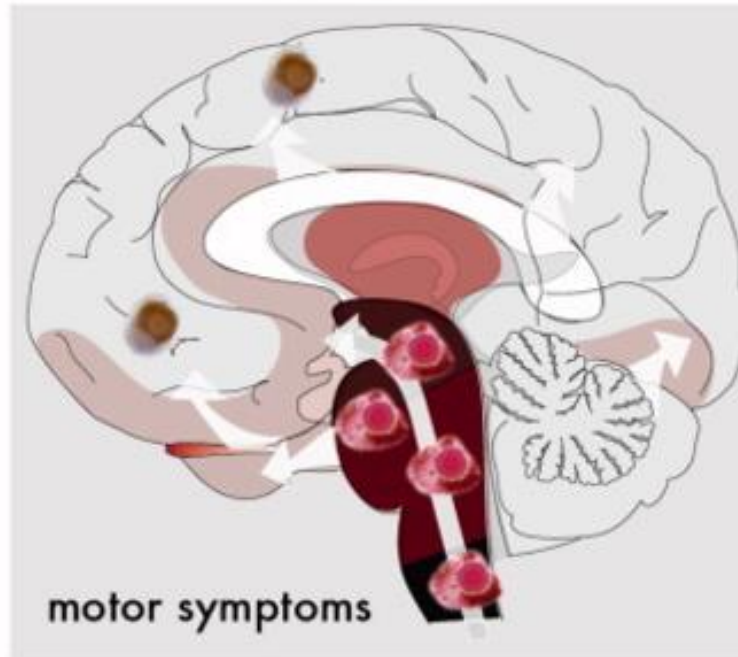
BRAAK STAGE 1&2 PD

Autonomic/olfactory
disturbances



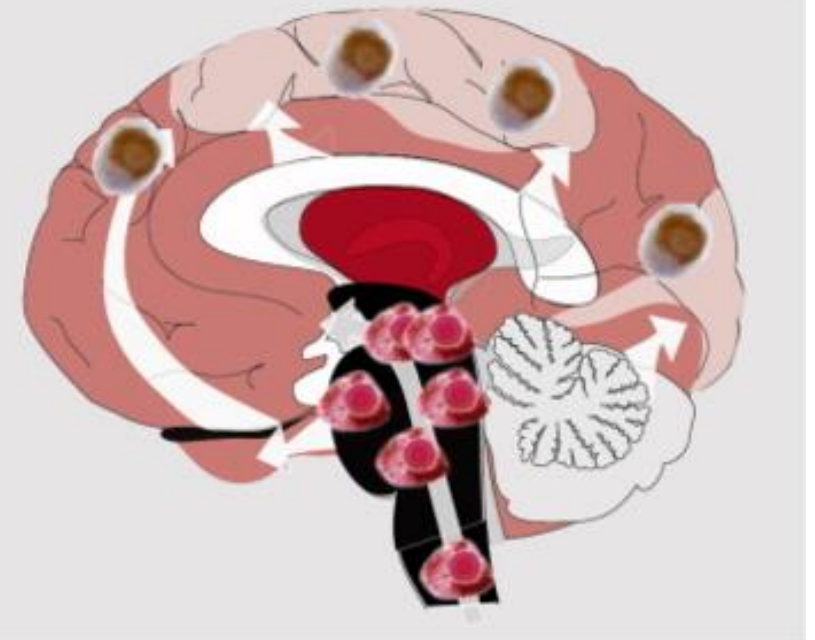
BRAAK STAGE 3&4 PD

Sleep/Motor
disturbances



BRAAK STAGE 5&6 PD

Emotional/cognitive
disturbances



Brainstem Lewy body



Cortical Lewy body

- การเสื่อมของระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับการดมกลิ่น
- การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติของลำไส้ ทำให้มีอาการท้องผูก
- การนอนหลับและความผิดปกติทางด้านอารมณ์จิตใจ เช่น ย้ำคิดย้ำทำ อาการซึมเศร้า วิตกกังวล หรือร้องตะโกนขยับแขนขาอย่างรุนแรงในขณะหลับ

น้ำมันกัญชา (ตำรับหมอเดชา)

ตำรับยาในตำรายาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง

“การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ ฉบับที่ ๒๖ พ.ศ. ๒๕๖๓)

ขนาดบรรจุ ๑๐ มิลลิลิตร (๒๐๐ – ๒๒๐ หยด)

ปริมาณตัวยาลำคัญ

- Delta-9-Tetrahydrocannabinol (Δ^9 -THC) 2.1 mg/ml
- Cannabidiol (CBC) 0.6 mg/ml

ข้อบ่งใช้

- นอนไม่หลับ
- อาการปวด (ปวดศีรษะ)
- เบื่ออาหาร



น้ำมันกัญชา (ตำรับหมอเดชา)

วิธีการใช้

- หยดใส่ช้อนรับประทานครั้งละ ๑ - ๕ (๓) หยด (๑ หยด มีปริมาณ THC ประมาณ ๐.๑ มิลลิกรัม)
- หากอาการไม่ดีขึ้น ปรับขนาดยาเพิ่มขึ้นครั้งละ ๑ - ๒ หยด ทุก ๑ - ๒ สัปดาห์ ขนาดสูงสุดไม่เกิน ๒๐ หยดต่อวัน (มีปริมาณ THC ประมาณ ๒.๑ มิลลิกรัม)
- หากอาการดีขึ้น ปรับลดลงครั้งละ ๑ หยด ทุก ๑ สัปดาห์

ผลการสั่งใช้

- นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ปวดเรื้อรัง ปวดไมเกรน อาการดีขึ้น
- อาการสั่นในผู้ป่วยพาร์กินสันลดลง
- ลดอาการปวดของผู้ป่วยกลุ่มโรคมะเร็ง (ใช้ยาแก้ปวดอื่นลดลง)
- คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในแต่ละอาการดีขึ้น

อาการไม่พึงประสงค์

- พบประมาณร้อยละ ๑.๒๕ - คอแห้ง ปากแห้ง เวียนศีรษะ ใจสั่น ง่วงซึม เป็นต้น ซึ่งเป็นอาการไม่พึงประสงค์แบบไม่ร้ายแรง

ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

ลำดับ	ชื่อตำรับยา	ที่มาของตำรับยา	สรรพคุณ
๑	ยาอัคคินิวคณะ	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์	แก้คลื่นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร พะอืดพะอม
๒	ยาสุขไสยาสน์	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์	ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า
๓	ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้า ร้าวไปกำตันทันคอ
๔	ยาน้ำมันสนันไตรภพ	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จาริกตำรายาวัตรราชโอรสรามวรวิหาร	แก้กระษัยเหล็ก แก้กตาน แก้อาการปวดแข็งเกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก
๕	ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น อ่อนเพลีย สวิงสวาย
๖	ยาไฟอาวุธ	แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้ปวดมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง
๗	ยาแก้นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง	แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้อาการอ่อนเพลียผอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ
๘	ยาแก้สั่นทขาด กล่อนแห้ง	แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้อาการท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก
๙	ยาอัมฤตโอสถ	แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าอ่อนแรงแขนขาอ่อนโรย
๑๐	ยาอโภยสาลี	เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้โรคลม บำรุงร่างกาย
๑๑	ยาแก้ลมแก้เส้น	เวชศาสตร์วิถึณณา	บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย
๑๒	ยาแก้โรคจิต	อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒	ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับ
๑๓	ยาไฟสาลี	อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒	แก้โรคลม บำรุงร่างกาย
๑๔	ยาทาริตสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง	อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒	รักษาริตสีดวงทวาร โรคผิวหนัง
๑๕	ยาทำลายพระสุเมรุ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ	แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงชา กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง
๑๖	ยาทัพยาริคุณ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ	ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย

เภสัชกรรมไทย – หลักการจัดตำรับยา

วัตถุประสงค์ –

- เพื่อให้มีสรรพคุณในการรักษาที่ดีมีประสิทธิภาพตรงตามสมมุติฐานของโรค
- ป้องกันผลข้างเคียงจากการใช้ยา
- ป้องกันโรคแทรกซ้อนที่อาจจะตามมา
- และให้สามารถใช้ยาได้ตรงตามที่กำหนดในแผนการรักษา

ตัวยาในตำรับ (Drug Formulary)

- **ตัวยาตรงหรือตัวยาหลัก (Major)** – โรคหลัก อาการหลัก
- **ตัวยาช่วยหรือตัวยารอง (Adjuvant)** – โรคแทรก อาการรอง
- **ตัวยาคุมหรือตัวยาประกอบ (Minor)** – อาการอื่น ผลข้างเคียง
- **ตัวยาแต่งหรือตัวยาเสริม (Additive)** – รูปลักษณะ กลิ่น รสชาติ สัมผัส
- **กระสายยา (Aqueous Adjuvant)** – เร่งฤทธิ์ยา ปรับฤทธิ์ยา กระจายตัวยา

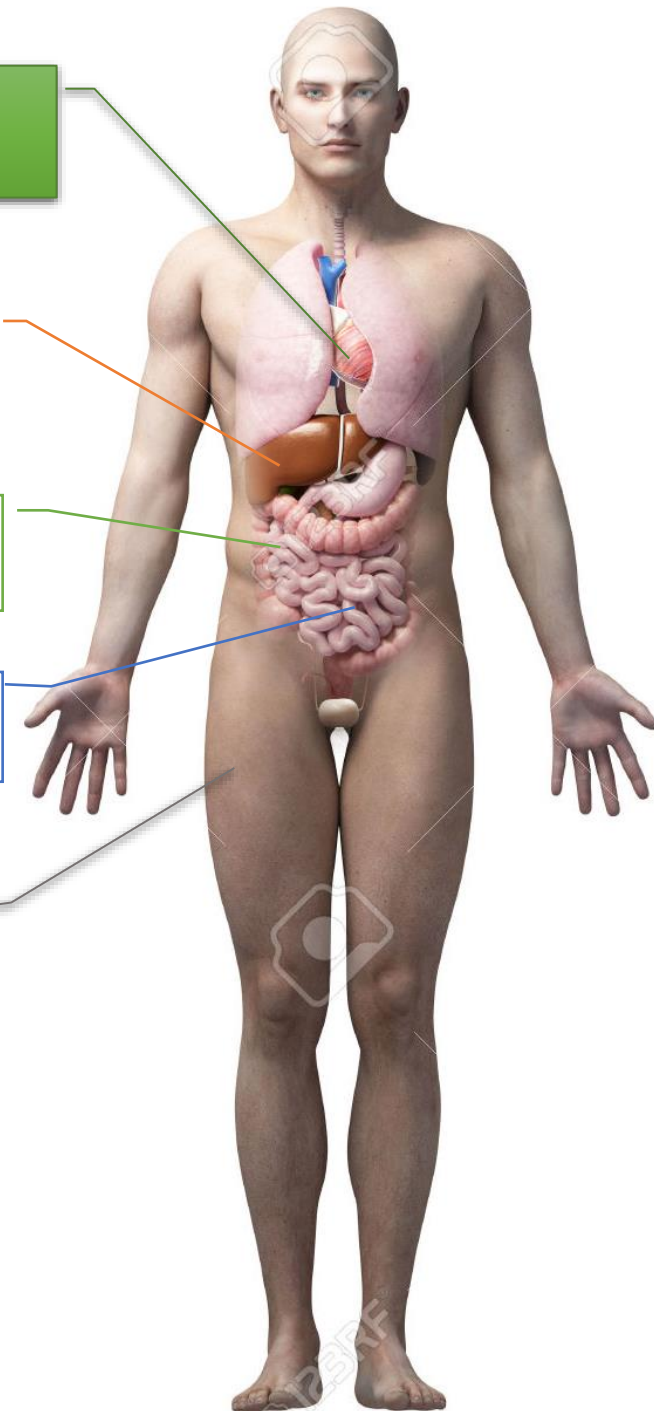
ตัวยาหลัก

ตัวยารอง

ยาตัวประกอบ

ตัวยาเสริม

กระสายยา



ตำรับยากัญชา

กัญชามีฤทธิ์ทางเมาส์ซุม – รสหลักเป็น รสเมาเบื่อ รสขม รสหอมเย็น

- รสเมาเบื่อที่ไม่ร้อนมากไม่เย็นมาก
- ฤทธิ์ของตัวยามีสรรพคุณไปทาง ปิดตะและวาตะ

การใช้กัญชาให้ได้รสเมาเบื่อระดับใด

- ขึ้นอยู่กับการตั้งตำรับยาของแพทย์ผู้ใช้ ถูกส่วน ถูกขนาด ถูกวิธี
- การเตรียมตัวยาก่อนปรุงเข้าตำรับ

การวางกัญชาในตำรับยาเพื่อวัตถุประสงค์ใด – ไม่จำเป็นต้องมากปริมาณ “ส่งผลมากในปริมาณน้อย”

- การใช้กัญชาให้ได้รสเมาเบื่อในอาการ กลุ่มอาการ หรือโรคใด โดยการตั้งตำรับยาตามหลักเภสัชกรรมไทย

ตำรับยากัญชา

โบราณโรค

- ตกสันนิบาต เป็นยาโรคเรื้อรังทั้งสิ้น

การใช้ยาทั้งตำรับ

- การเตรียมเครื่องยาก่อนปรุงเพื่อลดพิษและปรับทิศทางการออกฤทธิ์ของยา
- การใช้ตัวยาในตำรับเพื่อควบคุมฤทธิ์ยา ส่งเสริมฤทธิ์ยา ป้องกันอาการข้างเคียงของยา
- การใช้ตัวยาในตำรับเพื่อควบคุมทิศทางการออกฤทธิ์ของตำรับยา
- การปรุงยาและการบริหารยาให้มีรูปแบบเหมาะสมกับตำรับเฉพาะราย

ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

ตำรับยารส ร้อน – สุขุม

- ส่งเสริมการออกฤทธิ์ของสมุนไพรกัญชา และลดอาการข้างเคียงจากระสเมาเบื่อ

ส่วนใหญ่ออกฤทธิ์ทาง วาตะ

- **หทัยวาตะ** – ใจสั่น นอนไม่หลับ จิตกระสับกระส่าย มึนงงวิงเวียน เบื่ออาหาร อ่อนล้าแขนขาอ่อนโรย
- **สัตถกะวาตะ** – ปวดแปลบเฉียบพลัน ปวดเกร็งกล้ามเนื้อ ปวดตึงเส้นในช่องท้อง
- **สุนนาวาตะ** – ปวดเมื่อยตึงกล้ามเนื้อ แขนขาอ่อนแรง กระตุกสั่น ปวดร้าวในเส้น

บางตำรับเป็นตัวยาหลัก บางตำรับเป็นตัวยารอง บางตำรับเป็นตัวยาประกอบ

มักจะมีตัวยาร้อนกระจายอังคะมังคานุสารีวาตา โดยเฉพาะ “พริกไทย”

การวางยากองวาตะ

กุจฉิสยาวาตะ โภฏฐาสยาวาตะ – วางยาร้อนระดับกลาง ร้อนไม่มาก

- อบเชย สมุลแว้ง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู ลูกเอิ้น โกษฐู เทียน

อุทังคมาวาตะ อโรคมาวาตะ – หทัยวาตะวางยาสุขุม สุนาวัตะวางยาสุขุมแต่ร้อนมากขึ้น

- เกสรทั้งหลาย กฤษณา กะลำพัก ชะลูด ขอนดอก
- ชิงแห้ง กระชาย (อัมพฤกษ์อัมพาตมีผักเสี้ยนผี)

อังกมังคานุสารีวาตะ – วางยาร้อนมากขึ้น

- พริกไทย ดีปลี ตรีกฎุก สหัสคุณ เบญจกุล

อัสสาสะปัสสาสะวาตะ – บริหารการหายใจร่วมกับรักษาหทัยวาตะควบคุมวาตะให้สม่ำเสมอ วางยาสุขุมร้อน

เครื่องยาในตำรับตามธาตุพิการ

กรีสั่ง

- **ขั้บรุ** – สลัดได ยาดำ รงทอง เนื้อในฝักคูน
- **กั้ดเถาดาน** – อดุพิต กระจาดแดง กระจาดขาว หัวบุงรอก เปลือกหินเฮว้ เปลือกหอย กลอย ดองดึง โหระพาทำสุนัข
- **คุดเสมหะ** – โภชฐสอ สมอไทย สมอเทศ ใบสมอทะเล

กุจฉิสยาวัตตา โภชฐาสยาวัตตา

- เบญจกุล โภชฐ เทียน ชิงแห้ง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระจวาน กานพลู ลูกเอิ้น
- อุทังคมาวัต ลมในลำไส้ตีขึ้น – อบเชย สมุลแว้ง มหาหิงคุ์ ว่านน้ำ

อังคมังคานุสารีวัตตา

- โภชฐ เทียน ชิงแห้ง พริกไทย

ปรินามัคคี

- โภชฐ เทียน ชิงแห้ง

ยกนัง

- พิลังกาสา หญ้าไต้ใบ

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๑ ยาอัคคินิวคณะ

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- แก้กลิ้นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร
พะอืดพะอม

๒ ยาคุชไสยาศน์

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการ
อ่อนล้า

๓ ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลาย
เท้า ร้าวไปกำด้นต้นคอ

๔ ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม,
จารึกตำรายาวัดราชโอรสอารามวรวิหาร
- แก้กะษัยเหล็ก แก้กาน แก้อาการปวดแข็ง
เกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก

๕ ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น
อ่อนเพลีย สวิงสวาย

๖ ยาไฟอาวุธ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ปวดมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง

๗ ยาแก่นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้อาการอ่อนเพลียผอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น
กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ

๘ ยาแก้สัณฑฆาต กล่อนแห้ง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่น
หน้าอก

๙ ยาอัมฤตโอสถ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าแขนขาอ่อน
โรย

๑๐ ยาอโภยสาลี

- เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๑ ยาแก้ลมแก้เส้น

- เวชศาสตร์วันฉนวนา
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย

๑๒ ยาแก้โรครจิต

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒
- ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วย
ให้นอนหลับ

๑๓ ยาไฟสาลี

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๔ ยาทาริตสีดวงทวารหนัก โรคผิวหนัง

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขกิจ) เล่ม ๒
- รักษาโรคสีดวงทวาร โรคผิวหนัง

๑๕ ยาทำลายพระสุเมรุ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณ
ลักษณะ
- แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงขา กล้ามเนื้อแขนขา
อ่อนแรง

๑๖ ยาทัพยาธิคุณ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณ
ลักษณะ
- ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขา
อ่อนโรย

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๑ ยาอัคคินิวคณะ

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- แก้วคลื่นเหียนอาเจียน เปื้ออาหาร
พะอืดพะอม

๖ ยาไฟอาวุธ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้วปวตมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง

กลุ่มอาการไฟธาตุย่อยอาหารแปรปรวนเรื้อรัง ลมในท้องในไส้แปรปรวนหรืออ่อนกำลัง

๑. ยาอัคคินิวคณะ – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

“...๑๑๑ อัคคินิวคณะ ให้เอา **กันชา** ยิงสม สิ่งละส่วน

เปลือกอบเชย ใบกระวาน กานพลู

สาค้าน สิ่งละ ๒ ส่วน ชิงแห้ง ๓ ส่วน รากเจตมูลเพลิง ดีปลี สิ่งละ ๔ ส่วน

น้ำตาลกรวด ๖ ส่วน

กระทำเป็นจุกน น้ำผึ้งรวงเป็นกระสาย บดเสวยหนักสสิ่ง ๑ แก้อาเจียน ๔ ประการ ด้วยติ๊กกะชาคินีกำเร็บ และวิสมามันทาคินีอันทุพล จึงคลืนเหียนอาเจียน มิให้เสวยพระกระยาหารได้ ให้จำเรณูพระธาตุนั่ง ๔ ให้เสวยพระกระยาหาร เสวยมีรสชูกำลังยิ่งนัก

ข้าพระพุทธเจ้า **ขุนประสิทธิ์โอสถจีน** ประกอบทูลเกล้าฯ ถวาย ครั้งสมเด็จพระนารายณ์เปนเจ้าเมืองลพบุรี เสวยเพลเข้าอัครา ดินักแลฯ...”

เตโชธาตุ – คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์

- **ลักษณะเตโชธาตุออกจากตัวนั้น** ให้ร้อนปลายมือปลายเท้า แล้วให้ปวดขบมีพิศม แล้วก็ให้แปรไปให้บวม หน้า บวมมือ บวมท้อง บวมเท้า แล้วก็ผื่นขึ้นทั้งตัวตั้งผด แลหักจมไปทำท้อง บุปโพโลหิต ให้มือแลเท้าตาย รุ้มิถึงแก้มิต้อง พร้อมด้วยโทษ ๑๕ วันตัด ๆ
- **เตโชธาตุพิการนั้น** ให้กลัดอกกลัดใจ ให้ไอเปนมองคร่อ ให้ทำท้อง ท้องขึ้น ให้บวมมือ บวมเท้า มักให้นอนหลับแต่เพลากลางวัน เหตุตั้งนั้นคือไฟธาตุอันชื่อ ชिरนัคคี สำหรับเผาภายในให้เหี่ยวแห้ง คร่ำคร่านั้นย่อมเย็น จึงให้เปนไปต่างๆ ๆ

ปริณามัคคี – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

- **ปริณามัคคี**ไฟเผาอาหารนั้นมีลักษณะ ๔ ประการ คือ
 ๑. **สมาธาตุ** ไฟธาตุนั้นเสมอบริโภคอาหารเขาไปพอบังควร ไฟธาตุนั้นเผาอาหารแหลกแล้วก็มีได้อยากอาหารอีกเลย อิมเปนปรกติดอยู่ ฯ
 ๒. **วิสมาธาตุ**นั้น บางวันใหญ่ บางวันไหล บางวันให้อยากอาหาร บางวันให้คับทง แน่นอกแน่นใจ มักให้แค้นคอดังนี้ เหตุไฟธาตุนั้นได้เสมอ วาโยเดินมิสตก จึงตั้งเปนลมก่อนเข้าได้ ในทองโทษวาโยมีกำลัง ฯ
 ๓. **ติกษธาตุ**นั้น คือไฟธาตุนั้นเผาอาหารฉับพลันยิ่งนัก บริโภคอาหารเขาไปมากแล้ว อยู่บมินาน ให้อยากอาหารอีก ฯ
 ๔. **มันทกะธาตุ**นั้น ไฟเผาอาหารอ่อน บริโภคอาหารก็มีได้ บังเกิดไหลเองวันละ ๒ เพลลา ๓ เพลลา ให้ออยแรงจะเดินไกลก็มีได้ดังนี้ เสมอหะจึงประชุมกันเขาได้ โทษในเสมอหะกำเรบมีกำลัง แลไฟเผาอาหารมิได้เสมอแล้วเมื่อใดโรคนั้นจะแปรให้เปนต่างๆ ฯ

ประกอบด้วยตัวยา ๑๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๗ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒๗ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๓.๗๐ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
ยี่งสม (โสม)	๑ ส่วน
เปลือกอบเชย	๒ ส่วน
ใบกระวาน	๒ ส่วน
กานพลู	๒ ส่วน
สะค้าน	๒ ส่วน
ขิงแห้ง	๓ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๔ ส่วน
ดีปลี	๔ ส่วน
น้ำตาลกรวด	๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยาตำรับนี้เป็นยาร้อนแต่มี อบเชย ใบกระวาน กานพลู ขิงแห้ง เป็นตัวยาคูมความร้อนไม่ให้กำเริบ โดยเฉพาะถ้าใช้ ขิงแห้ง จะแก้จุดเสียดระเพาะอาหารคูมความร้อนที่ทำให้ไฟธาตุกำเริบของดีป्लीและเจตมูลเพลิงได้ดี
 - ไม่น่าจะมีผลกระทบให้อาการกำเริบในผู้ที่เป็นโรคระเพาะอาหาร
- ส่วนอบเชยและกานพลูเป็นตัวยาคูมการทำงานของระบบประสาทลำไส้ให้เดินหน้าไปเป็นปกติ
 - จึงไม่น่าจะกระทบในผู้ที่มีอาการคล้ายกรดไหลย้อน

ข้อแนะนำการใช้

- กลุ่มผู้ป่วยโรคตับเรื้อรังหรือระบบการย่อยอาหารแปรปรวนมานานจนกินไม่ย่อย ลำไส้ไม่มีกำลังเคลื่อน
 - แก้อาการที่เกิดจากไฟย่อยอาหารคือน้ำย่อยอาหารผิดปกติทำให้ย่อยอาหารไม่ได้ ไปกระทบลมคือการเคลื่อนของลำไส้ทำให้เกิดอาการความผิดปกติ ได้แก่ คลื่นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร กินอาหารแล้วมีอาการลำไส้เคลื่อนไม่สะดวก ร้อน ไม่สบายท้อง พะอืดพะอม จะเรอก็เรอไม่ออก จะผายลมก็ผายไม่ออก
- ท้องอืดแน่น ลมตีขึ้น อ่อนเพลียกำลังน้อย
- **Functional Digestive disorder:** Gastro – duodenal disorder for example Postprandial distress syndrome, Excessive gastric belching, Chronic nausea vomiting syndrome,
- **Abdominal discomfort** with or without anorexia nausea vomiting

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยาารสร้อน

๖. ยาไฟอาวุธ

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...อันว่าลมที่กลิ้งขึ้นกลิ้งลงแลลั่นอยู่ในท้องที่เป็นข้างคลื่นดุจดังลูกฟูกนั้นก็หาย ถ้าไม่หายท่านให้
แต่งยาอันชื่อว่าอินทจักร์นั้นให้กินต่อไป ถ้ามิฟังยาอันใดแล้ว ท่านให้แต่งยาอันชื่อว่าไฟอาวุธนั้นให้กินต่อไป

ยาชื่อไฟอาวุธขนานนี้ เอาผลจันทร์ ๑ ดอกจันทร์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ โกฎทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕

ชะเอมเทศ ๑ **กันชา** ๑ แก่นแสมทะเล ๑ เอาสิ่งละ ๑ ส่วน อุตพิศ ๑ เปลือกสมุลแว้ง ๑ ดีปลี ๑ ใบพิมเสน ๑
เอาสิ่งละ ๒ ส่วน รากจิงจ้อ ๑ รากส้มกุ่ม ๑ รากเปล้าน้อย ๑ รากเปล้าใหญ่ ๑ รากสะค้าน ๑ รากพาชไห่น ๑
เอาสิ่งละ ๓ ส่วน สหัตคคุณเทศ ๔ ส่วน บุกรอ ๙ ส่วน พริกไทย ๑ ชิงแห้ง ๑ รากเจตมูล ๑ เอาสิ่งละ ๑๖ ส่วน
รวมยา ๓๒ สิ่งนี้ทำเป็นจุก เอน้ำมะนาวเป็นกระสายบดทำแท่งไว้ กินแก้ทราง ๗ จำพวก แก้ตานโจรทั้ง ๑๒
จำพวก แก้หืดน้ำนมทั้ง ๗ จำพวก แก้ไอผอมเหลือง แลแก้ไส้พองท้องใหญ่ แก้ฟุงโรแลลมจุกเสียด แลแก้ป้าง
แก้ม้ามแก้ตานเสมหะให้ปวดมวนเสียดแทง แก้อุจจาระเป็นเสมหะโลหิตระคนกันมักให้ถอยกำลัง มักให้เป็นไข้
ไม่รู้สีกตัวให้ลงเป็นโลหิต แก้ไข้เพื่อเสมหะเพื่อลม...”

ประกอบด้วยตัวยา ๓๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๔ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๗๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑.๓๕ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ผลจันทร์	๑ ส่วน
ดอกจันทร์	๑ ส่วน
กระวาน	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐเขมา	๑ ส่วน
โกฐหัวบัว	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
โกฐเชียง	๑ ส่วน
เทียนดำ	๑ ส่วน
เทียนแดง	๑ ส่วน
เทียนขาว	๑ ส่วน
เทียนข้าวเปลือก	๑ ส่วน
เทียนตาตั๊กแตน	๑ ส่วน
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
กัญชา	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
เปลือกสมุลแว้ง	๒ ส่วน
ดีปลี	๒ ส่วน
ใบพิมเสน	๒ ส่วน
รากจิงจ้อ	๓ ส่วน
รากส้มกุ้ง	๓ ส่วน
รากเปล้าน้อย	๓ ส่วน
รากเปล้าใหญ่	๓ ส่วน
รากสะค้าน	๓ ส่วน
รากพาชไหน	๓ ส่วน
สหัสศคุณเทศ	๔ ส่วน
บุงรอก	๙ ส่วน
พริกไทย	๑๖ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๑๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยารสร้อนปรับปริณามัคคีไฟธาตุย่อยอาหาร ช่วยกระตุ้นไฟธาตุในการย่อยอาหาร
- ตำวยารสร้อนช่วยผลักกุกจิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ช่วยการทำงานของระบบประสาทลำไส้
- ตำวยากระจายลมอังคะมังคานุสารีวาตา ช่วยกระจายลมทั่วกายและแก้ปวดเมื่อยตึงกล้ามเนื้อ
- ตำยากัดเถาดานประเมหะในลำไส้ ช่วยขับรุกรูของเสียที่ตกค้างให้ออกไป
- สรรพคุณตำรับแก้อาการตับโตม้ามโตพุงโรมีน้ำในช่องท้อง

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการการย่อยอาหารผิดปกติเรื้อรัง โรคตับเรื้อรังท้องมาน ตับมีไขมัน ทำให้มีอาการท้องอืดพอง
- แก้อาการจุกเสียดตีขึ้น ปวดมวนท้อง
- ถ่ายไม่มีลมเบ่ง ถ่ายมีมูกเลือดปน
- ดานเสมหะ หมายถึง เสมหะที่คั่งค้างในลำไส้ทำให้ท้องแข็งปวดมวน
- **Ascites** with hepatomegaly or splenomegaly and abdominal discomfort

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำมะนาว ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน

สรุป – ตำรับยาไฟธาตุย่อยอาหารแปรปรวน

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
อัคคินิวคณะ	ระบบการย่อยแปรปรวนมานาน ไฟธาตุอ่อน ลำไส้ไม่มีกำลังเคลื่อน	
ไฟอาวุธ	ระบบการย่อยแปรปรวนมานาน ลำไส้ตีระคนปวดมวนจุกเสียด	

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๒ ยาคุขไสยาสน์

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- **ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า**

๗ ยาแก่นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช
- **แก้อาการอ่อนเพลียผอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ**

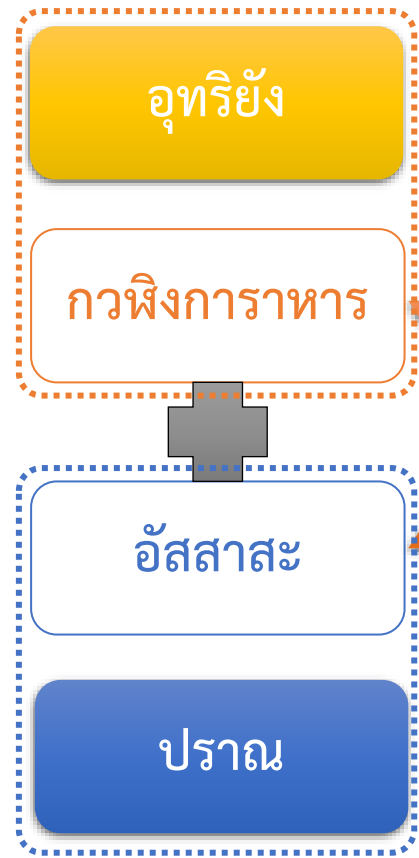
กลุ่มอาการไฟธาตุแปรปรวนเรื้อรัง กระทบหทัยวาตะ อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ

๑๒ ยาแก้โรคนิจิต

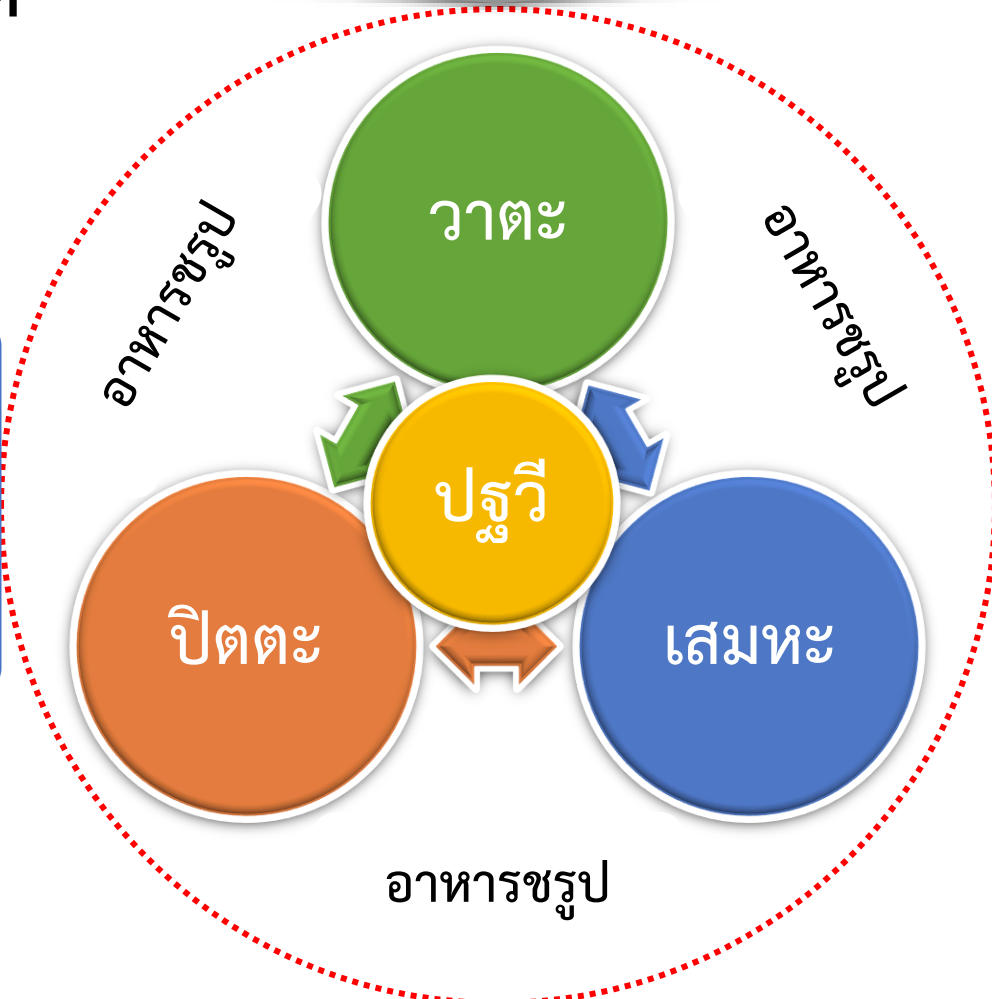
- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- **ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับ**

การรับ การกระทบ - ตา หู จมูก ลิ้น กาย

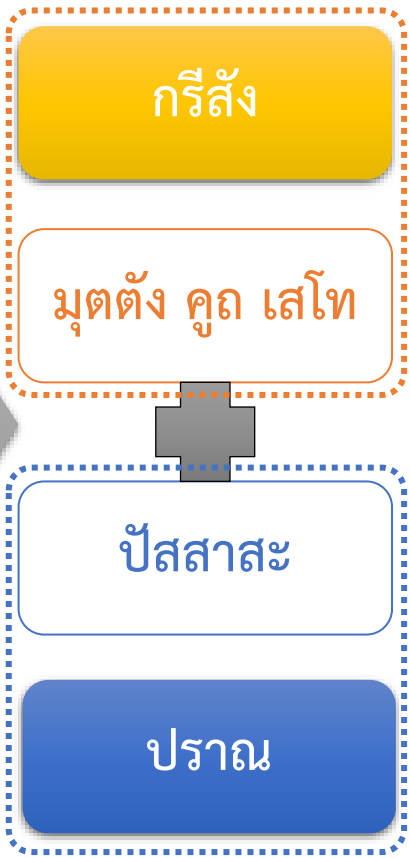
การดำเนินของชีวิต



ธารณะธาตุ



มละธาตุ



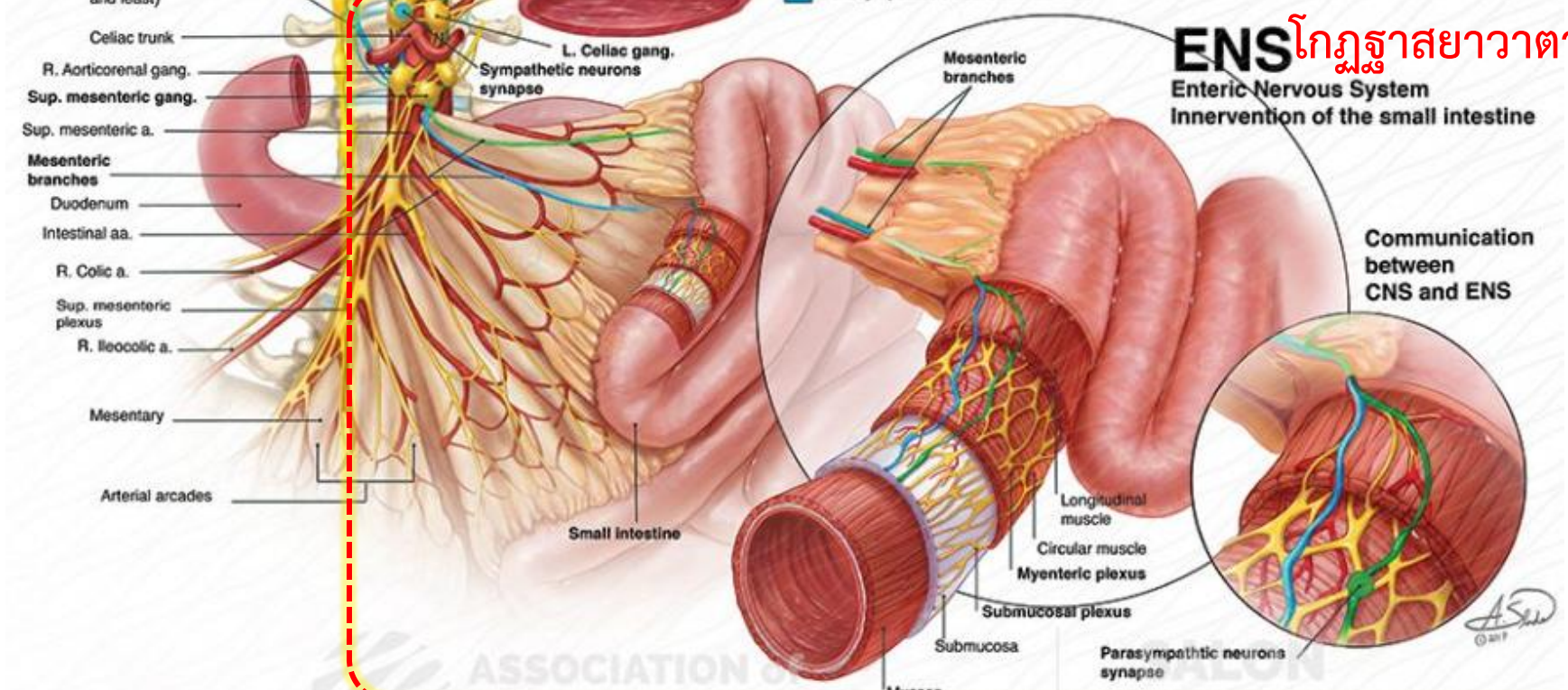
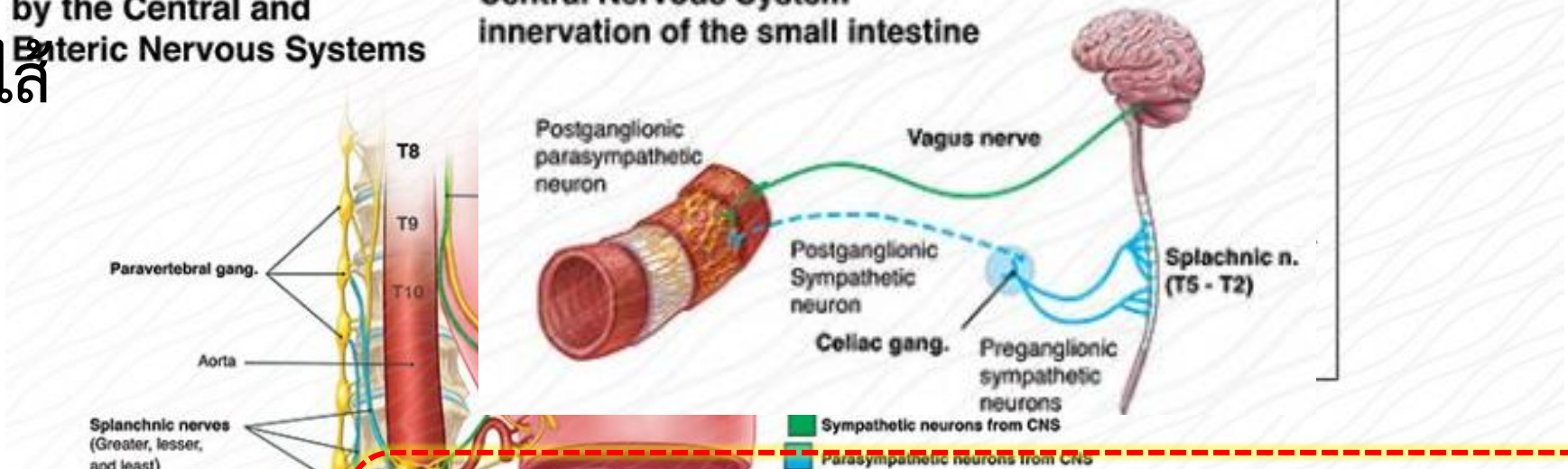
การรู้ การตอบสนอง - จิต เจตสิก เจตนา

INNERVATION OF THE CNS

SMALL INTESTINE
by the Central and
Enteric Nervous Systems

Central Nervous System
innervation of the small intestine

การเคลื่อนไหวลำไส้
โกลีฐาสยาวาตา

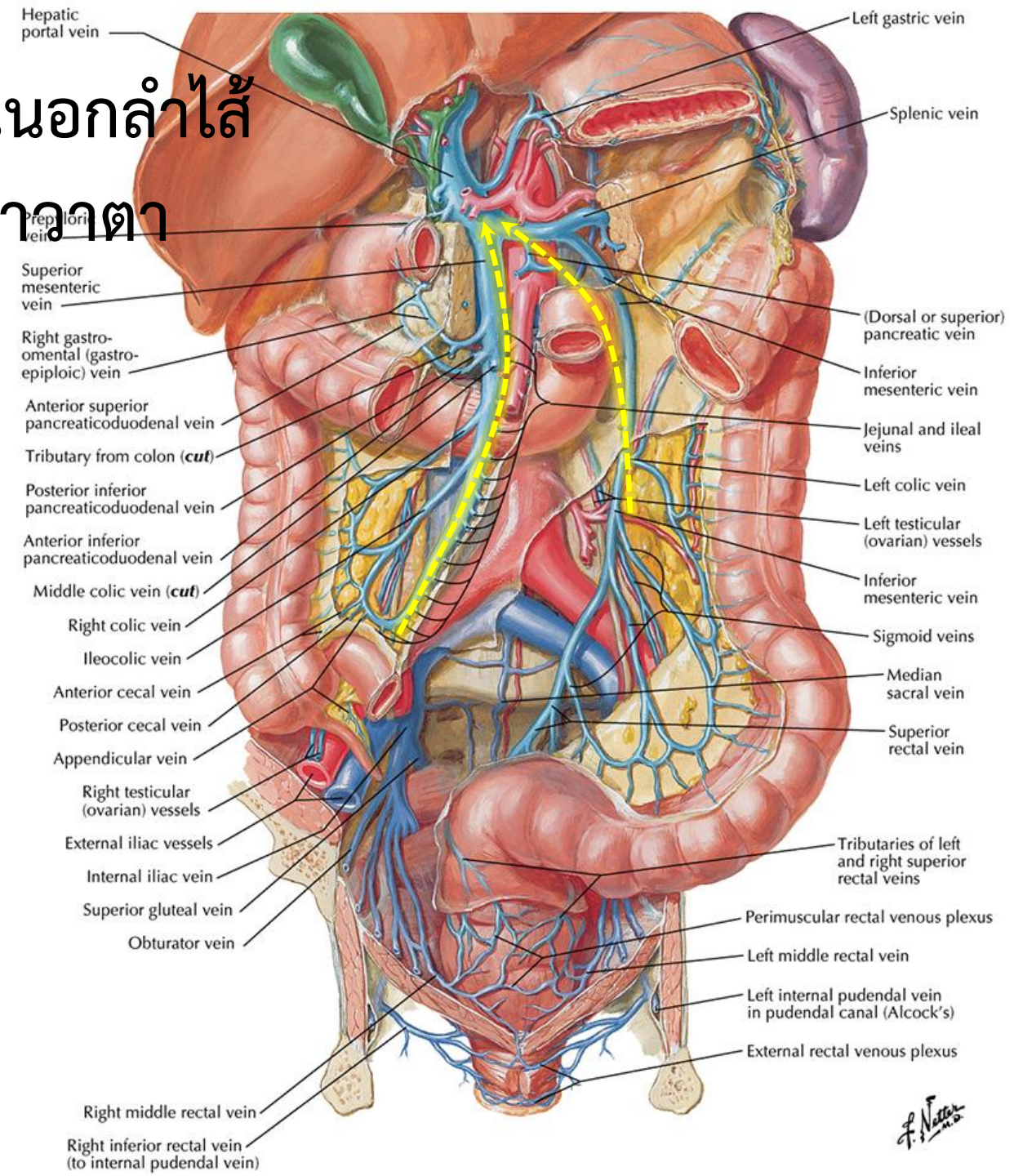
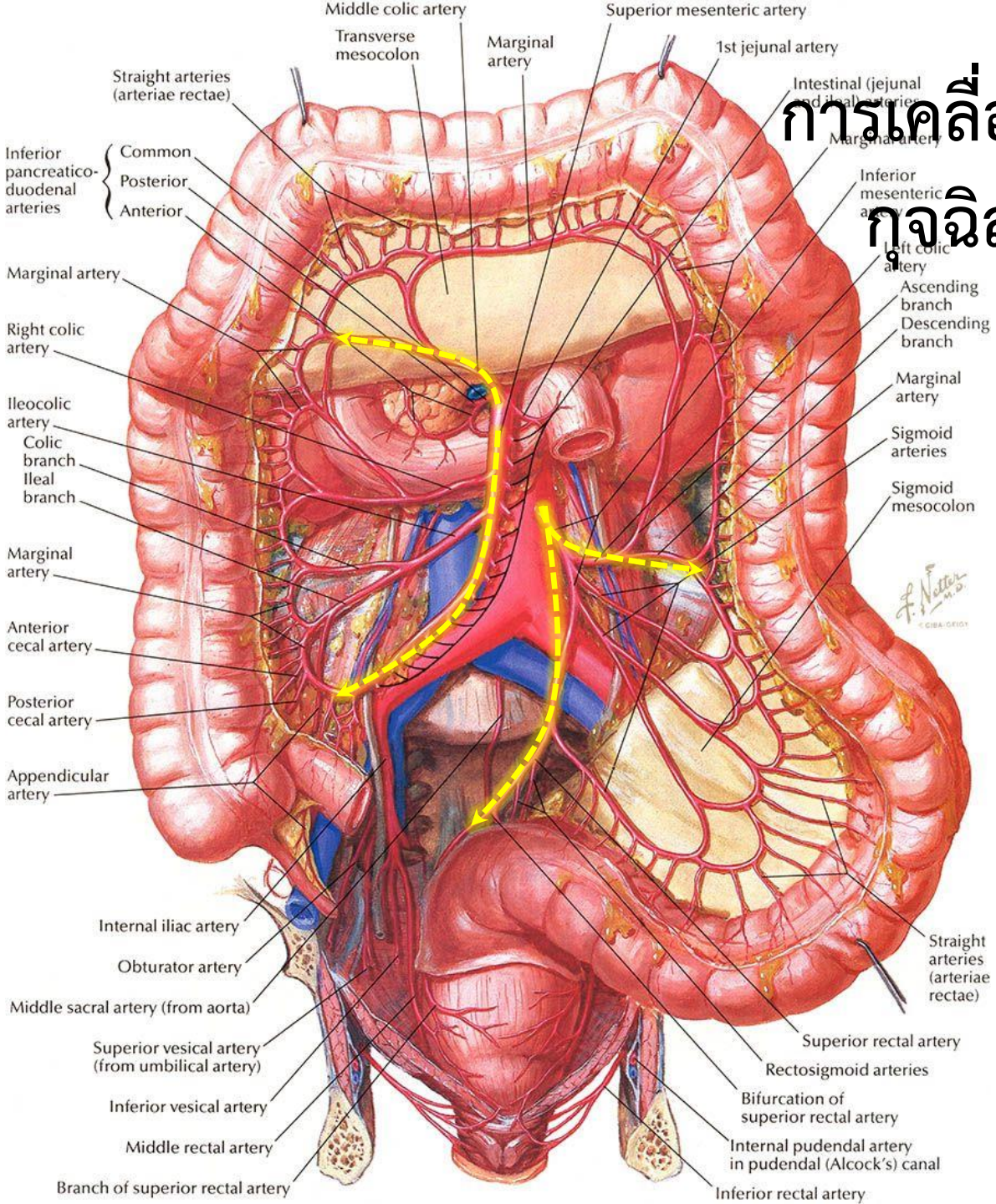


ENS โกลีฐาสยาวาตา

Enteric Nervous System
Innervation of the small intestine

Communication
between
CNS and ENS

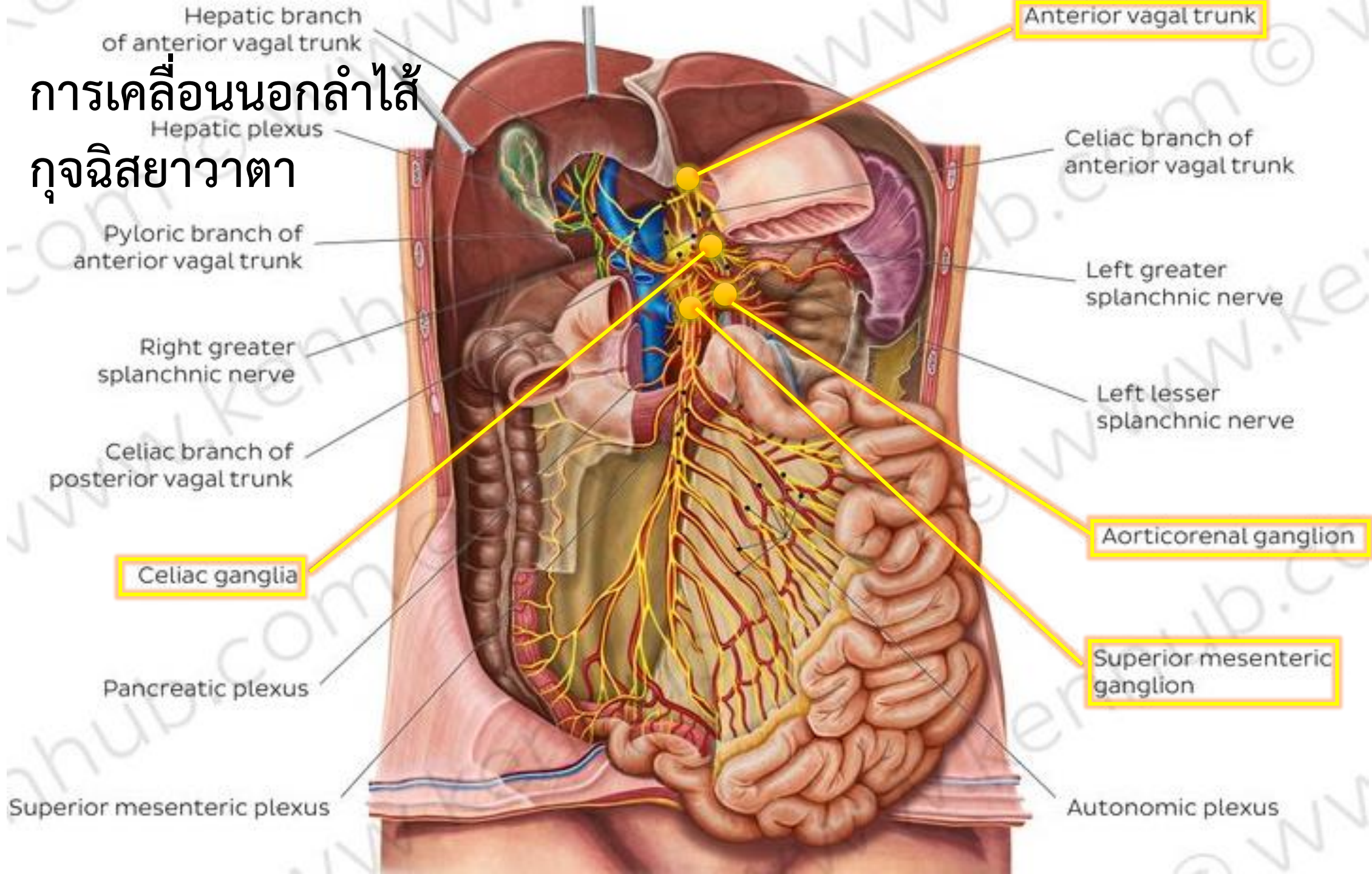
การเคลื่อนของลำไส้ กึ่งอิสระ



F. Netter M.D. © CIBA-GEIGY

F. Netter M.D.

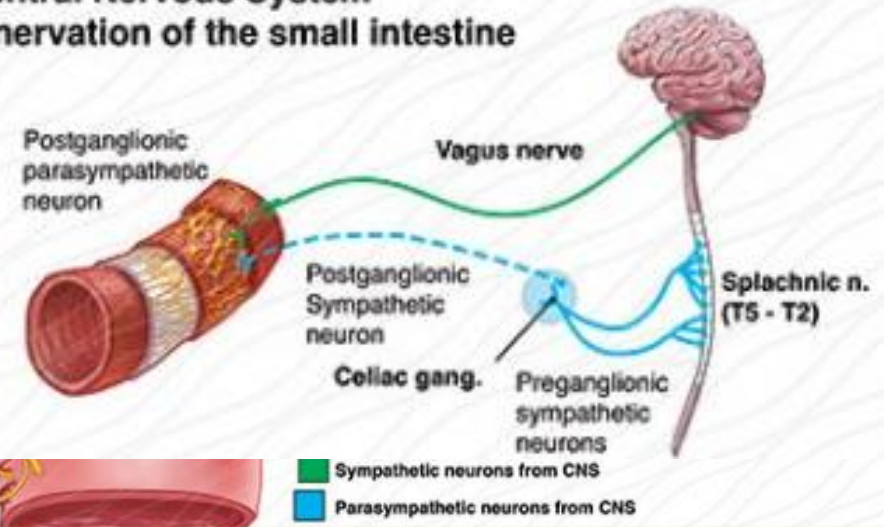
การเคลื่อนนอกลำไส้ กุกฉิสยาวาตา



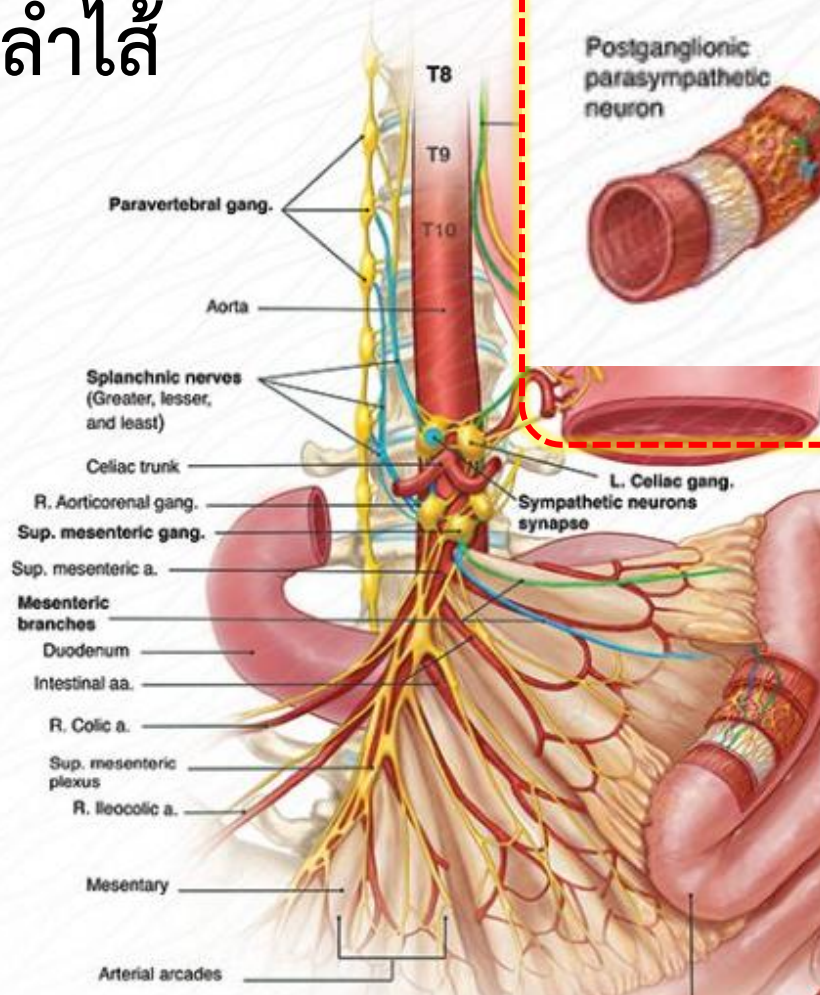
INNERVATION OF THE SMALL INTESTINE by the Central and Enteric Nervous Systems

การเคลื่อนนอกลำไส้

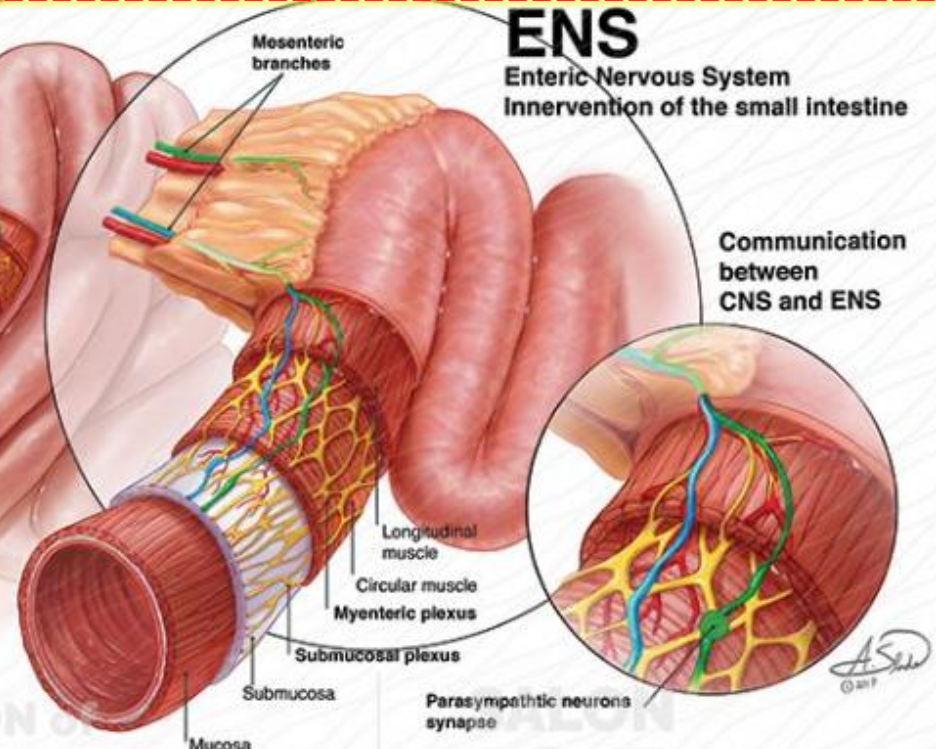
CNS Central Nervous System Innervation of the small intestine



กุกฉิสยาาาตา



ENS Enteric Nervous System Innervation of the small intestine



สันตูปัคคี

ยกน้ํง

- เจ้าแห่งความร้อน (สันตูปัคคี) แหล่งกำเนิดปิตตัง (ปริณามัคคี)

ปริณามัคคี

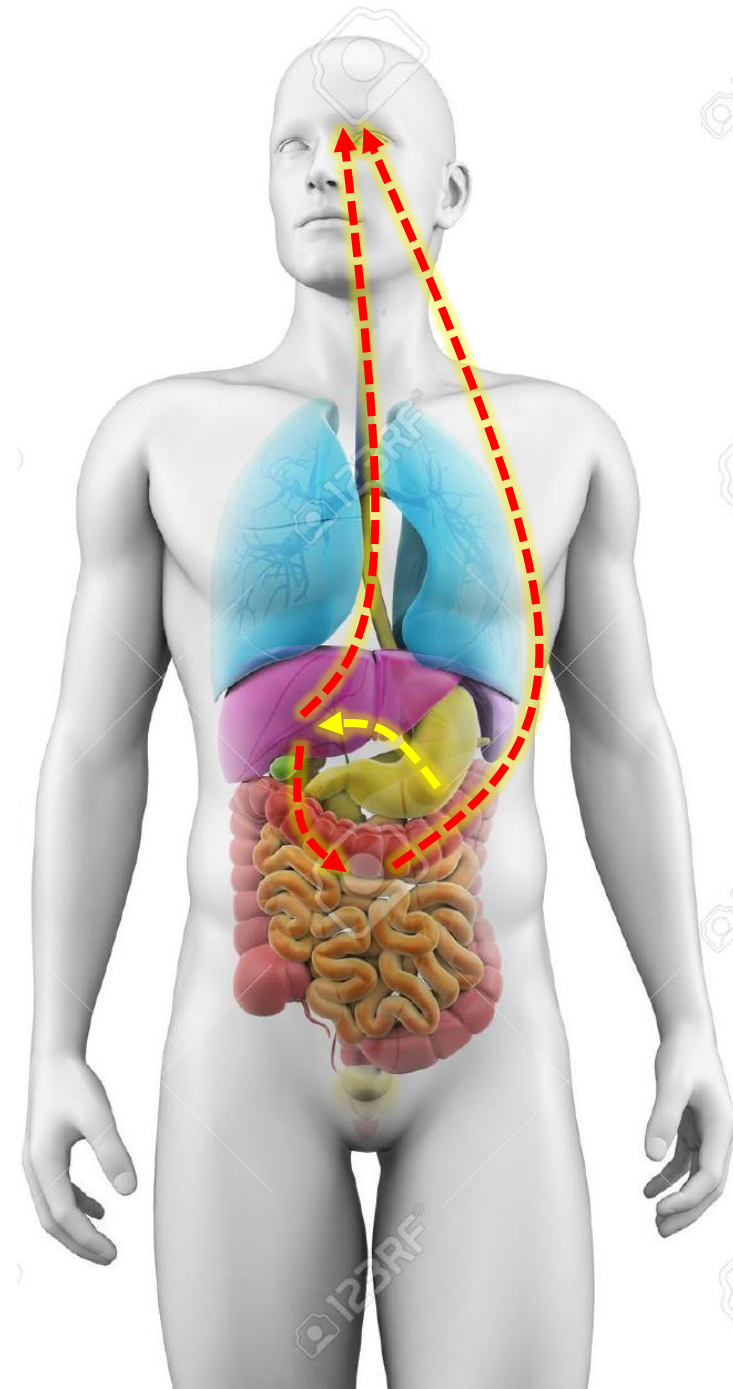
- กระตุ้นจุลินทรีย์และโกลบูลิน

สันตูปัคคี

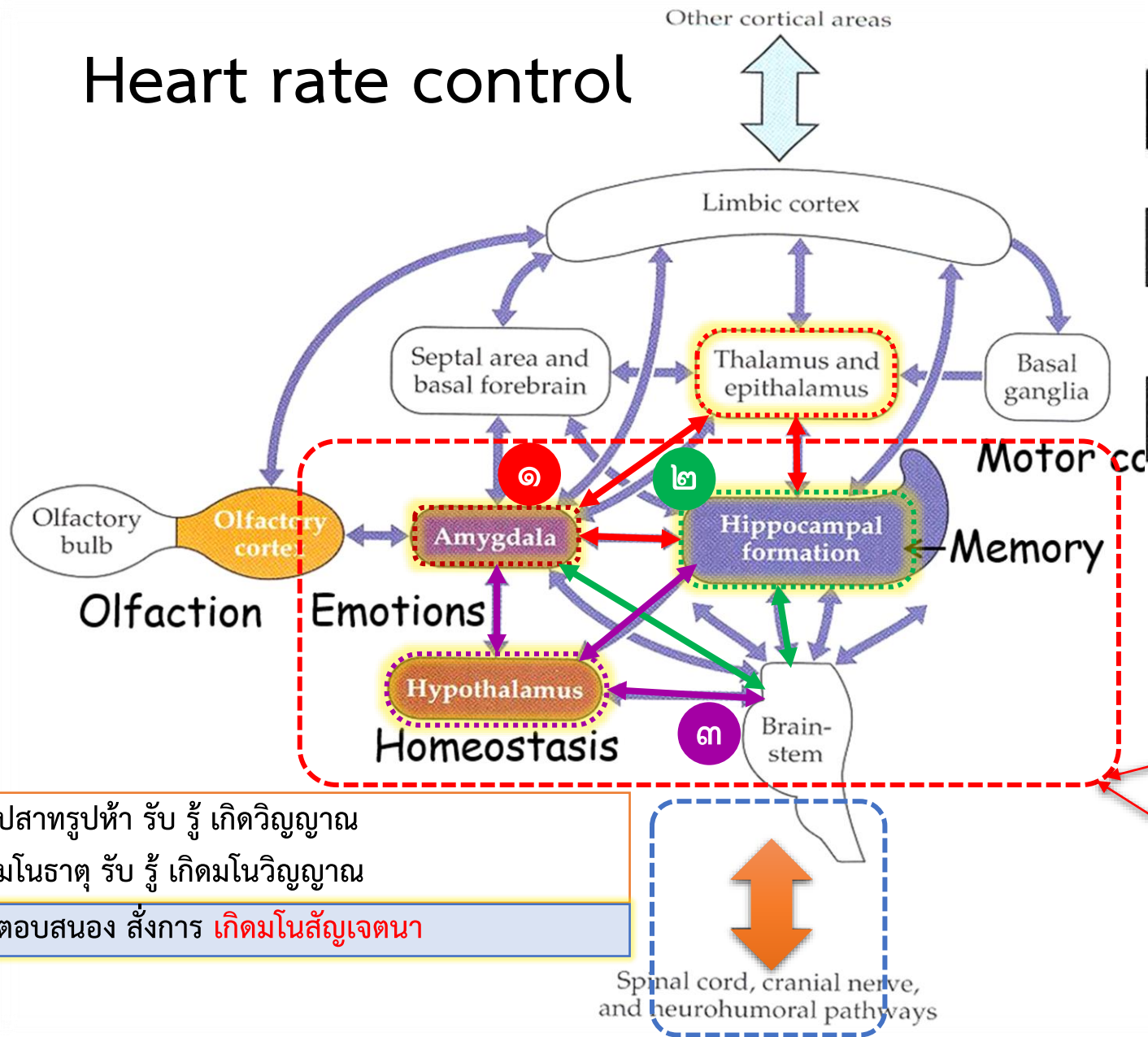
- เพิ่มกำเดาโลหิต และกระตุ้นจุลินทรีย์และโกลบูลิน

ลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูง

- เกิดวโยที่มีกรีสะและกำเดาตีขึ้นระคน ความร้อนตีขึ้นเบื้องสูง กระทบสูมนาวาตะ และหทัยวาตะ

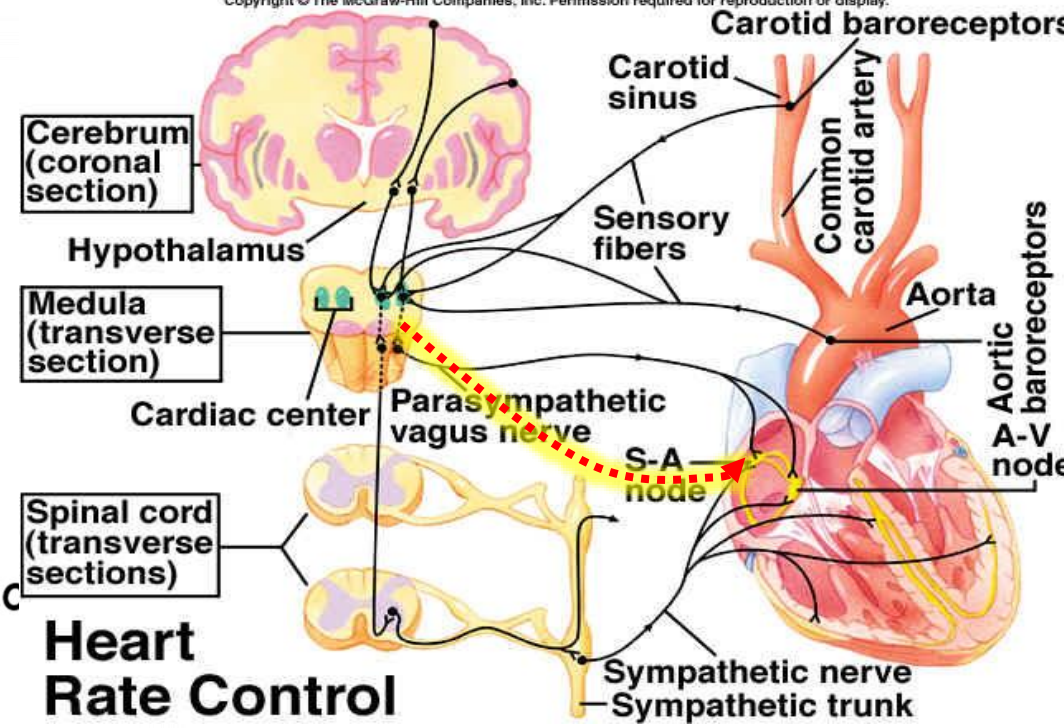


Heart rate control



- ๑. ปสาทรูปห้า รับ รู้ เกิดวิญญาณ
- ๒. มโนธาตุ รับ รู้ เกิดมโนวิญญาณ
- ๓. ตอบสนอง สั่งการ เกิดมโนสัญญาเจตนา

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. Permission required for reproduction or display.

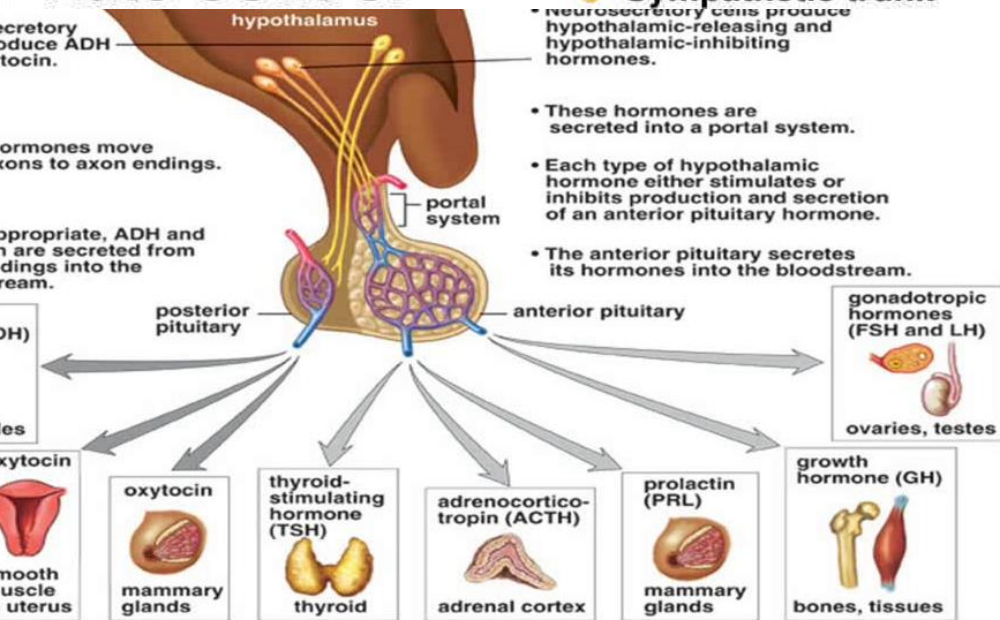
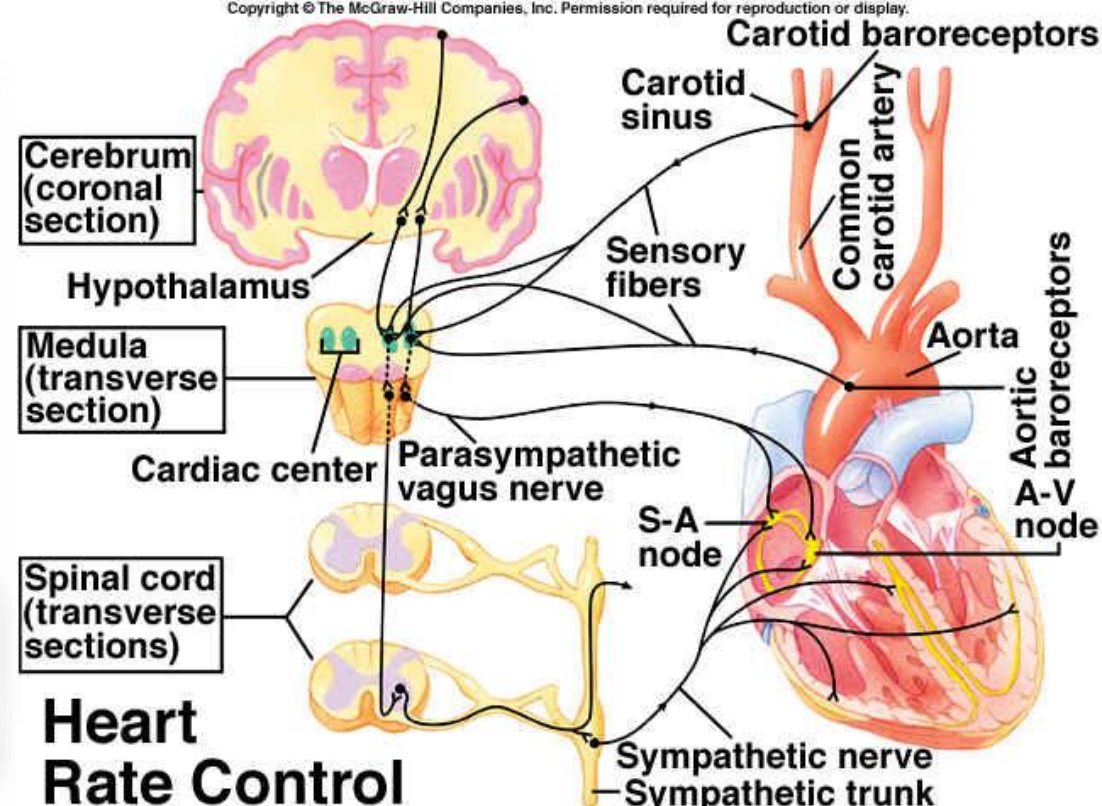
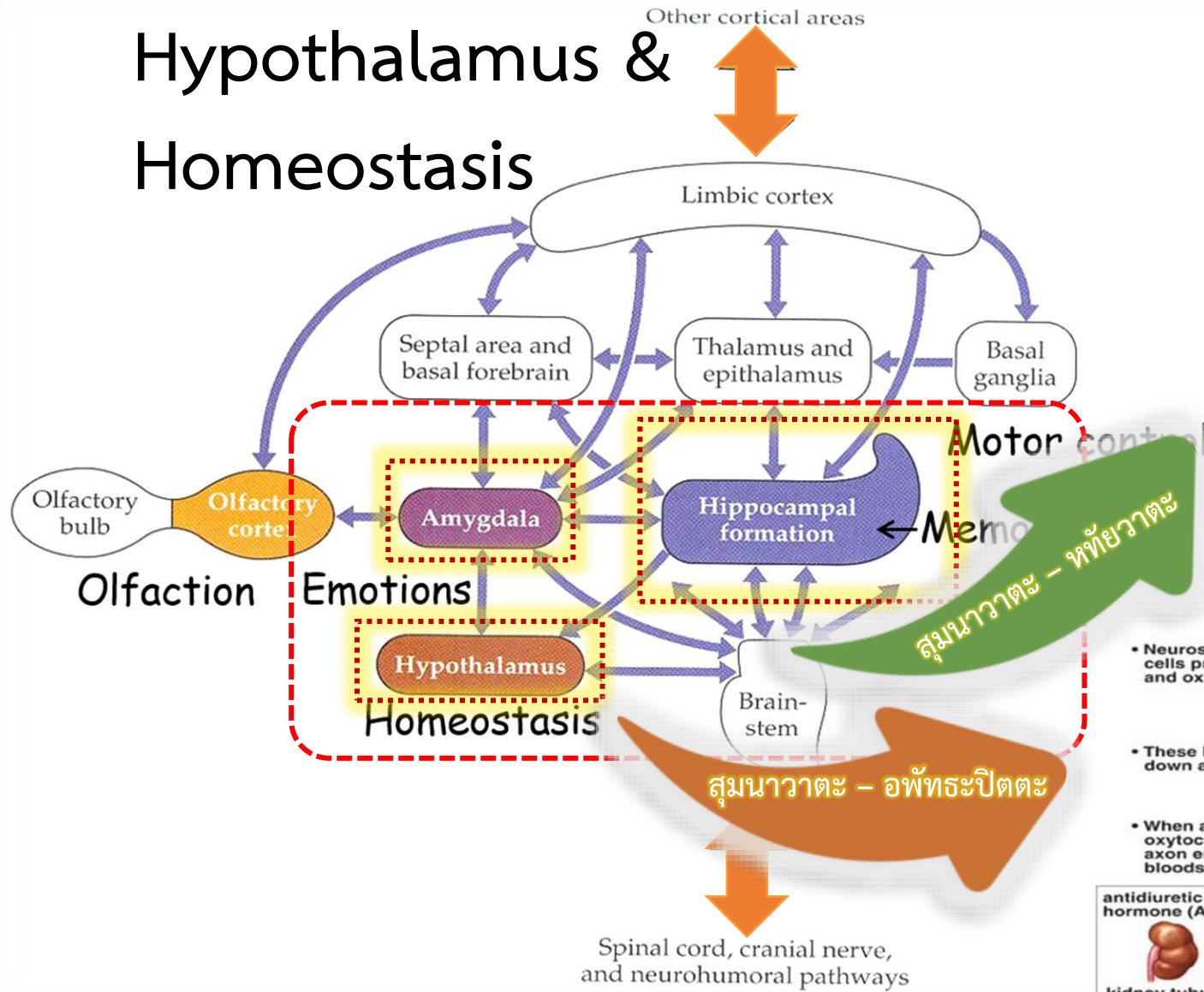


Heart Rate Control

Fast tract - Autonomous

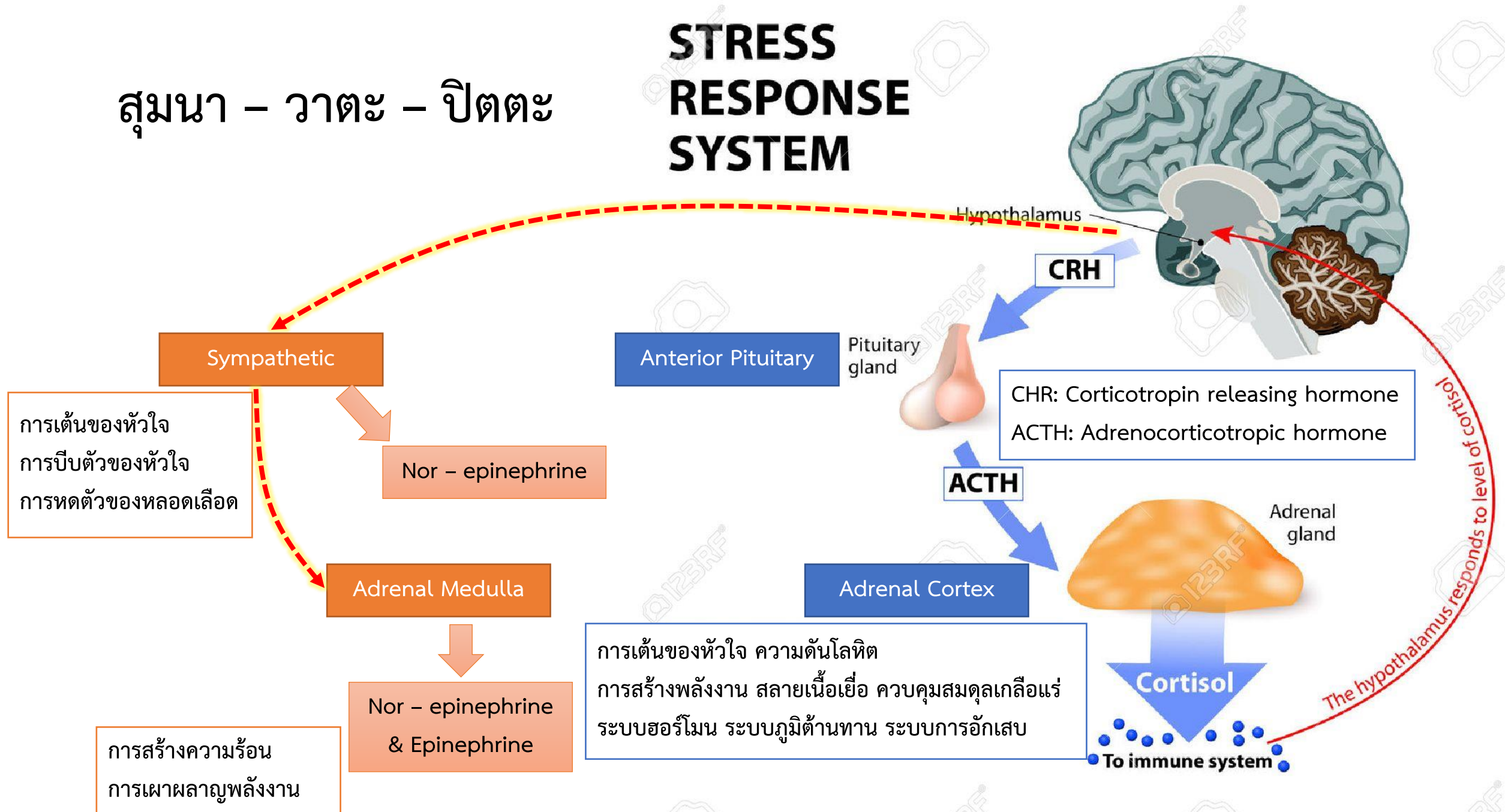
มโนธาตุ - ใจ
มโนวิญญาณ - การรู้ที่ใจ

Hypothalamus & Homeostasis



สุมณา - วาตะ - ปิตตะ

STRESS RESPONSE SYSTEM



ยาหอม

ยาหอมเทพจิตร ในผงยา ๓๖๖ กรัม

ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ดอกบัวชม ดอกบัวเผื่อน หนัก
สิ่งละ ๔ กรัม ดอกมะลิ หนัก ๑๘๓ กรัม

ผิวมะกรูด ผิวมะงั่ว ผิวมะนาว ผิวส้มตรังกานูหรือส้มจุก ผิวส้มจีน ผิวส้มโอ ผิว
ส้มเขียวหวาน หนักสิ่งละ ๔ กรัม ผิวส้มซ่า หนัก ๒๘ กรัม

โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดุก โกฐก้านพร้าว
โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตึกแตน เทียนเขาวาฬ
เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู แก่นจันทน์แดง แก่นจันทน์ขาว
หรือแก่นจันทน์ชะมด

กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย หัวเปราะหอม ราก
แฝกหอม หนักสิ่งละ ๒ กรัม

พิมเสน หนัก ๔ กรัม การบูร หนัก ๑ กรัม

ยาหอมนวโกษฐ์ ในผงยา ๒๑๒ กรัม

โกฐสอ โกศเขมา โกศหัวบัว โกศเชียง โกศจุฬาลัมพา โกศกระดุก โกศก้านพร้าว
โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตึกแตน เทียนเขาวาฬ
เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เปลือกสมุลแว้ง กล้วยาตินก รากแฝกหอม เปลือกชะลูด หัวเปราะหอม กระลำพัก
ขอนดอก เนื้อไม้กฤษณา หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เหง้าชิงแห้ง ดอกดีปลี รากเจตมูลเพลิงแดง เถาสะค้าน รากข้าวปลู หนักสิ่งละ ๓
กรัม

หัวแห้วหมู ลูกกระวาน ดอกกานพลู ดอกจันทน์ ลูกจันทน์ เปลือกอบเชยญวน
ลูกผักชีลา แก่นสน หนักสิ่งละ ๔ กรัม

แก่นสักชี ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ แก่นจันทน์เทศ แก่นจันทน์แดง ลูกกระดอม
เถาบอระเพ็ด หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก รากชะเอมเทศ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

พิมเสน หนัก ๑ กรัม

๒. ยาสุขไสยาศน์ – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

“...ยาสุขไสยาศน์ ให้เอา การบูร ๑ ส่วน ไบสเดา ๒ ส่วน สหส์คุณเทศ ๓ ส่วน

สมุลแว้ง ๔ ส่วน เทียนดำ ๕ ส่วน โกฎกระดุก ๖ ส่วน ลูกจันทน์ ๗ ส่วน

ดอกบุนนาค ๘ ส่วน

พริกไท ๙ ส่วน ขิงแห้ง ๑๐ ส่วน ดีปลี ๑๑ ส่วน

ใบกัญชา ๑๒ ส่วน

ทำเปนจุนละลายน้ำผึ้งเมื่อจะกินเศกด้วยสัพพีติโย ๓ จบ แล้วกินพอควร แก้สรรพโรคทั้งปวงหาย
สิ้น **มีกำลังกินเข้าได้ นอนเป็นสุขนักแลฯ...**”

ปัตตะ กระทบ วาตะ โดยเฉพาหทัยวาตะ
ไม่มีกำลัง กินข้าวไม่ได้ นอนไม่เป็นสุข

ประกอบด้วยเครื่องยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๘ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๒ ใน ๗๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑๕.๓๘ จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
การบูร	๑ ส่วน
ใบสะเดา	๒ ส่วน
หัตถ์คุณเทศ	๓ ส่วน
สมุลแว้ง	๔ ส่วน
เทียนดำ	๕ ส่วน
โกฐกระดูก	๖ ส่วน
ลูกจันทน์	๗ ส่วน
บุนนาค	๘ ส่วน
พริกไทย	๙ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๐ ส่วน
ดีปลี	๑๑ ส่วน
ใบกัญชา	๑๒ ส่วน

ตรีภูก

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยามีตีปลี พริกไทยมากเป็นยาร้อนช่วยปรับไฟธาตุและกระจายลม
- ตำรายาคุมฤทธิคือ ขิงแห้ง ลูกจันทน์ โกษฐ์ เทียน สมุลแว้ง ช่วยเรื่องการทำงานของระบบลำไส้
- กัญชาเป็นตัวยาหลักช่วยปรับหทัยวาตะ ให้จิตใจสบาย นอนหลับง่าย
- ช่วยให้นอนหลับ ลดอาการวิตกกังวล ช่วยเจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า
- Sleep disorder: Anxiety disorder, Insomnia with anorexia or fatigue

ข้อแนะนำการใช้

- กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่มีอาการทางจิตเวช เช่น นอนไม่หลับ จิตระส่ำระสาย หงุดหงิดง่ายหลับไม่สนิท
- ช่วยให้นอนหลับ ลดอาการวิตกกังวล
- ช่วยเจริญอาหาร
- แก้อาการอ่อนล้า ฟุ้งฟุ้งกำลัง
- **Sleep disorder:** Anxiety disorder, Insomnia with anorexia or fatigue

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - นอนไม่หลับ – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - เบื่ออาหาร – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ – ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน
- อาการไม่พึงประสงค์ – หากมีอาการแสบร้อนท้อง ให้ปรับลดขนาดยาและ/หรือเปลี่ยนช่วงเวลาในการกินยาเป็นหลังอาหารแทน

- ข้อห้ามใช้

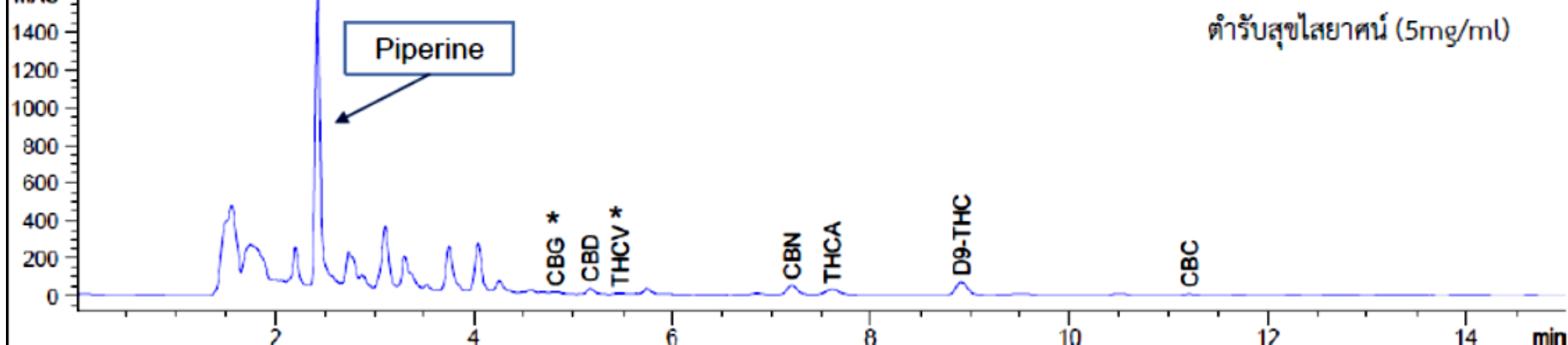
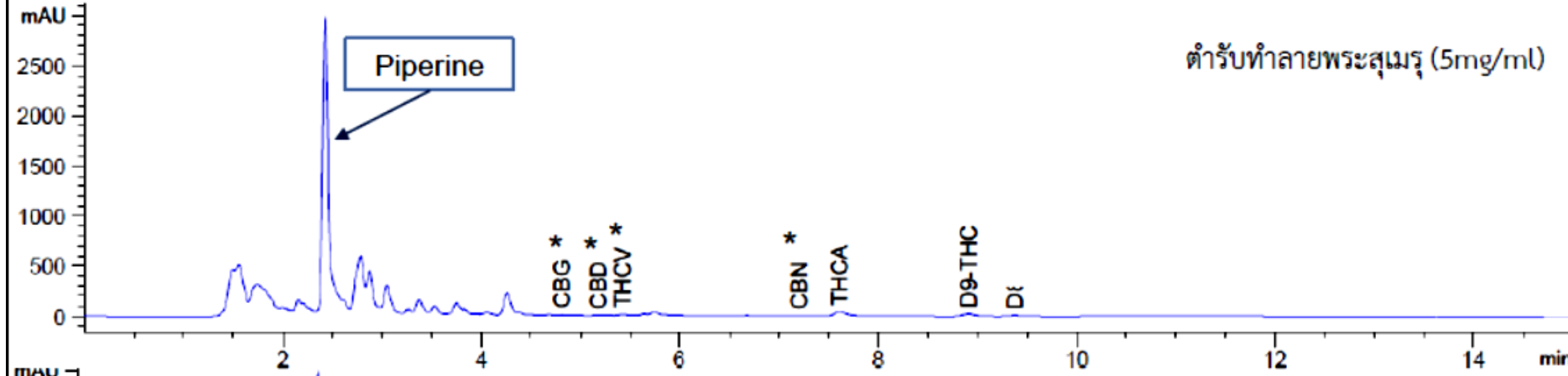
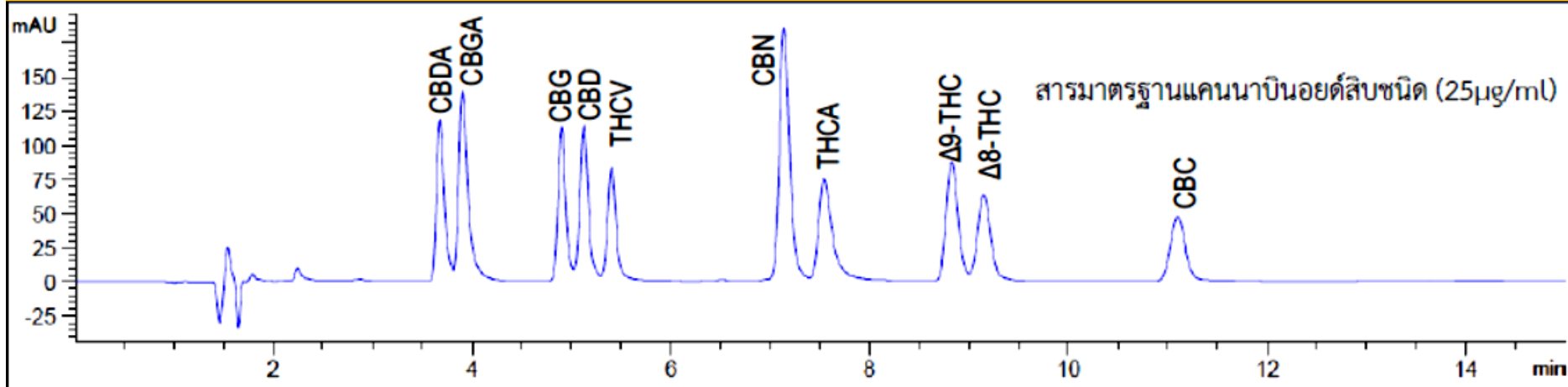
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

ปริมาณสารที่สำคัญในตำรับยา

HPLC chromatograms



ตำรับทำละลายพระสุเมรุ (%w/w), n=3

$\Delta 9\text{-THC} = 0.12 \pm 0.00 \%$
 $\text{THCA} = 0.28 \pm 0.00 \%$

* <LOQ หมายถึง <0.05%

ตำรับสุขไสยาสน์ (%w/w), n=3

$\Delta 9\text{-THC} = 0.36 \pm 0.00 \%$
 $\text{CBD} = 0.12 \pm 0.02 \%$
 $\text{CBN} = 0.11 \pm 0.00 \%$
 $\text{THCA} = 0.20 \pm 0.00 \%$
 $\text{CBC} = 0.06 \pm 0.00 \%$

* <LOQ หมายถึง <0.05%

ทดสอบการแตกตัวของยาแคปซูล

ตำรับยาสุขไสยาสน์



เม็ดที่	Disintegration (min)
1	7.53
2	7.10
3	7.53
4	11.03
5	8.53
6	9.32
7	7.18
8	11.42
9	7.35
10	14.41
Average	9.14
Standard Deviation	2.43



ตำรับยาท่าลายพระสุเมรุ



เม็ดที่	Disintegration (min)
1	7.45
2	12.05
3	8.45
4	13.12
5	9.05
6	7.29
7	14.27
8	6.29
9	7.20
10	11.24
Average	9.64
Standard Deviation	2.81



ตามข้อกำหนดใน THPP appendix 3.11

- ในการทดสอบจะนำน้ำกลั่น 900 มิลลิลิตรบรรจุลงในบีกเกอร์ ความจุหมุมให้มีได้ 37+2 องศาเซลเซียส
- นำเม็ดยาที่สุ่มมา 6 เม็ด ใส่ลงในแต่ละหลอดแก้วใส หลอดละ 1 เม็ด และใส่แผ่นพลาสติกทรงกระบอกใส (disintegration disc) เพื่อไม่ให้เม็ดยาลอยออกจากหลอดแก้วใส
- เปิดเครื่องทดสอบการแตกตัวของเม็ดยา โดยภายในเวลา 30 นาทีเม็ดยาที่ทำการสุ่มทั้ง 6 เม็ด ต้องแตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือไม่มีส่วนในของเม็ดยาดกค้างอยู่ในหลอดแก้วใส จึงถือว่ายานั้นผ่านการทดสอบตามมาตรฐาน
- หากมีเม็ดยาเหลืออยู่ในหลอดแก้ว 1-2 เม็ด กล่าวคือเม็ดยาไม่แตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ ให้ทำการสุ่มมาอีก 12 เม็ด ซึ่งรวมผลการทดลองเป็น 18 เม็ด และจากจำนวนที่กล่าวมาข้างต้น ต้องมีอย่างน้อย 16 เม็ดที่แตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ จึงถือว่ายานั้นผ่านการทดสอบตามมาตรฐาน

๗. ยาแก้นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...กัญชา แก้ไข้ผอมเหลืองหากำลังมิได้ ให้ตัวสิ้นเสียงสิ้นเป็นด้วยวาโยธาตุกำเร็บ แก้นอนมิหลับ

เอาตรีกระฎุก จันทน์ทั้ง ๒ ใบสะเดา ใบคนที่เขมา พริกอ่อนเสมอภาค

ใบกัญชา เต้ยาทั้งหลายทำผง

เอาน้ำมะพร้าว น้ำผึ้ง น้ำส้มซ่า น้ำตาลทราย กะทือสด น้ำเบญจทับติมต้มละลายยากินหายแล...”

ประกอบด้วยตัวยา ๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๔๐ กรัม

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๕๐ จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
ชิงแห้ง	๑๕ กรัม
พริกไทย	๑๕ กรัม
ดีปลี	๑๕ กรัม
จันทน์แดง	๑๕ กรัม
จันทน์ขาว	๑๕ กรัม
ใบสะเดา	๑๕ กรัม
ใบคนทีเขมา	๑๕ กรัม
พริกไทยล่อน	๑๕ กรัม
ใบกัญชา	๑๒๐ กรัม

วิเคราะห์ตำรับยา

- รสยาตำรับมีรสเมาร้อนรักษาอาการทางปิตตะ
- ตำรับยาร้อนน้อยกว่าสุขไสยาสน์ แต่ฤทธิ์เมามากกว่าสุขไสยาสน์
- พริกไทยและพริกไทยล่อน เป็นตัวยารองกระจายลมทั่วร่างกาย
- ขิงแห้งรสสุขุมร้อน จันทน์แดงและจันทน์ขาวรสสุขุมเป็นตัวยาประกอบคุมไม่ให้กระทบจากรสยาจากตัวยาหลักและยารองมาก

ข้อแนะนำการใช้

- ตำรับยารักษาอาการปิตตะกำเริบที่เป็นเรื้อรัง ซึ่งอาจจะเกิดจากโรคเรื้อรังแล้วทำให้ร่างกายทรุดโทรม
- หรืออาการของกลุ่มที่เกิดจากสมองมีความเสื่อมแล้วส่งผลต่อการทำงานของระบบในร่างกายทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม
- ภาวะโรคตับเรื้อรังจนร่างกายทรุดโทรมผอมเหลือง อ่อนเพลียผอมแห้ง
- ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ
- **Anorexia – Cachexia syndrome** with tremor and insomnia, Parkinsonism

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - นอนไม่หลับ – รับประทานครั้งละ ๑ – ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - ใช้ดมเหลือง – รับประทานครั้งละ ๑ – ๒ กรัม วันละ ๑ – ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - แก้อ่อนเพลีย – น้ำมะพร้าว น้ำผึ้งรวง น้ำตาลทราย
 - แก้ปวดบิดมวนท้อง – น้ำกระเทียมสด
 - แก้ท้องเสียถ่ายเหลว – น้ำเบญจทับทิมต้ม
 - ให้ฤทธิ์ยาแล่นเร็ว – น้ำส้มซ่า
 - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ยานี้อาจทำให้ง่วงซึมได้ ควรหลีกเลี่ยงการขับขี่ยานพาหนะ หรือทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล
- ควรระวังในผู้ที่ประกอบอาชีพทางน้ำหรือผู้ที่ร่างกายต้องสัมผัสความเย็นเป็นเวลานาน เพราะจะทำให้เป็นตะคริวตรงบริเวณท้องได้

๑๒. ยาแก้โรคจิต – อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๑๔๘๓. ยาแก้โรคจิต ขนานที่ ๑ เอาเปลือกกุ่มน้ำ ๒ บาท เปลือกมะรุม ๒ บาท หัวหมู เปล้าน้อย เปล้าใหญ่ รวงแดง จันทน์เทศ เปลือกมะตูม **ก้านกล้วยชา** บอระเพ็ด เปลือกโมกมัน หญ้าชันกาด สนเทศ สิ่งละ ๑ บาท

ระย่อมเท่ายาทั้งหลาย

รวมตำผงละลายน้ำร้อนแทรกพิมเสน กินครั้งแรกหนัก ๒ ไพ ถ้านอนไม่หลับให้ทวียาขึ้นไปถึง ๑ สลึง...”

ประกอบด้วยถ้วย ๑๔ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๘ บาท

ตำรับนี้ใช้ ก้านกัญชา ๑ ใน ๓๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๖ จึงเป็นถ้วยประกอบ

ถ้วย	น้ำหนัก
เปลือกกุ่มน้ำ	๒ บาท
เปลือกมะรุ้ม	๖ บาท
แห้วหมู	๑ บาท
เปล้าน้อย	๑ บาท
เปล้าใหญ่	๑ บาท
รางแดง	๑ บาท
จันทน์เทศ	๑ บาท
เปลือกมะตูม	๑ บาท
ก้านกัญชา	๑ บาท
บอระเพ็ด	๑ บาท
เปลือกโมกมัน	๑ บาท
หญ้าชันกาด	๑ บาท
สนเทศ	๑ บาท
ระย่อม	๑๙ บาท

วิเคราะห์ตำรับยา

- รสยาตำรับมีรสเมาร้อนไม่มากออกสุขุมรักษาอาการทางปิตตะ
- ระย่อม
 - รากรสขมเมา แก้พิษกาฬ แก้ป้างเพื่อดีและโลหิต ระวังประสาท แก้จุกเสียด บำรุงน้ำนม ช่วยย่อยอาหาร **บำรุงประสาท แก้นอนไม่หลับ แก้คลื่นคลั่งเนื่องจากดีและโลหิต** แก้ความดันโลหิตสูง แก้ไข้ เจริญอาหาร ขับพยาธิ ขับระดู แก้บิด แก้ท้องเดิน ขับปัสสาวะ ระวังปวด
 - แก้อาการทางจิตระส่ำระสาย ระวังประสาท ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับได้ง่ายขึ้น
- ระย่อมสัดส่วนสูง – ตำรับนี้ต้องระวังในการกินยาปริมาณมากหรือกินต่อเนื่องในระยะเวลาาน เนื่องจากระย่อมมีฤทธิ์ลดความดันโลหิตและอาจจะส่งผลต่อการทำงานของระบบประสาท ทำให้มีอาการวิงเวียนศีรษะ ปากแห้ง คัดจมูก ท้องร่วง มึนงง หน้ามืด ใจสั่น ซึม มือแขนสั่น

ข้อแนะนำการใช้

- ใช้ในกลุ่มอาการนอนไม่หลับเนื่องจากการทำงานที่ผิดปกติของหัวใจ เช่น มีภาวะใจสั่น แน่นหน้าอก
- ใช้ในกลุ่มอาการนอนไม่หลับที่มีอาการลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูง หรือความดันโลหิตสูงร่วมด้วย
- ต้องระวังในผู้ป่วยที่มีความดันโลหิตต่ำ
- **Sleep disorder:** Anxiety disorder, Insomnia

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งแรก ครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - ถ้านอนไม่หลับ รับประทานครั้งละ ๑ - ๔ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำร้อนแทรกพิมเสน ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ในผู้ที่ใช้ยาลดความดันโลหิต

- ข้อควรระวัง

- ต้องระวังในการกินยาที่มีระย่อมเป็นส่วนประกอบในปริมาณมากหรือกินต่อเนื่องในระยะเวลาาน เนื่องจากระย่อมมีสารที่สำคัญซึ่งมีฤทธิ์ในการลดความดัน คือ สาร Reserpine และอัลคาลอยด์อื่น จะส่งผลต่อการทำงานของระบบประสาท ทำให้มีอาการวิงเวียนศีรษะ ปากแห้ง คัดจมูก ท้องร่วง มึนงง หน้ามืด ใจสั่น ชีพ มือแขนสั่น

สรุป – ตำรับยาอ่อนเพลีย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ศุขไสยาสน์	โรคเป็นนาน จิตใจไม่สบาย นอนไม่หลับ	
แก้นอนไม่หลับ/ใช้ผอมเหลือง	โรคเรื้อรัง โรคความเสื่อม ระบบประสาทเสื่อม นอนไม่หลับ	
แก้โรคจิต	แน่นหน้าอกใจสั่น ปวดศีรษะต้นคอมีนงง ความดันโลหิตสูง	

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

กลุ่มอาการเส้นและลมในเส้น

๓ ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้า ร้าวไปกำด้นต้นคอ**

๘ ยาแก้สัณฑฆาต กล่อนแห้ง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้ท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก**

๙ ยาอัมฤตโอสถ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าแขนขาอ่อนโรย**

๑๑ ยาแก้ลมแก้เส้น

- เวชศาสตร์วัฒนา
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย**

๑๕ ยาทำลายพระสุเมรุ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ
- แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงชา กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง**

๑๖ ยาทัพยาธิคุณ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ
- ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย**

วาโย – วาตะ – กรรมทั้งสาม

วาโย –

- พลังงานของจิตและกาย
- พลังที่ทำให้เกิดการขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว หรือการหยุดนิ่งตั้งเครื่องสงบค้ำจุน

วาตะ –

- มโนสัญเจตนาและกิริยา
- เจตนาที่จะกระทำและกิริยาขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว หรือกิริยาหยุดนิ่งตั้งเครื่องสงบค้ำจุน

ทำให้เกิด –

- พฤติกรรมทั้งสาม
- อากาโรจิตและกายทั้งภายในและภายนอก อากาโรขยับเคลื่อนไหวหรือค้ำจุนให้สงบนิ่งคงรูปร่างท่าทาง

กล้ามเนื้อและสิ่งหล่อเลี้ยง

Articular cartilage

Tendon

Deep fascia

Skeletal muscle

Perimysium

Epimysium

Muscle fibres

Endomysium

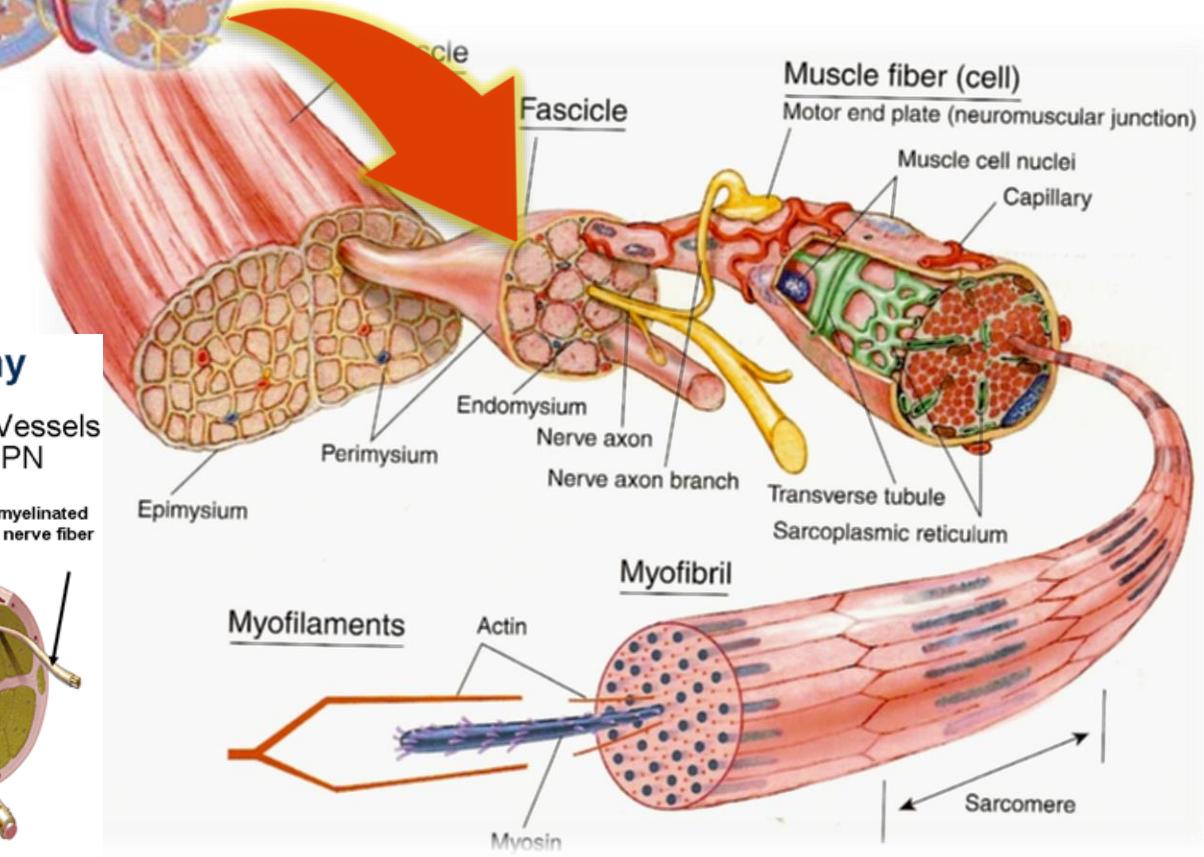
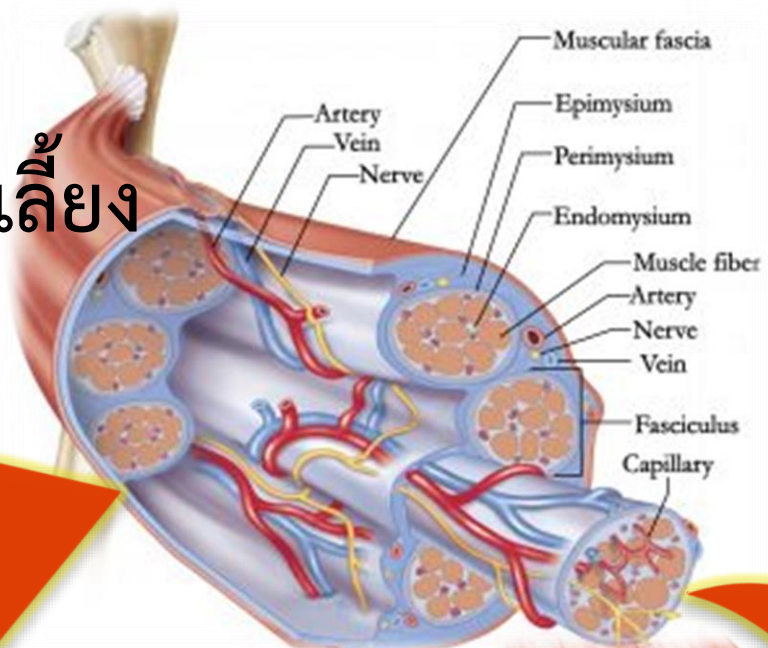
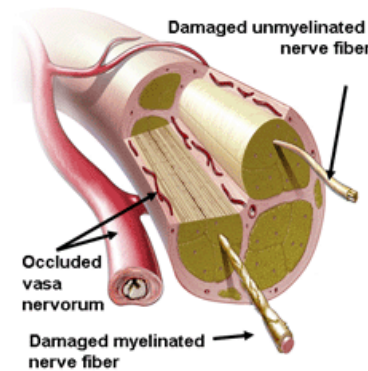
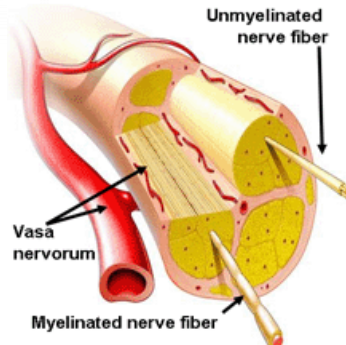
Fascicle

Bor

Diabetic Peripheral Neuropathy

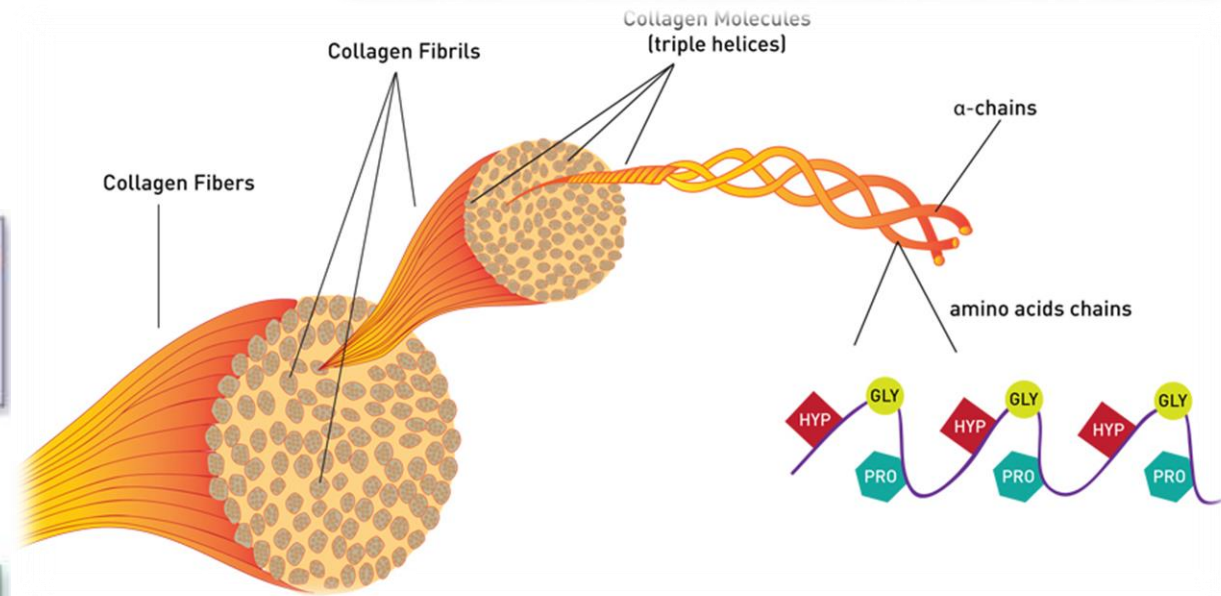
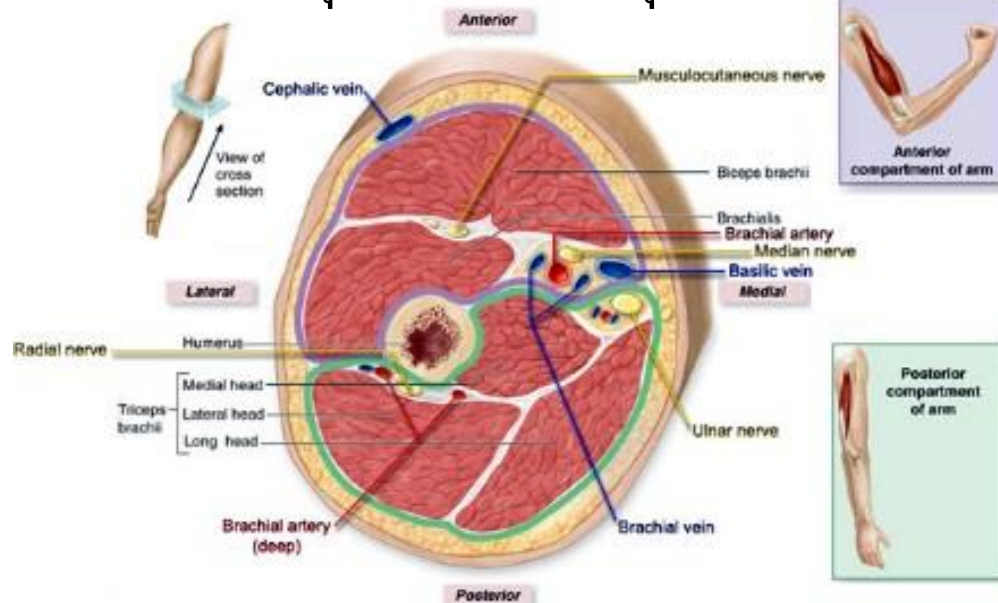
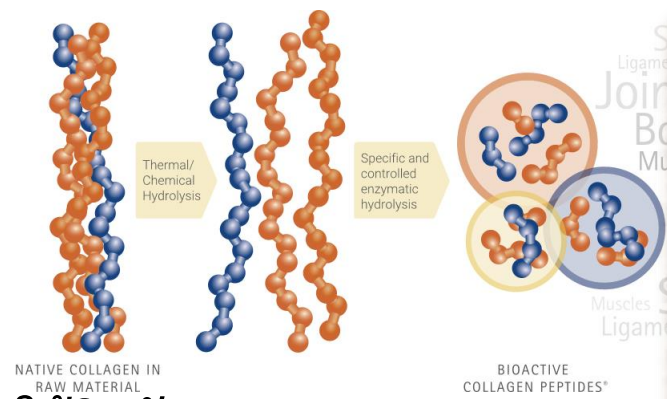
Healthy Nerves and Blood Vessels

Nerves and Blood Vessels Damaged by DPN



เนื้อเยื่อพังพืด

- เยื่อเหนียวที่ห่อหุ้มยึดเหนี่ยวกล้ามเนื้อให้ติดกัน
- คลุมอยู่โดยรอบและแทรกอยู่ภายในกล้ามเนื้อ กระดูก หลอดเลือด เส้นประสาท ท่อน้ำเหลือง และอวัยวะต่างๆ
- มีความเหนียวยืดหยุ่นด้วยแรงเกาะกัมยึดเหนี่ยว



เครือข่ายเนื้อเยื่อพังผืด (Fascial network)

ประสานงานและรับรู้การเคลื่อนไหว การส่งผ่านกำลังของกล้ามเนื้อ และการทำงานชีวกลศาสตร์

- การช่วยส่งกำลังของกล้ามเนื้อในขณะที่มีการเคลื่อนไหว
- เส้นประสาทที่มาหล่อเลี้ยงพังผืดรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาและการประสานงานการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ

กล้ามเนื้อมีเยื่อคลุมกล้ามเนื้อ (Epimysium) ปกคลุมอยู่ แล้วเนื้อเยื่อพังผืดปกคลุมกล้ามเนื้ออยู่ทั้งร่างกาย

เนื้อเยื่อพังผืดและเครือข่ายใยประสาทของพังผืดชั้นลึก (Deep fascia)

- ชั้นของเนื้อเยื่อเกี่ยวพันที่หนาแน่น มีโครงสร้างของเส้นใยเสริมแรงกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วยเส้นใย Collagen เรียงตัวใกล้ชิดกัน อยู่อย่างหนาแน่นเป็นระเบียบ มีเส้นใย Elastin อยู่เบาบาง พบเส้นใยประสาทได้น้อยมาก
- ชั้นของเนื้อเยื่อบางหลวมคลุมอยู่ทั้งด้านในและด้านนอก ประกอบไปด้วยเส้นใย Collagen และเส้นใย Elastin เรียงตัวผสมกันอยู่อย่างหลวมๆ มีหลอดเลือดจำนวนมากแผ่กระจายอยู่ เกิดเป็นเครือข่ายของหลอดเลือดที่ปกคลุมทั่วทั้งชั้นของเส้นใยหนา มีเส้นใยประสาทอยู่ใกล้กันกับหลอดเลือดในชั้นของเนื้อเยื่อเกี่ยวพันบางหลวมนี้เป็นจำนวนมาก

เส้นประธานสิบและแนวปัดฆาต กับ Core Muscle

ประสบการณ์ในการเคลื่อนไหว (Movement experiences) – เป็นประสบการณ์การทำงานของกล้ามเนื้อกระดูกเส้นเอ็นข้อที่ส่งเสริมเกื้อกูลกันอย่างสมดุล เพื่อให้การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับความต้องการหรือเจตจำนงในการเคลื่อนไหว

ระบบกล้ามเนื้อและเยื่อพังพืดแกนหลัก (Core Myofascial Structures) – เป็นระบบที่ควบคุมความสมดุลของท่าทางในการเคลื่อนไหวเพื่อให้ทรงตัวอยู่ได้อย่างเป็นปกติ เป็นระบบค้ำจุนร่างกายที่ทำงานเชื่อมโยงเรียงร้อยประสานจุดเป็นโซ่สายเดียวกัน ซึ่งรวมทั้งกล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ เอ็น เส้น

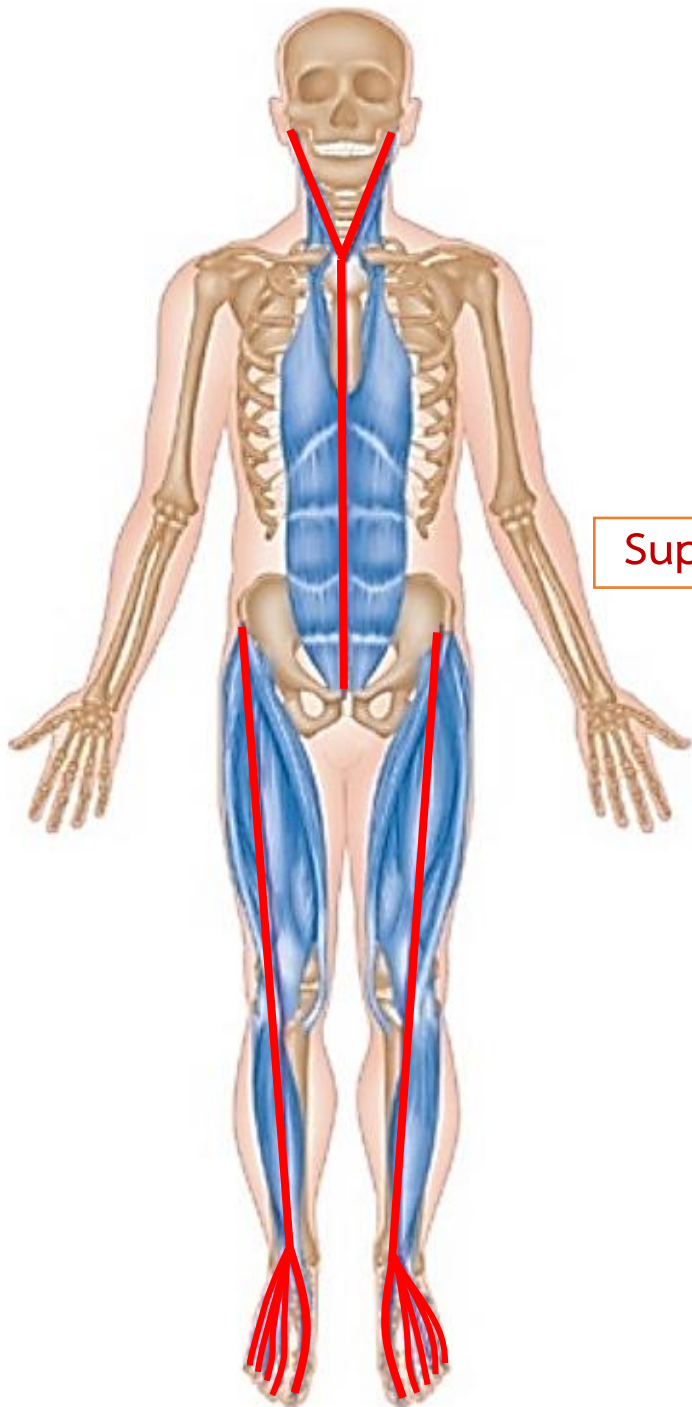
สายโซ่ในการเคลื่อนไหว (Kinetic Chain) – เป็นเนื้อเยื่อและพังพืดที่เชื่อมโยงเรียงร้อยประสานกันให้ระบบค้ำจุนร่างกายเคลื่อนไหวสอดคล้องสมดุลกัน ซึ่งรวมทั้งเนื้อเยื่อและพังพืดของระบบค้ำจุนร่างกายที่อยู่ในสายการเคลื่อนไหว เยื่อหุ้มกระดูก และเนื้อเยื่อประสาท

เส้นการเคลื่อนไหว (Kinetics Line) – เป็นเส้นหรือแนวที่เกิดจากการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อแกนหลัก เอ็น เนื้อเยื่อ และพังพืด เพื่อให้เกิดความสมดุลของการเคลื่อนไหว (Core muscles, Deep stabilizing Ligaments Tendons and Fascia.)

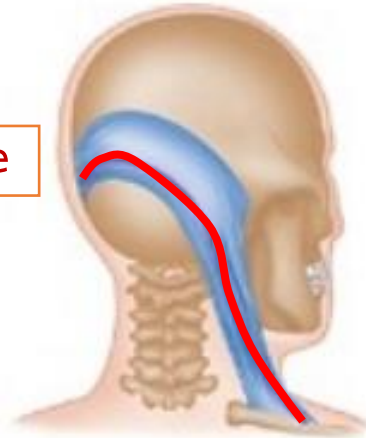


Core Muscle & Kinetic Chain

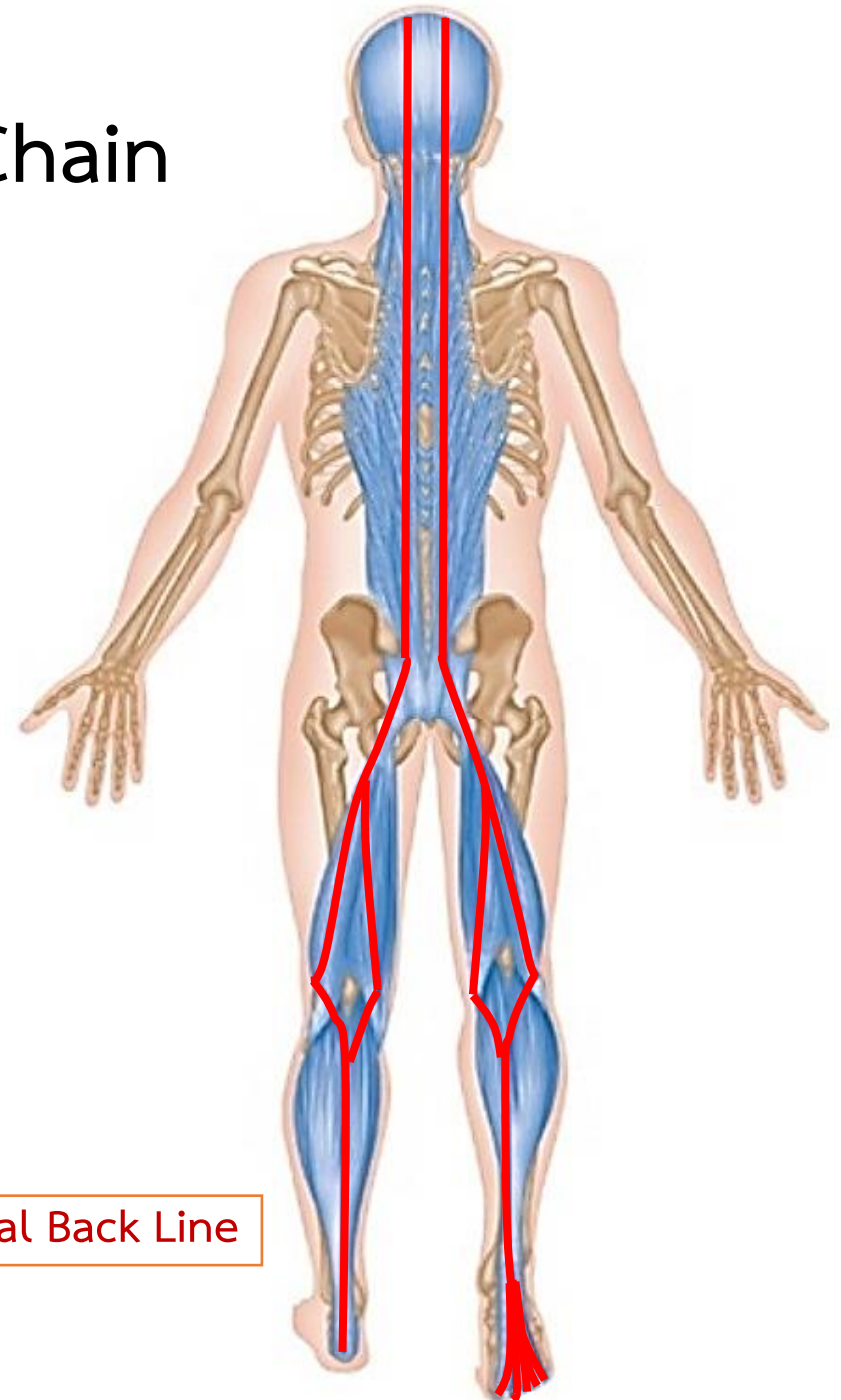
“Kinetic Line”

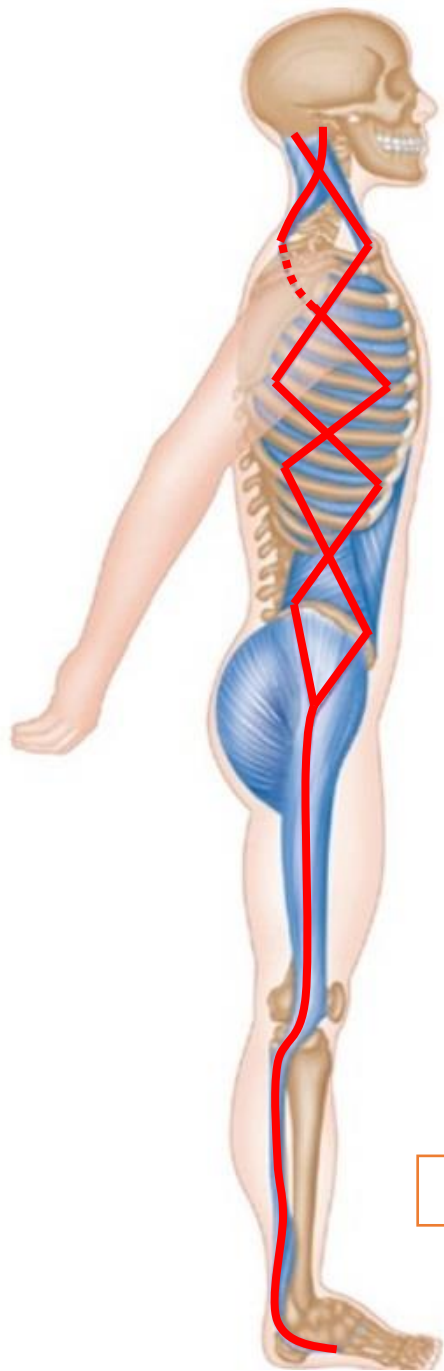


Superficial Front Line

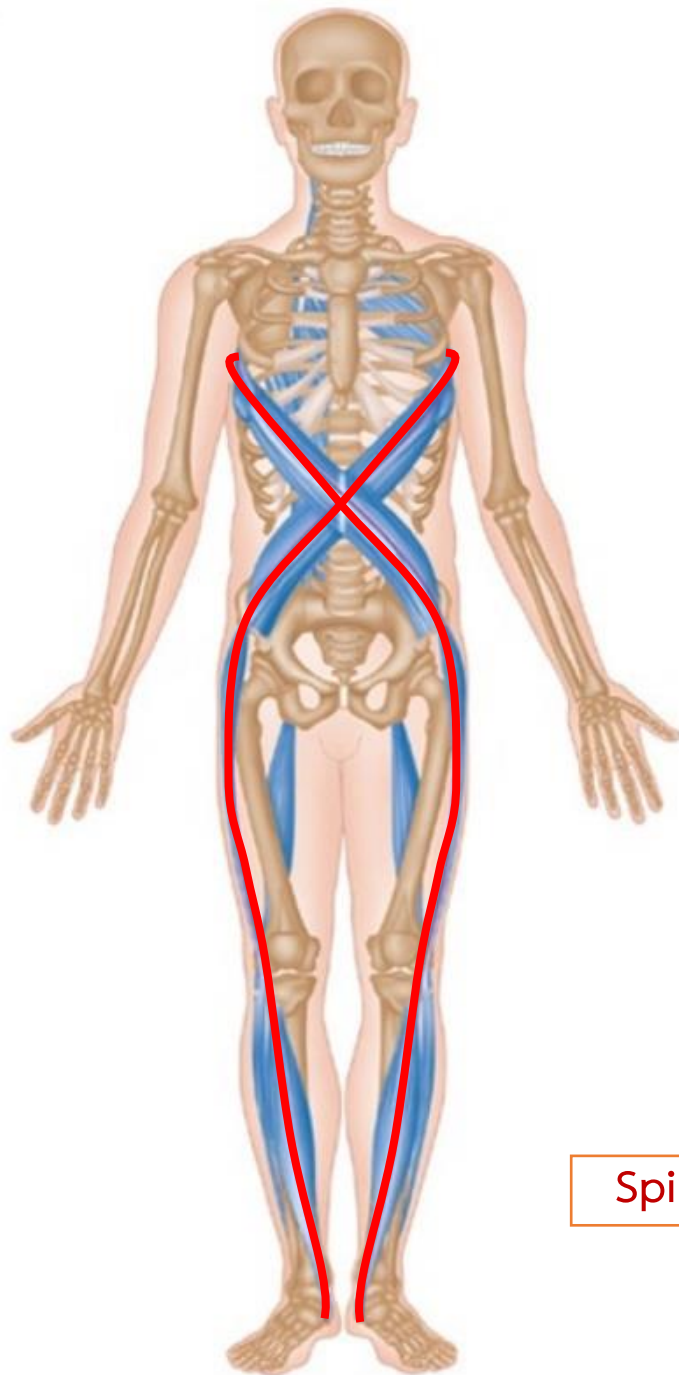


Superficial Back Line

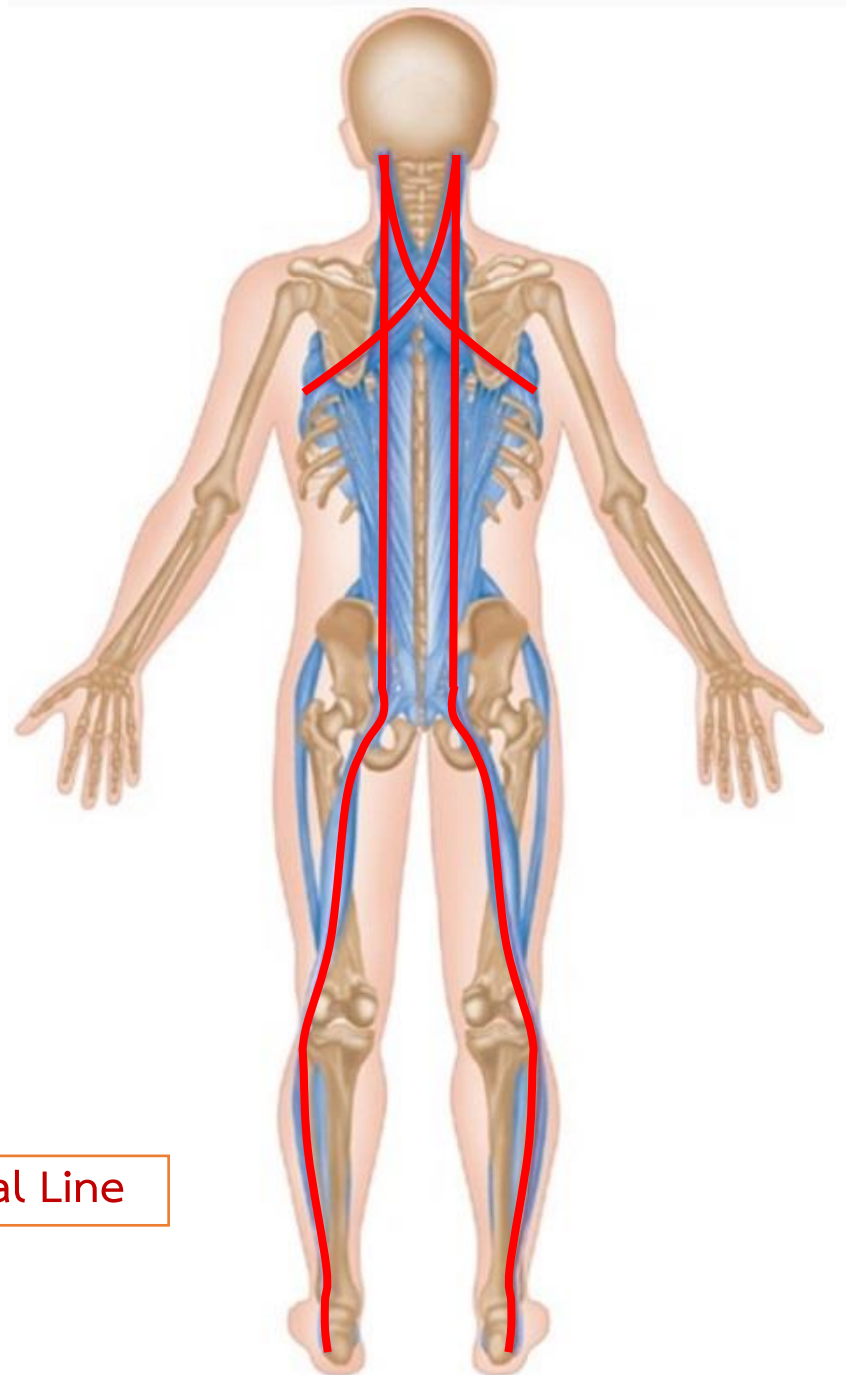


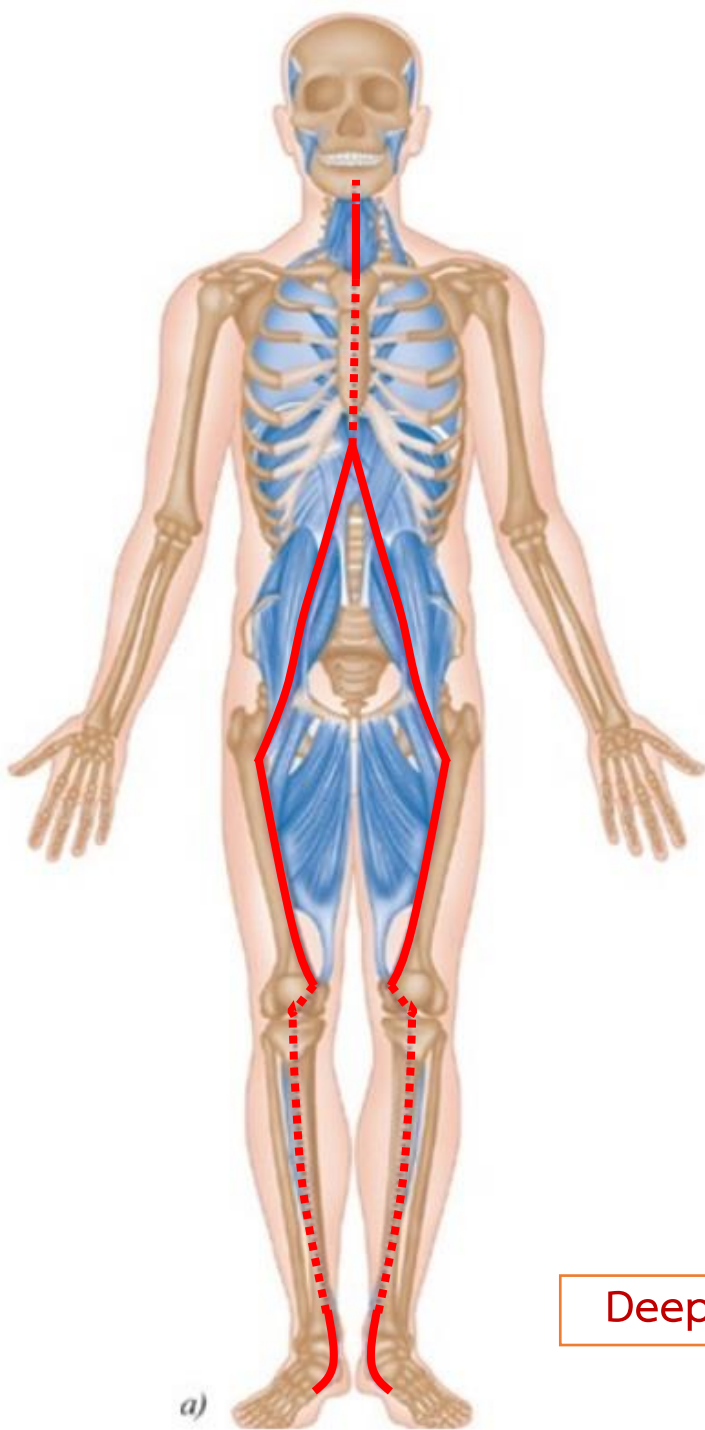


Lateral Line



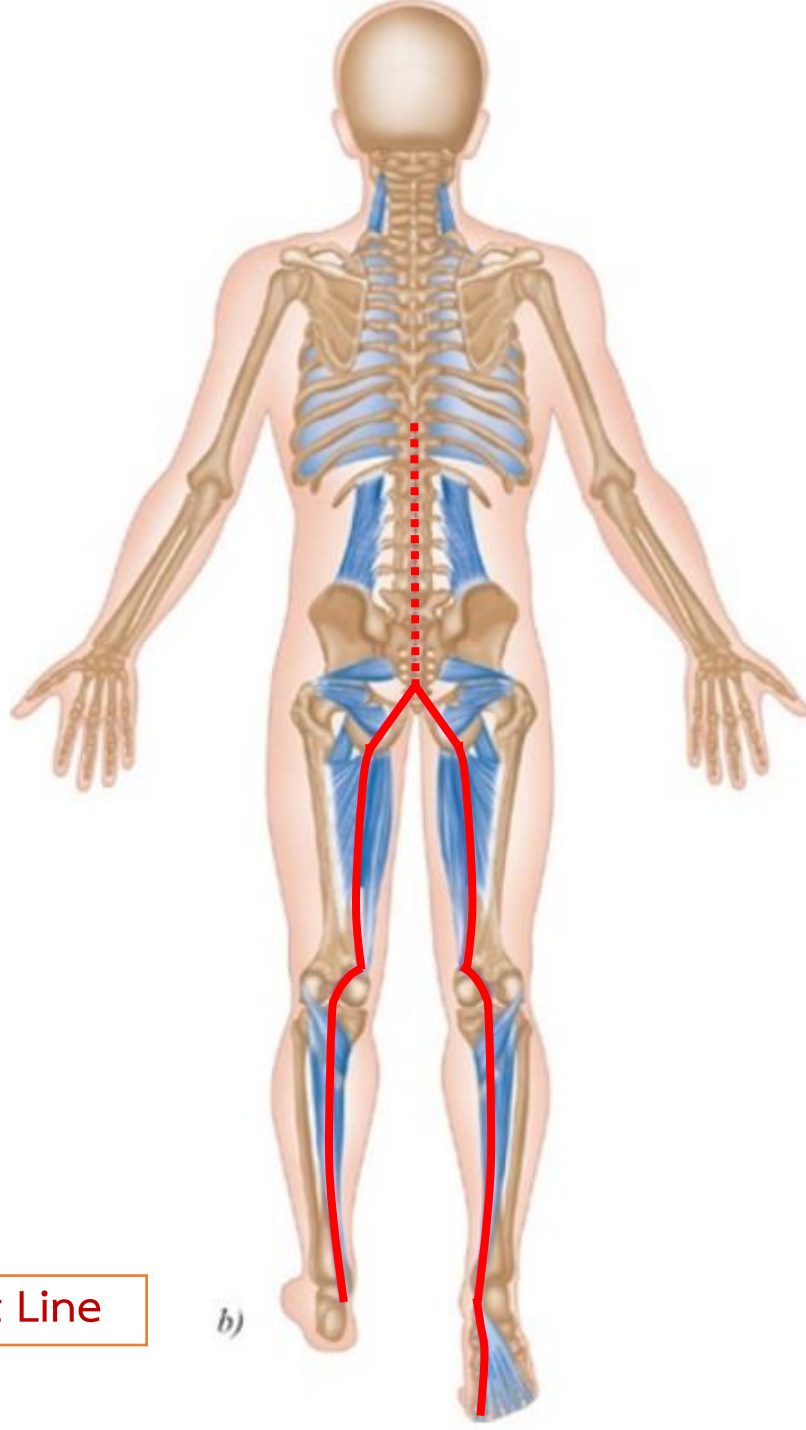
Spiral Line





a)

Deep Front Line



b)

เส้นแฉเอ็น

เส้นที่มีเอ็น

- **เอ็น** – สิ่งที่มีลักษณะเรียงต่อกันเป็นสายแถวแนว

- เส้นเอ็น (Tendon)
- เส้นกล้ามเนื้อ (Muscle)
- หลอดเลือด (Vessel)
- เส้นประสาท (Nerve)

Movement – Motion – Mobile

Diffusion – Perfusion – Distribution – Circulation – Propagation

เส้นที่ไม่มีเอ็น

- **เส้น** – ร่องรอยที่ปรากฏเป็นทางเป็นแถวเป็นแนวเป็นร่อง ทิศทางการขับเคลื่อนเลื่อนไหล

- เส้นทาง ทิศทาง (Line, Direction)
- ช่องทาง สาย ร่อง ลู่ แถว แนว (Route, Row, Groove, Track)

System of Body balance & Stabilization

Physiological phenomenon & response
Energy balance

เส้นและเอ็น

ระบบเครือข่ายในร่างกาย –

- ที่เป็นสื่อ ช่อง ร่อง ทาง ที่ทำให้เกิดการขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว ทั้งที่สัมผัสเป็นรูปธรรมหรือไม่ก็ได้

ระบบเส้นแฉเอ็น –

- ระบบของเอ็นหลอดเลือด เอ็นประสาท เอ็นกล้ามเนื้อ และพังพืด ที่เป็นช่อง ร่อง ทางและสื่อกลาง ในการเกาะกุมเหนี่ยวรั้งและนำพา ให้เกิดการไหลเวียนขยับเคลื่อนภายในกายทั้งที่สัมผัสเป็นรูปธรรมหรือไม่ก็ได้
 ๑. ระบบหล่อเลี้ยง – อัมพฤกษ์อัมพาต อัมภากาศ สุนนา
 ๒. ระบบโครงสร้างค้ำจุน – ปัดฆาต รัตฆาต สันทะฆาต มุตฆาต
 ๓. ระบบควบคุมสมดุล – เส้นประธานสิบ

ระบบหล่อเลี้ยง

อวัยวะ

L₁ L₂
L₃ L₄
สุมนา

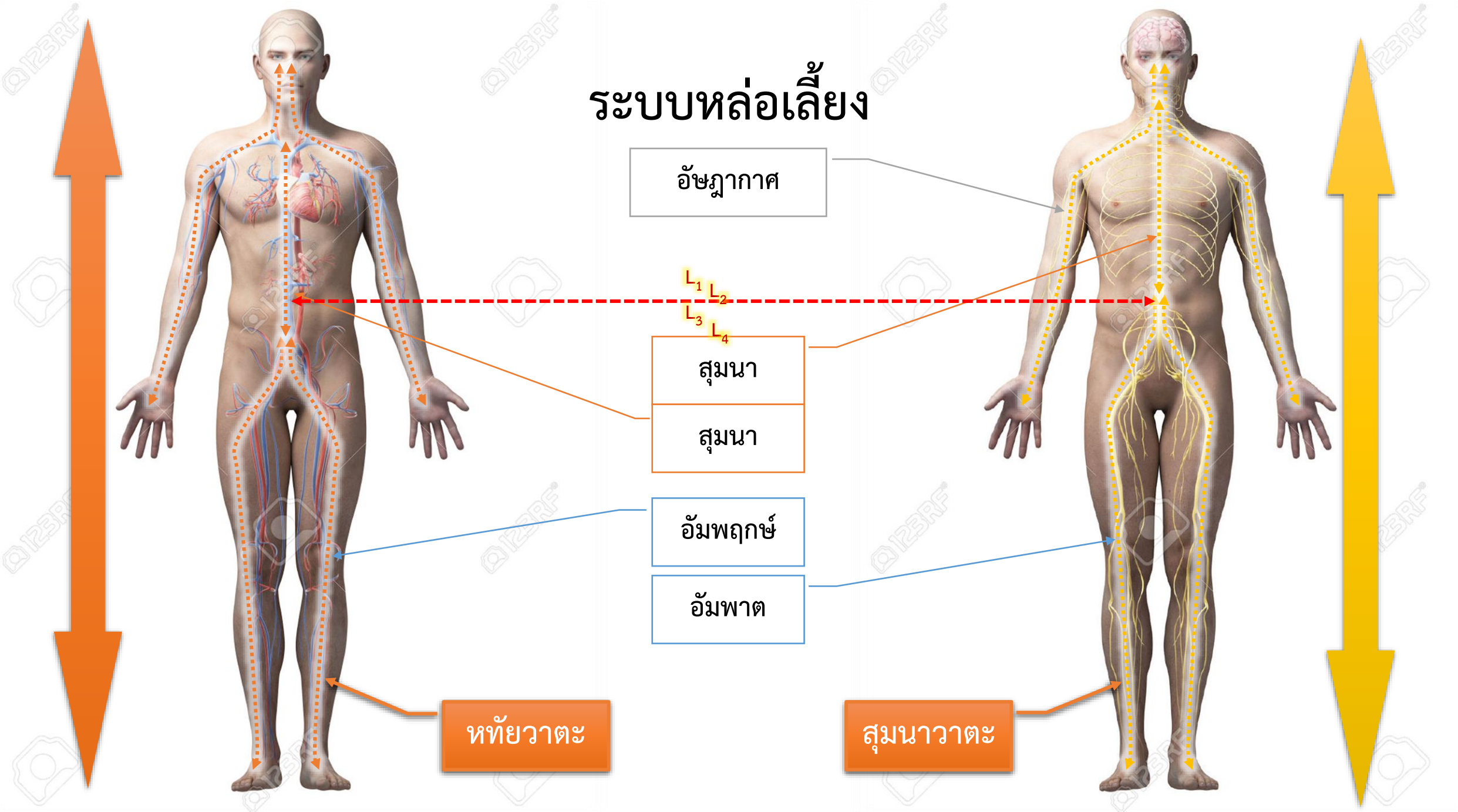
สุมนา

อัมพฤกษ์

อัมพาต

หทัยวาตะ

สุมनावาตะ



ลมอัมพฤษ์อัมพาท

ลมเกิดในทิศเบื้องต่ำ
เป็นที่ตั้งเป็นฐานแห่งลมทั้งหลาย

บังเกิดปลายแม่เท้าไปตราบเท้าเบื้องบน
หวาดหวั่นไหวทั้ง ๖ สรรกาย



สุมนาวาตะ

ลมอุทธังคมาวาตาทัดขึ้นเบื้องบน
ลมอโรคมาวาตาทัดลงเบื้องต่ำ ลมทั้งสองระคนกัน

โลหิตนั้นร้อนประดุจตั้งกับไฟ เตโชธาตุผิดปรกติ โลหิตเป็น
ฟองมีไออันพุ่งขึ้นไปด้วยกำลังวาโยธาตุ



หทัยวาตะ

หทัยวาตะเกิดขึ้นในน้ำเลี้ยงหัวใจ หัวใจระส่ำระสายชบเซา ก็
บังเกิดลมสัตถกวาตะ ลมหทัยวาตะกำเริบ

หทัยวัตฤกษ์แตกออก ถึงแก่พินาศเพราะด้วยกำลังลมพัดเอา
โลหิตดีขึ้นไปมีไออันร้อน

ลมอัมพฤกษ์อัมพาท

เส้นอัมพฤกษ์ – ลมอัมพฤกษ์เบื้องซ้าย

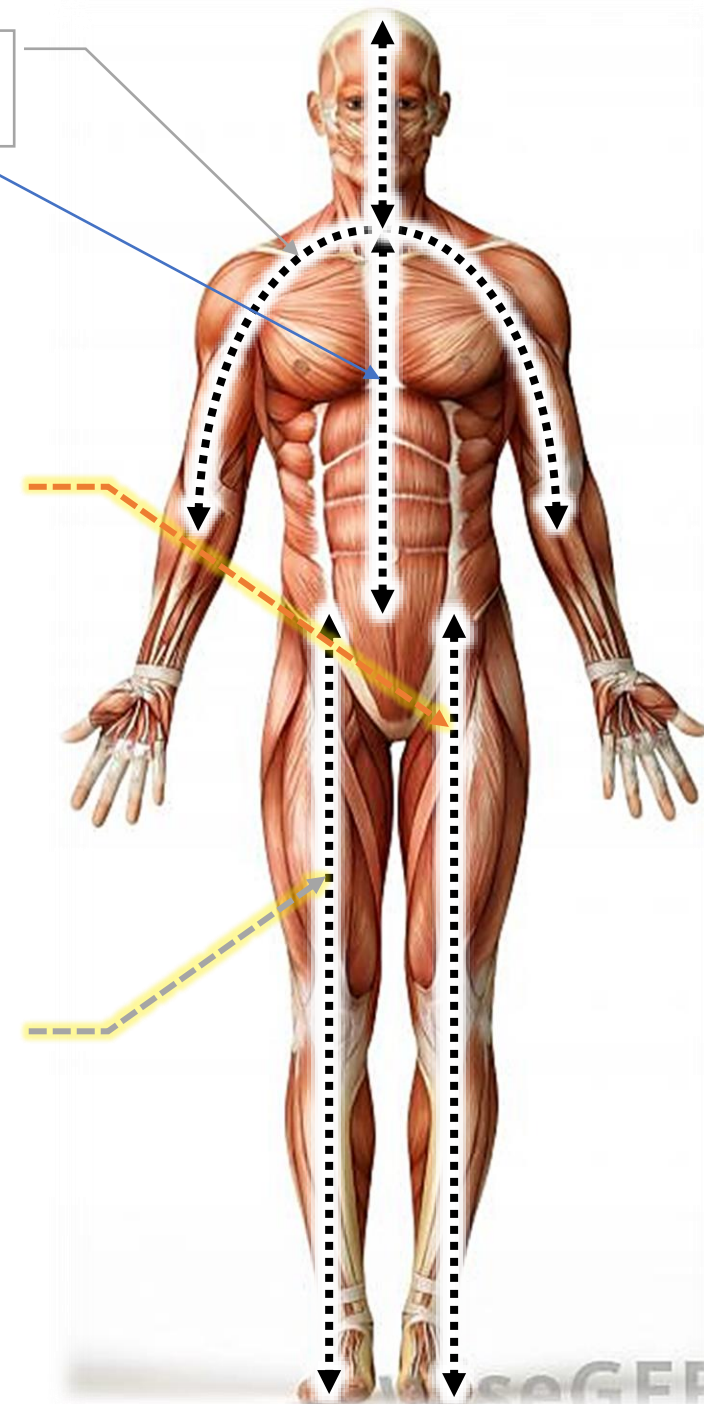
- ทำให้ระส่ำระสาย สะบัดร้อนสะท้านหนาว ร้อนเท้าร้อนหลัง
- ให้แสบอก ให้เจ็บระหว่างสะบัก
- ให้คลื่นเหียนจุกเสียด เป็นพรรดิก
- ปวดศีรษะเวียน ให้หูตึง ให้หน้าต้ามืด ชักปากเบี้ยว เส้นและเอ็นสะท้อนให้ร้อนให้เย็นให้เมื่อยให้เสียวแข็งขอดเป็นเถาดานไปทั้งตัวตั้งแต่เท้าจนศีรษะ

เส้นอัมพาท – ลมอัมพาทเบื้องขวา

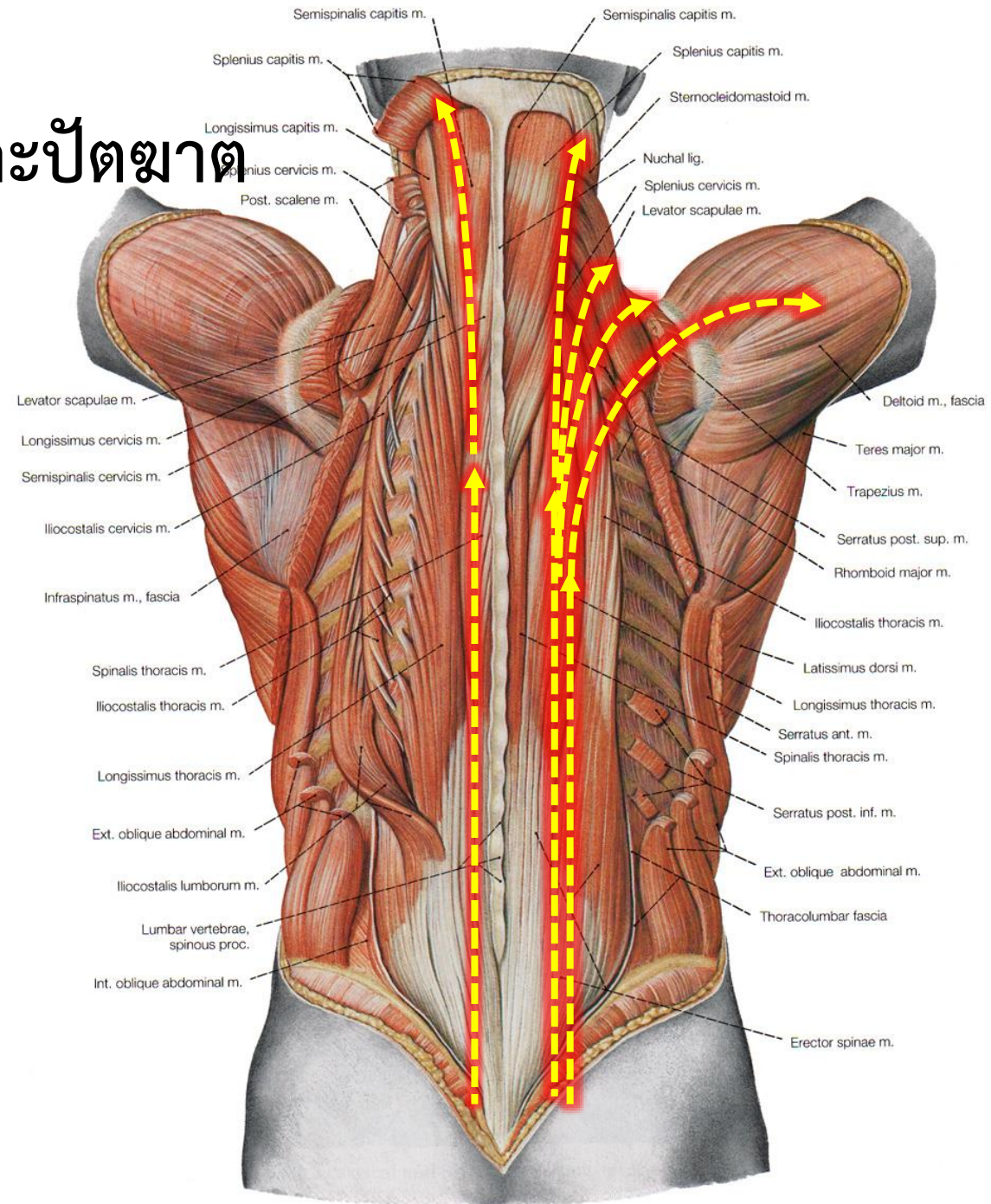
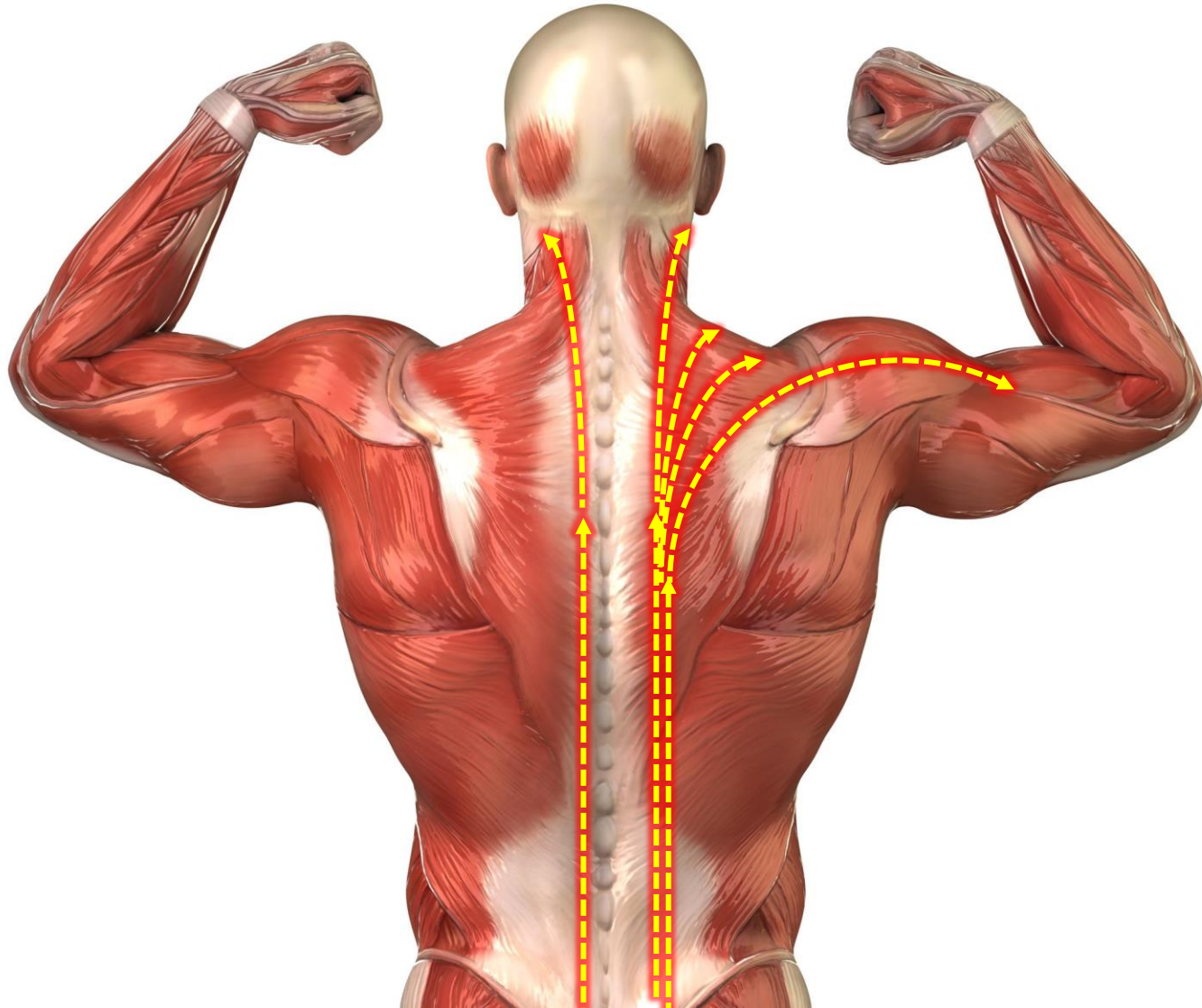
- จับหัวไหล่ให้มือตายจับสะโพกให้เท้าตาย หูตึง มือเท้าเย็นเป็นเหน็บชา
- ชักปากเบี้ยวตาเหลือก ลิ่นกระด้างคางแข็ง เส้นแลเอ็นแข็งเป็นลำ เข้าเกร็งงอ ขัดในข้อ ออกใจไม่สบาย
- เป็นมากจะมีมือเท้าตายง่อยเปลี้ย
- ถ้ากระทำให้โทษทับลมอัมพาทจะกำคานุสารีวาตาจะทำให้สิ้นสะท้านทั้งตัว

เส้นอัษฎากาศ

เส้นสุนนา



ระบบโครงสร้างค้ำจุน – สันตะฆาตและปัตฆาต

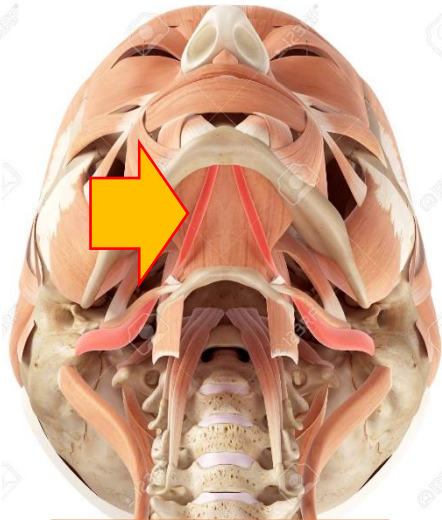




เส้นสุมนา - กล้ามเนื้อในการกลืน



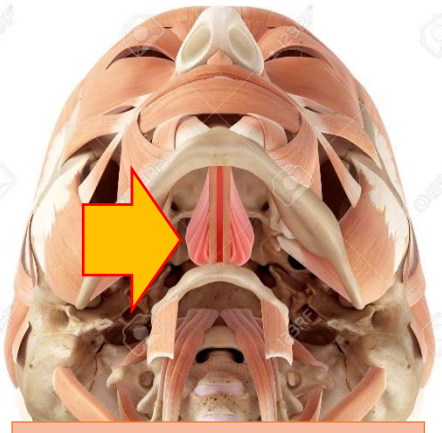
Hyoglossus muscle



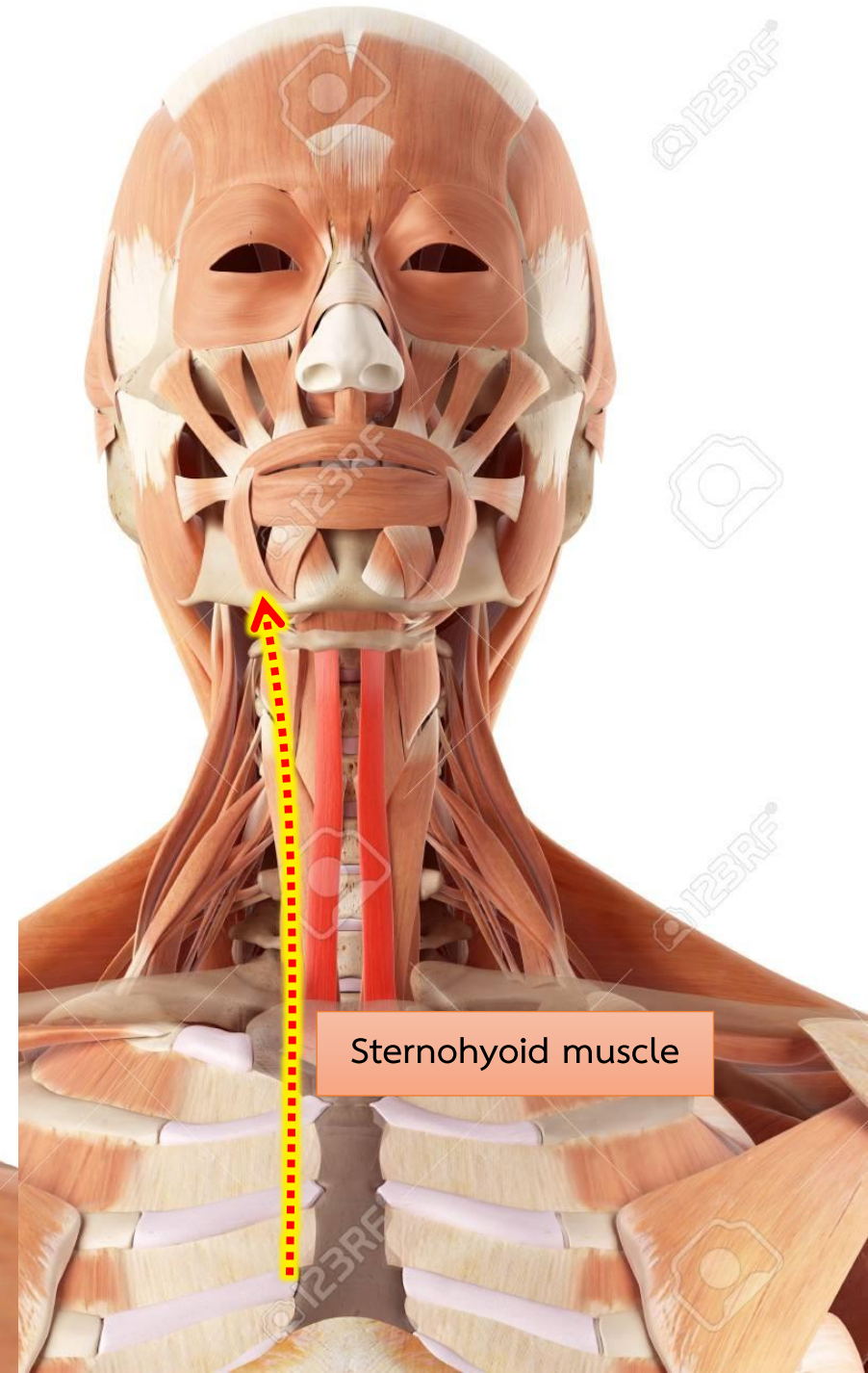
Digastric muscle



Stylohyoid muscle

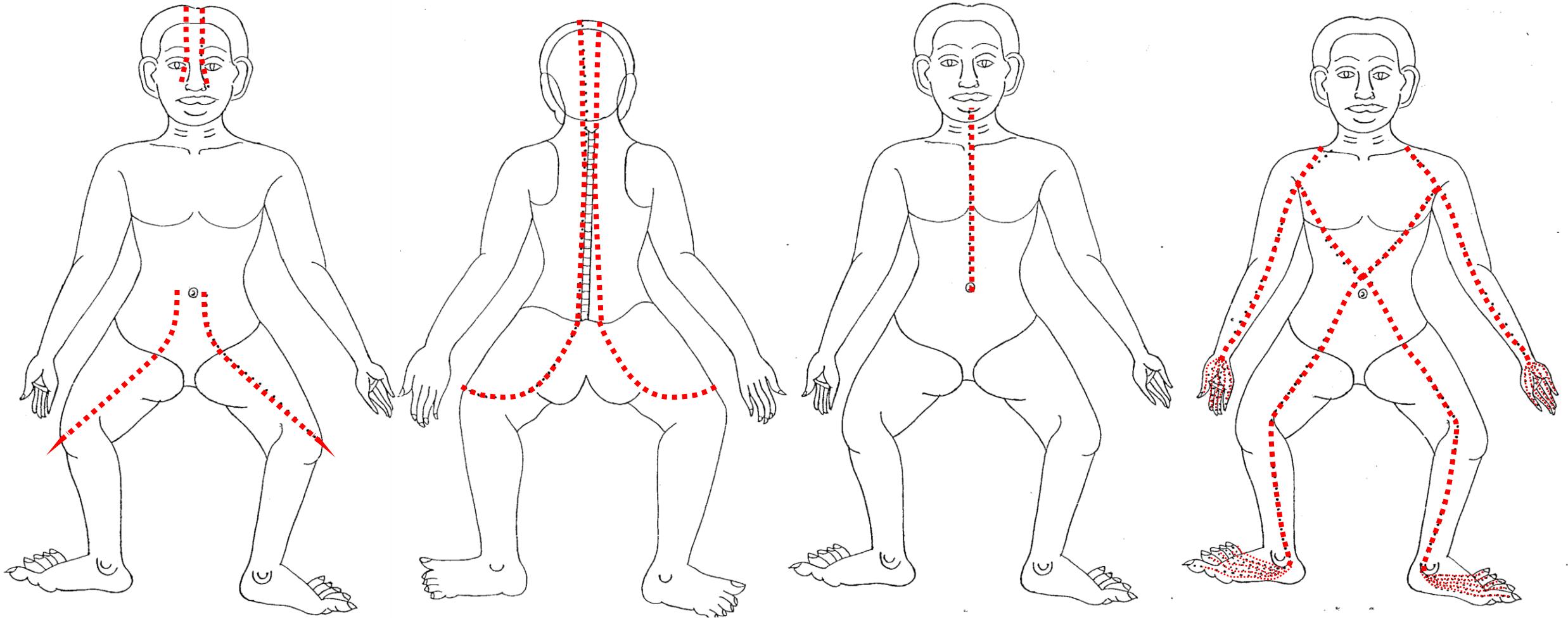


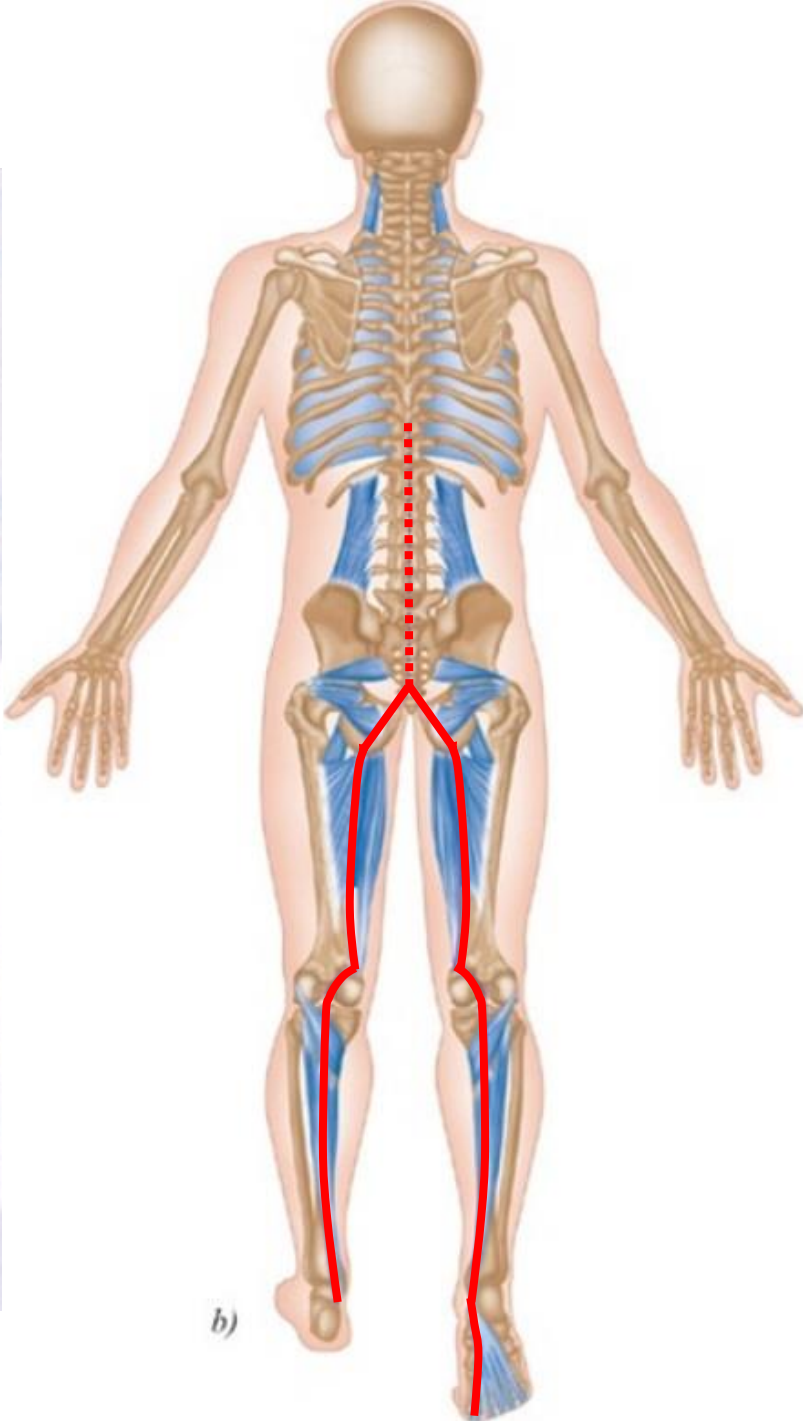
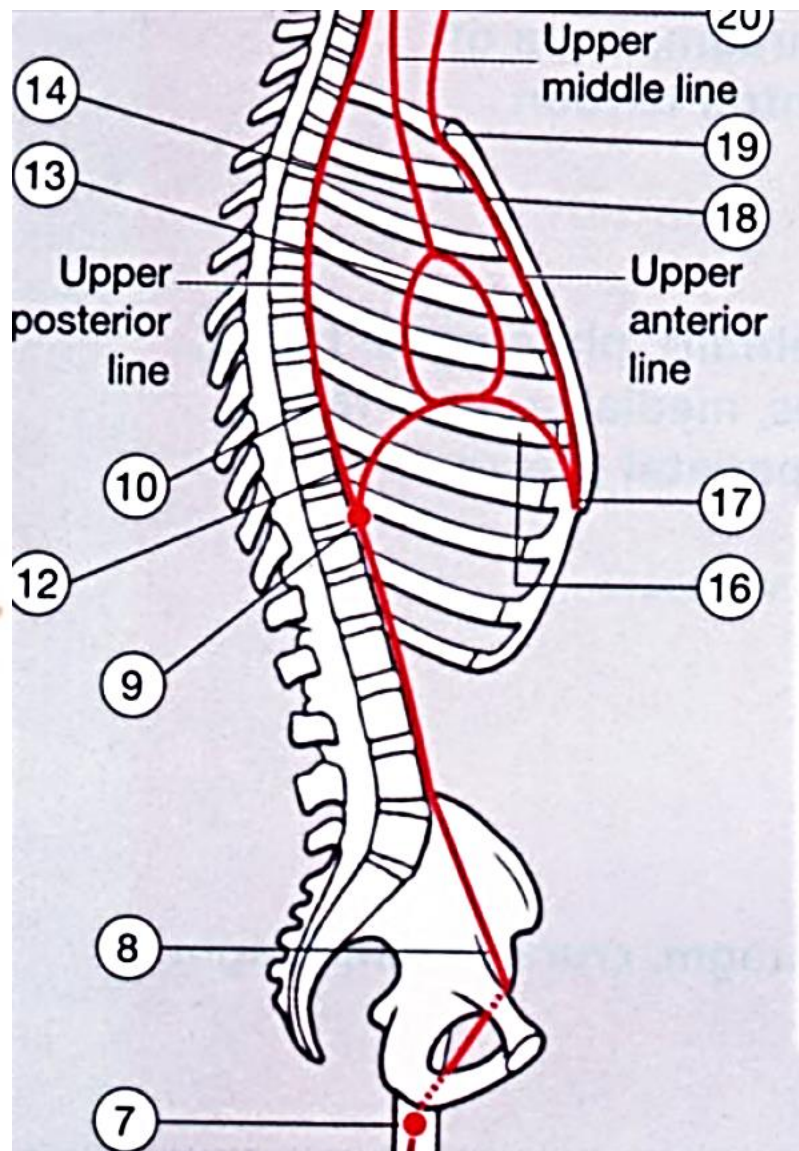
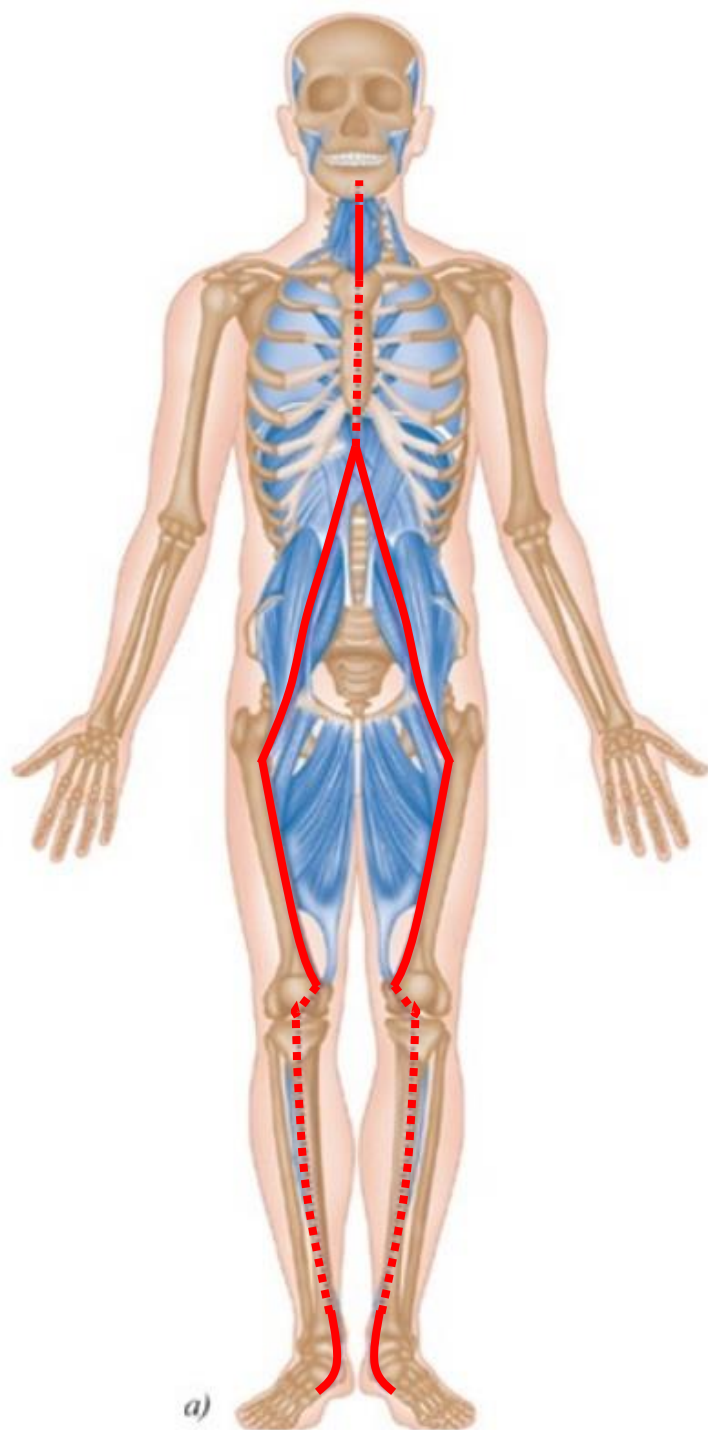
Genitoglossus muscle



Sternohyoid muscle

ระบบควบคุมสมดุล - เส้นประธานสิบ อีทา ปิงคลา สุนนา กาลทารี



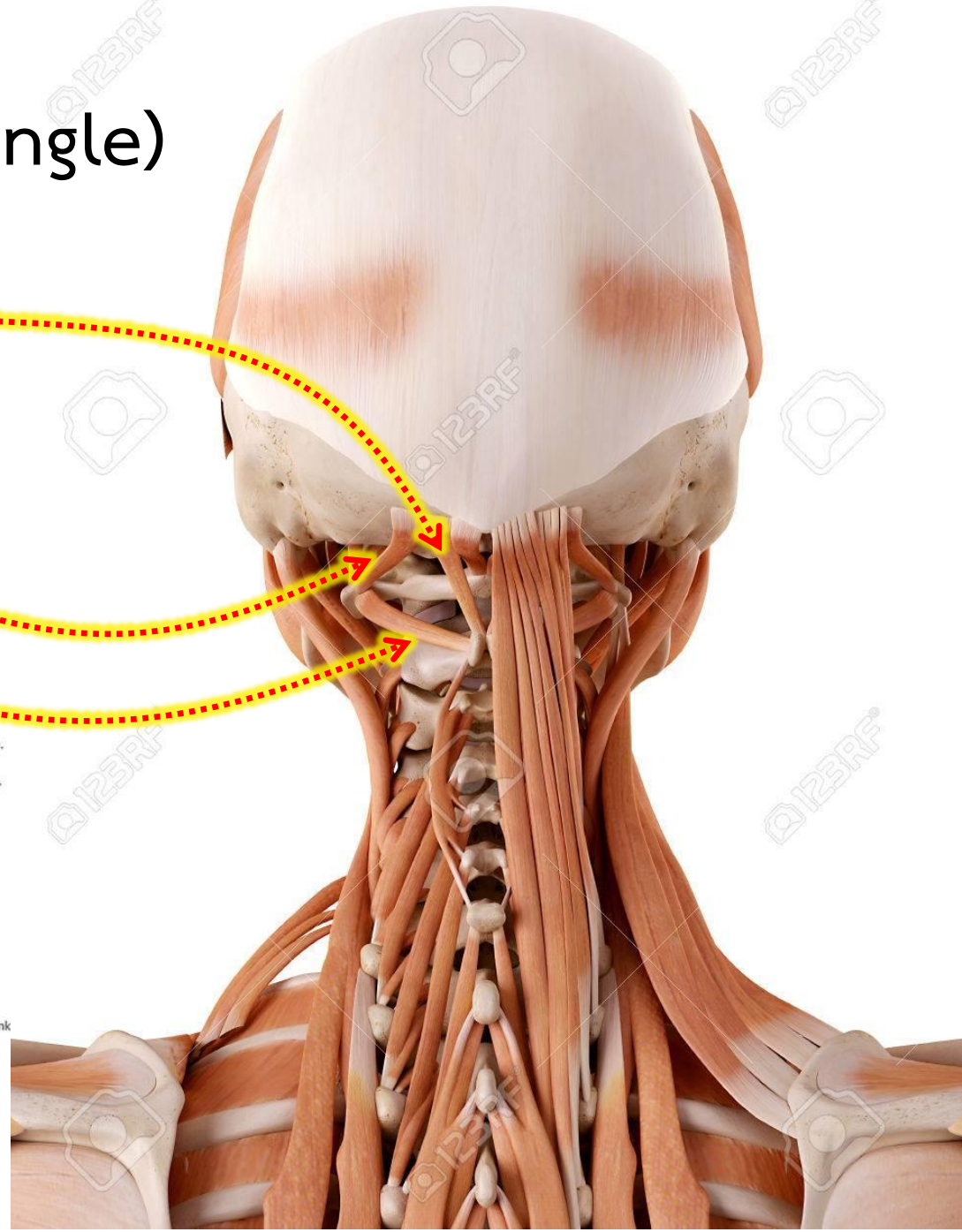
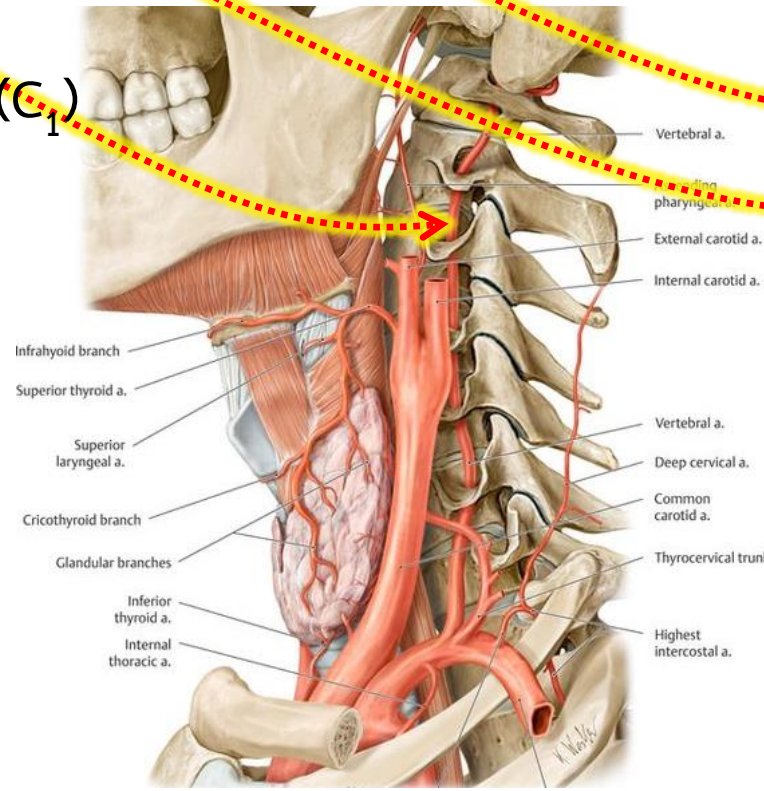


a)

b)

สามเหลี่ยมใต้ก้าน (Suboccipital triangle)

- Rectus Capitis Posterior Minor & Major muscle
- Obliquus Capitis Inferior & Superior muscle
- Vertebral artery
- Suboccipital nerve (C₁)



ยารักษาอาการลมในเส้น ยาระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

ยากษัยเส้น – มหาพิกัดเบญจกุล เถาโคคลาน กำลั้งวัวเถลิง เถาวัลย์เปรียง เถาม้ากระทีบโรง หัวกระชาย แก่นแสมสาร ไพล

- บรรเทาอาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ – ไพล ขมิ้นอ้อย ข่า เจตมูลเพลิงแดง พริกไทยล่อน หัวกระเทียม ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ผักเลี่ยนผี

- บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา

ยาธรณีสันตะฆาต – พริกไทย ยาดำ สมอไทย มหาหิงค์ รงทอง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู

- เถาดาน ท้องผูก แก้กษัยเส้น

ยาผสมโคคลาน – ยาต้ม สูตรตำรับที่ ๓ เถาโคคลาน เถาเอ็นอ่อน แก่นฝาง เถาสะค้าน โตไม่รู้ล้ม ทองพันชั่ง

- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาผสมเถาวัลย์เปรียง – สูตรตำรับที่ ๑ เถาวัลย์เปรียง แก่นดูกหิน ชั้นทองพญาบาท ไพล

- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาสหัสธารา – พริกไทย เจตมูลเพลิง ดีปลี สมอไทย หัสคุณเทศ ว่านน้ำ โกษฐู เทียน

- ขับลมในเส้น แก้โรคลมกองหยาบ

๓. ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“...สิทธิการิยะ จะกล่าวลักษณะกำเนิดแห่งลม อันชื่อว่าเนาวนารีวาโย เป็นคำรบ ๑๘ นั้นเกิดแต่ปลายปัดคาดปลายสันทฆาตเจือกันกล่าวคือจับต้นคอเป็นต้นก็ดี ในลำคอกก็ดี เหตุว่าเล่นถึงกันมักบังเกิดแก่อสตรีทรงครรภ์

กระทำให้ปลายมือปลายเท้า ดุจปลาตุกยกอก แล้วขึ้นมาจับเอาต้นคอให้คอแข็ง จะเปื้อนคอกก็มีได้ สมมติว่าคอแข็งแล้วกระทำพิษให้ร้อนเป็นกำลัง

จึงพระฤาษีเพทะกะเทพให้แต่งยานี้แก้ เอา*กัญชา* ๑ ดีปลี ๑ พริกไทย ๑ ขิงแห้ง ๑ ขอบชะนางทั้ง ๒ ตานหม่อน ๑

ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ สมุลแว้ง ๑ อบเชย ๑ กานพลู ๑ เอาเสมอภาค ทำเป็นจุนบดละลายน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง ให้กินเข้าเย็น อาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่าให้กิน ๗ วันหายวิเศษนักฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๒ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๑๒ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๘.๓๓ เท่ากันกับยาอื่น จึงถือเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
ตีปลี	๑ ส่วน
พริกไทย	๑ ส่วน
ขิงแห้ง	๑ ส่วน
ขอบชะนางแดง	๑ ส่วน
ขอบชะนางขาว	๑ ส่วน
ตานหม่อน	๑ ส่วน
ลูกจันทน์	๑ ส่วน
ดอกจันทน์	๑ ส่วน
สมุลแว้ง	๑ ส่วน
อบเชย	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- เป็นยาร้อนสุขุม กระจายอังคะมังคานุสารีวาตา
- กัญชาใช้สรรพคุณแก้ปวดอักเสบ คลายเส้น

ข้อแนะนำการใช้

- คลายอาการที่ปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้าแล้วตึงร้าวไปกำด้นต้นคอให้คอแข็งทำให้เคลื่อนไหวคอไม่สะดวก ที่มักเกิดกับสตรีที่ตั้งครรภ์ เรียก ลมเนาวนาริวาโย
- แต่อาการนี้อาจจะเกิดในบุรุษได้ โดยน่าจะเกิดจากการที่ต้องเกร็งกล้ามเนื้อหน้าท้อง หลัง เขิงกราน บ่าไหล่ อยู่นาน ทำให้ลมติดขัดเดินไม่สะดวก เกิดอาการปวดเกร็งของพังผืดและกล้ามเนื้อบริเวณหลัง เขิงกราน ต้นขา บ่าไหล่
- **Myofascial pain syndrome** especially in pregnancy, Myalgia of extremity

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)

๘. ยาแก้สัตตฆาต กล่อนแห้ง

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...จะว่าด้วยโรคสำหรับบุรุษหรือสตรีก็เหมือนกัน แต่จะว่าด้วยบุรุษนั้นก่อน ถ้าผู้ใดเป็นโทษสัตตฆาต ฆาฏแล กล่อนแห้งมักให้ผูกพรรคิกลแลมเสียดแทง ให้เป็นลูกเป็นก้อนเป็นดานในท้องให้เมื่อยขบทั่วสารพวงค์ มักให้เจ็บบั้นเอว ให้มือเท้าตายเป็นเหน็บชา มักขัดหัวหน้าน่าตะโพก ตึงสองราวข้างไปจนตลอดทวารหนัก ปัสสาวะเป็นโลหิตให้ปวดสีสะวิงเวียนหน้าตา ปากเปี้ยวตาแหกเสียงแห้งเจรจาไม่มีใครได้ยิน จักษุมืดหูหนัก แล จุกเสียดท้องขึ้นแน่นน่าอก เสพย์อาหารไม่มีรส โรคทั้งนี้เป้นเพื่อวาตะ, เสมหะ, โลหิต, กำเริบ เมื่อจะเป้นนั้น ให้เหม็นเนื้อตัวแลอาหารถอย บางทีให้จับสับตร้อนสท้านหนาว มักอยากของเปรี้ยวหวานแลเย็น เปนทั้งนี้ เพราะโลหิตแห้งติดกระดูกสันหลัง **บุรุษแลสตรีเป้นเหมือนกัน**จะแก้ท่านให้แต่งยานี้

ยาแก้โรคสำหรับบุรุษชานนี้ เอาเถาสะค้าน ๑ ผักแพวแดง ๑ หัวดองดึง ๑ ว่านน้ำ ๑ มหาหิงค์ ๑ เนื้อในฝักราชพฤกษ์ ๑ โกฎสู ๑ โกฎพุงปลา ๑ โกฎจุลาลำภา ๑ **กันชา** ๑ หัวอุตพิต ๑ ชะเอมเทศ ๑ ดีปลี ๑ แก่นเสมหะเล ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค พริกไทยกึ่งยา แต่ว่าผ่อนตามกำลัง ทำผงแล้วเอาน้ำใบกะเม็ง ๑ น้ำ ผลประคำดีควาย ๑ เอาเท่ากันเคล้ายาให้ได้ ๗ ครั้ง ผึ่งให้แห้งแล้วบดกับน้ำผึ้งรับประทาน หนัก ๑ สลึง แก้ โรคดังกล่าวมาแล้วแต่หลัง...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๕ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๑ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒๑ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๔.๗๖ จึงเป็นตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
สะค้าน	๑ ส่วน
ผักแพวแดง	๑ ส่วน
ดองดึง	๑ ส่วน
ว่านน้ำ	๑ ส่วน
มหาหิงคุ์	๑ ส่วน
เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐพุงปลา	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
กัญชา	๑ ส่วน
อุตพิ	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
พริกไทย	๗ ส่วน
ส่วนประกอบอื่นในตำรับ	
ใบกะเม็ง	
ผลประคำดีควาย	

วิเคราะห์ตำรับยา

- การสังเกตฆาตกร่อนแห้งที่ระบุในสรรพคุณตำรับ
 - ไม่ได้เป็นอาการที่ระบุว่าเป็นเฉพาของบุรุษ แต่เป็นอาการคล้ายท้องผูกเสียดท้องน้อย มีก้อนลูกดานที่บริเวณท้องน้อย ปวดหัวหน้าสะโพก ตึงสองข้างถึงทวารหนัก ปัสสาวะเป็นเลือด
- ตำยาแก้ลมในเส้น
- มีตำยาที่มีฤทธิ์กัดเถาดานในลำไส้ มีฤทธิ์ระบายแต่ไม่รุนแรงถึงกับรุ
- อาการอาจจะเข้ากันได้กับ
 - โรคเนื้องอกเนื้อร้ายของอวัยวะบริเวณนี้ที่กีดการทำงานของลำไส้ส่วนปลาย ระบบทางเดินปัสสาวะ และเครือข่ายปมประสาทในอุ้งเชิงกราน เช่น ต่อมลูกหมาก รังไข่ มดลูก ปากมดลูก

ข้อแนะนำการใช้

- ท้องผูกเป็นลูกก้อนแข็งที่ท้องน้อย ปวดเมื่อยร้าวทั้งตัว ปวดเอวปวดหลังปวดหัวหน้าปวดสะโพก ปวดตึงท้องน้อยหน้าอกสีข้างทวารหนักมีปัสสาวะเป็นเลือด ปวดศีรษะวิงเวียนจุกเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยทั่วร่างกาย มือชาเท้าชา ปวดศีรษะ หน้ามืดวิงเวียน ที่มีอาการท้องผูกเป็นพรรดิคจุกเสียดท้อง แน่นหน้าอกร่วมด้วย ที่เกิดจากโทษอันตรายและกร่อนแห้ง
- แก้มในเส้น ปวดเมื่อยตึงลำ ปวดหลัง แขนขาอ่อนแรง ชา ที่มีอาการท้องผูกร่วมด้วย เป็นมานาน นวดและใช้ยาธาตุนี้อันตรายแล้วยังไม่ดีขึ้น
- **Pelvic peritonitis:** CA prostate or CA ovary with carcinomatosis peritonei and related symptom

- รูปแบบยา

- ยาผง, แคปซูล

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น

- น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๙. ยาอัมฤตโอสถ

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...ขนานหนึ่งชื่ออัมฤตย์โอสถ แก้มโกษยทั้งปวง

เอา สหส์คุณ ๑ แก่นแสมทะเล ๑ รากส้มกุ้ง ๑ ลูกมะตูม ๑ ลูกมะแหน ๑ ลูกพืลังกาสา ๑ สมอเทศ ๑ สมอไทย ๑

โกฏูเขมา ๑ เทียนดำ ๑ เทียนขาว ๑ ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ ดีปลี ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค

เอาเปลือกหอยโข่ง ๑ เปลือกหอยขม ๑ เปลือกหอยแครง ๑ เป็ยผู้เฒ่า ๑ เอาสิ่งละ ๓ ส่วน

เอากันชา ๑๐ ส่วน เอาพริกไทย ๒ เท่ายาทั้งหลาย ตำผงกระสายยักย้ายใช้ให้ขอบโรคทั้งหลายเกิด ตำราหลวง ๒ ขนานเท่านั้นแล...”

ประกอบด้วย ตัวยา ๒๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๑๔ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๐ ใน ๑๑๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๘.๗๗ จึงเป็นตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
สหัสศุณ	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
รากส้มกุ้ง	๑ ส่วน
มะตูม	๑ ส่วน
มะแหน (สมอพิเภก)	๑ ส่วน
พิลังกาสา	๑ ส่วน
สมอเทศ	๑ ส่วน
สมอไทย	๑ ส่วน
โกฐเขมา	๑ ส่วน
เทียนดำ	๑ ส่วน
เทียนขาว	๑ ส่วน
ลูกจันทน์	๑ ส่วน
ดอกจันทน์	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
กระวาน	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
เปลือกหอยโข่ง	๓ ส่วน
เปลือกหอยขม	๓ ส่วน
เปลือกหอยแครง	๓ ส่วน
เบี้ยผู้เฒ่า	๓ ส่วน
กัญชา	๑๐ ส่วน
พริกไทย	๗๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาร้อนแก้ลมในเส้น
- พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องเจริญอาหาร ลดอาการติ่งและคลายกล้ามเนื้อ
- เปลือกหอย สมอเทศ สมอไทย ชำระเมือกมันพิษในลำไส้ทำให้ลดอาการเมื่อยล้า

ข้อแนะนำการใช้

- ลมกษัย เป็นลมที่ทำให้มีนตึง มือเท้าอ่อนแรง ทำให้ผอมแห้งแรงน้อย เป็นต้น
- อาการปวดตึงเมื่อยล้าแขนขาอ่อนโรยที่เป็นเรื้อรังที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย อาจถึงขั้นปลุกนั่งแล้วปวดเมื่อยจนต้องพยุงค้ำยัน ทำให้เบื่ออาหาร ผอมแห้ง
- **Myofascial pain**, Myalgia with fatigue

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร)

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๑๑. ยาแก้ลมแก้เส้น – เวชศาสตร์วิถันณา

“...ขนานหนึ่งเอา เทียนขาว ๑ เทียนดำ ๒ เทียนข้าวเปลือก ๓ ชิง ๔ เจตมูล ๕

ใบก้นชา ๒๐ พริกไทย ๔๐ ส่วน

ทำเปนจุนละลายน้ำผึ้ง น้ำส้มซ่ากินแก้ลมแก้เส้นแก้เมื่อยแก้เหน็บชาแก้ตี้นตายมือตายหายดีนั้ก...”

ประกอบด้วยตัวยา ๗ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๕ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๒๐ ใน ๗๕ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒๖.๖๗ จึงเป็นตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนขาว	๑ ส่วน
เทียนดำ	๒ ส่วน
เทียนข้าวเปลือก	๓ ส่วน
ขิง	๔ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๕ ส่วน
ใบกัญชา	๒๐ ส่วน
พริกไทย	๔๐ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ลมในเส้นเป็นลมที่พัดประจำอยู่ตามเส้นในร่างกาย เช่น ลมจันทกระลาพัดอยู่ในเส้นอิทา ลมสุญทกลาพัดอยู่ในเส้นปิงคลา เมื่อลมเหล่านี้ผิดปกติจะทำให้มีอาการปวดหรือชาตามแนวเส้นที่ลมนั้นพัดประจำหรือบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น
- ตำรับนี้มีพริกไทยเป็นตัวยาหลัก มีสรรพคุณสำคัญคือขยายหลอดเลือดทั่วร่างกายช่วยกระจายลมแก้ปวดเมื่อยตามเส้นและเอ็น
- มีใบกัญชาในสัดส่วนที่สูงแก้อักเสบและลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ แต่ให้ระวังในผู้ที่น้ำหนักน้อย
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงล้ากล้ามเนื้อกระดูกเส้นเอ็นข้อตามร่างกาย ลดอาการชามือเท้าแขนขาอ่อนโรย
- Myofascial pain, Myalgia

ข้อแนะนำการใช้

- แก้ลมในเส้น บรรเทาอาการมือเท้าชา อ่อนแรง
- แก้อาการปวดกล้ามเนื้อที่มีอาการตึงไม่มีอาการอักเสบจากการทำงาน ในกลุ่ม Office syndrome

วิธีการใช้

- ข้อบ่งใช้
 - แก้ลมในเส้น บรธาอาการมือเท้าชา อ่อนแรง
- รูปแบบยา
 - ยามผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๑ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวงหรือน้ำส้มซ่า ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๑๕. ยาทำลายพระสุเมรุ

– คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ

“...ยาทำลายพระสุเมรุ เอาลูกจันทน์ ๑ เฟื้อง ดอกจันทน์ ๑ สลึง ลูกกระวาน ๑ สลึงเฟื้อง กานพลู ๒ สลึง เกลือสินเธาว์ ๓ สลึง ดีปลี ๒ สลึงเฟื้อง หัวานน้ำ ๓ สลึงเฟื้อง โกรฐสอ ๑ บาท โกรฐเขมา ๑ บาทเฟื้อง เทียนดำ ๕ สลึง เทียนแดง ๕ สลึงเฟื้อง เทียนขาว ๖ สลึง เทียนตาตุ๊กแตน ๖ สลึงเฟื้อง เทียนข้าวเปลือก ๗ สลึง ชิงแห้ง ๗ สลึงเฟื้อง

กัญชา ๒ บาท รากเจ็ดมูลเพลิง ๒ บาทเฟื้อง หัวบุงรอก ๙ สลึง เนื้อลูกสมอไทย ๙ สลึงเฟื้อง เนื้อลูกสมอเทศ ๑๐ สลึง การะบูน ๑๐ สลึงเฟื้อง หักกุนเทศ ๑๐ สลึงเฟื้อง พริกไทยล่อน ๕๗ บาท ๓ สลึง

บดเป็นผงละลายน้ำอ้อยแดง หรือน้ำนมโค กินครั้งละ ๑ สลึง แก้ลมจุกเสียด ลมปะทะอก ลมตามืดหูหนวก ปวดหัวมึนตึ๊ง ลมเมื่อยขบในร่างกาย ลมสะดุ้งแล่นไปทั้งตัว ลมเปรี้ยวดำ แก้จุกผามม้านย่อย มารกะไชย ไล่พองท้องใหญ่ ลมคั้งเพื่อ ลมอำมะพฤษอำมะพาร ลมปัตฆาต แก้โรคผิวหนัง ลมชักปากเบี้ยวตาแหก แก้ริดสีดวงทวาร แก้โรคเสมหะโลหิตเรื้อรัง หายแล...”

อัมพฤษอำพาทตีขึ้นสุมนา

ประกอบด้วยตัวยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๑๔ เฟื้อง

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๖ ใน ๗๑๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๒๔ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ เฟื้อง
ดอกจันทน์	๒ เฟื้อง
กระวาน	๓ เฟื้อง
กานพลู	๔ เฟื้อง
เกลือสินเธาว์	๖ เฟื้อง
ดีปลี	๕ เฟื้อง
ว่านน้ำ	๗ เฟื้อง
โกฐสอ	๘ เฟื้อง
โกฐเขมา	๙ เฟื้อง
เทียนดำ	๑๑ เฟื้อง
เทียนแดง	๑๐ เฟื้อง
เทียนขาว	๑๒ เฟื้อง

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนตาดักแตน	๑๓ เฟื้อง
เทียนข้าวเปลือก	๑๔ เฟื้อง
ชิงแห้ง	๑๕ เฟื้อง
กัญชา	๑๖ เฟื้อง
เจตมูลเพลิง	๑๗ เฟื้อง
บุงรอก	๑๘ เฟื้อง
สมอไทย	๑๙ เฟื้อง
สมอเทศ	๒๐ เฟื้อง
การบูร	๒๑ เฟื้อง
หัสศุณเทศ	๒๑ เฟื้อง
พริกไทยล่อน	๔๖๒ เฟื้อง

ยากองลม

อังคะมังคานุสารีวาตา

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาสร้อน มี**พริกไทย**เป็นตัวยาหลักมีสรรพคุณขยายหลอดเลือดกระจายเลือดไหลเวียนทั้งร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยล้า
- ตัวยารองเป็นยาร้อนและมีตัวยาร้อน**สุขุม**เป็นยาคุมฤทธิ์ไม่ให้ร้อนเกิน ช่วยในการกระจายเลือดลมไปแขน ขามือเท้า และช่วยการทำงานของระบบลำไส้ทางเดินอาหาร
- ช่วยปรับการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติไม่ให้ระส่ำระสายเป็นการลดอาการ**อุทรังคมาวาตาคัดตี ระคนกันกับบอโรคมาวาตา**ซึ่งเป็นอาการของกลุ่มโรคอัมพฤกษ์อัมพาต
- แม้ว่าโครงสร้างของตำรับยาจะไม่คล้ายกลุ่มตำรับยารักษาอัมพฤกษ์อัมพาตที่มักจะมี ไพล ขมิ้นอ้อย ผักเสี้ยนผี แต่ว่าวัตถุประสงค์ของตำรับยาเป็นอย่างเดียวกัน

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการที่เกิดจากการไหลเวียนเลือด หรือเลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอ เช่น แขนขาไม่มีแรง ปวดศีรษะ มึนงงชา ชักปากเบี้ยว การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น จุกเสียด แน่นหน้าอก หน้ามืด ปวดเมื่อยตามตัว การทำงานของระบบทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้องท้องอืด ปวดจุกเสียดชายโครงซ้ายขวา
- แก้ลมในเส้น ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ ปวดบั้นเอว แขนขาอ่อนแรง
- มีอาการลมอัมพฤกษ์อัมพาตพัตระคนกัน แล่นขึ้นศีรษะทำให้ตามืดหัวหนัก แล่นขึ้นสมอง (ตึงตามเส้น)
- **Post stroke**, Generalized vasodilatation, Gastro – intestinal dysfunction, Dizziness

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๓ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำอ้อยแดงหรือน้ำนมโคปริมาณครึ่งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกแทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

๑๖. ยาทัพยาธิคุณ

– คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ

“...ยาชื่อทัพยาธิคุณ เอาสะค้าน ผักแพวแดง ดองดิ่ง หวานน้ำ ยาดำ มหาหิงค์ โกฐสอ โกฐจูลาลำ
พา โกฐพุงปลา

กัญชา หัวอุตพิด เนื้อฝักราชพฤกษ์ ชะเอมเทศ ดีปลี แก่นเสมหะเล เอาสิ่งละ ๑ ส่วน

พริกไทยล่อนเท้ายาทั้งหลาย

ตำเป็นผง เอาน้ำใบกำเม็ง น้ำลูกประคำดีควาย เคล้ายาผงตากแดดให้แห้งสิ่งละ ๗ ครั้ง

แล้วบดด้วยน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง แก้ก ล่อน ๕ ประการ ซึ่งให้จุกเสียดแลเป็นพรรดิก แก้มเป็นก้อนในอุทร
ให้เจ็บทั่วร่างกาย เจ็บสะเอว มือเท้าตายกระด้างแลเมื่อยขบทุกข้อทุกลำ ชัดแข้งขา เจ็บทวารหนัก เบาพิการ
ต่าง ๆ เจ็บศีรษะเวียนหน้าตา เจ็บไหล่ทั้งสอง ปากเปรี๊ยะ เสียงแหบแห้ง ชัดสีข้าง ชัดอก ท้องขึ้น กินอาหาร
ไม่มีรส นอนไม่ใคร่หลับ โรคทั้งนี้เป็นเพราะเสมหะแห้ง บुरुษและสตรีเป็นเหมือนกัน...”

อัมพฤกษ์อัมพาตตีขึ้นสุมนา

กิโถมกัฟการ – พังผืดปกปิด

ภาวะเส้นประสาทส่วนปลายเสื่อม (Peripheral neuropathy)

สาเหตุ

- การเผาผลาญพลังงานของเซลล์ประสาทผิดปกติ เกิดความเสื่อมจากปลายเข้าสู่ตัวเซลล์
- การอักเสบ เกิดหลายตำแหน่ง

อาการ

- ปลายเท้าก่อนปลายมือ – ปลายนิ้วเท้า ข้อเท้า ขาที่อ่อนล้า ข้อเข่า ต้นขา
- ชาไม่รู้สึก ชาเหมือนแมลงไต่ผิวหนัง (อาการร่วมกับหลอดเลือดเสื่อม)
- อาการมากขึ้น – จากอาการชาจะมีอาการปวด ชาเหมือนไฟลวก ชาเหมือนพริกทา ชาแปลบเหมือนไฟช็อตหรือเข็มแทง
- เส้นประสาทใหญ่ที่มีปลอกหุ้ม – เสียการรับความรู้สึก ไม่รับรู้การเคลื่อนไหวและการทรงตัว ทำให้เดินเซ ล้ม ยืนหรือเดินไม่ได้

พบบ่อยใน – โรคเบาหวาน โรคเส้นประสาทส่วนปลายอักเสบ ผู้สูงอายุ

ระบบพังผืดกล้ามเนื้ออักเสบ

สาเหตุ

- ความเสื่อมของร่างกาย
- โรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน
- การอักเสบเรื้อรัง ของเสียดก้างในร่างกาย การทำงานหนัก

อาการ

- ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
- ปวดเมื่อยลำตัวร่างกาย
- แขนขาอ่อนโรย
- อาการระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น ใจสั่น วิงเวียน ร้อนวูบวาบ
- อาการทางด้านจิตใจ เช่น อ่อนเพลียเรื้อรัง ซึมเศร้า

ประกอบด้วยตัวยา ๑๖ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๐ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๓๐ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๓.๓๓ จึงเป็นตัวยาประกอบ

กัถเถาดาน

ตัวยา	น้ำหนักยา
สะค้าน	๑ ส่วน
ผักแพวแดง	๑ ส่วน
ดองดึง	๑ ส่วน
ว่านน้ำ	๑ ส่วน
ยาดำ	๑ ส่วน
มหาหิงคุ์	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
โกฐพุงปลา	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
อุตพิต	๑ ส่วน
เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
พริกไทยล่อน	๑๕ ส่วน
ส่วนประกอบอื่นในตำรับ	
ใบกะเม็ง	
ลูกประคำดีควาย	

วิเคราะห์ตำรับยา

- โรคกษัยกร่อนเป็นโรคความเสื่อมเรื้อรังที่เชื่อมโยงแสดงอาการในหลายระบบเกี่ยวเนื่องกัน เช่น ระบบทางเดินปัสสาวะ ระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาทกล้ามเนื้อ
- ตำรับยามี**พริกไทย**เป็นตัวยาหลักสรรพคุณขยายหลอดเลือดกระจายเลือดไหลเวียนทั้งร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยล้า
- ตัวยารองมี**แก่นเสมหะ**รักษาอาการลมในเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ รุกขเสมหะ
- มีตัวยาโกษฐ์และว่านน้ำที่ช่วยเรื่องการทำงานของระบบลำไส้และกระจายลม
- มียากัดเถาดานในลำไส้ ระบายนุพิษในลำไส้ ทั้งหมดช่วยเรื่องลมในเส้นและกระจายเลือดลม
- ช่วยบรรเทาอาการของเส้นประสาทส่วนปลายที่เสื่อมเรื้อรัง
- แต่อาการจากมะเร็งตับที่ทำให้มือเท้าบวมน่าจะยังต้องพิจารณาข้อบ่งชี้ให้ดี

ข้อแนะนำการใช้

- แก้ก้อนที่ทำให้จุกเสียดเป็นพรรติก เจ็บเมื่อยขบตามร่างกาย กินอาหารไม่รู้รส นอนไม่หลับ
- แก้อาการปวดตึงตามเส้น ท้องอืดจุกเสียดท้องผูก มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย เจ็บปวดเมื่อยตามร่างกาย เวียนศีรษะพะอืดพะอมเสียดท้องคลื่นไส้ กินไม่ได้นอนไม่หลับ ปวดทวารหนักทวารเบาปัสสาวะขัด
- อาการจากของเสียดค้างในกระบบทางเดินอาหารแล้วเกิดอาการพิษในร่างกาย
- แก้มในเส้น เมื่อยตึงล้าตามกล้ามเนื้อ กระดูก เส้น เอ็น ข้อ แขนขาอ่อนแรง ชา ท้องผูกเป็นเถาดาน
- ใช้ได้ดีในกลุ่มที่มีอาการชาจากปลายประสาท (อาการชาแบบหนวดตื้อ, เมื่อยล้าไม่ทราบสาเหตุ)
- ใช้คล้ายกรณีสัณฆาต
- **Peripheral neuropathy** with Circulatory insufficiency and Autonomic nervous system disorder in chronic disease

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

ยากษัยเส้นรักษาอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

ยาสหัสธารา

ตำรับยา

- พริกไทยล่อน รากเจตมูลเพลิงแดง ดอกดีปลี หักคุณเทศ เนื้อลูกสมอไทย รากตองแตก เหง้าว่านน้ำ การบูร ดอกจันทน์ เทียนแดง ลูกจันทน์ หนัก เทียนตาตุ๊กแตน มหาหิงค์ เทียนสัตตบุษย์ เทียนขาว รากจิงจ้อ เทียนดำ โกษฐ์กักรา โกษฐ์เขมา โกษฐ์ก้านพร้าว โกษฐ์พุงปลา
- รสร้อนสุขุม ไม่มีตัวยาที่ออกฤทธิ์แบบ NSAIDs แต่ผลรวมเหมือน NSAIDs

เปรียบเทียบผลการรักษา – ยาแคปซูลสหัสธารา กับยาเม็ด Diclofenac

- อาการปวดกล้ามเนื้อ ในผู้ป่วยอายุ ๒๕ – ๖๐ ปี ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบ่าหรือต้นคอ อาการปวดลดลงไม่แตกต่างกัน
- ในผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมอายุ ๔๕ – ๘๐ ปี อาการปวดระหว่างสองกลุ่มลดลงไม่แตกต่างกัน
- พบอาการข้างเคียงคือ อาการมวนท้อง ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน
- ไม่พบความเป็นพิษต่อดับและไตในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม แต่พบว่ากลุ่มที่ได้รับ Diclofenac มีค่า AST ALT และ ALP เพิ่มขึ้น
- ผู้ป่วยที่ได้รับยา Diclofenac มีค่าความดันโลหิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ผู้ป่วยที่ได้รับยาสหัสธาราไม่มีการเปลี่ยนแปลงของค่าความดันโลหิต

ยากษัยเส้นรักษาอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก ยาบรรเทาอาการท้องผูก

ยาชนิดรับประทาน

ในผงยา ๑๖๐ กรัม ประกอบด้วย

- ๑. พริกไทยอ่อน หนัก ๙๖ กรัม
- ๒. **ยาดำสะตุ** หนัก ๒๐ กรัม
- ๓. เนื้อลูกสมอไทย มหาหิงคุ์ การบูร หนักสิ่งละ ๖ กรัม
- ๔. **รงทองประสะ** หนัก ๔ กรัม
- ๕. ผักแพวแดง เนื้อลูกมะขามป้อม หนักสิ่งละ ๒ กรัม
- ๖. ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู เทียนดำ เทียนขาว **หัวดองดึง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง** ลูกเร่ว เหง้าชิง รากชะเอมเทศ รากเจตมูลเพลิงแดง โภศกระดูก โภศเขมา โภศน้ำเต้า หนักสิ่งละ ๑ กรัม

แก้กษัยเส้น

- กินครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม - ๑ กรัม เข้าหรือก่อนนอน

ยารักษาโรคอุจจาระธาตุ

ยาพรหมภักตร์

- เอาโกฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ สิ่งละส่วน
- ตรีผลา ตรีกฏก เปราะหอม ผลเอ็น สิ่งละ ๒ ส่วน
- ผลจันทน์ กานพลู การบูร ชิง ยาดำ สิ่งละ ๔ ส่วน
- **ยางสลัดได** ประสะตามวิธี ๒๐ ส่วน

ทำเป็นจุน

- เอน้ำเปลือกมะรุ้มต้มเป็นกระสาย บดทำเป็นเม็ด

ไว้ให้กินชำระประมะหะเมือก

- แลตามกำลัง
- ขับทั้งลมคูวาตะให้เปิดอุจจาระเสียนั้นให้เป็นปกติ แก้ปวดมวนหายวิเศษนัก

สรุป – ตำรับยาอ่อนเพลีย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย	อาการปวดเกร็งบริเวณหลัง เขิงกราน ต้นขา บ่าไหล่ ต้นคอ	
ยาแก้สัตตฆาต กล่อนแห้ง	ปวดเมื่อยตึงล้าหลัง แขนขาชาอ่อนแรง ที่มีอาการท้องผูก	นวดและใช้ยาบรรณีสัตตฆาต แล้วยังไม่ดีขึ้น
ยาอัมฤตโอสถ	ปวดตึงเมื่อยล้าแขนขาอ่อนโรยที่เรื้อรังจากความเสื่อมของ ร่างกาย ขยับลุกนั่งแล้วปวดเมื่อย	ปวดเมื่อยจนต้องพุงค้ำยัน
ยาแก้ลมแก้เส้น	ปวดกล้ามเนื้อจากการทำงานที่มีอาการตึงไม่มีอาการอักเสบ	
ยาทำลายพระสุเมรุ	ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ ปวดบั้นเอว แขนขาอ่อนแรง	Post stroke
ยาทัพยาธิคุณ	ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ แขนขาอ่อนแรง อาจมีท้องผูก	Peripheral neuropathy

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๕ ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น
อ่อนเพลีย สวิงสวาย

กลุ่มบำรุงธาตุ ปรับธาตุ

๑๐ ยาอโภยสาลี

- เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๓ ยาไพสาลี

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๕. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

– ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“...๑ สิทธิการิยะ จะกล่าวด้วยตำรายาคือวิเศษสรรพคุณสำเร็จ อันอาจารย์เจ้าในก่อนประมวลไว้ ให้แก้สรรพโรคทั้งปวงต่างๆ สืบกันมาฯ

ในที่นี้จะว่าแต่สรรพคุณวิเศษ คือคณะสรรพยาที่จะแก้ซึ่งโรคสรรพลมทั้งปวงอันกำเริบพัดขึ้นเบื้องบนนั้นโดยนัยดังนี้ฯ ยาแก้ลมขึ้นสูง

เอายาคำ **กัญชา** อุตพิต ดองดิง สิ่งละ ๔ ส่วน กระเทียม ๖ ส่วน

ว่านน้ำ ชะเอมเทศ โกฐน้ำเต้า โกฐพุงปลา

มหาหิงคุ์ สิ่งละ ๘ ส่วน ว่านเปราะะ ผลผักชี สิ่งละ ๑๒ ส่วน ชিংแห้ง แก่นแสมทะเล รากส้มกุ้ง สะค้าน สิ่งละ ๑๖ ส่วน พริกไทย เปลือกกันเกรา สิ่งละ ๒๔ ส่วน ทำเป็นจุนบดละลายน้ำผึ้งรวง ให้กินหนัก ๑ สลึง แก้ลมขึ้นสูงหายดีนั้กฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๙๘ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๔ ใน ๑๙๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๐๒ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ยาดำ	๔ ส่วน
กัญชา	๔ ส่วน
อุตพิต	๔ ส่วน
ดองดึง	๔ ส่วน
กระเทียม	๖ ส่วน
ว่านน้ำ	๘ ส่วน
ชะเอมเทศ	๘ ส่วน
โกฐน้ำเต้า	๘ ส่วน
โกฐพุงปลา	๘ ส่วน
มหาหิงคุ์	๘ ส่วน
ว่านเปราะ	๑๒ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
ผลผักชี	๑๒ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑๖ ส่วน
รากส้มกุ่ม	๑๖ ส่วน
สะค้าน	๑๖ ส่วน
พริกไทย	๒๔ ส่วน
เปลือกกันเกรา	๒๔ ส่วน

- **อาการพิษดองดึง – จากสารโคลชิซิน (Colchicine)**

- อาการเป็นพิษก็จะแสดงออกมาหลังจากกินประมาณ ๒ ชั่วโมง
- มีอาการแสบร้อนในปากและลำคอ ทำให้คอแห้ง ระบายน้ำ รู้สึกเหมือนหายใจไม่ออก มีอาการเจ็บปวดตามตัว
- ระบบไหลเวียนเลือดผิดปกติ คลื่นหัวใจผิดปกติจนวัดไม่ได้
- อาจจะมีอาการไตวายเฉียบพลัน
- ปากและผิวหนังชา กลืนไม่ลง มีอาการชัก
- อุจจาระร่วงอย่างแรง อุจจาระมีเลือดปน ปวดท้องปวดเบ่ง ถ้าจนไม่มีอุจจาระ มีอาการคลื่นไส้ ปั่นป่วนในท้องและอาเจียนอย่างรุนแรง ทำให้ร่างกายเสียน้ำมาก และอาจส่งผลทำให้หมดสติได้ในที่สุด
- อาการรุนแรงถึงเสียชีวิต

- **การฆ่าพิษดองดึง**

- หั่นตากแห้งแล้วคั่วให้สุก
- นึ่งให้สุก หั่นแล้วคั่วให้แห้ง

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยารสร้อน พริกไทยเป็นตัวยาหลักกระจายลม ก้นเกราเป็นตัวยาหลักบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต แก้พิษปิตตะ
- มีตัวยากัดเถาดานในลำไส้และยารุพิษในลำไส้
- มีตัวยาแก้ลมตีขึ้นให้จุกเสียดเรอ

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการของลมชั้นเบื้องสูง คือ กลุ่มอาการปวดศีรษะ กำัดัน ขมับ ทัดดอกไม้ ขม่อม หน้าผาก ระหว่างคิ้ว หลังหู หน้ามืด มึนงง หูอื้อ ใจสั่น อ่อนเพลีย สวิงสวย อาจมีอาการน้ำตาไหล ปวดบ่า ปวดหลัง ปวดติงท้อง มักจะเกิดจากการไหลเวียนเลือดและการทำงานของระบบประสาทที่แปรปรวน
- แก้อาการปวดเมื่อยติงตามตัว ที่มีอาการจุกเสียดท้อง ท้องผูกร่วมด้วย
- Headache with or without dizziness, palpitation or vertigo

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น หรือเมื่อมีอาการ
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน

๑๐. ยาอโภยสาลี

– เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช

“...ยาอโภยสาลี เอาลูกจัน ๑ สลึง ดอกจัน ๒ สลึง ลูกกระวาน ๓ สลึง กานพลู ๑ บาท ลูก
พิลังกาสา ๑ บาท ๒ สลึง ว่านน้ำ ๑ บาท ๓ สลึง โกรฐสอ ๒ บาท โกรฐเขมา ๒ บาท ๑ สลึง เทียนเข้าเปลือก
๒ บาท ๒ สลึง เทียนแดง ๒ บาท ๓ สลึง เทียนขาว ๒ บาท เทียนตาตึกแตง ๒ บาท ๑ สลึง
เจตมูลเพลิง ๓ บาท สมอไทย ๓ บาท ๑ สลึง สมอเทศ ๓ บาท ๑ สลึง หัวบุงรอก ๓ บาท ๓ สลึง สหศकुณเทศ
๑ ตำลึง ๒ บาท จันท์เทศ ๑ ตำลึง **กัญชา ๓ บาท ๓ สลึง** พริกอ่อน ๑ ตำลึง
กินเข้าเย็นทุกวัน แก้วสารพัดลม ๘๐ จำพวก แก้วโลหิต ๒๐ จำพวก แก้วริดสีดวง ๒๐ จำพวก ยานี้กินได้ ๓
เดือน หายโรคพยาธิมิได้มีเลย ยาอายุวัฒนะทั้งเกิดปัญญารู้หลักนักปราชญ์มากกว่าคนทั้งปวง ถ้าผู้ใดพบให้
ทำกินวิเศษนัก ใครกินยานี้ดูจยาทิพย์นั้นแลฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๒๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๕๐ บาท ๒ สลึง

ตำรับนี้มีกัญชา ๓ บาท ๓ สลึง ใน ๕๐ บาท ๒ สลึง หรือประมาณร้อยละ ๘ จึงอยู่ในกลุ่มตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทร์	๑ สลึง
ดอกจันทร์	๒ สลึง
กระวาน	๓ สลึง
กานพลู	๑ บาท
พิลังกาสา	๑ บาท ๒ สลึง
ว่านน้ำ	๑ บาท ๓ สลึง
โกฐสอ	๒ บาท
โกฐเขมา	๒ บาท ๑ สลึง
เทียนข้าวเปลือก	๒ บาท ๒ สลึง
เทียนแดง	๒ บาท ๓ สลึง
เทียนขาว	๒ บาท

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนตาตั๊กแตน	๒ บาท ๑ สลึง
เจตมูลเพลิง	๓ บาท
สมอไทย	๓ บาท ๑ สลึง
สมอเทศ	๓ บาท ๑ สลึง
บุงรอก	๓ บาท ๓ สลึง
สหัสศคุณเทศ	๑ ตำลึง ๒ บาท
แก่นจันทร์เทศ	๑ ตำลึง
กัญชา	๓ บาท ๓ สลึง
พริกไทยล่อน	๑ ตำลึง

วิเคราะห์ตำรับยา

- พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ตำรับยาร้อนช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- ตำรับยาปรับสมดุลไฟธาตุย่อยอาหาร กุจฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ทำให้การย่อย การดูดซึม และการทำงานของลำไส้ดีขึ้น
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องจิตใจและช่วยเจริญอาหาร

ข้อเสนอแนะการใช้

- แก้วโรคลม บำรุงร่างกาย อายุวัฒนะ
- ตำรับยาเน้นการบำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ ย่อยอาหารดี ดูดซึมและกระจายอาหารได้ดี
- **Maintain Healthy nervous system:** Support energy production and metabolism, Appetite, Chronic fatigue syndrome: CFS, Post – exertional malaise: PEM

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร)

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง

๑๓. ยาไพสาลี

– อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๒๑๓๕. ยา ไพสาลี ว่า พระพุทธเจ้า ทรงให้พระอานนท์ทำแจกเป็นทาน เอาลูกจันทน์ ดอกจันทน์ สิ่งละ ๑ สลึง กระจวาน ๑ สลึง ๑ เพ็อง กานพลู ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง ๑ เพ็อง ลูกพิลังกาสา ๓ สลึง ว่านน้ำ ๓ สลึง ๑ เพ็อง เกลือสินเธาว์ ๑ บาท เทียนดำ ๑ เพ็อง เทียนเยาพानी ๖ สลึง ๑ เพ็อง การบูร ๗ สลึง สมอเทศ ๗ สลึง ๑ เพ็อง เทียนข้าวเปลือก ๖ สลึง สมอไทย ๒ บาท สมอพิเภก ๒ บาท ๑ เพ็อง โกฐ สอ ๙ สลึง โกฐเขมา ๙ สลึง ๑ เพ็อง บุกรอ ๗ สลึง ชিংแห้ง ๑๐ สลึง ๑ เพ็อง เจตมูลเพลิง ๗ สลึง หัสคุณเทศ ๕ บาท **กัญชา ๓๐ บาท** พริกไทยร้อน ๖๐ บาท ยาทั้งนี้ทำเป็นผงละลายน้ำผึ้งน้ำอ้อยแดง น้ำนม โค끼ได้ กิน หนัก ๑ สลึง กิน ๓ เวลา แก้อาการปวดโรค ไล่เลื้อนกล่อน หืดไอ กุขฐัง เสมหะ ตามืด ตาฟาง หู หนวก หูตึง ลมสติมักหลงลืม เจ็บตะโพก จุกเสียด ลมสลักอก ชี้อร้อน คุตทะราด เป็นฝีในเพดานและลำคอ ลมมักให้หาวเรอ ให้รากสะอึก ลมสะแกเวียน นอนไม่หลับ ให้ง่วงเหงาหาวนอน ลมปวดมวนในท้อง เป็นป้าง เป็นจุกผามม้ามย่อย หงอย เพื่อ พุดมิชต์ (คล้ายอภัยสาลี ขนาน ๑๘๓๒)...”

ประกอบด้วยตัวยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๒๑ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

ตำรับนี้มีกัญชา ๓๐ บาท ใน ๑๒๑ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง หรือประมาณร้อยละ ๒๔.๖๙ จึงเป็นตำยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ สลึง
ดอกจันทน์	๑ สลึง
กระวาน	๑ สลึง ๑ เฟื้อง
กานพลู	๒ สลึง
ดีปลี	๒ สลึง ๑ เฟื้อง
พิลังกาสา	๓ สลึง
ว่านน้ำ	๓ สลึง ๑ เฟื้อง
เกลือสินเธาว์	๑ บาท
เทียนดำ	๑ เฟื้อง
เทียนเขาพาดณี	๖ สลึง ๑ เฟื้อง
การบูร	๗ สลึง

ตัวยา	น้ำหนักยา
สมอเทศ	๗ สลึง ๑ เฟื้อง
เทียนข้าวเปลือก	๖ สลึง
สมอไทย	๒ บาท
สมอพิเภก	๒ บาท ๑ เฟื้อง
โกฐสอ	๙ สลึง
โกฐเขมา	๙ สลึง ๑ เฟื้อง
บุงรอก	๗ สลึง
ชิงแห้ง	๑๐ สลึง ๑ เฟื้อง
เจตมูลเพลิง	๗ สลึง
หัตถ์คุณเทศ	๕ บาท
กัญชา	๓๐ บาท
พริกไทยล่อน	๖๐ บาท

วิเคราะห์ตำรับยา

- ประสะพริกไทย พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ตำรับยาร้อนช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- ตำรับยาปรับสมดุลไฟธาตุย่อยอาหาร กุจฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ทำให้การย่อย การดูดซึม และการทำงานของลำไส้ดีขึ้น
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องจิตใจและช่วยเจริญอาหาร

ข้อเสนอแนะนำการใช้

- บำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อยล้า ผลการใช้จริงผู้ป่วยบางคนมีอาการเมา
- กลุ่มอาการภูมิแพ้ น้ำมูกไหล ใช้ได้ผลดี
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย อายุวัฒนะ
- **Maintain Healthy nervous system:** Support energy production and metabolism, Appetite, Chronic fatigue syndrome: CFS, Post – exertional malaise: PEM

- รูปแบบยา

- ยาผง, แคปซูล

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - กลางวัน - เย็น

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น

- น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง น้ำอ้อยแดง น้ำนมโค ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกน้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

สรุป – ตำรับยาบำรุงธาตุ ปรับธาตุ

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง	ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตึงตามตัว จุกเสียดท้อง	มีดองดึง
ยาอโถยสาลี	บำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ ย่อยอาหารดี ดูดซึมและกระจายอาหารได้ดี	
ยาไพสาลี	บำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ บรรเทาปวดเมื่อยล้า	อาการภูมิแพ้น้ำมูกไหลใช้ได้ดี อาจจะมีอาการเมา

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๔ ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, จารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร
- **แก้กระษัยเหล็ก แก้ตาน แก้อาการปวดแข็ง เกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก**

กลุ่มยาใช้ภายนอก

๑๔ ยาทาริดสีดวงทวารหนัก โรคผิวหนัง

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- **รักษาริดสีดวงทวาร โรคผิวหนัง**

๔. ยาน้ำมันสนันไตรภพ – ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนฯ และจารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร

“...๑ ลิทธิการิยะ จะกล่าวลักษณะกระษัยโรคอันบังเกิดขึ้นเป็นอุปปาติก คือกระษัยเหล็กนั้นเป็นคำรบ ๓ มีประเภทกระทำให้น้ำเหน่าและท้องน้อยนั้นแข็งดุจดังแผ่นศิลา และจะไหวตัวไปมาก็มิได้ ครั้นแก่เข้าแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก และให้บริโภคอาหารมิได้ ให้ปวดขบดั่งจะขาดใจตายดั่งนี้ฯ

อนึ่งเอาใบกะเพรา ใบแมงลัก ผักเสี้ยนผี กระชาย กัญชา พริกไทย หอมแดง หญ้าไซ
เกลือสมุทร ลูกคัดเค้า ตำเอาน้ำสิ่งละทะนาน

น้ำมันงาทะนานหนึ่งหุงคงแต่น้ำมัน

เอา ลูกจันทน์ กระวาน กานพลู เทียนดำ เทียนขาว การบูร สิ่งละ ๑ สลึง บดปรงลงในน้ำมัน

จึงเอามาทาท้องริดเสียให้ได้ ๓ วันก่อนแล้วจึงกินน้ำมันนี้ ๓ วัน หายตีนัก น้ำมันชื่อ สนันไตรภพ ครอบदान
ทุกประการฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๗ ชนิด

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๑๐ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑๐ เท่ากันกับยาอื่น จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
ใบกะเพรา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
ใบแมงลัก	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
ผักเสี้ยนผี	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
กระชาย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
กัญชา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
พริกไทย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
หอมแดง	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
หญ้าไทร	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
เกลือสมุทร	๑ กิโลกรัม
ลูกคัตเค้า	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ สติง
กระวาน	๑ สติง
กานพลู	๑ สติง
เทียนดำ	๑ สติง
เทียนขาว	๑ สติง
การบูร	๑ สติง
น้ำมันงา	๑ ทะนัน

- กระษัย

- เป็นกลุ่มโรคที่เป็นเรื้อรังเป็นเวลานานจนทำให้กินอาหารไม่ได้นอนไม่หลับแล้วทำให้ร่างกายทรุดโทรมผอมเหลืองซูบซีดส่วนใหญ่เป็นอุปาทิกะโรค (โรคที่เกิดขึ้นมาเองโดยไม่ทราบสาเหตุ)

- กษัยเหล็ก

- มีอาการปวดในอุ้งเชิงกรานคล้ายการอักเสบของเยื่อบุภายในช่องท้องบริเวณอุ้งเชิงกราน (Pelvic peritonitis) ทำให้มีอาการปวดมากโดยเฉพาะเวลาขยับเคลื่อนไหวร่างกาย (Tender & Rebound tender)
- หน้าท้องบริเวณท้องน้อยมีอาการแข็งเกร็ง (Rigidity) เป็นอาการที่เรื้อรังแล้วกำเริบมากขึ้นจนมีอาการอักเสบของเยื่อบุภายในช่องท้องที่อื่นด้วย (Generalized peritonitis) จึงทำให้ “ครั้นแก่เข้าแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก”
- อาการเข้ากันได้กับโรคเนื้องอกเนื้อร้ายของอวัยวะบริเวณนี้ เช่น รังไข่ มดลูก ปากมดลูก ต่อมลูกหมาก หรืออาจจะเกิดเนื้อร้ายจากที่อื่นแล้วกระจายลุกลามมาบริเวณนี้ก่อนแล้วจึงกระจายทั่วไปในช่องท้อง

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาร้อน รักษาเส้น แก้ลมในเส้น

ข้อแนะนำการใช้

- แก้กษะษัยเหล็ก แก้กดานทุกประเภท แก้กอาการที่หัวเหน่าท้องน้อยแข็งเกร็งเวลาชั้บแล้วปวด เป็นมากจะเจ็บตึงถึงยอดอก กินอาหารไม่ได้
- แก้กอาการเจ็บตึงท้องน้อย แน่นในท้อง ปวดตึงร้าวไปบั้นเอวและก้นกบ ถ้าเป็นมากจะจุกเสียดขึ้นยอดอก ชายโครง
- **Pelvic peritonitis:** Chronic disease with peritonitis, Pelvic CA with carcinomatosis peritonei

- รูปแบบยา

- ยาน้ำมัน

- ขนาดและวิธีใช้

- ใช้น้ำมันครั้งละ ๑ ช้อนชา ทาโรคท้อง นวดคลึงบริเวณรอบสะดือถึงชายโครง ทิศตามเข็มนาฬิกา ๓ วันก่อน แล้วจึงรับประทานน้ำมัน
- รับประทานครั้งละ ๓ - ๕ มิลลิลิตร วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เป็นเวลา ๓ วัน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้
- ควรระวังในการทาบริเวณผิวหนังที่บอบบางหรือผิวหนังที่แตกเนื่องจากอาจทำให้เกิดการระคายเคืองได้

๑๔. ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง – อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๒๗๔๗. เอาขมิ้นชัน **ใบกัญชา** สิ่งละ ๑๕ กรัม น้ำมันเมล็ดฝ้าย พอเปียก ใส่แก้ริดสีดวงทวารหนัก ใส่แก้โรคผิวหนังต่างๆ...”

- ประกอบด้วยตัวยา ๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๐ กรัม
 - ตำรับนี้มีกัญชาเท่ากับขมิ้นชัน จึงเป็นตัวยาหลัก
- ทารักษาหัวริดสีดวงทวารหนัก รักษาโรคผิวหนัง
- Inflamed hemorrhoid, Skin inflammation, Dermatitis
- ข้อบ่งใช้
 - ทาแก้ริดสีดวงทวารหนัก และทาแก้โรคผิวหนัง (เช่น เรื้อนทวาร เรื้อนมูลนก)
- รูปแบบยา
 - ยาน้ำมัน
- ขนาดและวิธีใช้
 - ทาวันละ ๒ ครั้ง หลังอาบน้ำเช้าและเย็น
- ข้อห้ามใช้
 - -
- ข้อควรระวัง
 - ควรระวังการใช้กับผู้ที่มีแพ้ส่วนประกอบของตำรับ

สรุป – ตำรับยาใช้ภายนอก

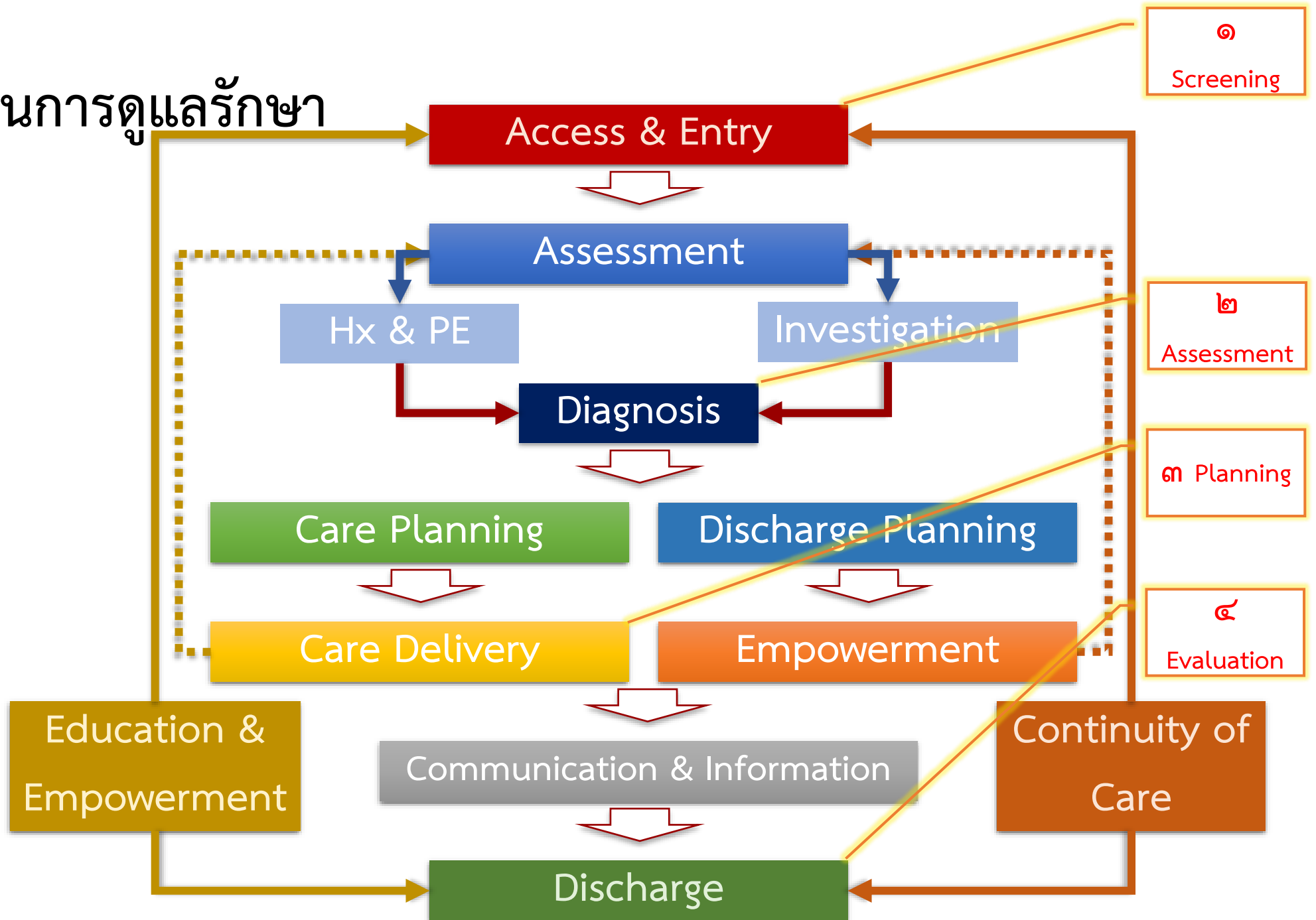
ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
น้ำมันสนั้นไตรภพ	อาการเจ็บตึงท้องน้อย ตึงร้าวไปบั้นเอวและก้นกบ แน่นในท้อง	
ยารักษาริดสีดวงทวาร โรค ผิวหนัง	ริดสีดวงทวาร ผิวน้ำอักเสบ	

มหาพิกัตตรี

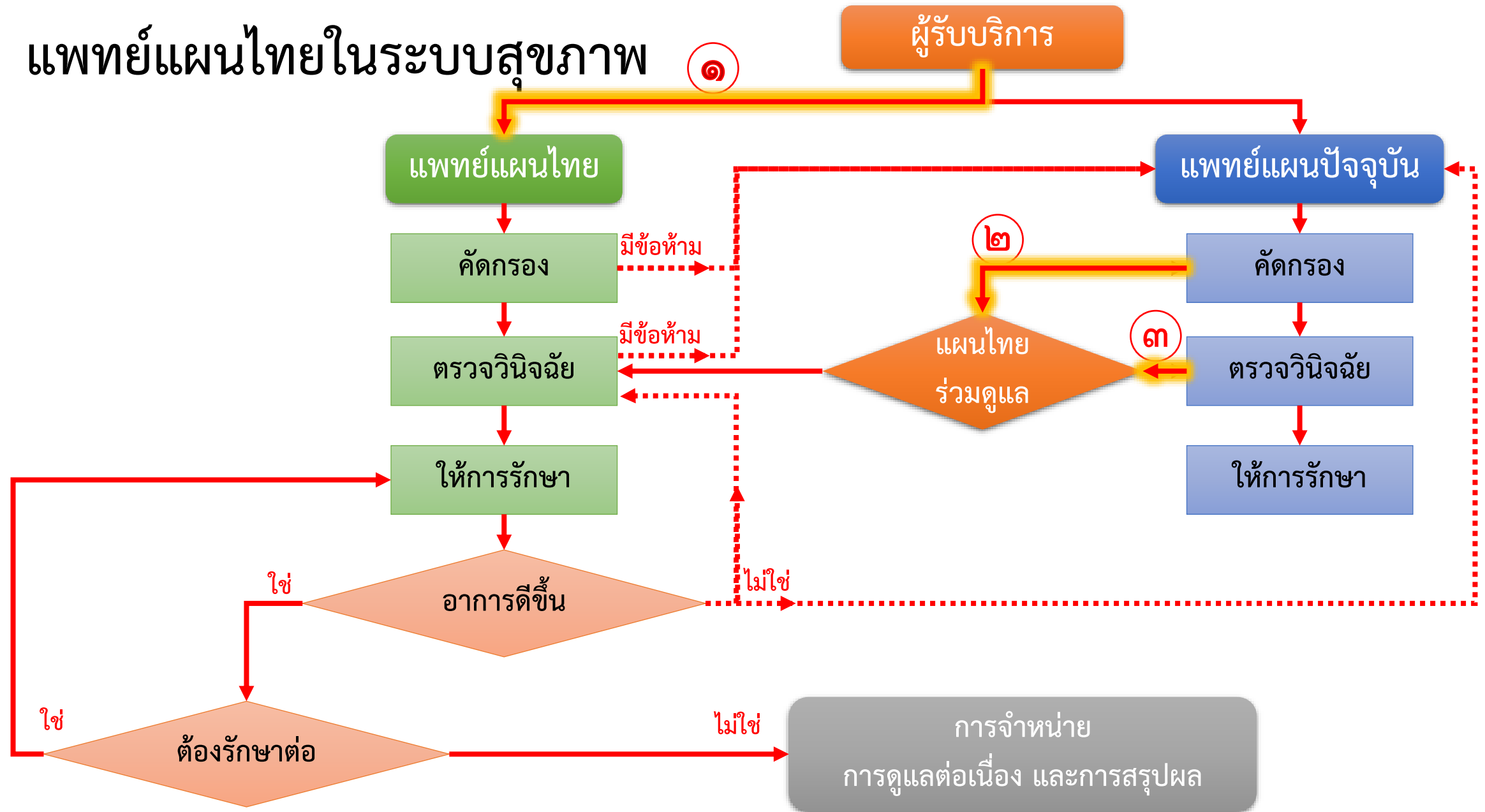
มหาพิกัตตรีผลา	ลูกสมอพิเภก	ลูกสมอไทย	ลูกมะขามป้อม
มหาพิกัตตรีภูก	เหง้าชิงแห้ง	เมล็ดพริกไทย	ดอกดีปลี
มหาพิกัตตรีสาร	รากเจตมูลเพลิง	เถาสะค้าน	รากข้าพลุ
แก้กองปัตตะ (เตโชธาตุ) ฤดูร้อน	๑๒	๘	๔
แก้กองวาตะ (วาโยธาตุ) ฤดูฝน	๔	๑๒	๘
แก้กองเสมหะ (อาโปธาตุ) ฤดูหนาว	๘	๔	๑๒
อุจจาระธาตุ (ปถวีธาตุ)	ส่วนเสมอภาค		

แนวทางการปฏิบัติเวชกรรมไทย

กระบวนการดูแลรักษา



แพทย์แผนไทยในระบบสุขภาพ



คลินิกคู่ขนานกัญชาทางการแพทย์

ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ

แพทย์แผนไทย - ข้อบ่งชี้

แพทย์แผนปัจจุบัน - ข้อบ่งชี้

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

แพทย์แผนไทย

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Lab

ประเมินตามกลุ่มโรค

ยุติการรักษา
ให้คำแนะนำ/ติดตาม

แพทย์แผนปัจจุบัน

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Lab

ประเมินตามกลุ่มโรค

วินิจฉัยและรักษา

ไม่ใช่

วินิจฉัยและรักษา

ไม่ใช่

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ติดตามการรักษา

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ปรับแผนการรักษา/
ส่งปรึกษาคลินิกคู่ขนาน

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ติดตามการรักษา

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

อาการดีขึ้น

ไม่ใช่

อาการดีขึ้น

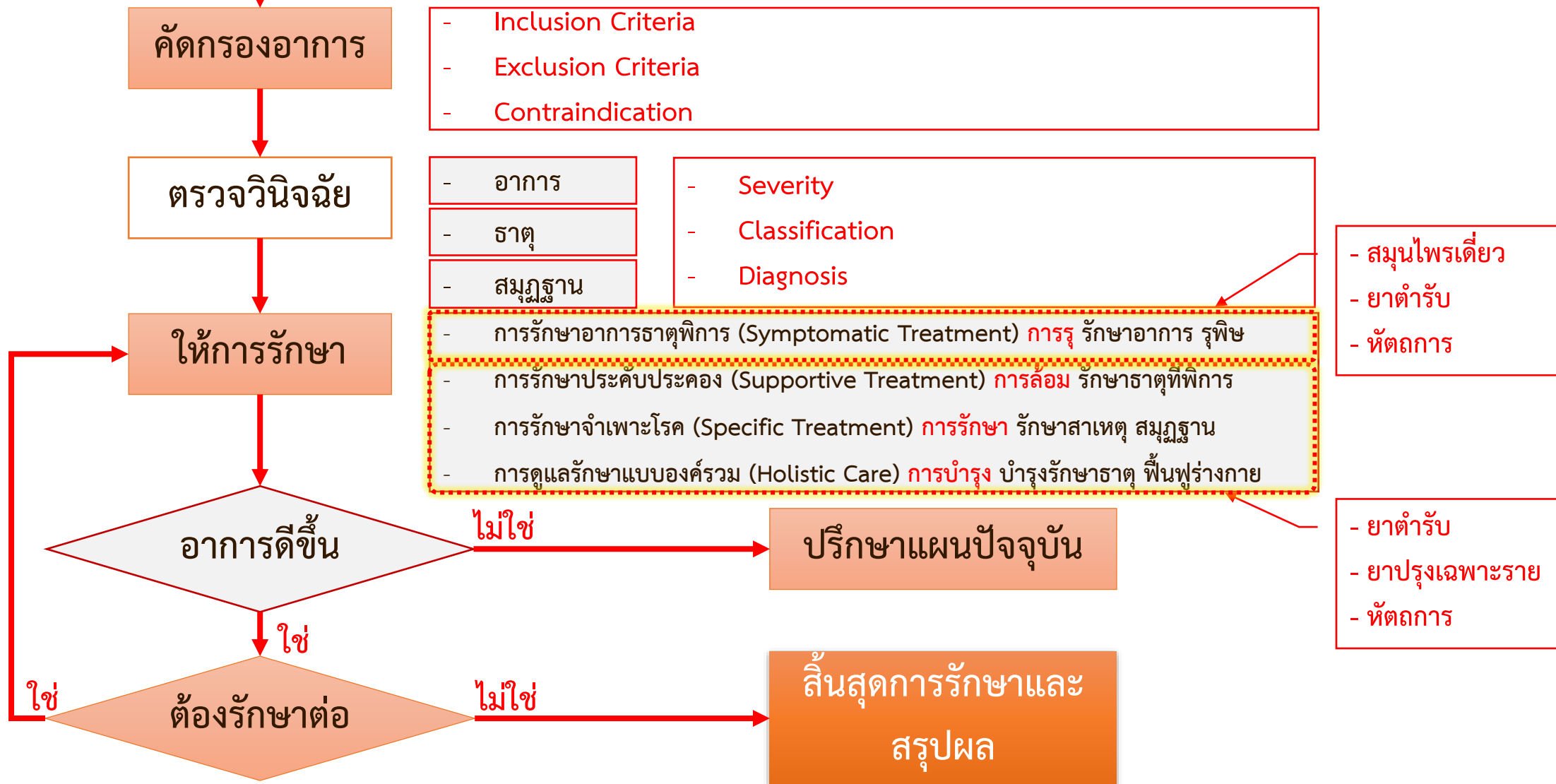
ไม่ใช่

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

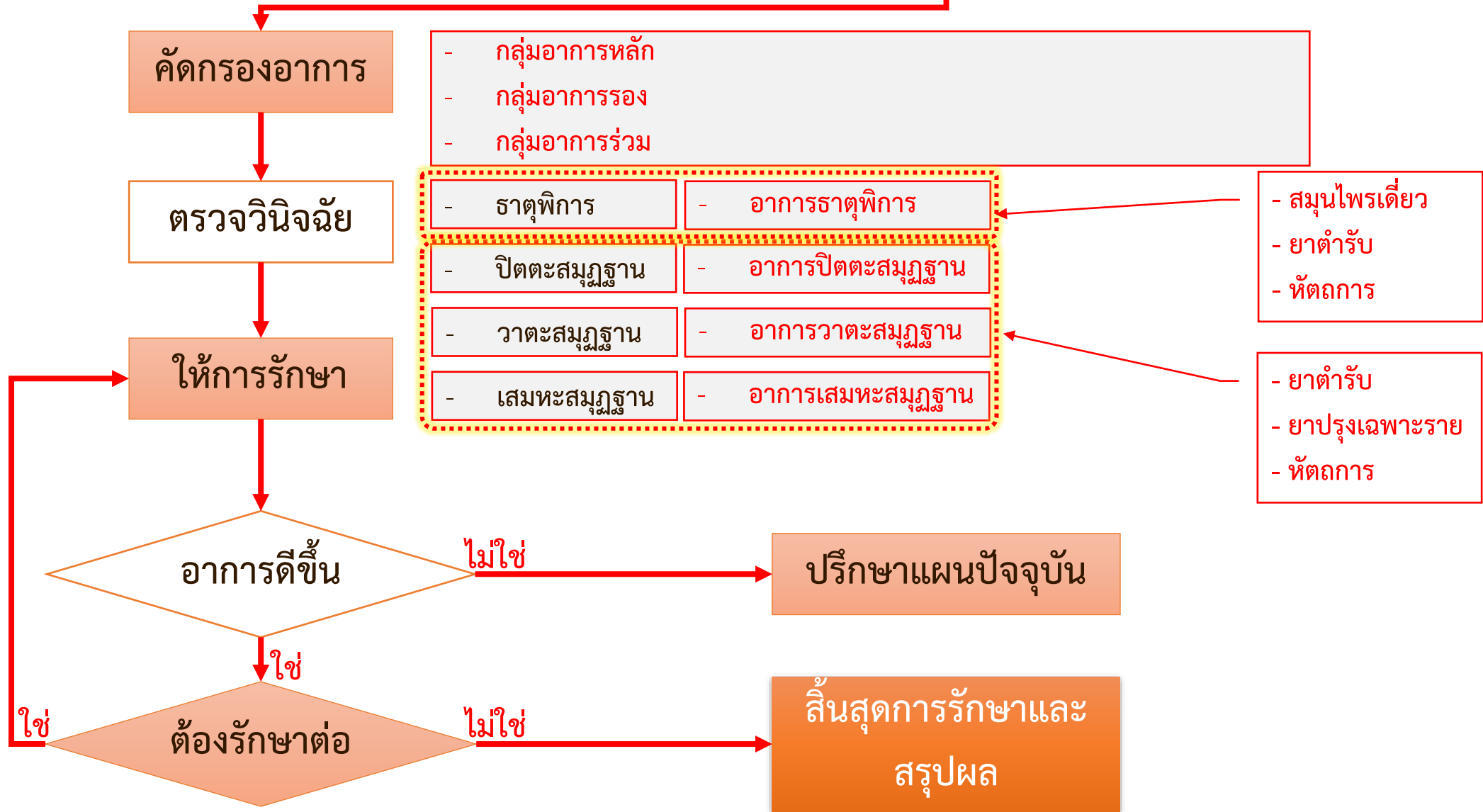
แนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทย - คลินิกเฉพาะโรค

ผู้ป่วยใช้



แนวทางการวินิจฉัยและการรักษา

ผู้ป่วยไข้



พื้นที่ของการแพทย์แผนไทย...

ไม่มีระบบการแพทย์ใดที่สมบูรณ์พร้อม...สามารถตอบทุกปัญหาสุขภาพของมนุษยชาติ

การแพทย์แผนตะวันตก - อาจจะไม่ใช้ทางออกสุดท้ายของปัญหา

ดินแดนตะวันออก...ดินแดนที่อุดมไปด้วยสมุนไพร และวิทยาการทางการแพทย์

การแพทย์แผนไทย - จะผสมผสานอยู่ในระบบสุขภาพได้อย่างไร

“...การปรับมุมมองของระบบสุขภาพที่มีต่อระบบ
การแพทย์แผนไทย

และการปรับศักยภาพของการแพทย์แผนไทยเพื่อที่จะให้อยู่
ในระบบได้อย่างสมศักดิ์ศรี...”

ด้วยศรัทธาและความศรัทธา



จักราวุธ เฟือกคง (Jagravudh Puagkong)

Email: dr.dokdin@gmail.com

Fanpage: สุขศาลา: <https://www.facebook.com/Jagravudh.Puagkong>

